

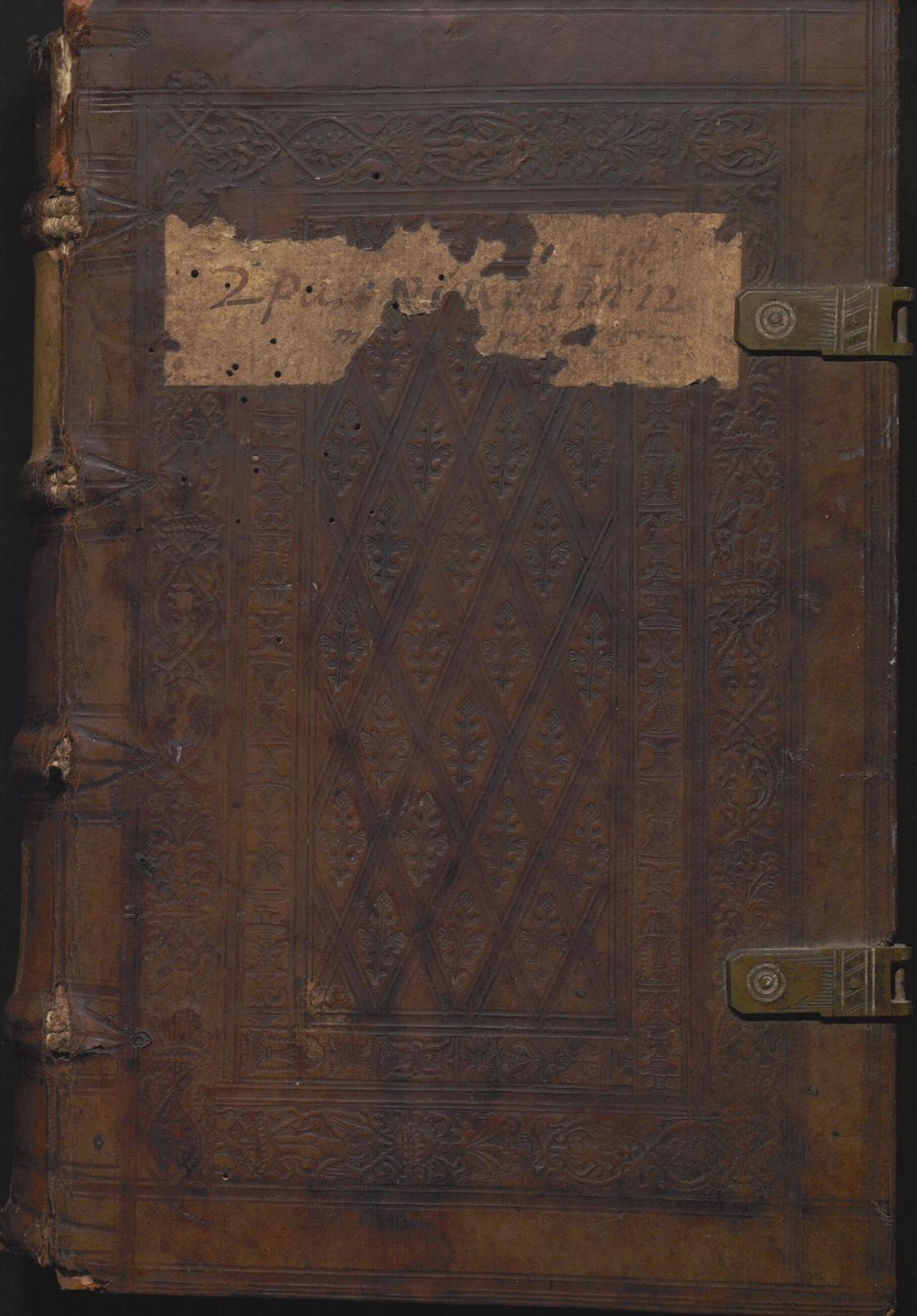
**Rvperti Abbatis Monasterii Tvtiensis, Ordinis Sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac planè clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione domini, Commentariorum,
libri VII**

Rupert <von Deutz>

Coloniam, M. D. XXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71845](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-71845)

21. m. 11. 12

ஆங்கி அங்கி நீர். அதே ஆங்கி நீர்
போல் பூன். + பிரதி முறை செலவே போல்
யான் வர்த் தீர் பூசை. 11. 3. தெ ஏக்ட்
மாண் அந்த உணவை ஒரு லைசீ + உயிர்
நீர் போல் உணவை கூட்டி அதை விடுவே
நீர் போல் பூன். அதே ஆங்கி நீர்
தொட்டு விடுவே பூன். அதே ஆங்கி நீர்
தொட்டு விடுவே பூன். அதே ஆங்கி நீர்

eruptamē vām ā
in homīndas sūm ho
mīn. ī dārēs uāda
plānt lph & uālītāc
uād pīn. Holat Pāre
mīqūtāc & rāpūtāc
nōlēt & cūpūtāc dīnō
n affūnt nōlē tōz

et uel l'oratus est ut
us duo si audiui quia
præs deu t. et ubi dñe
mna qua tu redes v
nicius iuxta opa sua.
l'oratu s. il' uult p'esse tam' que
at' et regnare dñe u'ch' ad p'men
dñ' m'slos + dñ' m're sue m'ne ad
p'men' dñ' bonos. dñ' dñe. l'oratu
l'oratu s. qz. t' dñe am' et
dñ' quo dñ'na exponit' + dñ' m're
is' h'obz dñ' m're u'c'le'ns' nos'c'ae
nos'c'ae dñ'. duo si audiui . et

qui uidebant eos ut
muisc ob homo. Et
auiscauerunt opa dei et
fri eius in cetererum
Uerabut iudeus in domo et
quahuc iteo. et laudabu
tur omnes recte corde ...

Ecccl viii
in syon 7
ad ieronimū tibetum
de obis caro uen
ba in quoque pñ
qñ nos et ipsi
nuptiabim. **P**
qñ electi et am
icitalit māns
replebit vobis

[View Details](#) | [Edit](#) | [Delete](#)

Th. 45a.

alii. illa. q. bellarum multi si

me nunc romam monit

re omne caro uictor. i. A et nunc
ut uictor hunc addi regnatur. ut regnatur

inquit. Exaudi

RUPERTI AB BATIS MONASTERII

TVITIENSIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI, THE-

ologii antiqui ac plane clarissimi, in Cantica Canticorum de incarnatione do-
mini, Commentariorum, libri VII. à multis seculis, in hunc usq; diem
maximè desyderati, multoq; labore ac sumptu iam tandem excusi.

in prophetas minores.

Coll. S. Iesu Paderborn.

FRANS BIRCKMAN.

Apud felicem Coloniam. Anno salutis.
M. D. XXVI. Aeditio prima.

Th.

TREVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO D.
Cutberto Tonstallo Lōdoniēsis ecclesiae Antistiti integrerrimo, & serenissimi Regis Angliae Oratori
dignissimo, Henricus Nouehensis Monasterij Tuitiensis Abbas humilimus. S. P. D.

Ruerend. in Chfo pater ac idē multo clarissime urbis Londonianæ Antistes, quū nuper apd
nos ageret Frāciscus Birckman, oīm certe Bibliopolare diligētia ac fidei uir celeberrim⁹, que
totus huc enīt, ut undecūq; ex intimis q̄si uisceribus, ac penitissimis exoletar⁹ Bibliotheca
rū receſſibus, codices antiq̄ate ſuſcipiēdos, eruditioē cōmēdabiles in luce exerat; uelut Apel
les, linguaē penicillo ita tuæ celſitudinis incōparabilē illā ab ingenij laude gloriā, exquisitissimāq; rerum
oīm, etiā quālibet, ob longā annoē ſeriē, ex memorijs hoīm exoleſcenti cognitionē, iudiciū excuſum
humanitatē inimitabilē, expoſita quadā animi erga oēs candide affecti facilitate, cōditā, cōſertā, & aptā
depinxit, ut me profeſto pudibūdū, ſed hac tua quaſi uirtutū encyclopediā fretū, amorisq; uelut facili⁹
cōflagrantē, huc cōtinēti uir commemoratōe p̄traxit, ut tanto Heroi p occasionē conarer gratificari, ſed
nullus ita abſtrusus angulus, tamē abditus Germaniae locus, quin Birckmanno p̄cone uelut exaudibili
clāſſico, undiq; Tonſtallico pſule pſonet ac circūſtrepat. O felicē Britāniā q̄ oīm dūtaxat extēnōr⁹ iu
diciis hoīm opib⁹ tantū clārā, id tēporis ita ſe q̄q; līſtis illūſtre toti orbi prodidit. utq; hac hoīm memo
ria citra exēplū eſt) Rex Henricus, uirtute uifendus ac ſerenissimus, omni optimā & disciplinā genere
expolitus, eruditissimis etiā ingenij ſuī monimētis, ſe nō tantū regiſ illis ac uelut in orbē p̄petuo redeun
tibus negočijs occupatū, ſed līſtis etiā addiçtissimū atteſet, imō que unū ſumma dexteritate, animiq; p̄
p̄ſiōe ad ſtudia ita deflexū, idē Birckmannus nobis oībus retulit, ut in recōditiōrib⁹ diuinar⁹ rege argumē
tis p̄ſtātissimū oēs audeamus profiteri. Sed quid me ſtilus abripit? Ecquis eo eloquēdi artiſcio eſt, q̄ illi⁹
plane uindicis oīm ſtudioꝝ Camilli, uel ſuag; uirtutū minimū dicendo aſſequatur? Taceo unicūm totius
Angliae decus Cantuarienſem, huic Roffensem adiūgo, q̄bus, ſi (mō p̄ tuā amplitudinem liceat) tertius
adſtruaris, Triumuoſ ſtū in regno muſar⁹ eſtē dīcā, quoꝝ humeris, oīs diuinar⁹ & humanar⁹ eruditioīs ba
ſis ſuſſulciatur, q̄ etiānū duris ſciolog⁹ & antiquarioꝝ uelut arietib⁹ impetita, pefſum ſanē deuergere
ſi tantoꝝ heroū industria, nutabūda nō exciperetur. Cāter̄ hisce adductus rebus R eue, in Chfo pater,
haud quaq; tuæ celſitudini, ingratū ſperaū fore munus, ſi Ruperti Abbatis, oībus numeris abſolutissimi
Theologi, imō ſi nō aliās, ætate ipſa (nēpe q̄ quadringētis totis ab hinc annis ē uita excessit) uenerādi, cō
mentatio ſup Cantica, ſub tuī noīs auſpicijs in lucē prodeat, quā (ut eſt tua amplitudo, in omni genere
ſtudioꝝ, multo maxi⁹ uſus) facile excutere poterit, q̄ ſplendide tenebricofis lucē afferat, q̄ acute anci
pitibus fidē faciat, q̄ ſeliciter recōditiō intellectū appingat, ac demū in ſpeciē ludicris plauſibile grauitatē
adſtruat. Nec uulgatissimaꝝ reꝝ, latifundis lectori ſatidū ingerit, ſed ſolidiffimis diuinar⁹ ac germanar⁹
Theologiā fulcimētis cōmunitus, ubiq; citra oſtentationē, certos, ueros, expressos, Chriſtī myſteriorū ſi
gnificatus aperit. Cuius rei fidē mea oratio, hoc facilius apd R. T. P. habitura eſt, q̄ authorē hūc, magis
familiarē, ſedula lectionē, tua R. P. a reddidit. Illius enim uirtute p̄oderare ac ex merito aſtimationē face
re, nemo unus hoīm quos terra fert (ut citra cuiuscūq; loquar oſtenſione) melius tua R. P. paternitatem p̄t.
Et proinde ſerio cōmendādus Franciscus ille Birckman, uir, cui (ut bene in cōmune cōſulat) nihil ſatis
exhausti eſt, quiū, nullū labore detracſas, p̄ uaria reꝝ diſcrimina, diſſicilimāq; terrar⁹ ſpacia emēſus, hūc
authorē, ſitu ac ſqualore obſitū, tāq; ex neglecta ſpecu, uelut poſtliminio in lucē reduxit. At tāta rei fami
liaris grauitate ac iactura orbi reddidit Rupertū, ut unus is mihi dignus uideat, in quē tua amplitudo, to
tu benigntatis fauorē deriuat, ut v̄c tuę R. P. b̄ficio iſtū cōſequat, q̄ p̄ totā regni Britāniī lōgitudinē,
hāc, ac q̄ haec tenus excusa ſunt huius uiri monimēta, regiſ ſrogatiuſ munita & eruditissimō ſiudicijs
Ep̄oꝝ cōſirmata, latiffime diſfundant. Quā tādē p̄ſſius, defixius, p̄cniſtius explorata, ſuo lectori uberrī
mū fructū reponitura ſunt. Poſtemo ego nimis, q̄ me ſq; ita iuſtitui, uel q̄ maxie reliq; Abbatis nři Ru
perti lucubrationib⁹ excudēdī ſoperā ſtrenuā nauare, tuā amplitudinē, p̄ oīa q̄ illi ſacra ſunt, oro atque
obteſtor ornatissime pſul, q̄tinu ad ea q̄ mīta ſuſpūnt in uetus teſtamētū, doctissimi hoīs doctissima cō
mētaria, aim tuū ac aliquid munificētia ſtudiū adhiciat, ne q̄ noī ſuī ſuī labore Frācisci ac puigili industria
eruta ſunt, diutinaꝝ pueſtigatiō & terra & mari p̄quifta, ſola reꝝ tenuitate oppreſſa uideri queāt. Nā
reliqua typographis tradere, tā in manu nob̄ nō eſt, q̄ exp̄ropta animi adeſt uolūtas. Quā utinā reꝝ fa
cultate nō deſtituta foret, p̄fecto toti poſteritati teſtatiſſimū facerē, me unū eē, q̄ audiflīme exp̄eteret,
huius Theologiā ueteris facile principis, lucubratiōibus, à ſitu & obliuiois iniuria uindicādis, antiq̄atatis
ſtudioſum lectorē plurimū demereri. Vale ſeliciter. Et ne hoc ſilētio p̄tereā, Ortwinus ipſe, cognomen
to Gratius, bonaz artiū professor, & Quenteliane apud nos officinā uigilatissimus director, ſeſe totū,
tu celſitudini tuæ, tu Roffensi (uiro mediussidius & doctissimo & optio) cāterisq; iſtū uiris eruditissimis
iteꝝ atq; iteꝝ cōmēdat. Ex Tuitio, Coloniæ Agrippinæ (ſolo Rhenō interluenti) propinquo, Anno
Dominī millesimo quingentesimo uiceſimosexto, pridię Idū Octobres.

AD LECTOREM

Accipe lector studiosissime, breuem rerum in hoc libro contentarum, indicem. Quem ut intelligas, diuisimus unam quamq; paginam sive columnam per has tres literas A B C, ita ut quae hic adnotata sunt, illic sub ipsa littera confestim inuenias. Vale,

SEQVITVR INDEX OPERIS.

Dam utramq; mortem incurrit	Aurum in sensu, argentum in sermone.	12.a
sed Christus utramq; uitam	Aurum pulchrius ebore.	57.b
restauravit.	Auster est spiritus sanctus.	43.d
Adam per Euam uitam perdi		
dit, & mortem inuenit.	Bases aureæ, in Canticis est consilium di-	
Adam non fuit formatus in paradyso.	uinum.	58.a
Adolescentulæ animæ imperfectæ.	Apreæ & servi in Canticis qui sint.	18.c
Adorandum in spiritu & ueritate	Caput Christi plenum est rore.	49.b
Amicorum congratulatio in canticis.	Caput aureum in Canticis ipsadiuinis	
Ancilla discalciata quæ sit	tas.	55.a
Anna mater Samuelis prophetæ.	Caput pro corde aliquando ponitur.	69.c
Angeli tres Abrahæ designant unum de-	Capilli uirginis, cogitationis munditiam fu-	
um.	gnificant	31.c, 38, 32.c
Animæ beatæ uirginis quomodo liquefa-	Cancelli in Canticis sunt patriarchæ.	20.a
ta.	Canticum Canticorum esse de incarnatione.	
Animæ fideles sunt filiæ Hierusalem.	domini.	1.b
Animæ Christi liquefacta.	Cantica tertius Salomonis liber.	2.a
Animæ perfectiores, reginæ sunt: Animæ	Cantica diuina septem ueteris testameti.	2.a
uero imperfectiores, concubinæ.	Cantica, sunt amoris quo deus in beatam uit	
Animæ Pauli ut Sunamitis reuersa.	ginem descendit.	2.b
Apostolorum genitus & fletus coram Ma-	Cur Cantica canticorum, & non canticum	
ria.	dicatur.	2.c
Apostoli quare tempore Christi non ieiu-	Catalogus sexaginta fortium Israhel.	27.c
narunt.	Cantica septem in laudem uirginis.	31.c
Apostolorum ebrietas qualis fuerit.	Canticum perfectum in octauis.	61.a
Apostolorum magistra, beata uirgo.	Caro Christi reliquis longe mundior.	7.c
Apostolici uiri indeficientes erunt.	Charitas ordinata in Canticis quid sit.	17.a
Apostoli sunt custodes murorum.	Charitas finis præcepti.	30.a
Aqua scripturarum amara secundum lite-	Charitas alterius bonum suum facit.	30.c
ram.	Chorus & acies castrorum.	61.b
Aqua de Libano sunt sacræ literæ.	Christus ut lilyum, quia speciosus præ filijs	
Aquarum uiuentium puteus est uirgo Ma-	hominum.	15.a
ria.	ibidem.c Christus se pulchrum esse negare non po-	
Aquilo in Canticis, diabolus est.	test.	ibidem.a
Arbor malus, est lignum crucis	Christus in Iudea lilyum inter spinas. ibidem.b	
Ascensus purpureus est Christus.	Christi aduentus cur tam diu protractus.	19.a
Ascendere per desertum, est habere animu-	Christus non tardus, sed uelocissimus.	19.b
solutarium.	Christus petra est & maceria.	21.c
Aspiratio diei, resurrectio est Christi,	Christus uinea nostra est.	22.c.
&	ibidem.c lege ibidem pulcherrima	
Ascendere in palmam & in crucem, idem:	Christus pro reliquijs Israhel orauit.	24.a
70.c	Christus est ascensus purpureus.	29.c
Aurum & argentum in scripturis quid sit.	Christus candoris lilyum per arietem præfiguratur.	15.c

INDEX

OPERIS.

- Christus fecit quatuor præcipua, 43.c Desyderium filij dei, acceleratio salutis huius
 manæ.
 Christus utrancq; uitam reparauit contra u' 20.a
 transq; Adæ mortem. 44.b Desyderium sanctorum & angelorum uidendi Christum.
 Christus aliter quam serpens ad comedent' 25.a
 dum inuitauit 45.a Desyderium Mariæ quam uehemens fuit.
 Christus ueritas est opposita mendaciis seruit. ibidem, a
 penitus.
 Christus est candidus sanctitate & rubicundus passione 17.c
 Diabolus uitio superbus, Maria uitute humilis.
 Chrs rubicundus propter pctā nostra, ibid. c 4.c
 Christus, omnia scripturarum autoritate &
 dixit & fecit. 56.a Dilectio, melior omni substātia domini.
 Christus mira operatus est & cunctis uelociis ibidem. c 57.c
 Circumcisio cordis & ceruicis 59.c Dilectio est vinculum perfectionis.
 Circuite per ciuitates & castella, est prædicta 58.a Dilectus dilectum præuenit honore, ut filius
 care euangelium regni dei, 59.b matrem.
 Colluctandum est spiritu & ueritate 1.a Dilegēs ueraciter trahitur & trahi cupit. b
 Collum beatæ uirginis sicut monilia 11.c Diligentes deum, dñs & filii dei sunt. ibidem
 Collū uirginis eius humilitatē designat. 31.c Dilectus ex dilecto uirginis quis sit. 14.a
 & 31.b Dilectus ascendit in hortum, quomodo intelligitur.
 Columbasq; proprietas sunt septem. 32.a 60.a
 Comæ dilecti in Canticis sacre sunt scripturae. 32.b Discipuli domini sunt uigiles ciuitatis.
 Cōputatio tridui christiani, 24.c (re) 55.b 25.c
 Commorari in uillis quid sit. 71.a Discordia dat hosti locum.
 Conditores scripturæ potētes fuerunt. 41.b Doctrina dilecti sancta & munda est. 56.b
 Congratulatio amicorum in canticis. 37.c Docere sequitur facere. 51.b
 Contemplatio uirginis cūctis excellētor. 49.a Dormus cedrinæ, templa sunt. 15.a
 & 50.a Etiam est prudens, 62.a Dormire in Canticis est secretum non reuelare.
 Coronatio in canticis designat ecclesiā prospetarum, 30.c 18.b
 Cor Christi scripturæ sunt ueritatis, 78.c Brietas apostolorū qualis fuerit. 46.c
 Credere, est fulcire uirginem floribus. 17.b Ecclesia pro fide defendenda, nemini cedit. 75.c
 Cuno author sacrarum literarum 1.c Ecclesia est mulier extollens uocem de turba. 41.a
 Custodes murorum sunt apostoli. 32.b Ecclesia punit spirituali gladio. 75.b
 Cypressus lignum cedro proximum. 15.a Egressus dilecti & dilecta felix. 72.c
 D Auid minimus superbū Goliat stra- 31.c Elatae palmarum in Canticis quid designant. 55.b
 uit. 59.a Eleemosynarum mira commendatio. 40.c
 Decantationes quatuor amoris. 2.c Emissiones omnium bonorum sunt uirginis paradysus. ibidem.b
 Dentes uirginis innocentiam eius designant. 31.c Equitatus domini, uirga Aaron. 11.a
 Etiam sunt sicut greci tonsarum 33.c Eua non dei similitudinem, sed pulchrum pomum uidit. 16.b
 Deosculari dilectum, quid sit. 72.c Eua Mariae dissimilis. 55.b
 Deus solus uidit quod in uirgine latuit in- 32.b Exemplum querendi dominum in Māria, 26.a
 trinsecus 33.b
 Deus pater osculatus Mariam. 3.c
 Deus beatæ uirginis prolocutor fuit. 5.c
 Deicellaria quæ sunt 6.a
 Deliciarum uirginis decor quis sit. 70.b Exultabimus & letabimur in quid sit. 6.
 Expositio egressiōis filiarum Syon

INDEX

OPERIS

- F**acie quatuor, quatuor animalium. 41.c
Facere præcedit docere. 51.b
Fasciculus myrræ commoratio dulcis, sed plena gemitibus. 13.b
Fauis cum melle in resurrectiōis gloria. 44.b
Fenestræ in Canticis sunt prophetæ. 19.a
Festum annunciationis uerno tempore. 21.a
Fletus & gemitus apostolorum coram Maria. 11.a
Fletus dulcis & lachrymæ dulces. 51.c
Flos campi est decus humani generis. 15.a
Flores ecclesiæ dei duplices. 21.a
Fons signatus est aduentus spiritus sancti in virginem. 40.b
Ferulum Salomonis sunt scripturæ. 29.b
Ficus synagogam iactabundam defigit. 21.b
Fides iustificat, non lex. 65.c
Fides plantat vineam, nō opera legis. 77.a
Fideles non petunt gloriam miraculorum. 78.c
Filius hominis est fons stans & pulsans. 49.b
Filius est nomen per quod ualde nominatus est pater. 4.c
Filie, dictio per se posita, malum significat. 15.c
Filia Hierusalē sunt aīæ fideles. 30.b, 53.b
Filius ante Christū oēs proiecti fuerūt. 54.c
Filia principis quæ sit. 66.c
Feminae unanimes communiter uiuebant. 49.c
Femina desyderiorum quomodo currebat in odore unguentorum. 5.b
Fetus gemelli qui sunt. 33.c
Formola sicut pellis Salomonis. 8.a
Fortitudine opus est regnum celorum impugnanti. 1.a
Fortitudo Iacob in Cantis usq; mane. ibidē
Frater dei est, eius faciens uoluntatem. 6.c
Fumus & puluis in Canticis, sunt spiritus lachrymosus & cōscientia humilis. 26.c
Gemelli sc̄etus qui sunt. 33.c
Gemitus & fletus apostolorum conram uirgine. 53.a
Genæ beatae uirginis sunt pulchræ. 11.c
Genæ uirginis, uerecundia eius sunt. 31.c
Genæ uirginis sicut fragmen mali punici. 34.b
Genæ etiam in Canticis sunt exterior conuersatio. 56.b
Genæ & genua in utero materno coniunguntur. 62.a
- G**enua curuata offerenda sunt deo, ibidem. 62.c
Genæ & oculi alti odibiles deo. 62.c
Generatio una pro anno computatur. 19.c
Generationes uariæ pulchre exponuntur. 63.c
Gentes quomodo uenerunt ad fidem. 71.b
Gentium populus filia Mariæ. 72.b
Gladij usus nō est nūc sicut antiquit. 27.c
Gladius doloris & ignis amoris in Maria. 32.a
Greges caprarum prophetæ sunt & filii eorum. 32.c
- H** Elias primus monachorum institutor. 32.c
Hærētici aliquot pessimi contra Christum. 47.
Hærētici sunt capita hydræ serpentis. 53.c
Hærētici inflexibles. 75.a
Hierusalem quæ sursum est, mater est omnium nostrum. 63.c
Historia uetus de angelis circa Abraham, & Loth. 23.a
Hortus conclusus quarebis in Canticis dicitur. 40.a
Hortus nucum Christum sub lege factum significat. 64.c
Hostes diuersi filiorum Israhel. 28.c
Humilitas Abrahæ & David. 13.a
Humilitas Mariæ optimi odoris. 26.c
Etiam est eius fortitudo. 31.c
Humilitas turris eburnea. 68.b
Hydræ capita sunt hérētici. 53.c
Hyems peccati, imber iræ dei. 21.a
Eiunium tempore Christi non fuit apostolis iniunctum. 52.c
Ignis amoris & gladius doloris in uirgine. ibidem.a
Incarnatio Christi, pulchrior plasmatione hominis. 37.c
Inixam esse super dilectum quid sit. 74.a
Innocentia uirginis, eius religiositas est. 31.c
Invoacatio authoris. 1.b
Ioseph & Maria in Canticis duo lib. 23.c
Iosaphat non connumeratur inter fortis Israhel. 28.b
Ire ad montem myrræ quid sit. 35.c, 36.a
Irriguum superius & inferius quid sit. 68.c
Iustificari uolentes in carne abeunt postuestigia gregum. 10.c
Iustificatio est per fidem & non per legem. 65.c

INDEX

OPERIS.

- L**Abia uirginis, eius doctrinam signifi-
cant. 31.c
LAbia dilecti, doctrinam designant pu-
ram. 36.b
Lampades dilectionis. 75.b
Lectulus floridus, est uteris uirginis. 14.c
Lectulus Salomonis, uterus Nariæ. 27.b
Legitime luctari. 2.c
Lex non iustificat, sed fides. 65.c
Lex sicut nux sub amaro cortice. 64.c
Leonium cubilia & montes Pardorum. 36.b
Leua & dextra in Canticis quid signifi-
cent. 73.c
Libani aquæ fluentes, sunt sacræ literæ. 41.a
Libanus mons phœnicis abudat cedris. 58.c
Ligna libani in Canticis sunt Christiani po-
tentest. 40.c
Ligna libani in Canticis sunt hoës sc̄i. 29.c
Ligna syluarum sunt sine fructu bono. 16.a
Lilium inter spinas est Ch̄ris in Iudæa. 15.c
Locutio dei patris ad Mariam. 3.c
Locus peregrinationis nostræ uallis est la-
chrymarum & passibilitatis. 18.a
Luctari cum uerbo dei. 1.a
MAlum punicum quid sit. 34.b
Malapunica in ueste Aaron. ibid.c
Manus tornatiles in miraculis. 56.c
& q̄ eadem sint aureæ. 57.a
Manus plenæ hyacinthis sunt rationes cœ-
lestes. ibidem.a
Mariam esse matrem misericordiæ Ruper-
to monstratum. 2.a
Maria prophetissa fuit. 4.b
Maria quare nō interfuit pto Elizabeth. 7.a
Maria sciebat, & tñ absens querebat. 10.a
Maria assimilatur uirgæ Aaron. 11.b
Maria solitudine delectatur. ibidem.c
Maria ante cōstitutionē mundi electa. 20.b
Maria in omnibus opposita Euæ. ibidem.c
Maria & Ioseph duo lilia. 23.c
Maria suauë odorē spirauit altissimo. 27.a
Maria sine felle sicut columba. 32.a
Mariam circumsterunt angeli obstetricum
uice. ibidem.b
Maria est tota pulchra & formosa. 36.a
Maria est regina celorum. ibidem.b
Maria per fidē soror, & p̄ amorē sp̄s̄a. 36.c
Maria uotū uirginitatis prima emisit. 37.a
Maria fortior quam Iacob. 37.b
Maria per humilitatem exaltata. 37.b
Mariæ eleemosynæ in Christum. 38.b
Mariæ fauus, mel, & lac est Christus. 38.c
Maria sola est hortus conclusus. 40.a
Maria puteus aquarum uiuentium. 41.c
Maria quare non elegit sibi uitam solitaria-
ficut Helias. 48.a
Maria cur filias Hierlm adiurauerit. 53.b.c
Maria digna laudari à dilecto. 60.c
Maria consurgens ut aurora. 64.a
Maria pulchra ut luna. ibidem.
Mariā honorat filius & omnes sancti. ibid.b
Mariam decoram esse in delitijs qb̄ sit. 70.b
Martha nō debet perturbare Mariam. 73.c
Memores uberum tuorum quomodo in-
telligitur. 6.c
Metonomia qualis sit figura. 38.a
Mille clypei in Canticis quid sint. 35.a
Moduli septem B. uirginis pulcherrimi. 31.c
Moduli octo in laudem Marie. 61.b
Moduli laudis tres quare repetantur. ibidem
Montes aromatum sunt sancti. 78.c
Mors animę precessit morte corporis. 45.c
Mors quomodo mittatur foras. 46.a
Munditia uirginis, supernorum defyderi
um est. 31.c
Murenula à murena serpente dicitur. 12.a
Mustum malorum Granatorum. 73.b
Myrrha non probata quid sit. 51.b
Mysterium super historiam fundatur. 2.c
Mysterium de abolendis Iudeorum care-
monijs. 9.b
Mysterium uini myrrhati. 44.c
NArdo cōparatur hællitas Marie. 12.c
Nasus ancillæ p̄cifus ignobilis. 69.a
Nasus sicut turris libani. 69.b
Naturalis Christi natura diuinitas est. 51.a
Nigra sum sed formosa, quo intelligitur. 7.c
Nouorum & veterum expofitio. 71.c
Numeri quot dyates feron confituant. 63.a
Numerus senarius reginis, octonarius uero
concupinis quare tribuitur. 63.b
Nuncium resurrectionis Christi. 25.c
Obedientia Christi secundum legem
Moysi. 44.a
Oculi uirginis simplicitate ei⁹ significat. 31.c
Oculi columbarum, septem sunt dona spiritu-
tus sancti. 14.a
Oculi Euæ quales fuerunt. 35.b
Oculi secundi sp̄m in Canticis qui sint. 55.c
Odor thuris est honorum operum. 38.c
Odor mandragoræ. 70.b
Oleum effusum uerbum incarnatum. 4.c
Oleo nōdū effuso, timebat aīæ implecti. 5.a

INDEX

OPERIS

- Omnis argentei eius mille, quomodo intellexit
littera. 78.a Scripturæ loca duo, eiusdem sunt pōderis. 3.b
Operari, est stipare uirginē florib⁹. 17.b Scripturarum cellaria dei sunt ibidem
Op̄a Christi mira & oīam uelociſſima. 36.c Scripturæ uariæ de Christo citantur. 13.c
Op̄a legis nō plantant uineā, sed fides. 77.a Scripturæ sacre sunt ferculū Salomōis. 29.b
Osculetur me osculo, & fiat mihi secundum
uerbum tuum, unum & idem. 3.c Scriptores sacrae literæ potētes fuerūt. ibid.b
Ostij pessulum in Canticis est silentium. 51.b Scripturarum aquæ amaræ sunt secundum
Almaꝝ elatæ in Canticis quid sint. 55.b literam. 42.b
Parabola de agricolis uirginaꝝ. 64.c Sensus idem sub diuersis uocib⁹. 3.b
Paradys gratia, aquæ dulces & potabiles
les factæ sunt. 42.a Sexaginta fortis Salomōis regis palis. 28.c
Paradys fluvius in quatuor capita diuiditur.
39.c, 41.c Silentium, est pessulum ostij in Canticis. 51.b
Paradys antiquus differt à nouo, &c. 39.c Silentium mariaꝝ circa secretum dei. 5.c
Paradys uirginis sunt emissiones omnium
bonorum. 40.b Simplicitas uirginis prudētia eius est. 31.c
Paries inimicitar, cā dilatōis Chīi fuit. 19.b Sodorum incendium designat universa
Sōrus Iacob, somnus mariaꝝ uirginis. 48.c le iudicium. 23.c
Paries id, nō ex originali tr̄m p̄ctō cōstat. 18.b Soror paruula ecclesia est primitiua. 75.c
Pessulum ostij, oris est silentium. 51.b Spinæ, blasphemiae sunt Iudeorum & haereticorum sectæ. 15.c
Populus gentium, filia uirginis. 72.b Spūs sētū & uinū & lac dī in Canticis. 45.a
Preconium pulchritudinis Mariae. 31.c Sterilis peperit filios plurimos. 73.a
Pratatis non defunt curæ. 50.a T Apinoſis figura quid sit. 37.c
Promissio auctori per uisionem facta. 1.c Tempus putationis, abdicatio est superfluorum. 21.b
Prophetæ & ſconia sunt gēmæ ſciosæ. 31.a Totus desyderabilis in Canticis quis sit. 59.b
Proprietates columbarum sunt septem. 32.a Transmigrationis Babylonicae cauſa. 19.c
Pulchritudo Mariae fides & humilitas. 10.b Tremor dulcis, & diuinus in Canticis per uisionem declaratur. 50.c
Pulchritudo Mariae gemina. 14.a Triduum Chīi in sepulchro quomodo
Pulchritudo dilecta qualis sit. ibidem.c computatur. 24.c
que etiam cōstat ex septē uirtutibus. 31.c Turris David humilitas est. 35.a
Purpuraregis, paſſio est Chīi. 70.a Turris libani respicit cōtra Damascū. 69.b
Puteus aquæ uitætiū est uirgo Maria. 41.c V Bera, lex & prophetæ. 76.a
Q
Quadrige Aminadab. 65.a Vbera duo, sunt duo dona spiritus
Quo uino potata est Maria. 4.a sancti. 68.a
Aab typus ecclæſiæ. 34.a Vbera fragratiæ unguēta optima. 4.b
R Recti diligunt te, quomodo intelligit. 6.c Vbera uirginis, eius fecundam uirginitas
Redemptor noster humiliatus homo, tem significant. 31.c
sed diuinitate supra homines fuit. 26.b Vbera duo uirgis, uirgitas & fecunditas. 35.b
Reuerti super montes Bethel est Christū aparete matri & apostolis. 24.c Vbera uirginis pulchriora uino 37.c
Regna mūdi nocturne auis sunt capita. 36.b Vbera altæ mulieb⁹ non sunt pulchra. 38.a
Rex in accubitu suo est fil⁹ in sinu p̄pis. 12.b Vbera ancillarum quæ sint. 68.a
S Agittæ potentis acutæ q̄ fuerunt. 53.a Venter mariae ut aceruustritici. 67.c
Salomonis lectulus, uter Mariae. 27.b Venter saphyris distinct⁹ qd designet. 57.c
Sanctorum congratulatio super beneficijs
allicui collatis. 5.a Verbum dñi erat rex Salomon. 49.c
Salomon erat uerbum domini. 29.c Verbū dei est causa effectiæ beatitudis. 10.c
Sapiētia dei facit uigilare cor uirginis. 48.c Verbum domini habet argētū & auer. 29.c
Sacramentum corporis & sanguinis Chīi q̄
re nō prius q̄ ultima coena fit datū. 46.b Verecundia duplex 34.c
Scientia legi & ceremoniarū spiritualis. 70.a Verecundia mariae, religiositas ibidē.c
Veritas Christi est oposita mendacijſ serpentis. 45.a

INDEX

OPERIS

- Vigiles ciuitatis sunt discipuli domini. 25.c
 Vinū nuptijs deficit, qđo intelligitur. 16.c
 Vineæ, gentes designant. 8.c
 Vineæ florentes sunt gentes Neophiti. 21.c
 Vineæ nostra Christus est. 22.c
 Vinū & lac in ascensionis gaudio. 44.c
 Vinea plantata in fide non in operibus les
 Vinculum perfectionis est dilectio. 34.a
 Virginitas mariæ decus est omnium matro
 Vino ipſi Ruperto facta mirabilis. 1.b.
 Visio cuiusdam manus tactusq; suauissi
 Visio alia crucifixi saluatoris. 50.b.c
- Vitia septem contraria septem prædicamen
 tis beatæ virginis. 35.c
 Vmbilicus mariæ crater tornatilis. 67.b
 Vox turris prædictio est euangeli. 21.b
 Vox tua in auribus meis pulchre exponi
 tur. 22.a
 Vox pulsantis est intus & in interiori homi
 gis. 77.a
 Vnguenta optima quæ sint. 49.c
 Vnguenta eleemosynæ dicuntur, 4.b
 38.b
 Vultus animi uoluntatem indicat, 40.c
 Ibidem. 56.b

FINIS INDICIS.

Primus numerus significat columnā, secund⁹ linea, deinde sequit̄ vera lectio.
 7. 10. non intersuit. 11. 37. in cōceptu. 12. 13. ab Abraham. 13. 31. mā
 terni doloris. 23. 30. & mel comedit. 25. 48. & obtulimus ei partē pīcis. 27.
 27. mētis tumorē. 27. 26. nīsi uteruus. 33. 34. cōrente uellera ūa deponit,
 38. 26. quod dixi supra. 40. 7. ibi aliquid oriatur, quia cū alia terra semel in anno ali
 quid &c. 42. 24. occidūtur. 55. 21. sublīstere potest. 65. 39. Quid uero. 63. 15. quæ verbo dei
 insistunt. 73. linea penultima, dilectū ūū. 74. 3. quæ parua nūero, 78. 3. miraculorum, sed &c.

RUPERTI ABBATIS

TVTIENSIS IN CANTICA CANTICORVM
DE INCARNATIONE DOMINI PROLOGVS.

VI CONTRA HOMINEM SIMILEM SIBI
luctatur, aut in agone contendit: opus habet fortitudine corporis, ut
athleta uictor existens, iusta laurea mereatur coronari. Porrò qui cum
deo luctari, & regno cœlorum uim inferre præsumit; alia & meliori
fortitudine opus habet, scilicet fortitudine mentis. Nam fortitudo
corporis quid illuc ualeat? Spiritus enim est deus, & sicut eum qui ado-
rat, adorare oportet in spiritu & ueritate: ita nihilominus eum qui lu-

Iohann. 4.

Iacob cū deo
luctatus.
Gene. 32.

Luctari cum
verbo dei,

Matth. 7.

Inuocatio

Visio auto-
ri facta.
Gene. 37.
3. Reg. 19.

Alia uisio.

Promissio p-
uisione au-
tori facta,

fatur, collectari oportet in spiritu & ueritate. Exemplum laudandæ huius fortitudi-
nis habemus in patre nostro Iacob: quemadmodum scriptura dicit. Cumq; maturè surre-
xisset Iacob, traduciis omnibus quæ ad se pertinebant, remansit solus: & ecce uir luctabatur
cum eo usq; manè. Qui cum uideret, q; eum superare nō posset: dixit ad eum. Dimitte me:
iam enim ascendit aurora, & respondit Non dimittam te: nisi benedixeris mihi. Et benedi-
cens illi, si contra deum (inquit) fortis fuisisti, quantò magis contra hoies præualebis. ¶ Se-
cundum illud exemplum, uir ille adhuc se à collectante patitur uinci, quotiens studiosus
& fidelis animus tam diu iuersatur circa uerbum dei: donec extorqueat ab illo benedictio-
nem spiritus sancti, quæ est uerus & utilis intellectus mysterii uel scripturæ: quam deus
rationabiliter signauit, ut non facile possit apprehendit: quia magaritæ non erant mittendæ
coram porcis: & nulla difficultate uincitur, ut desistat: donec apprehendatur, quamvis
quodammodo fugiat sermo dei, seq; iubeat dimitti. Igitur ô domina dei genitrix Maria, &
incorrupta mater uerbi æterni dei & hominis Iesu Christi: non meis, sed tuis armatus me-
ritis cum isto uiro, scilicet cum uerbo dei, cupio luctari, ut de Canticis Canticorum opus
extorqueam, quod non dedecat uocari de incarnatione domini: ad laudem & gloriæ eius,
dei domini, ad laudem & honorem tuæ beatitudinis. Non noua hæc uoluntas nunc in-
cidit. Ante annos aliquot, cum essem iunior, cingere me uolueram, & huius nominis opus
agredi, scilicet de incarnatione domini: per occasionem huiusmodi. Coram regina cœ-
lorum loquor, à conseruo meo quolibet irrideri non debo dicente: ecce somnator. Sede-
bam quasi solitarius per uisum noctis: & ecce quasi filius auræ tenuis per utrancq; aurem
transcurrens, uelocius quam dici possit: istos in me uersiculos depositus.

Femina mente deum concepit corpe Christum.

Integra fudit eum, nil operante uiro.

Cum reuersus ad me metu, uersiculos taliter acceptos mente pertractarem, & nonnullis, uni-
de uel qualiter accepérím, secretius non sine admiratione denarrarem, atq; ad multorū nos-
tū uerisculi peruenissent: qui tamen nescirent unde accepísem, ex multis & diversis quæ
audiebam, occasio se præbuit, ut scribere aliquid cuperem de incarnatione domini, uersio-
nibus grande onus inualidis humeris. ¶ Circà idē tempus & hoc aliud accidit. Frater qui-
dam innocentis uitæ, & mundæ ac simplicis adolescentiæ, retulit mihi, se uidisse filium tu-
um dominum nostrum Iesum Christum, sedentem super altare suum, & circà eum colle-
gium sanctorum, meq; assidentem cum quiete, & tenentem Cantica Canticorum. Hæc inte-
rim transisse videbantur, & inueterata mihi erat memoria horū: cum ecce quidam de ama-
toribus uerbi dei ex te ô beata virgo incarnati. CVNO pater coenobii Sigebergensis, qui
me penè dormitare uolentem, nonnunquam excitauit, & multis iniugilare fecit, quā nes-
cio per occasionem oportuniè, importuniè mihi insisterè cœpit, ut scriberem aliquid huius-
modi, quale hoc est quod nunc proposui. ¶ Tunc demum recordatus sum eoz, quæ num-
dixi, simul q; cuiusdam promissi tui, quia per uisum mihi dicere uisa es: pascha cum beata
trinitate facies. Loquebar enim tecum, & dulce de beata trinitate habebam colloquium,
nesciens quod ipsa esses: sed postquam illud ex te responsum accepi, tū scire uolenti quæ-
nam esset tam sancta mulier, & hoc flagitantii in nomine patris & filii & spiritus sancti, te,

a ipsam

II.

PROLOGVS RVPERTI

Psalms. jz. ipsam esse misericordiae matrem, stellantibus oculis gratia demonstrasti. Sequor diuinum præfigiū, si quādo merear uidere faciem tuā, & ante Christum tenere cantica canticorum, iuxta quod canimus in Psalmo. Venientes autem ueniēt cū exultatiōe, portates manipulos suos. Dicendum in primis de isto Salomonis libro tertio, super quem uelut fundamenū edificare cupio, ædificium huius nominis scilicet de Incarnatione domini, cur uocetur Cantica Canticorum, & deinde cur non singulariter canticum, sed pluraliter Canticum Canticorum. Omne quod in scripturis nominatur canticum, propter aliquod cantandum est de beneficio, & gratiarum actione autorem suum probans, accepti beneficio & gratiae nō immemo rem sive ingratum. ¶ Sunt autem in scriptura veteris instrumenti cantica nota uel insignia numero sex, istud autem est septimum, idemq; nouissimum. Primum est canticum Moysi serui dei, pro illo beneficio, quod deus populum suū filios Israēl liberauit, submerso Pharaone in mari rubro cum curribus & equitibus suis. Secundum canticum eiusdem Moysi canticum Deuteronomij, quod scripsit canēdū tam pro illo q; pro ceteris eiusdem rei be neficijs. Tertium canticum Annæ prophetæ, quae fuerat sterilis, quod cecinit pro natu ritate Samuelis. Quartum canticum Esaiae, quod & scriptum & canendum prophetauit. Con fitebor tibi domine quoniam iratus es mihi, pro beneficio quo liberādus erat Iuda ab As syrijs. Quintum canticum Ezechiæ regis, quod cecinit uel scripsit pro beneficio dei, quia de infirmitate sua conualuit. Sextum canticum Abacuc, quod propheticæ cecinit profu tura deiectione diaboli, secundum typum Nabuchodonosor regis Babylonis. Septimum ut iam dixi, idemq; nouissimum est canticum istud, maximi & singularis beneficij dei can ticum amoris, quo deus in beatam uirginem descendit, ita ut filium ex ea generaret, quiet Christus Iesus, homo uerus & deus super omnia benedictus. Quantum istud beneficium cætera cuncta dei beneficia, generi humano inspensa, super excellit. Recte igitur dicitur Canticum Canticorum, quia quod in eo canitur, beneficium est omnium dei beneficiorum.

Cur Canticum canticorum & non Canticum cantorum dicimus?

Quatuor de canticationes a moris in hoc cantico.

Mysterium super historiam fun datur.

Gene. 32. Legitime luctari.

Osee. jz.

genuit me Iacob

qui dedit me

in tribulacione

et in mortali

SURPERTI ABBATIS TVTIENSIS IN CAN- TICA CANTICORVM DE INCARNATI- ONE DOMINI COMMENTARI. ORVM LIBER PRIMVS.

SCVLETVR me osculo oris sui. ¶ Quæ est ista exclamatio tam magna, tam repentina. O beata Maria inundatio gaudij, uis amoris, torrens uoluptatis, totam te operuit totamq; obtinuit, penitusq; inebriauit, & sensisti quod oculus non uidit, & auris non audiuit, & in cor homini non ascendit, & dixisti. Osculetur me osculo oris sui. Dixisti enim ad angelum: Ecce ancilla domini fiat mihi secundum uerbum tuum. Quod erat illud uerbum? Quid locutus fuerat tecum? Inuenisti gratiam, ait, apud dominum. Ecce concipies & paries filium, & uocabis nomen eius Iesum. Ac deinceps. Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obubrabit tibi: Ideoq; & quod nasces, turete sanctum, uocabitur filius dei. ¶ Nonne hoc uerbum angeli, uerbum & sponsio erat iam imminentis osculo oris domini? Igitur prudens ponderator dictum utrumq; ap pendat in statera rationis: & istud, osculetur me osculo oris sui, quod dictum fuit animæ vel cordis iubilantis: & illud. Ecce ancilla domini fiat mihi secundum uerbum tuum, quod dictum fuit oris exultantis. Nonne sunt eiusdem ponderis? Nonne sensus idem est in uerbis seu uocibus diuersis? Sicut audisti & credidisti, sicut tibimet in precando dixisti, fiat mihi, ita & factum est tibi. ¶ Deus pater te osculatus est osculo oris sui. Quis oculus hoc uisit? Quæ auris audiuit? Cuius in cor hominis ascendit? Tibi autem o Maria semetipsum revelauit, & osculans, & osculum, & os osculantis. Longe minoris gratiae quelibet anima dum datum optimum, siue donum perfectum concipit, desursum descendens ab eodem patre luminis taliter afflatur, talernq; intus in semetipsa perfert osculantis effectum, ut dicere non dubitet, nobis autem revelauit deus per spiritum suum. Quanto magis tu obesita in perceptione doni singularis, dum spiritus sanctus superuenit in te, & uirtus altissimi obumbravit tibi, reuelationem huiusmodi accepisti. Profecto anima tua liquefacta est, ut dilectus locutus est, scilicet deus pater locutione admirabili, locutione ineffabili, dum substantiam uerbi sui, cum illo amore suo spiritus sancto, tuæ menti tuo uentri penitus inseruit in quo nec primam similem uisa es, nec habere sequentem. Et ad angelum quidem dixisse sufficerit, fiat mihi secundum uerbum tuum angele dei, ut ille osculetur me osculo oris sui, ad ipsum autem dictum conuerta, loqui & iubilare anima tua non desit, in ipso experimento suauitatis inenarrabilis, cuius uidelicet iubilationis summa haec est. ¶ Quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Oleum effusum non nomen tuum, ideo adolescentule dilexerunt te. ¶ In Esaia loquitur idem ipse deus. Audite me domus Iacob, & residuum Israhel, qui portamini à meo utero, qui gestamini à mea uulna. Vtq; ad senectam ego ipse, & usq; ad canos ego portabo. Ergo & ubera recte dicitur habere, quæ Psalmista non ignorans dicebat. Si exaltaui animam meam, sicut ablactatum super matre sua, ita retributio in anima mea. Quid ergo per ubera eius, nisi dulcedinem eius recte intelligimus? Et quid est dulcedo eius, nisi spiritus sanctus? Talis dulcedo pulchre in duo ubera discernitur, quia duo sunt data eiudem sancti spiritus. Alterum datum est in remissionem peccatorum, cuius uidelicet dati ubere, nullus ante hanc be-

Esa. 64, 1

Luc. 5,

Id est sensus sub diuersis uocibus.

Deus p̄t oscu latus Mariæ,

Iac. 1,

I. Corint. 2,

Can. 5
Locutio de f
bris ad Ma
riam,

Esa. 46,

Psal. 130.

Duo ubera
duo data
spiritus sancti

III. RUPERTI IN CANT. CANTICO. CAP. 11

atam virginem lactum est sanctorum antiquorum. Alterum datum est in diversarum divisiones
sive distributioes gratiarum, quo uidelicet ubere lactati ueteres sancti & prophetauerunt &
multa miracula operati sunt. Vt rorundum huiuscmodi uberum laetificata dulcedine ineffabilis,
dum concipis o virginis beata, dum tibi sit secundum hoc uerbum angelus, spiritus sanctus
superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi quibus duabus clausulis, iam dicta si-
gnificabantur duo data eiusdem spiritus sancti, quid aliud dices, nisi meliora sunt ubera
tua uino, fragrantia unguentis optimis? ¶ Non fueras experta uitium huius seculi, uinum
uoluptatis carnalis, sine cuius ebrietate nulla unquam mulier, praeter te, concipere potuit,
aut poterit; & tamen dijudicare nosti, quam melior aut uehementior, dulcior, atque fortis
or esset voluptas sive amor dei: in quo conceperisti sine dubio, potata illius torrente uolu-
ptatis. ¶ Et tu quidem ueraciter dicere potueras: Ecce enim in iniuritatibus concepta
sum, & in peccatis concepit me mater mea. Cum enim esses de massa, quae in Adam con-
rupta est, hereditaria peccati originalis labe non carebas: sed ante faciem huius amoris,
peccatum, nec illud, nec aliud stare potuit: ante faciem huius ignis stipula omnis interiit,
ut totum sanctum fieret habitaculum: in quo deus totis nouem mensibus habitaret, tota
omnino munda materia, de qua sancta dei sapientia, domum aeternam sibimet aedificaret.
¶ Et quia cum tanta dulcedine amoris, precciosa plenae gratiae simul insula sunt charismata,
quaes ceteris ab eodem spiritu dispartiuntur sanctis & electis: recte ubera illa dixeris,
fragrantia unguentis optimis. Optima nanque unguenta sunt charismata haec, sermo sa-
cientiae, sermo scientiae, fides, gratia sanitatum, opera uirtutum, prophetia, discretio spiri-
tuum: & cetera, quae qui habent, boni odoris sunt & suauiter fragrant, sicut unguentum
optimum. Vnde Apostolus: Deo gratias (inquit) qui semper triumphat pro nobis. CHRISTI
STO Iesu & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco, quia CHRISTI
bonus odor sumus deo. ¶ Inter ceteros odores unguentorum, quibus perfusa est proprie-
tia fragravit, etiam longe ante quam nosceris. Hoc enim senserat propheticis naribus ille
qui dixit. Et accessit ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Nunquid ille fos-
lus ad te accessit, o prophetissa fidelis? Immodo prophetae omnes ad te accesserunt, quia pro-
phetiae omnium, & scripturarum omnes in tuum sensum, cum superuenienti in te spiritu san-
cto, conuenerunt. Vbi enim totum se indidit patris uerbum: quo modo abessent scripturarum
quaes de ipso uerbo fonte suo prodierunt? Talia tamen bona ubera sunt: Quid deinde? Oleum
effusum nomen tuum. Cuius ubera sunt, eius est nomen, id est, cuius est amor uel spiritus,
per quem concipitur: eius est uerbum sive filius qui concipitur. Nam filius nomen est pa-
tris, praeferim talis filius, tale uerbum: per quod deus in celo & in terra ualde nominatus
ualde est inclitus. Nam per uerbum omnia facta sunt quae fecit deus. Et quis potest altius
mare fortitudinem eius? Porro nomen hoc tam forte, tam magnum: ecce est oleum effusum.
Mirares. Quid uerbo fortius, & quid oleo suauius? Ergo ne uerbum a se est natu-
ra immutatum: Non. Sed qualitates creaturarum, cum quibus illi ratio est: hinc pro uirtute,
illinc pro uito, diuersae immode contrarie sunt. V erbi gratia. Diabolus in celo per uito
um superbus fuit: tu uirgo per uirtutem humili in terra apparuisti. Pro qualitatibus tam
diuersis tamque contrariis, uatum idemque uerbum, illi ut flumen tibique ut oleum se exhi-
buit, iuxta illud. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. ¶ Quomodo autem
uel in quo est effusum hoc oleum? Nimirum in eo quod a deo processit, & de iniustisibus
suis ad nostra uisibilia uenit, quemodmodum ipse dixit Iudeus. Si deus pater uester es, et
diligenteris utique me. Ego enim ex deo processi & ueni. Effusum ergo est oleum, id est,
nomen tuum, quia processit de secreto substantiae tuae, uerbum tuae fortitudinis cum sua
uite miserationis. ¶ Et video adolescentulæ dilexerunt te. Nihil uerius. Nisi enim oleum
taliter effusum fuisset, nisi uerbum tuum taliter processisset: adolescentulæ, id est, animæ
imperfectæ non ausæ fuissent diligere te: immode nec ausæ fuissent audire te. Exempli gra-
tia. Stereunt procul dicentes Moysi. Loquere tu nobis & audiemus. Non loquatur no-
bis dominus, ne forte moriamur. Et alibi. Et accessistis ad me (ait Moyses) atque dixistis.
Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem & magnitudinem suam. Vocem
eius audiuius de medio ignis & probauimus hodie, quod loquente deo cum homine ui-
xerit ho-

Quo uino po-
tata ē Maria.

Psal. 35.

Psal. 50.

Prover. 9.
Ubera fragran-
tia ung. opti-
1. Cor. 12.

¶ Et quia cum tanta dulcedine amoris, precciosa plenae gratiae simul insula sunt charismata,
quaes ceteris ab eodem spiritu dispartiuntur sanctis & electis: recte ubera illa dixeris,
fragrantia unguentis optimis. Optima nanque unguenta sunt charismata haec, sermo sa-
cientiae, sermo scientiae, fides, gratia sanitatum, opera uirtutum, prophetia, discretio spiri-
tuum: & cetera, quae qui habent, boni odoris sunt & suauiter fragrant, sicut unguentum
optimum. Vnde Apostolus: Deo gratias (inquit) qui semper triumphat pro nobis. CHRISTI
STO Iesu & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco, quia CHRISTI
bonus odor sumus deo. ¶ Inter ceteros odores unguentorum, quibus perfusa est proprie-
tia fragravit, etiam longe ante quam nosceris. Hoc enim senserat propheticis naribus ille
qui dixit. Et accessit ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Nunquid ille fos-
lus ad te accessit, o prophetissa fidelis? Immodo prophetae omnes ad te accesserunt, quia pro-
phetiae omnium, & scripturarum omnes in tuum sensum, cum superuenienti in te spiritu san-
cto, conuenerunt. Vbi enim totum se indidit patris uerbum: quo modo abessent scripturarum
quaes de ipso uerbo fonte suo prodierunt? Talia tamen bona ubera sunt: Quid deinde? Oleum
effusum nomen tuum. Cuius ubera sunt, eius est nomen, id est, cuius est amor uel spiritus,
per quem concipitur: eius est uerbum sive filius qui concipitur. Nam filius nomen est pa-
tris, praeferim talis filius, tale uerbum: per quod deus in celo & in terra ualde nominatus
ualde est inclitus. Nam per uerbum omnia facta sunt quae fecit deus. Et quis potest altius
mare fortitudinem eius? Porro nomen hoc tam forte, tam magnum: ecce est oleum effusum.
Mirares. Quid uerbo fortius, & quid oleo suauius? Ergo ne uerbum a se est natu-
ra immutatum: Non. Sed qualitates creaturarum, cum quibus illi ratio est: hinc pro uirtute,
illinc pro uito, diuersae immode contrarie sunt. V erbi gratia. Diabolus in celo per uito
um superbus fuit: tu uirgo per uirtutem humili in terra apparuisti. Pro qualitatibus tam
diuersis tamque contrariis, uatum idemque uerbum, illi ut flumen tibique ut oleum se exhi-
buit, iuxta illud. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. ¶ Quomodo autem
vel in quo est effusum hoc oleum? Nimirum in eo quod a deo processit, & de iniustisibus
suis ad nostra uisibilia uenit, quemodmodum ipse dixit Iudeus. Si deus pater uester es, et
diligenteris utique me. Ego enim ex deo processi & ueni. Effusum ergo est oleum, id est,
nomen tuum, quia processit de secreto substantiae tuae, uerbum tuae fortitudinis cum sua
uite miserationis. ¶ Et video adolescentulæ dilexerunt te. Nihil uerius. Nisi enim oleum
taliter effusum fuisset, nisi uerbum tuum taliter processisset: adolescentulæ, id est, animæ
imperfectæ non ausæ fuissent diligere te: immode nec ausæ fuissent audire te. Exempli gra-
tia. Stereunt procul dicentes Moysi. Loquere tu nobis & audiemus. Non loquatur no-
bis dominus, ne forte moriamur. Et alibi. Et accessistis ad me (ait Moyses) atque dixistis.
Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem & magnitudinem suam. Vocem
eius audiuius de medio ignis & probauimus hodie, quod loquente deo cum homine ui-
xerit ho-

z. Cor. 2.
Maria pros-
phetilla.

Esa. 8.

Luce. 1.

Filius est nos-
me p qd ual-
de noiatu&
inclitus ē pī.

Iaco. 4.
Oleum effusum
uerbum icar-
natum.

Iohan. 3.

Adolescentu-
læ ipse dicit.

Exo. 20.

Deut. 5.

COMMENTARIORVM LIBER I.

V.

xerit homo, & cætera. Adeo tunc timebant adolescentulæ, nondum quippe oleum erat effusum. At nunc, dum illud effundis, sicut tunc promisisti, dicens Moysi, Bene omnia sunt locuti, prophetam suscitabo eis de medio fratrum tuorum similem tui, &c. dum (in quā) taliter effundis, ecce adolescentulæ dilexerunt, id est, certissime diligent te: perfecta charitate foris mittente timorem, quia confyderatio tanti beneficij fiduciam dabit, & crescentium mentes excitabit ad uicissitudinem dilectionis. *L* Trahe me post te, curremus in odore vngentorum tuorum. *I* Haec tenus exclamationem tuam, o dilecta domini, imitari conabatur in admiratione, quasi grandior modus elocutionis: deinceps sermo noster remissior in demonstratione sit. Trahe me post te, inquit. *V*bi discessit angelus, ex urgens autem Maria (inquit Euangelista) abiit in montana cum festinatione, in ciuitatem Iudeæ, & intravit in domum Zachariae, & salutauit Elizabeth. Dixerat enim illi angelus. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa conccepit filium in senectute sua. Et hic est mensis sextus illi quæ vocatur sterilis, quia impossibile non erit apud deum omne uerbum. ¶ Habet sancti hoc proprium, omnes, qui in ueritate sanctum habent charitatis spiritum, ut ita granulentur de beneficijs, quæ alii in pena percepunt: quemadmodum & de illis, quæ adeo fibinet collata sunt. Tum properant mutuos sibi præbere conspectus, tum dulcia miscere colloquia: certatimq; oportuna, importuna impendere in uicem deuotæ charitatis obsequia. Quid est hoc, nisi trahere & currere in odore ungentorum domini? Præiosum erat unguento, magnum erat beneficium, quod dederat dominus sterili conceptum tanquam in spiritu & uirtute Heliæ deberet præire ante dominum, & quo maior non surexit inter natos mulierum. Tanti ac talis uengenti odorem perceperat: talis ac tanti beneficij samuelem sue nuncium ab ipso angelo accepérat: & de hoc, sicut de cæteris, quis finis, quæ consummatio futura esset, spiritu sancto docente, magna prophetissa non ignorabat: Trahebatur ergo post dominum secunda desideriorum, trahebatur & currebat in odore ungentorum talium: & ipsum currere, id est, in montana cum festinatione abire, erat dicere, trah me post te. Nam qui ueraciter diligit, & trahitur, & trahi cupit. Cum igitur trahere, trahit, siue ubi tracta est & cucurrit, quid dixit? *I* ntroduxit me rex in cellaria sua. *Q*uoniam modo uel cui hoc dixit? Nimirum per aspirationem spiritus sancti in mente eius redundantis, in uentre eius iam operantis, hoc dixit cognatae sua Elizabeth, & infanti qui erat iuuenire illius iam mensibus sex. Intravit enim in domum Zachariae, & salutauit Elizabeth. Et factum est, ut audituit salutationem Marie Elizabeth, exultauit infans in gudio in utero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit uoce magna, & dixit: Benedicta tu, mulier, & benedictus fructus uentris tui, & cætera. Ergo uere dixit, & mirabiliter dixit, quæ salutando cognatam repente prophetissam efficit, ut confessum sciret ille omnia, quorum ista summa est: introduxit me rex in cellaria sua. Vere pulcherrimus & optimus explanationis modus: ubi uer e cunda puerilæ prolocutor sit ipse deus, ipse spiritus sanctus, spiritus propheticus: Qui non tentatus est (ait uir sapiens) quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. ¶ Horum iccircum meminerim, quia reuera non nisi qui tentatus est in his quæ accepit, & à deo reuelata sunt circa secretum dei. Quis enim ab illo, qui somnia primus uidit & enarravit, quorum utilitas usitato fuit emissa ab altissimo, id est, à puero Ioseph filio Iacob: quis (in quam) usus est inuidia malum quid sit ipse scit, & enarrare potest intellectum huius rei, quod tu beata uirgo uere fidelis fuisti & ueraciter magna fidei: non solum quia credidisti angelo euangelizantem, uerum etiam quia secretum istud custodisti, neq; properasti aliquando cuiquam tuæ admirationem facere felicitatis, ut dices, quid fecissem tibi deus: nisi ei, cui prior ipse deus uel spiritus sanctus reuelauit. Hoc non leuiter perpendere nos uult euangelista, cum semel & iterum dicit: Maria autem conseruabat omnia uerba hæc conferens in corde suo

Deut. 32.
I. Joh. 4.
Luc. 1.

Sanctorum
gratulatio su
per beneficij a
cui collatis.

Luc. 1.
Matt. 11.

Luc. 1.

Ecclesiast. 34.
Silentium Ma
triae circa se
cretum dei.

Gene. 37.

Luc. 2.

a 3 Nunc dicit.

VI. RUPERTI IN CANT. CANTICO. CAP. I.

Nunc dicta prosequamur. Introduxit me REX in cellaria sua. Hoc ipsa quidem dixit uerbis alijs, scilicet uerbis cantici sui quo anima eius dominum magnificavit, sed sicut iam dictum est prior eidem, uidelicet E L I Z A B E T H, spiritus sanctus, spiritus propheticus reuelauit. ¶ Et quae sunt illa cellaria regis dei? Nimirum sacra mysteria, quae cuncte continentur in scripturis sanctis. Nam ista cellaria praeciosa sunt, meliora celis aromatum, & argenti & auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & omnibus apothecis regiae supellectilis, thezaurorumque uniuersorum, quales habere potuerunt reges terrarum: & ille praecipue temporalis rex S A L O M O N. In cellaria sua (inquit) rex, non qualiscunque, sed rex celi & terrae, me introduxit: nihil enim a me abscondit: sed omni dulcedine sua me inebriauit. Qui enim uerbum suum, quod erat, & est in corde suo, mihi totum infudit: quomodo non etiam cum illo mihi omnia donauit? Non enim introductio qualiscunque haec debet intelligi, sed introductio cum iure possidendi: sicut ius est sponsam legitimam, cum tabulis matrimonij in dotem suam introduci. Quid ad haec illa E L I Z A B E T H, cum istud intus aure cordis percepisset?

Esa.39. L Exultabimus & letabimur in te. — Hoc uere dixit, & cum magno clamore dixit.
3.Reg.10. **Lucas.1.** Ait enim uoce magna. Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi ut ueniat mater domini mei ad me? Ecce enim ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis: exultauit infans in gaudio in utero meo. Et beata, quae credidisti, quoniam perficiuntur ea quae dicta sunt tibi a domino. Nonne hoc erat dicere exultabimus & letabimur in te? Iam enim incipimus ego & infans in utero meo exulta re in gaudio, a uoce salutationis tuae. Ex hoc & nos, & qui uenturi sumus post nos, exultabimus & letabimur in te, & cantabimus dicentes, quia Eua nos fecit plorare, MARIAM nos fecit exultare. Nam quod illa tristis abstulit, tu reddis almo germine! Icciso exultabimus & letabimur in te. Quomodo in te? Dicam paulo expressius. **L**adi mores uberum tuorum super vinum recti diligunt te. — Haec est & erit materia uel causa exultationis uel letitiae nostrae in te, memoria uberum tuorum, quia virginis uberibus lactasse illum predicaberis qui creauit te: Dicemus enim. Beatus uenter qui te portauit C H R I S T E, & beata ubera que suxisti. Et si aliud quid mysticum per ubera recte potest intelligi, attamen causa ista cunctis erit amabilis, quia is, qui angelos sue uisitans dulcedine pascit: tua o felix uirgo ubera suxit. ¶ Huius rei memores super unum, id est, super omne quod in hoc seculo dulce uidetur aut iocundum, recti diligunt, id est, certissime diligent te. Rectorum illorum primus est & erit infans iste, qui a uoce salutationis tuae, qua salutasti me: iam exultauit in gaudio in utero meo & letatur in te. Iam cepit exultare & lactari in te, & exultare non definet, memor uberum tuorum super unum, id est omne seculum respuens & carnalis uoluptatis commertium, uirum se deo dedicans uirginem, propter uberum tuorum lac dulcissimum, que uidelicet ubera tua de celo plena lacte uirgineo lactauerunt deum. ¶ O quod multi utriusque sexus, propter hoc ita te diligenter facient. Num paruum est hoc memorale tuum? Immò inter omnia quecumque fecit deus memorabilia, præcipuum & omnis creaturæ expectatione est dignum, quod is, qui a gelorum cibis est, homo factus ex te propter homines, tuis uberibus lactari dignatus est. ¶ Recti ergo, hoc ipso, quod recti sunt, quod non inuidi, immò beniuoli sunt, memores uberum tuorum, diligunt te. Quis fructus dilectionis huius? Que merces aut quod premisum? Abundantia. Dicit enim spiritus sanctus in psalmo. Rogate que ad pacem sunt filii Ierusalem, & abundantia diligentibus te. Cuius rei abundantia diligentibus te o sancta Hierusalem, nisi eius que diligitur in te. Tale est bonum tuum, bonum uidelicet a deo datum, ut quisque diligendo facere possit, & faciat esse suum. Diligendo ergo in te, quod mater est domini, fidelis anima & ipsa mater fit. Ipse enim meus (inquit) & frater & soror & mater est: quicunque fecerit uoluntatem patris mei qui in celis est. Cuius uidelicet paternæ uoluntatis si summam querimus, credere, sperare, & diligere est. Non ergo paruo proprio mio, habendo fidem recti sumus, habendo spem memores sumus, habendo charitatem te diligimus.

Super uinum

Memores uberum tuorum

Recti diligunt te.

Psal.151.

Matth.12

Sequitur

COMMENTARIORVM LIB. I.

Sequitur.

Nigra sum sed formosa, filie Hierusalem, sicut tabernacula Cedar: sicut pellis Salomonis: Miserere mei considerare, quod fusca sum: quia decolorauit me sol. Res ipsa exigit ut queramus, quoque vel quam diu beata virgo MARIA mansit cum illa Elizabeth cognata sua. Vtque mensibus tribus, fere usque ad Elizabeth tempus parendi impleretur. Ille nanque mensis sextus erat illi, quem vocabatur sterilis, quando MARIA nuncio bono impleta, exurgens, abiit cum festinatione in dominum Zachariam, & salutauit Elizabeth. MARIA autem mansit (inquit Euangelista) cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam. Statimque subiungit. Elizabeth autem impletum est tempus parandi, & peperit filium. Ergo Maria iam non erat illa, quando Elizabeth peperit filium. Cur (quæso) interfuit? Cur tanti gaudi, tantæ exultationis festiuitatem non expectauit? Cur discelsum suum non distulit, donec uideret infantem quem uidisse gaudium fuit? Non ignorabat angelum dixisse ad Zachariam. Et erit gaudium tibi & exultatio: & multi in nativitate eius gaudebunt. Item. Et ecce eris tacens, & non poteris loqui usque in diem quo haec fiant: pro eo quod non credidisti verbis meis. Cur non expectauit uidere hoc miraculum, scilicet eum, qui mutus fuerat, aperto ore eius & lingua eius, cum nomine IOHANNIS loquenter & benedicente deum? Nonne magis ad eam quam ad quilibet alium pertinebat congratulari, & audire uerba cantici de ore prophetantis, & tu puer propheta altissimi vocaberis, prælibis enim ante faciem domini parare uias eius? Cur igitur quæ & eatenus non uenisse causam habere uideretur, ut saltem illa die ueniret, cognata cum uicinis & alijs cognatis illius, & congratularetur: econtra cum iam dudum uenisset, iecirco discessit ne intercesset gaudientibus & congratulantibus. ¶ Causam nesciremus, rem ipsam, id est, discelsum eius non animaduenteremus, nisi excitasset intellectum uox ista, per spiritum sanctum in persona eius prolata, nigra sum sed formosa. Quid enim hoc erat? Quid putamus facturos uel dicturos fuisse uicinos & cognatos qui multi conuenerunt, si inter eos inueniretur in utero habens? Ipse Ioseph vir eius, cui despontata erat, quoniam inuenit eam in utero habentem, cum esset iustus, nolebat traducere eam: sed uolebat occulte dimittere eam. Ergo in oculis eius nigra erat, & est adhuc in oculis suis in sensu illorum, qui cum sint filii matris suæ, de quibus postmodum dicendum est: pugnant contra eam, contradicendo nobis creditibus & confitentibus eam de spiritu sancto suis in pregnatam. ¶ At illa dicere poterat & ueraciter dicit, nigra sum sed formosa: nisi grainquam, id est, pregnans inuenta sum: sed formosa, id est, salua uirginitate de spiritu sancto impregnata. Bene actum, optime prouisum est, ut uentura postmodum multitudine ad illud nativitatis IOHANNIS gaudium, reuerteretur in domum suam, ne prius ab illis prehenderetur in utero habens, quam ab ipso beato Ioseph, qui dignus esset corrigi per angelum dicentem, Ioseph fili David, noli timere accipere MARIAM coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. ¶ Nec istud sufficeret, nisi etiam prius quam completerentur dies Mariæ ut pareret, locum mutauisset. Poterat nanque uicinis & notis fieri occasio loquendi, quod tam cito peperit uix habens menses sex: ex quo monente angelo beatus Ioseph coniugem suam accepit. Bene igitur, & hoc prouisum est, quod exiit edictum a Cæsare AVGUSTO, ut describeretur uniuersus orbis, quatenus per hanc occasionem, & scriptura impleretur, quae CHRISTUS TVM de Bethleem nasciturum prædixerat esse, & uirgo ab omni uicinorum quaestione liberaretur: quomodo tam breui tempore exacto, ex quo in coniugium accepta fuit, peperisset. Dicat igitur. Nigra sum sed formosa, filiae Hierusalem. Secundum opinionem male uidentium nigra, secundum fidem recte creditum formosa. ¶ Quam nigra & quam formosa? Nigra, sicut tabernacula Cedar: formosa, sicut pellis Salomonis. Sicut enim Ismael, ad quem pertinet Cedar, niger, id est, ferus homo iure fuit electus cum matre sua dicente SARAH, ence ancillam & filium eius: non enim erit haeres filius

Luc. 1.

Cur Maria
nō interfuit
partu Eliza
beth,

Responsio:

Matth. 1.

Nigra sum
sed formosa

Luc. 2.

Mich. 5.

Gene. 21.

VIII. RUPERTI IN CANT. CANTICO. CAP. I.

Gala. 4. res filius ancille cum filio libere, & è regione omnium fratrum suorum in solitudine fixit tabernacula, ita & ego iure encienda uisa sum, ita ut uir meus Joseph nollet traducere, sed uellet occulte dimittere me. Multum erat miserationis in eo, quod occulte dimittere uo-

luit, cum lex multo asperius censeat de puella eiusmodi: qualis ego, dum pregnans essem, poteram existimari. Ergo nigra ego sicut tabernacula Cedar: quia sicut ille cum matre sua, ita & ego cu eo qd cōcepta uidebar eijsēda, uiri mei domo & hæreditate indigna. Cedar (ut iam dictum est) pertinet ad Ismael. Quare autem magis hic placuit dicere tabernacula Cedar, quam tabernacula Ismael? Videlicet quia Cedar tenebrae, Ismael interpreta-

Formosa l*s*,
cur pellis Sas
lomonis.
tur exaudito dei, magisq; nomen tenebrarum, quam exauditionis dei, congruit meæ que putabatur ingenij nigredini. ¶ Econtra, sicut pellis Salomonis, id est, exterior cultus & omnis dignitas sapientissimi regis incomparabiliter splenduit, ita ut nullus ei regum potuerit unquam comparari, ita & uirginitatis meæ splendor præ omnibus sanctis & filiis regni dei est admirabilis, nec ei qui ex me natus est, quisquam sanctorum, nec ipse Isaac, eidem Cedar longe prælatus & præferendus, potuit unquam uel poterit comparari. Quare autem non dixi, sicut Salomon, sed sicut pellis Salomonis? Videlicet, quia formosa quidem pellis Salomonis, sed non ipse Salomon ualde formosus fuit. Intus enim quandam deformitatem habuit, etiam quando fulgebat formositas pellis. Dicit enim dominus illi. Quia habuisti apud te hoc, & non custodisti pactum meum & præcepta mea quæ mandauit tibi disrumpens scindam regnum tuum, & cetera. Quid nam est dicere, habuisti apud te nisi ac si diceret, qualem te nunc ostendisti, sequendo deos alienostalis eras etiam, cum de foris me honorares, omni adoratione & pulchri templi ædificio. Igitur melius diceret fuit, sicut pellis Salomon, quam sicut Salomon, ita formosa sum, quia non sicut habuit apud se, sed sicut de foris ædificauit templum manufactum, & sicut dixit. Sapientia ædificauit sibi dominū: ita ex me deus templum sibi non manufactū & non manufactū sapientia sibi ædificauit domum. ¶ Nolite filiae Hierusalem conſiderare me, quod fusca sim, id est corrupta, quia quod tumentem uterum habeo, quod inuenta sum in utero habens, non fecit uir, quia uirum non cognosco, sed ita decolorauit me sol. Verus sol, & sole deus longe pulchrior, semetipso me impleuit, de semetipso uterum meum tumentem reddidit. Hoc sine decolorari? Non apud uos o filiae Hierusalem, quæ habetis oculum simplicem, sed apud superborum cogitationes, quorum nequam est oculus. Non erat nequam oculus Joseph, sed quandam excusabilem ignorantiae nebulam habens, cito purgatus est, dicente sibi angelico domini, quod sana cute decolorata essem, quam non flamma ignis de deorsum, sed desuper sol decolorauit, quod salua uirginitate grauida essem: quam non uir terrenus, sed pater celestis, de spiritu sancto grauidam fecit. Non ita cæteri omnes cognitam ueritatem sequuntur. Sed quid? Filii matris mee pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiui. ¶ Filii matris mee, Iudei sunt, filii synagogæ, immo qui se dicunt iudeos esse, & non sunt, sed sunt synagogæ satanæ. Ita pugnauerunt, id est, certissime pugnabant contra me, conſiderantes & conſiderante uolentes, quod fusca sim, quod non uere decolorauerit me sol, sed nigra sim nigredine omnimoda sicut tabernacula Cedar. Hinc ab illis passa sum uel patiar pugnas uerborum, pugnas linguarum blasphemantium. Prædicatum est eis, quod non nigra, immo (ut iam dixi) formosa sim sicut pellis Salomonis: sed econtra pugnauerunt repleti zelo, & contra dixerunt propugnatoribus meis blasphemantes. Diximus ergo. Vobis oportebat primum loqui uerbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos uos iudicatis aeterna uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim præcepit nobis dominus. Posuite in lucem gentibus, ut sis in salutem usque ad extremum terræ. ¶ Hoc modo posuerunt me custodem in vineis, id est, in gentibus, quæ non quidem erant, sed ex mea custodia factæ sunt vineæ domini. Posuerunt inquam, id est, ut ego ponerer, efficerunt per incredulitatem suam. Non enim ego prior illos, sed ipsi priores me repulerunt, & custodia mea se indigne iudicauerunt. Igitur iusto iudicio tales matris mee filios reliqui & vineæ meæ non custodiui, gete meā non adiuui, nō defendi quin uenire locūq; & genitū tolleret. Romani. Putaverunt

3. Reg. 11.

Prouer. 9.

¶ fusca sim.

Matth. 6.

Apoca. 3
alst in syna
goga

Actu. 13

Esa. 42
Posuerunt me
custodem in
vineis.

uerunt, quod si me repulissent, errare deberem in solitudine, sicut Cedar vel sicut Agar. Verum non ita est. Pro una uinea, quae debuit esse mea, ut pote gens mea, sanguis meus, & caro mea, multas uineas acquisivit, multas ecclesias in gentibus dilatavit, quae omnes culto, diam meam habent, & habere desiderant, de meritis meis presumentes, de intercessione bus meis confidentes, & pro huiusmodi custodia clamantes ad me iugiter. Hæc ad filias Hierusalem elocuta, quales refugit (ut supra iam dictum est) ne confuderetur ab eis, & inueniretur in utero habens, in illa frequentia uenientium ad Elizabeth, ut congratularentur ei mox ad dilectum conuersa, dicit. *L* Indica mihi quem diligat anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne vagari incipiam per greges sodalium tuorum. *S*ensum uocis huius querenti, nec dubitanti mihi, quin veraciter congruat tantumq[ue] beatæ virgini, magnum & mirum se se ingerit, & aperit sacramentum illius euangelica lectionis. Cum factus esset IESVS annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque omnibus, cum redirent, remansit puer IESVS in Hierusalem, & non cognoverunt parentes eius, & ceteri uisque, & dixit mater eius ad illum. *F*ili, quid fecisti nobis sic. Ecce pater tuus & ego dolentes quarebamus te. *Q*uid enim? Nunquid casu gestum est, ut puer IESVS rem in Hierusalem, & parentes eius illum esse in comitatu existimarent, requirent inter cognatos & notos, & non inuenirent, regressi in Hierusalem requirentes, post triduum inuenirent, non quomodo cunque uel ubicunq[ue], sed in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem. Nunquid hoc Euangelista tam diligenter scribere, nisi rem sacramenti plenam esse sciret? Sunt & alia multa (inquit IOHANNES) que fecit IESVS, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, quiscribendi sunt, libros. Si solam species rem gestam: quantum est hoc inter alia tam multa, ut illis omisis ab Euangelista non deberet omitti? *I*gitur & in uoce ista indica mihi quem diligat anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: & in illa re gesta, qua dixit ea, dem diligens & dilecta, Fili quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes querebamus te: unum idemque mysterium speciare iuvat. Quid enim est comitatus de die festo res deuentium, nisi frequenta uel ritus cærimoniarum Iudaicarum, cærimoniarum carnalium; istæ namque, mandata uitæ non præcepserunt, sed comitatae sunt, & si ritè confudereres legis ordinem, postquam præcepta bona data sunt, quæ faciens homo uiuenter in eis, istæ cærimoniae præceptaque non bona, in quibus non uiuerent, à reatu uituli sumpserunt in istum, & hoc erat iugum grauissimum, quod neq[ue] nos ait Petrus Apostolus neque patres nostri portare potuimus. Super his magna conquisitio futura erat, & facta est; sicut in actibus Apostolorum legimus. Et quidam descendentes de Iudea, docebant fratres, quia nisi circumcidamini, non potestis salvi fieri, & quia oportet præcipere, seruari legem Moy. *H*oc erat, parentes Iesu existimare, Iesum esse in comitatu. Sed non erat ibi Iesu. Immò erat, & esse illum oportebat, in medio doctorum, audire & interrogare uerba uitæ. Hinc per Hieremiam prophetam fuerat prædictum. Quia non sum locutus cum patribus uestris, & non præcepisti eis in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de uerbo holocaustorum, sed hoc uerbum præcepisti eis dicens. Audite uocem meam & ero uos uictimarum; sed hoc uerbum præcepisti eis dicens. *C*ant. 4. An quia spiritus sanctus illos dominus dei, & uos eritis mihi populus: & ambulare in omni uia quam mandaui uobis: subaudiatur, in monte Oreb, ante reatum uituli, ubi iustificationes & præcepta uitæ dedi, scripta Exodi. 20. in tabulis digito dei. *H*orum discernendorum utique magistrum te esse oportebat ob ea, ta Maria, & magistra magistrorum, id est Apostolorum, iuxta illud Fons hortorum putes aquarum uiuentium, quæ fluunt impetu de Libano. An quia spiritus sanctus illos docuit, iecirco tua uocis magisterio non illis opus fuit? Immò uox tua uox illis fuit spiritus sancti, quicquid supplementi opus erat eisdem mortalibus uel testimonio, ad confirmandos singulorum sensus, quos acceperant ab eodem spiritu, diuidente singulis, prout vult, ex religioso ore tuo percepserunt, instructo ad loquendum, bene compposito ad iucendum, prout tempus erat oportunum. An quia loco supra memorato de Actibus Apostolorum, ubi facta seditione propter cærimonias Iudaicas conuenerunt APOSTOLI & seniores, videre de hoc verbo, nullam tui mentionem scriptura fecit, iesu circa puerum.

Gene. [6, 2].

Lucæ. 2.

Iohann. 21.

Mysteriū de
abolendis cæ
rimonijis Ius
dæorum.Leuit. 12.
Ezech. 20.
Exod. 32.
Actu. 15.

Hiere. 7.

Exodi. 20.

Cant. 4.

1. Cor. 12.

Actu. 15.

X. RUPERTI IN CANT. CANTICO. CAP. I.

circo putandum est, quod conuentus ille te omiserit, & sanctum de tuo pectore de tuo ore spiritum non consuluerit: Imo & illuc & in ceteris agendis tu princeps, omnem soluisti questionem: ita tamen, ut non clamares, neque contenderes, neque audiretur vox tua forsitan: quia (sicut arte nos dictum est) tu sola es uirgo quae uniuersam haereticam prauitatem interemisti. Dixeris ergo. Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne uagari incipiam per greges sodalium tuorum. Indicari tibi flagitabas, ut alijs indicare scires. Sed dico. Nunquid nesciebas? Nunquid quod prophetæ scierunt, tu ignorabas? Vtique nescires: nisi desuper indicatum tibi fuisset. Et deus tuus filius tuus præsciebat, quod resurrecturus esset à mortuis: & tamen in persona eius Psalmista dicit.

Esaie. 42

Psal. 40.
Maria nō nesciebat, & tamen dolens
quærebatur,

Pulchritudo
Marie, fides
& humilitas.

Roma. 10.

Lucas. 1.

Colos. 2.
Abi post ue-
stigia gregū.

Iohann. 8.

Lucas. 11.
Beatus uen-
ter qui te por-
tau*uit*.

Tu autem domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis. ¶ Dicat aliquis. Quid ergo est quod in supradicto loco euangelij, dum ista significarentur, dixit. Fili quid fecisti nobis sic, ecce ego & pater tuus dolentes quærebamus te, & cætera usque, & ipsi nihil horum intellexerunt? Ad hæc inquam. Et quid illud est quod Euangelista continuo intulit: & mater eius conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo? Igitur ecce duo quasi repugnantia. Si enim non nesciebat, quomodo quærens dolebat: dolens quærebat? Si autem nesciebat, quomodo uel quibus in corde suo conferebat? Ergo neque à dextris, neque à sinistris sermo sit, quia ueraciter magna hæc prophetissa, quid agetur non ignorabat, quoniam gratia plena erat: & tamen dolens quærebat, quoniam dispensationi diuinæ, ipso suo silentio seruens, quamvis cum illis quærerentibus quæreret, tempus tacendi custodiebat, & dolentibus condolebat. Quomodo autem dicenti, indica mihi, responsum est ex persona dilecti? Nam & percunctatio & causa percunctatio, melius cum responsione explanari poterit. ¶ Si ignoras te o pulchra inter mulieres regredere & abi post vestigia gregum: & pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum. ¶ O pulcherrima mulierum, o benedicta inter mulieres, cuius pulchritudo benedictio est, cuius pulchritudo ipse benedictus fructus ventris tui est, talis ac tanta causa tua est, ut si te ipsum non ignoreas, statim scias illud quod quæris, dicens. Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie: nec uerendum tibi sit, ne uagari incipias per greges sodalium meorum, id est, per conuenticula quæ fiunt circa cathedras sue doctrinas scribarum & phariseorum, qui sese mihi sodales siue pares faciunt, qui in cærimoniis suis iustificari uolunt, qui suam querentes statuere iustitiam, iustitiam dei, que CHRI- STVS est, subiecti non sunt. Quid enim? Unde pulchritudinem istam acquisisti, ut sis pulcherrima mulierum? ex fide & humilitate, an ex operibus legis? Nonne ex fide & humilitate? Nam & beata quæ credit, ait illa prophetissa, illa cognata tua Elizabeth, res plena gaudio, & exultans in spiritu sancto cum infante in utero suo. Beata (inquit) quæ credit, quoniam perficiuntur ea quæ dicta sunt ei à domino. Non dixit, beata, quæ inuenta est in operibus legis. Ecce beatitudo ex fide. Tu quoque statim cecinisti. Qui ait spiritum humilitatem ancilla sue, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Et ecce beatitudo ex humilitate. Ergo ex fide & humilitate, immo fides & humilitas tota pulchritudo tua est, & hic est locus requietionis meæ. Locus in quo dilectus tuus pascendo & cubando, delicietur in meridie, id est, in hoc tempore plena gratia: quando figura iam præterita, res illuxit: umbra depulsa, sol ueritatis ascendit. ¶ Si hoc ignoras consequens est, quod dixi, egredere & abi post vestigia gregum, uidelicet eorum qui in lege uel in carne iustificari uolunt: & pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum, id est, carnales habe alumnos secundum imitationem supradictorum sodalium meorum: quorum omnium cuncti greges, non oues, sed hædi sunt: utpote à peccato suo non iustificati, immo in peccato suo morituri. ¶ Cui post hac licebit in carne gloriari? Ecce illi, quæ de carne sua uerbum carnem factum peperit, si ignorat se, subauditum, unde alii tissimo placuerit, dicitur, egredere & abi. Et in euangelio cum extollens uocem quædam mulier de turba, dixisset, Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ luxisti: quid respondit ei? Quinimò, beati qui audiunt uerbum dei, & custodiunt illud. Haec enim causa principalis est effectua beatitudinis, & sine hac beata non potuisse esse uel dici. ¶ Atanæ perseveranter & irrefragabiliter dicimus, beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ luxisti & bene-

COMMENTARIORVM LIBER I. XI.

& bene dicimus, scientes quia hospitium ventris sui, quod creatori suo præbuit, & alimoniæ lactis sui, quod ori eius ministravit, fide præciosa, & humilitate gratiosa cōmuniuit, ac perornauit, compleuit & custodiuit, nullam habens unquam ignorantiam sui. Sequitur. **L**Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea. **I**Hoc est quod te nolo ignorare, & quod si rite perpendis ô amica mea, non ignoraste. Quisnam est ille meus equitatus in curribus Pharaonis. V el quomodo in curribus Pharaonis? Magnum & mirum spectaculum respiciunt, inde currus Pharaonis, hinc equitatum meum. Currus nanque Pharaonis valde multi, ferro armati, plerique etiam auro vel argento insigniti fuerunt: equitatus autem meus uirga una fuit, uirga Moysi & Aaron. V irga illa contra sublimes currus Pharaonis taliter equitauit, hoc modo militauit. Primo, uersa in colubrum deuorauit uirgas Magorum; deinde percutiens aquas flaminis uertit in sanguinem, deinde extensa super fluuios & super riuos ac paludes eduxit ranas super terram Aegypti, deinde perculxit puluerem terræ & facti sunt cyniphes in hominibus & in iumentis, denique impleuit domos Aegyptiorum muscis diversi generis, deinde fecit ut morerentur omnia animantia Aegyptiorum: & deinde facta sunt uulnera uescicarum turgentium, deinde extensa in celum fecit tonitra & grandinem mixtam igni ac discurrentia fulgura super terram Aegypti: deinde extensa super terram ascendere fecit locustam, & deuorauit omnem herbam quæ residua fuit grandini: deinde extensa in celum, fecit ut essent tenebrae horribiles in uniuersa terra Aegypti: nouissime eleuata super mare, uertit illud in siccum, & diuinit aquam, & transferunt filii Israël per medium maris, iterumq; reducta super mare, operuit aquis currus & equites cuncti exercitus Pharaonis. R e cte ergo uirga talis dicitur equitatus domini, quæ contra tot currus & equites Pharaonis sola sufficit & uictoriæ peregit. **Q**uomodo uel in quo tali equitatu meo amica mea assimilaui te? Videlicet in eo, quod posita coram domino uirga illa in tabernaculo testimonij, sequenti die inuenta est germinasse, & turgéntibus geminis eruperant flores, qui folijs dilatatis, in amygdala deformati sunt. Erant enim quidam similes istorum sodalium meorum, pro sacerdotio contendentes, & concilia sua trahentes aduersus Moysen & Aaron: sicut isti sodales mei, sacerdotum sibi uendicant, in carnibus thaurorum & sanguinem hircorum, aduersus sacerdotium meum, sacerdotium æternum secundum ordinem Melchisedech iuramento firmatum. Dixi ergo. Refer uirgam Aaron in tabernaculum testimonij, ut seruetur ibi in se, & quiescant querela eorum à me, ne moriantur. Illi signo, illi rebellium filiorum Israël, & quiescant querela eorum à me, ne moriantur, ac deinde germinauit, fronduit, floruit, & fructum protulit, non plantata, non succo terræ animata, sed uirtute coelesti supra usum naturæ prouecta, sic tu pulcherrima mulierum, amica mea, cunctam prauitatem hæreticam interemisti, superbiam diaboli deieciisti, conceptu florida, partu fructifera, uirgo incepit, incorrupta ī partu, uirgo ante partum, incorrupta post partum. Nonne igitur pulcherrima es mulierum? V ere pulcherrima. **L** Pulchræ sunt genæ tue

Equitatus domini uirga Aaron.

Exodi. 7. &c.

Exodi. 14. 8.

Maria assimilatur uirgæ Aaron.
Nume. 17.

Hebræ. 9.
Psal. 109
Nume. 17.

Pulchræ sunt genæ tue.

Collū tuū si-
cur monilia.

nesciret

XII. RUPERTI IN CANT. CANTICO. CAP. I.

Matt. 7. nesciret huiusmodi margaritas, sicut custodiri oporteret propter porcos, maximèq; propter Herodem & eius complices. Verè igitur pulcherrima mulierum, pulcherrima in genis, pulcherrima in collo, id est, tam oculorum q; uerborum tuorum moderamine decensimo. Quid ad hæc dicunt amici uel familiares tui: quales primi fuerunt apostoli? **L** Murenula quoddam colli ornementum vulgo sic uocatum, i círcu, q; scilicet auri metallo in uirgulas lentescente quædam ordinis flexuosi cathena contexitur, in similitudinem murenae serpentinæ. Hæc & inter dum auri atq; argenti texitur uirgulæ. Vnde hæc dicitur, murenulas aureas, uermiculatas a rgento, faciemus tibi. ¶ Aurum & argentum idem significant hic, quod & in psalmo cum dicit. Pennæ columbae deargentatae: & posteriora dorsi eius in pallore auri. Aurum in dorso uel in posterioribus columbae interior est sensus sacræ scripturæ, argentum uero sermo exterior, cuius nitor nullo modo comparari possunt lepores siue exornationes eloquentie mundanæ, quantumlibet exquisitæ furent siue accuratae. Ergo per murenulas aureas argento uermiculatas, recte intelligimus sermocinationes sanctorum, sensibus aureas elocutionis nitore argenteas, siue luculentas. Est igitur sensus, O uirgo uirginum quomodo factum est istud? Quia nec primam similem uisitæ es nec habere sequentem. Laxa uocis iter, & collum tuum silentio communium pande interdum, & tutis auribus amicorum fideliū, velbre uiter eloquendo committe secretum, ut dicas nobis, quomodo uel per quid altissimo complacuerit; qualis ille tibi fuerit, primum in corde siue in utero, deinde in cōiectu siue in colloquio, dum lactares uerberibus, dū gestares eū ulnis tremebib; Suum enim fidi artifices, argētarii fideles, & ad laudē illius, qui tibi hæc magna fecit, faciemus murenulas ueritatis, ornamēta benedictionis & grātia actiōis, benedictio & gratias agendo, q; sic fecitibi, ita ut non sit locus, ubi uox laudis huius non audiatur, uox sonora, laus altisona, que tuū non concelebrans, iugiter te ambiat, & quodammodo de collo tuo dependeat. **L** Num esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus myrræ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus inueni mihi in vineis Engadi. Hoc dico uobis ò amici: & hoc aurum uerum est. Si habetis argētum, facite (ut dixistis) murenulas mihi: imò non mihi, sed domino, memoris illius dicti sapientis. Glorificantes dominum quantumcunq; potueritis, superualebit adhuc, & admirabilis magnificencia eius. Benedicentes dominum, & exaltate illum, quantum potestis, maior est em omni laude. Exaltantes eum replemī virtute, ne laboreatis, non em peruenietis. ¶ Quid enim? Cum esset in sinu uel in corde patris, de illis altissimis suis respexit humilitatem meam, Hoc est quod dico. Dum esset rex in accubitu suo; nardus mea dedit odorem suum. Quid enim est uel erat accubitus regis, nisi cor uel sinus patris? Illi supradicti pastores uel sodales eius, qui separe ei faciunt, & greges non ouium, sed hædorū post se trahunt dixerunt, quod ante me rex iste non fuerit, quod ex me initium sumpererit, q; homo tam & supra hominem nihil in eo sit. At ipse prius q; ego esset, imò & anteq; Abraham ficeret, est & erat, & in illo accubitu suo erat. Nam in principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum. ¶ Dum ita esset nardus mea dedit odorem suum, & hoc odore delectatus, delcens in uterum meum. Olim in Eua malo superbiae factore offensus, & ob hoc ab humano genere auersus fuerat: nūc autem delectatus bono odore, nardo humilitatem meæ, sic ad genus humanum conuersus est. Propterea nardum meam dico humilitatem meam, quia sicut nardus herba aromatica, paruo quidem frutice uel parua spica, nequaq; in alium se subrigit, sed comosa atq; odoratissima, flore optimi odoris atq; radicula suauis, m̄lis usibus probatur utilis: sic humilitas mea, suo quidem arbitrio uel iudicio parua estres, nūc iudicetur atq; magnifici: ipsumq; regem & patrem eius deum, sanctum quoq; spiritum, unice delectat, uelut suavis odor, qualis quātusq; de nullo unq; usq; ad ipsum spiravit uel spirare potuit sacrificio. O amici, hoc ego experita sum. Humilitatem meam de illo accubitu luo sentit & respexit, & ualde delectatus est, & placuit sibi, quod in isto sexu tantam humilitatem inuenit: in isto (inquam) sexu, à quo initium superbiae generi humano superueniens, totam massam corruptit. ¶ Prius in uirili q; in isto sexu fidam humilitatem inuenit, & intercereros in ista

Quid mus renula.

Psal. 67. Aurū in sensu, argentū in sermone.

Ecc. 43.

Rex in accusatu suo, est filius in sinu patris.

Iohan. 8. Nardo comparat humilitas Mariæ.

Humilitas
Abrahæ &
David.
Gene. 12
1. Reg. 14.

In ista gratia duo viri ualde nominati sunt, scilicet Abraham et David, qui & ex uerbis suis cognosci possunt, quod humiles fuerint in oculis suis. Abraham quippe, cum tantus esset, ut si eo deus loqueretur, & amicus illi haberetur: non tamen oblitus sui. Loquar (inquit) ad dominum meum, cum sim puluis & cinis: David quoque cum esset unctus rex, & Saul persequeretur eum, quem persequeris? ait rex Israël, quem pesequeris? Canem mortuū & pulis cem unum. Propterea non solum non confunditur deus uocari eorum deus, uerum etiam istis duabus iurare deum altissimum non piguit, factus se hoc mysterium de amici quod in me certus. In isto sexu tandem gratiam eandem, & fortassis abundantiore inuenit. Nolite incum bere mihi, ut explicem, quantam in me humilitatem, mitis & humiliis corde inueniterit. Non possum eloqui, non possum uerbis consequi, Res ista non est effabilis. Quid uel quale sit hoc bonū, nemo scit, nisi qui accipit. Et cum acceperit, nulli nisi deo potest effari: qui ut uidet, sic intelligit. Hoc tantū dixi erim, quia requies est mentis: & qui hanc inuenit, sine dubio requiem animæ suæ inuenit. Ego in omnibus requiem istam quesui, & uidit rex respiciens subi nardi huius ex me odorem sensit: uidit (inquam) quod requiescere posset hic in suauitate animæ quietæ, id est humiliis, descenditq[ue] de illo accubitu suo, & requieuit in tabernaculo meo. Hic requieuit, hic habitauit totis nouem mensibus, & cuius erat dominus, eiusdem ancillæ suæ factus est filius. Vultis audire amici, qualis exinde fuerit iste dilectus meus mihi, & ego illi. Ecce dico uobis. Fasiculus myrræ dilectus meus mihi: inter ubera mea commorabitur. Conferte istud illi dicto unius ex uobis, unius ex amicis iusti Symeonis. Ecce (inquit) hic positus est in ruina & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum, cui contradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Dico adhuc. Botrus cypri, dilectus meus mihi, in uineis Engadi. Si haec scitis, si ista rite perpenditis: profecto in me inuenietis, & unde mecum compungamini? & unde mecum dulciter consolemini. Nolite solam Fasiculus myrræ attendere horā uel diem illam, in qua uidi talem dilectum, ab impijs comprehensum male trastari, scilicet illudi, spinis coronari, flagellari, crucifigi, felle & aceto potari, lanceari, mori, et sepeliri. Nam tunc quidem gladius animam meam pertransiuit: sed antequam sic pertransiuit longum per me transitum fecit. Prophetissa nanci eram, & ex quo mater eius facta sum sciuī cu[m] ista passurum. Cum igitur carne mea taliter progenitum, talem filium suu[m] meo fore, uinis gestarem, ueribus lactarem, & talem eius futurā mortem semper præ oculis habetem, & prophetica, immo plus quam propheticamente præuiderem: qualem, quantum, quam prolixam me putatis maturi doloris pertulisse passionem. Hoc est quod dico. Fasiculus myrræ dilectus meus mihi: inter ubera mea commorabitur. O commoratio, dulcis quidem sed plena gemitibus inenarrabilibus. Ad ubera de foris stringebatur, & eisdem lacrimabatur uberbis, simulque inter ubera intus in corde futurorum praefcio, semper parebat: quali esset morte moriturus. Veruntamen & illud sciebam, quod esset resurrecturus. Huius rei præscientia dulcis erat. Illigatur dilectus meus mihi & fasiculus myrræ, quia moriturus, & botrus cypri erat: quia resurrecturus, & ultra non moriturus. Botrus (inquam) cypri, uidelicet terrena vel insula, botros prædulces, uinumque optimum afferentis, quia non qualemunque, sed optimū est uinum resurrectionis, & hoc inuenies Engadi, id est, fontis hoedi, hoc enim inter pretatur Engadi. Cur ergo ita dixerim? Iccirco nimis, quia meus iste dilectus, non iustos, sed peccatores uocare uenit, ut resurgent in resurrectione prima, qui fuerant per peccatum mortui, & hoc in fonte hoedi, in fonte baptismi, in lauacro regenerationis: quo regenerantur, modi fontem uenientes iam non uineae sunt, sed uineæ sunt: ab alio translati, in alio planeta. Vnde & quilibet eorum dicit. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: sunt, qui fuerant hoedi: sunt sancti, qui fuerunt peccatis obnoxii. Ad huiusmodi fontem uenientes iam non uineae sunt, sed uineæ sunt: ab alio translati, in alio planeta. Ecce tu pulchra es a mul & resurrectionis erimus. In istis plantationibus, in istis uineis appetat iste Botrus Cypri, sapit dulcedeo resurrectionis istius dilecti mei. Desyderatis scire, qualis interea mihi in collo quo fuerit. Talis utique, qualis ex uerbis istis debet intelligi. Ecce tu pulchra es a mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Quid enim erat illum haec & cetera? Vnde & quilibet eorum dicit. Nam hoc ipsum, ecce pulchra es, nonne de illo huiusmodi dicere ad me, mecum illi sic & sic respondere, nisi me atque illum de scripturis, quae de me & de illo erant, quod familiariter tractare? Nam hoc ipsum, ecce pulchra es, nonne de illo scripturis est? Ecce (inquit Esaias) uirgo concipiet & partur filium. Item. Et egredietur uirga de rati-

Botrus cypri

Lucæ. 8.
Apoca. 20
Tut. 3.

Rom. 6

Scripturæ de
Christo &
Maria.

Esa. 7.

b gade ra,

XIII. RUPERTI IN CANT. CANTICO. CAP. I.

Esaia. 33. *ga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet: & requiescit super eum spiritus domini, spiritus sapientiae & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiae & pietatis & replete eum spiritus timoris domini. Hoc ergo dicebat. Ecce ô amica mea completū est in te, quod ille prænunciabat. Quando enim nata es de domo David, tunc egredia es uirga de radice Iesse: quando (inquam) nata es, quæ tanto humilior es hominibus huius seculi quanto uirgula quæuis, minor & gracilior es grandibus cedris, & quercubus magnis de quibus idem propheta, dicturus, & egredietur uirga, præmiserat. Ex excelsi statuta succidentur, & sublimes humiliabuntur, & subuententur condensa saltus ferro, & Libanus cum excelsis cadet. Quando autem ego ex te natus sum, tunc de uirga flos ascendi, super quem requiescit septiformis spiritus domini. ¶ Ecce ergo tu pulchra es, & iterū dico, ecce tu pulchra es: pulchra decore uirginea, pulchra unigenito filio. Taliter geminata, nullius unquam fuit, nullius unquam erit pulchritudo. ¶ Adhuc addo istud, pulcherrimum oculi tui columbarum. Qui nam sunt oculi columbarum, nisi dona septem gratiarum, id est, septem spirituum super me requiescentium? Septem nanc̄ oculi, qui iuxta Zachariam prophetam in uno lapide sunt, septem sunt spiritus dei, qui iuxta iam dictum Esaiam prophetam super florem requiescunt. Iti oculi mei, sunt oculi tui, oculi columbarum, oculi omnium gratiarum. Omnia quippe gratiarum uel spirituum tu effecta es particeps, ex quo me calis uisceribus suscepisti, super quem requiescit & in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Hoc eo dicente mihi, quid ego illi? ¶ Ecce tu pulcher es dilecte mihi de corus, lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina, laqueracy pressiana. ¶ Haec ego illi. Consyderate diligenter ô amici, qualis sit ista ordinatio huius scripturæ, scripture cantabilis, in qua secretū nostrū, secretū dilecti & dilectorum contemplari desideratis. ¶ Et hic & in cæteris quæ sequuntur, non ego dilecto & ille mihi, sed dilectus meus mihi & ego illi; nisi quod semel audistis, ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Fere in omnibus dilectam honore præuenit dilectus, ut pote matrē filius. Ille mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es & decorus dilecti. Ille mihi, sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: & ego illi, sicut malus inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios. Quid de hoc censem? Nonne ille cum deus & homo sit, debuerat ab homine modis omnibus honore præueniri? At ille in hac disciplina totum principatum possidebat. Huic apostolus ad Philippenses cum dixisset, nihil per contumaciam, neq; per inanem gloriam, sed in humilitate superioris sibi inuicem arbitrantur, non quæ sua sunt, singuli consyderantes, sed ea quæ aliorum: protinus ait. Hoc fentis in uobis, quod & in Christo Iesu, qui cum esset in forma dei, &c. Ille nanc̄ sicut in cæteris, ita in consyderatione mei, semetipsum humiliauit, quodammodo non consyderans, q; ipse esset deus, sed consyderans, q; etsi ego mater, & ipse filius, superiorem sibi arbitrabatur, quemadmodum & Evangelista uult intelligi, cum dicit, Et descendit cum illis & erat subditus illis. Itaque cum dilectus meus mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, ocu li tui columbarum: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mihi & decorus. Scitote amici, quia uerba ista non à summis labris ueniunt, sed rationis & ueritatis istæ uoces habeunt fundamen tum. Ille nanc̄ ueraciter in me ueneratur, q; sua mater & uirgo: ego in illo adoro, q; sit deus & homo. Dico ergo. Ecce tu pulcher es dilecte mihi & decorus. ¶ Dicis mihi. Ecce tu pulchra es: & ego dico tibi, ecce tu pulcher es. Ex quo ego pulchra facta sum, ex eou, qui semper pulcher fuisti, pulchrior factus es. Nam uere in eo pulchritudinem tuam adauxisti q; cum deus es, homo dignatus es fieri. Hinc tu pulcher & decorus, ita pulcher, ut sis ipsa substantia pulchritudinis: ita decorus, ut sis ipsum decus humani generis. Vere ergo dicens mihi, ecce tu pulchra es: & ego, dico tibi, ecce tu pulcher es, quia tu pulchritudo mea es. ¶ ergo pulchra sum, totum tibi attribuendum est. Neq; em uirga floris, sed flos uirga pulchritudo est. Igitur non nisi opinione fallorum atq; fallentium nigra sum ego sicut ta bernacula Cedar. Nam ecōtra pulchra ego sum, & pulcher es tu, & lectulus noster floridus lectus in quam, id est, uterus meus, in quo tu quieuisti totis nouem mensibus, & salvo uirginatatis meæ sigillo egressus es flos pulcherrimus, nec iam in desertum excedens sicut ta bernacula Cedar, imò in ciuitate nostra domos habebimus, & habebimus diuitias multas, & præcl*

Gemina pulchritudo Ma riae. *Oculi columbarum tū, septē dona spissū.*

Colos. 2.

Dilectus dilectam præuenit filium matrē.

Philip. 2.

Lucas. 2.

Qualis pulchritudo & decorus dilecti.

& præclaras, scilicet ecclesiæ. Nam talium domorum nostratum tigna cedrina, & laqueæ,
ræ sunt cypressina. Nam sicut cedrus imputribile lignum atq; odoriferum, & cyprius ligu-
num cedro penè proximum, virtutis eximiae sunt, templorum quoq; trabibus apta, impæ-
netrabilis soliditate nunquam oneri cedunt, sed ea, qua in principio fuerint, firmitate perse-
verant: ita domestici nostri apostoli atq; apostolici uiri, doctores ecclesiæ atq; prælati, p-
petuæ virtutis atq; firmitudinis indeficientes erunt, & domus quoq; manufactæ nostræ sta-
bunt, quæ diu durabit seculum, titulum habentes, locus terribilis, aula dei, porta cœli. Hic
fructus, & adhuc locupletior, te florem nō decadentem sequetur. Quid ad hæc dilectus?
Lægo flos campi & lily conuallium. **V**t tu dicis ô amica mea, pulcher ego sum &
decorus, nam ego flos campi & lily conuallium, id est, decus generis humani, & honor
parentum humilium, patrum spiritu pauperum, scilicet Abraham, Isaac, & Jacob, David
quoq; & ceterorum: qui & si meritis montes, mente conualles fuerunt: & si diuites censu-
pauperes spiritu extiterunt. Illorum ergo decus uel pulchritudo sum, uere flos, uere lily
qua speciosus forma præ filiis hominum: quam uidelicet formam taliter, ut ego, null⁹ ha-
bet filiorum hominum. ¶ Lily quippe lacte floris est herba, cuius dum cador sit in fo-
lis, aurum tamen species intus effulget. Ita flos campi & lily ego sum, flos lacteus, id est,
puer mundissimus: flos (in q) & castitatis liliū, cuius dū cato & humanitas exterius satis
munda sit, diuinitatis tamen species intus incomparabilis est. ¶ Quid aliud dilectus dices?
Nunquid me dicente, tu pulcher es dilecte mi & decorus: ipse aduersaretur, & ita debe-
ret esse humilis & mitis corde, ut ueritatem suimet conaretur abigere? Hoc impossibile ē.
Imdi nos negauerimus eum (ait quidam uestrum, scilicet amicorum) ille fidelis permanet
senegare ipsum non potest. Et illuc ubi quā homo fieret, dixit. Videlte q̄ ego sim solus
& non sit alius deus præter me & hic, ubi homo factus dixit: ego flos campi & lily con-
uallium, & ubique, & inimicis Iudeis, & uobis ô amici Apostoli eius uel discipuli
quippiam locutus est iuxta hunc sensum: profecto pium est, confiderare hoc ipsum, quia
ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest, præsertim causa poscente tam magna, cau-
sa salutis hominum propter quos uenerat, quos in eum credere oportebat, ut diceret ipse,
quis esset aut unde uenisset. Est autem testis fidelis non soli sibi meti ipsi, uerum etiam & aliis
is, ut efficeretur & dicat de singulis, cuius sit meriti uel nominis. Ait ergo & mihi, quam
& supra semel & iterum pulchram esse declamauit. **S**icut lily inter spinas, sic ami-
ca mea inter filias. **H**oc restabat, quoniam ille mihi dixerat, ecce tu pulchra es amica
mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus: Hoc (inquam) re-
stabat dicere, q̄ reuera pulcher ipse, & quod ego ad similitudinem eius pulchra sim. Cum
ergo dixisset, ego flos campi & lily conuallium: protinus & mihi fidele perhibens testi-
monium, sicut lily inter spinas, sic amica mea inter filias. ¶ **V**bi iam quādo lily istud
lily conuallium inter spinas? Nimirum in Iudea, quando tolerauit tot & tantas impiorū
blasphemias, sustinuit probra, alapas, flagella, coronatus insuper corona spinea. Sic quoniam
dam pater Abraham levans oculos, uidit post tergum arietem inter uepres, hærentem cor-
nibus, quem astumens obtulit holocaustum pro filio: Aries ille, animal innocuum, præfis-
surabat istud innoxij candoris lily: uepres illæ blasphemias & maledicta Iudeorum
post tergum Abraham, quia nondum uenerat, sed uenturus erat iste flos campi, sicut istud lis-
lily conuallium suo tempore. ¶ Igitur illuc inter detractio[n]es sive accusationes Iudaicas li-
lum inter spinas & sic amica mea (inquit) inter filias: filias (inquam) nō Hierusalem, sed ab
solute filios, id est, hæreses uanas & uagias. Filii namq; cum absolute dicuntur, fere nusquam
significationem bonam habent, ut illi. Filii discurrent super murum, sed exasperauit
runt eum & iurgatae sunt, inuidierunt illi, habentes iacula. Et alibi. Multæ filiæ congrega-
uerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas. Itaq; & spinæ & filiæ blasphemiae sunt Iudeo-
rum, se & cuncti hæreticorum. Quæcunq; huiusmodi spinæ lacerauerunt me, ipse & amis-
cam meam lacerauerunt, quæcunq; huiusmodi filiæ tibi inuidierunt, & mihi detraherunt.
Vbi ego spinis compungebar, imo & clavis configebar, tu præfens patiebaris mente con-
vulserata: & ubi uirginitatæ filiabus derogatur, mihi quoq; inuidiose detrahitur. Ve-
rum sicut ego spinas pertuli quidem, sed exuperauit ita & de te ueraciter prædicabitur, qa-

Domus cœp-
drinæ tem-
pla sunt.

CAP. II.

Psalm. 44.
Chrs ut liliū.Chrs, se pul-
chrū esse, ne
gare non potleg. † ante q
Deut. 32.Lily inter spi-
nas, Christus
in Iudea.
Gene. 22.

Gene. 49

Prouer. 11.1.

XVI. RUPERTI IN CANT. CANTI. CAP. II.

Fili⁹ inutis
les Iudei.
Matt. 23
Iohan. 8

Luc. 1.
Sub umbra
illius sedi.
Fructus eius
dulcis.

Marci. 26.
Luc. 22

Gene. 3.

Vera & iusta
fides de sacra
meto eucha-
ristia.

Psal. 22.

Iohan. 2.

Vinū nō hñt

Quid mihi &
tibi ē mulier.

cunctas hæreses interemisti. Ad hæc inquam. **L**Sicut malus inter ligna sylvarum: sic dilectus meus inter filios. **L** Malus lignum fructiferum, ligna sylvarum sine fructu sunt. Sic dilectus meus boni operis facit fructum, filii vero ociosi & inutiles sunt. Dicunt enim, & non faciunt. Solummodo in hoc importunè gloriatur, quia filii sunt. Semen Abraham⁹ aiunt sumus, pater noster Abraham est, unum patrem habemus deum. Iti sunt filii & quasi sodales dilecti mei. Itaque suo quidem arbitrio filii sunt dei, filii Abraham⁹: sed res uera ligna sylvarum, imò ex patre diabolo sunt. & tanquam ligna sylvarum, quia non solum non faciunt fructum bonum, verum etiam fructum faciunt malum, suntq; cubilia leonum, habitacula draconum, omniumq; latibula ferarum, id est, spirituum malignorum, profecto excidentur & in ignem mittentur. Dilectus autem meus qualem, quām bonum inter eos fecit fructum. Vtq; fructum uitæ æternæ, quia non ut cunq; bona arbor ipse sed lignum uitæ est. Hoc ego experta sum. Quomodo? **L** Sub umbra illius quem defuderabā sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. **L** Ex quo mihi angelus locutus est, spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi: ego sub umbra illius sedi, ¶ Non steti ad horam sub umbra, ut interdum paterer carnis est sum, interdum haberem re frigerium: sed omnino sedi, quia semper pacem habui, iugiter sub umbra illius quietui: Et fructus eius dulcis gutturi meo, id est, cordi meo. Quis uestrum nescit, q; sit fructus? dulcis? Expulit enim à nobis amaritudinem mortis, & uitæ æternæ dulcedinem indidit. Malus fructus, imò malus morsus, q; Adam per Euam uitam perdidit, & mortem inuenit, bonus fructus, quo genus humanum per Mariam mortem perdidit, & uitam inuenit. Hic ē fructus eius. Ad quid enim uenit, ad quid succreuit inter ligna sylvarum, nisi ut faceret huiusmodi fructum, quo euacuaret primæ præuariationis reatum, ligni uetuti mortum? Vbi tempus uenit huiuscemodi fructus edendi, accipiens panem & uinum, & benedicens, accipite (inquit) & comedite, hoc est corpus meum: accipite & bibite, hic est sanguis meus. Non uidistis ibi carnes & sanguinis speciem: profecto nec Eua uidebat promissam sibi à serpente dei similitudinem. Non uidistis, nisi panem & uinum: profecto nec Eua uidit nisi pomum uisu ul' aspectu pulchrum. Attamen illa credidit quod non uidebat, credit (inquam) serpenti dicēti, nequaquam morte moriemini, sed eritis sicut dij; magis quam deo dicenti, morte moriemini in quocunq; die ex eo comederitis. Plus (inquam) serpenti quam deo credit. ¶ Iusta ergo lege, ut expietur ille reatus male credulitatis, exigitur fides, ut credit id quod non uidetis: creditis (inquam) deo dicenti, hoc est corpus, & hic est sanguis: magis quam serpenti, qui per hæreticos dicit, non est caro, non est sanguis: & eritis sicut filii dei. Hæc ubi fecit & dixit paratam in conspectu uiuentium mensam, relinquens competentem illis, confessim ad mortuos siue dormientes ipse obdormiscens & mortuus profectus, anima descendente ad animas, & corpore ad corpora in eundem terræ ventre, quo fuerant recepta, atq; ita de semetipso cibauit atq; potauit eos, atq; exinde sub umbra illius sedent in perpetuum, & fructus eius dulcis gutturi eorum. Mihil porosissimum umbra sua uis, quam cum amore spiritus trahit ad illum & natura carnis. Cum esset in vita præsentis, non solum modo supradicto sub umbra illius sedere, verum etiam faciem eius defuderabā semper uidere, semperq; mecum præsentem habere. Sed quid actum est? **L** Introduxit me rex in cellam vinariam & ordinavit in me charitatem. **L** Ventum est ad nuptias, ubi & aquas in uinum conuertit. Hoc initium signorum continuo facturus dixit mihi, Quid mihi & tibi est mulier? Nondum uenit hora mea. Dixeram enim ego illi, Vinū non habent. Et quidem uerum erat, quia uinum non habebant, non solum sicut litera sonata fecisse uinum, sed quia defecerat in omnibus nuptijs huius seculi per peccatum primi hominis uinum uerum, scilicet incorruptionis animarum & immortalitas corporum. De huiusmodi uino maior illi cura erat, sed nondum (ait) uenit hora mea, hora scilicet propinandi hoc uinum, reparandi per mortem & resurrectionem meam in corruptionem animarum, immortalitatem corporum. ¶ Tanto mihi negocio impendente, quid mihi & tibi est mulier? Opus deituis affectibus præponendum est. Non tuam, imò non meam sed patris mei uoluntate fieri oportet. His & alijs huiuscemodi uerbis introduxit me in cellam vinariam & ordinavit in me charitatem, id est, intelligere me fecit se ad hoc uenisse, ut humanigena ris aquatica

COMMENTARIORVM LIB. I. XVII.

his aquaticam infirmitatem in suum uinum, id est, in suæ immortalitatis conuerteret fortitudinem & quod affectibus meis diuinam voluntatem præferre deberem. ¶ Hoc est enim ordinatam habere charitatem, optare quidem ut non moriatur talis dilectus, sed amplius defyderare totius humani generi salutem. Inordinata & adhuc ordinanda erat charitas Petri, qui assumentis illum seorsum, absit (inquit) domine, non erit tibi istud. Dixerat enim, quod tradendus esset in manus hominum & occidendum. Nam dudum docuerat me charitatis ordinem, ut dolorem quidem & iusti doloris gladium in mente uel anima portarem, non tantum auerti propositum dei cuperem, prouenturum ipsis ad gloriam & honorem, & humano generi ad perpetuam salutem. Quid igitur? Fulcite me floribus, stipate me malis quia amore langueo. Lena eius sub capite meo, & dextera illius amplexabit me. ¶ Ecce abiit, ecce recessit. Comprehensus ab impijs & occisis abiit in lepulchrum descendit ad infernum, resurrexit, & parumper uisus recessit in cœlum. Scitis autem, quicunque amici estis, quicunque illum diligitis: scitis, quia quisque uestrum dicit. Cupio dissolui & esse secum Christo. Quanto magis ego, quae illum genui cum illo esse cupio? Reuera nō quo, modocunque cupio, sed & auore langueo. Igitur fulcite me floribus, stipate me malis. Haec mihi sit consolatio. A more languens pro absentia dilecti, unde possum consolari, nisi ex eo, ut credatis, & credentes uitam habeatis in nomine eius oꝝ populi uniuersitatis. Credendo fulcite me floribus, bene operando & fructum uitæ æternæ percipiendo stipate me malis. Ita enim fiet, ut non lassescam fatigacione dilationis. ¶ In hoc leua eius sub capite meo, quod interim dum diffitor, floribus uestris fulctor, & malis uestis stipatasum: quia uester profectus, uesta salus, meum est gaudium, & nihilominus quidem amore langueo, sed in isto consolata sum. Haec est leua eius sub capite meo, uidere me, impleri ea quæ scripta sunt de te, quæc ipse promisit de semetipso, uidere hoc donum quod effudit, scilicet spiritum sanctum, quem die pentecostes misit, uidere euangelium eius prædicari, ubique sequentibus fidibus, multiplicari credentes in nomine eius, reflorescere mundum ecclesiæ eius, & fructificare concitis uirtutibus, curuari in nomine eius omne genu cœlestium, terrestrium & infernorum, & omnem linguam confiteri, quia ipse dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Leua (inquam) haec est sub capite meo, id est, consolatio magna quidem, sed minor expectatio uel defyderio meo. Quæ est illa expectatio? Quod est illud defyderium? ¶ Et dextera eius amplexabitur me, id est, gloria patris, in qua ipse est, totam circundabit & implebit me, cum de presenti seculo eduxerit & assumperit me. Illa uidelicet dextera, qualis est Psalmista breuiter intimat dicens: Et delectationes in dextera tua usque in finem.

Ordinata
charitas.

Matth. 5:6

Philip. 1:6

Leua ei⁹ sub
capite meo.

Actu. 2:
Marc. ult.
Philip. 2:1

Dex. e. ip. m.

aliás + sit,
aliás + in,
finuat
Psalm. ff.

b 3

FINIS LIBRI PRIMI.

S R V P E R T I A B B A T I S
T V T I E N S I S I N C A N T I C A C A N T I C O R V M
D E I N C A R N A T I O N E D O M I N I
C O M M E N T A R I O R V M
L I B E R S E C V N D V S.

Psal. 118.

ANTABILES MIHI ERANT (AIT
 Psalmista) iustificationes tuae domine, in loco peregrina-
 tionis meæ. Quis est locus peregrinationis nostræ, nisi p-
 sens delectio mortalitatis & passibilitatis nostræ, quam &
 alibi vallem lachrymarum appellat, in qua oportet patimur
 ta, scilicet esuriam, fritum, cæterasq; miseras, & ad ultimum
 ipsam mortem. Si ergo iam in tali loco, in tali peregrinatio-
 ne cantabiles sunt iustificationes tuae, quanto magis in ci-
 uitate tua domine? Quæ vero maiores iustificationes tuae
 sunt iustificatiōibus, quas habemus uel intelligimus in uo-
 cibus istis quæ dicuntur Cantica Canticorum? Ig̃l̃tis ui-

ribus, cunctis extensis rationalis cytharæ, scilicet corporis & animæ fidibus, istas iustifica-
 tiones tuas cepta modulatione decantemus, te adiuuante sancte spiritus, quia nimis rūce,
 leste canticum hic assūscendum est, ut nobiscum sciētia uel notitia eius in illo seculo iuste
 perseueret. Secundæ perioches, id est, recapitulationis initii hoc est. **A**d iuro vos filie
 Hierusalem per capreas ceruosq; camporum, ne suscitatis neq; euigilare faciat
 dilectam, quo ad usq; ipsa velt. **Q**uid (rogo) necesse fuit dilectam dormire? Neq; enim
 parum necessaria fuit eius dormitio, cum tanta sit pro ea dilecti adulatio. Quid ergo necel-
 se fuit eam dormire? Aut certe quid fuit illi dormire? Hoc enim perspecto, melius claret
 q; necessaria eius dormitio fuit. Quid ergo illi dormire fuit? Profectò illud quod Euangeli-
 lista uult insinuare, cum dicit: Maria autem conseruabat omnia uerba hæc, conferens in

Dormire hic
 est secretū nō
 reuelare.

Luc. 2.
 Eo, cap. in fi.

corde suo. Iterumq; repetens alio loco dicit. Et mater eius conseruabat at omnia uerba hac
 in corde suo. Hoc erat dormire, scilicet oris custodiā habere, & secretū sibi commis-
 sum, propter tempus, quod malum erat, non propalare, ne perciperet Herodes dereglu-
 dæorū, qui natus erat, ubinam esset. Itaq; necessariū valde fuit dilectam dormire, & inter
 uerbosas filias Hierusalem nolle uigilare. Necq; enim deerant eiusmodi filiæ Hierusalē, quæ
 quamvis beniūolæ essent, non tamen scirent usq; quacq; oportunam habere taciturnitatē

& iccirco non expediebat, ut dilecta hæc de sanctæ contemplationis somno suscitata, co-
 munem se illis faceret, & ad respondendum eis euigilaret. Et si alij quippiam loquebantur,
 Verbi gratia: Pastores, quos aliqua dixisse certum est, Ait em̃ Euangeliſta. Et omnes qui
 audierunt mirati sunt, & de his quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos; & si inquam uel tunc
 uel deinceps, propter multa mira quæ facta sunt, alij loquebantur, ipsam tacere & non in-
 quietari condecebant, ne res nimis manifesta fieret, maioremq; perfecutionis ipsa labore fu-
 stinere,, q; fuit illa fuga, qua in Aegyptum fugere oportuerat. Ig̃l̃tur adiuro vos filie Hie-
 rusalē, ne suscitatis neq; euigilare faciatis dilectam, quo ad usq; ipsa uelit, id est, fortiter ob-
 firmo mente dilecta, ne ante tempus loquendi denaret uobis, quid uel quomodo sibi fa-
 ctum sit, etiam uos multum instāter inquiratis. **P**er quid adiuro uos; per capreas ceruosq;
 camporum. Vere magnum adiumentum: Nam & ego iurauī certus & capreis, scilicet
 patriarchis uestris, regibus & patriarchis, maximeq; Abraham & David, facere uerbū istud
 quod nunc feci, cum quo uidelicet uerbo dilecta dormit dormitione silentij competentis.

Si nunc suscitabitibus uobis, & illa omnibus respondentē, fama nimis crebrēceret, & He-
 rodes pueg; inueniret atq; occideret, euangeliō nondum condito: quomodo iusurandum
 meum ratum permaneret, quod iurauī ad Abraham patrē uestrū, in isto semini eius bene-
 dicendas fore oēs gentes. Iccirco p illos patres uestros, uobis reuerēdos, adiuro uos. Vnde
 patres illi capræ sive cerui? Nimis ex eo, q; sicut capræ ad instar autū ardua & excelsa
 Hebr. 11, & 13.

nent, in sublimi habitant, & in petris altissimis cōmorantur: sic illi manentē non quererunt
 citatē

Adiuro uos
 p capreas &
 ceruos,

Mat. 2.

Gene. 22.

Adiuro uos
 p capreas &
 ceruos,

Hebr. 11, & 13.

COMMENTARIORVM LIBER II. XIX.

ciuitate sed meliore appetierunt, hoc est cœlestē. in casulis habitatēs & cōfitētes quia pere
grini & hospites sunt sup terrā, & sicut cerui, cū aliqd serpētini generis comedērint, summa
agitata desiderat uenire ad fontes aquarē: ita illi scientes se à primis parētibus per serpentē
cotraxisse originale peccatū, desiderabāt nasci sibi iam dicta benedictiōis promissum fon-
tem, in quo est remissio peccatorū. Inde est illud, Quēadmodū desiderat ceruus ad fontes
aqz, ita desiderat aīa mea ad te deus. **L**Ego dilecti mei, Ecce ueniet saliēs in mōtibus
transiliens colles. Similis est dilectus meus capre hinnulogz ceruorū. **D**ilecta
qñ uult, nō suscitata, neqz euigilare coacta: sed qñ uult, & ubi uult, & qbus uult, scripturaz
mysteria pādit, & loquit, & dicit: V ox dilecti mei, subaudit, talis est, qualē dictura sum: et
uocis eius. i. scripturaz, quæ ad ipsum & ad me pertinet, sensus hic est, quē expostura sum.
Voce ipsam, uerba ipsa dilecta quæ loquit mihi, iam dicerē, sed uos forte prius aliud au-
dire uolit, cur tā diu dilatū fuerit hoc negociū, & prius q̄ meū cōueniret, tot generatio-
nes præterierūt, uidelicet Abrahā usq; ad David generationes quatuordecim, & à David
usq; ad trāsmigrationē Babylonis generationes quatuordecim, & à trāsmigratione Baby-
lonis usq; ad ipsum generationes quatuordecim: sicut euāgelistā diligenter distinguit. Cur
aduentū suū tam diu distulit? Nū tardus est aut segnis? **I**mō uelocissimus in opere suo est
secundū testiōniū scripturaz, cuius uidelicet testimonij summa hāc est. Ecce iste ueniet
saliēs in mōtibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capre hinnulogz ceruorū. Di-
citur scripturaz propheticē, uelocitatē eius attestatē, Voca nomē eius, accelerā spolia de
tahere, festina prædarī. Itē: Et ecce festinus uelociter ueniet, nō est deficiēs, neqz laborans
in eo. Et multa his similia. Vnde ergo dilatio? Dicā. **L**En ipse stat post parietē nostrū
respiciens per fenestras prospiciēs per cācellos. **D**iligēter animaduertite, ut sciatis
rem. Non em̄ res parua est, quā dico parietē nostrū, propter quē tā morose uenitiste, qui &
antqz ueniret festinus & celer uocatus est, & cū uenisset, illud propter quod uenerat, tā cito
uelociter operatus est. Quid em̄? **Q**uām longū expendit tēpus in faciendo id quod de
ipso scriptū est, à summo ccelo egressio eius, & occursus eius usq; ad summū eius? Spacio
anno, paulo plus q̄ triginta duoz, tantā exultando cucurrit uā, saliēs atqz trāfiliēs, tanq̄ ca-
piae siue hinnulus ceruorū, de ccelo in utez meū, de utero meo in crucē, de cruce in sepul-
chrū, de sepulchro rursum in ccelū. **P**ropter quē ergo parietē nostrū tā diu morat̄ est, qui
tā uelox in opere est? Nimirū propter patiētē inimicitiaz, qui uō de uno tm̄ originali pecca-
to, uerūtā de multis actualibus peccatis congestus est. Eoz uidelicet actualiū peccatorū
primū illud fuit, quod filiū Iacob filiū Isaac filiū Abraæ, ad quē primū repromissio facta fue-
rat, s̄rem suū Ioseph per inuidiā in seruū uendiderunt, & ille quatuordecim annis seruuit.
Cū em̄ sedecim esset annoz, tunc uēditus est, & qñ eductus de carcere stetit in cōspectu re-
gis Pharaonis triginta annoz erat. Itaqz sicut quodā loco iudex iustus. i. dñs dicit, iuxta nu-
mero diez quadraginta, quibus cōsiderastis terrā, annus pro die imputabili, & quadraginta
annis recipiēt iniquitates uestras: ita & illī iustū esse arbitremur iudiciū, ut diceret, lucta
numē quatuordecim annoz, qbus seruuit uēdit̄ Ioseph: generatio pro anno imputabili,
& quatuordecim generatiōibus semē qd promisi patribus uestris distaret, qd est Christus.
Igit̄ ab Abraham, inquit, usq; ad David generationes quatuordecim, subaudit, & Christus
nō uenit, & eo usq; distulit eū iratus dñs: unde & Moyses loco supra dicto cōgemuit. Por-
tò David, in quē generationes quatuordecim terminate sunt, cū tā & ipse promissionē acce-
pisse etandē cū iuramento dñi, peccauit & ipse nō minus q̄ priores illi. **V**riā Etheū percussit
gladio, & uxorē eius tulit. & interfecit eū gladio filioz Ammon. Itaqz nō minus super hoc
irasci debuit dñs, q̄ dudū fuerat iratus et iccirco à David usq; ad trāsmigrationē Babylonis
(ait) generationes quatuordecim subaudit, & Chrs nō uenit. Porrò in tāsmigrationē Babylo-
nis que pena fuit trāsmigratis illis, nō minoris erat peccati uel criminis, qd reges Iuda, ma-
xime qz Manasses, sanguinē innoxiu fuderant multū, donec impleret Hierusalē usq; ad os,
absq; peccatis suis quibus peccare fecerint Iudā, ut faceret malū corā dñs. Igit̄ & à trā-
smigrationē Babylonis usq; ad Christū generatiōes quatuordecim subaudit, & nō nisi post
totū migrationes, id Chrs uenit. Post huiusmodi parietē nostrum en ipse stat, id est propter
Fenestre sun-
togenitaciones, id Chrs uenit. Post huiusmodi parietē nostrum en ipse stat, id est propter
prophetæ,

Psal. 41.

Questio, Cur
Christi aduē-
tus tā diu dis-
latus fuit.
Matth. 1.

Christus non
tardus, sed ue-
locissimus est.

Esa. 2.
Esa. 5.

Psal. 18.

Paries inimi-
citarū, dilati-
onis cā fuit.

Gene. 37.

Gene. 41.

Nūe. 14.

Generatio p-
uno anno cō-
putatur.
Mat. 1.
Nūe. 14.
Psal. 22.
z. Reg. 11.

4. Reg. 21.
z. Par. 33.

XX. RUPERTI IN CANT. CANTICO. CAP. II.

quam) respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, id est, uisitans nos per prophetas memor nostri propter patres nostros. Nam fenestrae in hoc pariete fuerunt Moyses & prophetae, sui quicq; tempore intra multitudinem peccantium, in ipsa congerie peccatorum claruerunt, parietem non ita eontignum esse finentes, quin dilectus haberet aditum, quo huc introrsus respiceret, & uocem audibilem daret, locutionem intelligibilem faceret.

¶ Porro cancelli, scilicet anterior pars aedificij, fuerunt Abraham, Isaac, & Jacob, primi patres generis nostri, per quos in eo prospexit, q; propter eos misertus est nostri, recordatus est quod eis promiserit, quid surauerit, hoc est quod ipsa cecini. Suscepit Israël puerum suum recordatus misericordiae sua. Sic uocatus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. ¶ Et dilectus meus loquitur ibi. Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni. Jam enim hyems transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit: vox turritus aperta est in terra nostra, ficus protulit grossos fructus, vinee florentes odorem dede- runt. ¶ V erba ista profecta de syderantis uerba sunt. Quid autem est de syderium dilectum, uel quid amor eius, nisi charitas, nisi spiritus sanctus? Tali utiq; de syderio de syderare, cum amore recte dicitur amare, dicitur etiam latari, ut illic. ¶ Attributus dominus in operibus suis. Quinetiam petere dicitur, nimirum eodem de syderio, iuxta illud in Deuteronomio. Et nunc Israël (inquit Moyses) quid dominus deus tuus petit à te, nisi ut timeas dominum deum tuum, & ambules in vijs eius, & diligas eum? Amplius autem non solum petens, uerum etiam ualde optans animo loquitur, cum item in Deuteronomio dicit. Bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere meutem, ut timeant me, & custodiant universam data mea in omni tempore, ut bene sit eis & filiis eorum in sempiternum. Et in Isaia dicit: Ut timam attendisse mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitiatu sicut guttites maris. Hæc & his similia multa scripta sunt, testantia quietum dilecti de syderum, charitatem impassibilis, non passionem, sed delectationem, qua semper optauit, semper cupiuit id, quod uile esset creaturæ suæ humano generi. Quod si unquam aliquid recte dicitur optasse uel de syderare, quanto magis istud, in quo est summa salutis, istam plenitudinem temporis, in quo fieret ex muliere fieret sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret ut adoptionem filiorum recipieren. Igitur hæc uerba dilecti, loquentis ibi, surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni, & cætera. sic accipite quasi uerba de syderantis, tanquam festinantis, & optantis, iam adesse materiam tantæ salutis, scilicet me, cuius caro illimateria foret assumenda carnis. Tanquam presenti loquebatur mihi, meque iubebat surgere & properare, id est, nasci & hospitiū ventris mei sibi cito præparare. ¶ Et reuera priusquam nascerer, illi præsens aderam, antequam fierem bene illi cognata fueram. Si enim dicitis & uere dicitis, quia elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essem sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, nonne & de me recte sentitis, & recte sentiendo dicitis, quia elegit me ante mundi constitutionem, ut essem sancta & immaculata in conspectu eius in charitate? Et si sapiam, ut ipsa restatur, iam antequam fieret, iudicium erat coram eo in orbe terrarum, & deliciæ eius cum filiis hominum: quanto magis ludens erat, & deliciabatur cum ista ancilla domini, miraculo cunctorum filiarum uel filiarum hominum. ¶ Surge (inquit) propera amica mea, columba mea, formosa mea, & in his omnibus. Eua opposita. Eua namq; quasi inimica, Eua quasi uipera, Eua quasi deformis & ignominiosa, Mihi inimica, uirto suo uipera, sibi met confusa ignominia. Inimica per superbiam, qua intus tumuit, uipera per maliciam, quam ex serpeute concipiens, foris tentata facile cessit: ignominiosa per pruritum libidinis, qua statim scaturire coepit: Vnde & nudans cognoscens, folio pudenda contexit. Tu autem amica mea per humilitatem, columba mea per charitatem, formosa mea per castitatem. Tu contra deum non tumuisti, immo mente humili altissimo complacuisti, & ecce amica es. Tu serpenti aurem non præbuisti, immo intieras inter te & serpentem ego posui, & ecce columba es. Tu nuditatem libidinis non incurristi, immo spiritus sanctus obumbrabit tibi, & ecce formosa es. Veni ergo Manaueni, nam Eua ad latebras fugit. Veni & crede angelo euangelizanti, nam EVA creditis serpenti susurranti, Veni & contere caput serpentis, nam EVA & capite illesta, & ventre ob

Cancelli sunt
patriarchæ.

Lucæ. 1.

Defyderiū fi-
lij dei pro la-
lute gñishus
mani acceles
randa.

Psalm. 103
Deut. 10.

Deut. 5

Isai. 43.

Gala. 4.

Maria an-
stitionē mū
di electa.

Ephe. 1.

Prouer. 8.

Maria in om-
nibus oppo-
sita Eua.

Geue. 3

Lucæ. 1.

ventre oblectata et cauda est obligata serpentis. Veni et dic, ecce ancilla domini: nam Gen. 3.
 Eua se abscondens pariter & defendens, serpens (ait) decepit me, & comedi. Haec est uox
 dilecti mei, & haec loquitur mihi. Surge, propera, & ueni. Surge per fidem, propera per
 spem, ueni per charitatem. Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt,
 erant in terra nostra, tēpus putationis aduenit. Vox turturis audita est in terra nostra, fucus
 prulit grossos suos, vineæ florentes odorem dederunt. ¶ Ecce enim æquinoctiū uernum
 iam præteriit, & adeit festiuitas paschalis, dum haec loquitur tibi, dum foris angelus annun-
 ciat, & ego intus uocem sequor annunciantis: quo tempore sine dubio, secundum cursum
 solis & naturam aeris, hyems iam transiit, imber abiit & recessit. Ex ipa ergo qualitate tem-
 poris auspiciu[m] cape magnæ felicitatis, quia per istud quod dicitur tibi, quod agitur tecu[m],
 transiit, id est, certissime pertransiit hyems peccati, abiit & recessit, id est, certissime abibit
 & recedet imber iræ cœlestis, quæ uidelicet hyems ex eo uenit, quod Eua, iam dicta, fugi-
 ens abscondit se à facie dei, & qui imber in circo terram, id est, omne genus humanum, uer-
 bauit, quia peccauit. Hic est imber, haec est ira cœlestis. Multiplicabo ærumnas tuas &
 conceptos tuos, & cætera usque, quia puluis es, & in puluerem reuertaris. Hic talis imber
 abiit & recessit, id est, certissime abibit & recedet per me fructum uentristui. Tunc appa-
 ruerunt, id est, certissime apparebunt flores multi, flores sancti ac diuersi, alijs uidelicet mar-
 tyrio rubicundi sive purpurei, alijs confessione sive ad imitationem nostri uirginitatis in cor-
 ruptione candidi. ¶ Tunc & tempus putationis aduenit, & mox aderit, ut amputentur ea,
 quæ superflua sunt legis, dicaturq[ue] floribus sive florentibus campis & arboribus nostris.
 Visum est enim spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, quam haec ne-
 cessario, ut abstineatis uos ab immolatis simulachrorum, & sanguinem, & suffocato & for-
 nicatione, & ea quæ uobis non uultis, alijs ne feceritis: A quibus custodientes uos, bene-
 agis. ¶ Tunc & uox turturis audita est, id est, certissime audietur in terra nostra. Vox (in-
 quam) turturis, nimirum paruula quidem, sed castissimæ avis, scilicet prædicatio euange-
 li, cuius initium est pulchritudo nostræ castitatis & uirginitatis conceptus tui: audita est, id
 est audietur, in terra nostra, in ecclesia nostra, in uniuersa terra. ¶ Tunc ad uocem huiuscet-
 modi turturis fucus prulit, id est, certissime proferet grossos suos, vineæ florentes dede-
 runt, id est, certissime dabunt odorem. Fucus inquam, id est, synagoga proferet & iactabit
 opera uel iusticias suas, sed cadentibus huiusmodi fiscis ipsa remanebit effera, & ego ueni-
 ens ad eam, & querens fructum, non inueniam. ¶ Vineæ autem florentes, id est, gētes cre-
 dere incipientes, dabunt odorem, id est, bonam opinionem, ita ut amici gratulentur & dis-
 cant. Primum gratias agimus deo nostro per Iesum Christum pro omnibus uobis, quia fi-
 des uesta annunciatur in uniuerso mundo. ¶ Surge amica mea, speciosa mea, & veni
 columba mea, in foraminibus petre, in cauerna macerie. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Gloriam enim tua dulcis, & facies tua decora. I
 literum uox dilecti mei iterum loquitur mihi & ad surgendum initiat, eisdem nominibus
 me compellat: surge (inquietus) amica mea, speciosa mea & ueni columba mea. Et protinus
 acsi quererem, quo ego surgam, ubi uel in quo ero columba gemituosa, in foraminibus (in-
 quis) petrae, in cauerna maceria. ¶ Scit enim situm uel habitum mentis meæ, quia clavi e-
 te: Foderunt manus meas & pedes meos: & lancea lateris eius, quam similiiter præuidebā,
 & in propheta legebam: Videbunt enim (ait Zacharias) in quem transfixerunt: Clavis (in-
 quis) eius & lancea iam essent animæ meæ uulnera, & in ipsis gemerem sicut colubā. Dis-
 cebat ergo. Columba mea, in foraminibus petræ in cauerna maceria, id est, anima gemitu-
 osa propter fixuram clavorum, qui sum petra: propter uulnus lateris mei, qui sum maceria.
 ¶ Nam ego unus idemq[ue] alia petra & alia maceria. Videlicet ubi adhuc mortalis et passi-
 bilis eram, ibi ego maceria: ubi autem iam resurrexi à mortuis, ibi uel extunc petra solidissi-
 ma: sed non disparuerunt in petra iam impassibili cauerne sive foramina, quæ facta
 fuerant in maceria adhuc passibili, immo apparebunt eadem in die iudicij. ¶ Age quod
 agis, contemplare quod, contemplari, atq[ue] hoc modo semper ostende mihi faciem tuam,
 ostendendo corrige quod Eua peccauit et abscondit à me faciem suam. Vbi abscondit?
 In me?

Festū annuns-
tationis uer-
no tempore.

Hyems peti-
ber iræ dei.

Gene. 3.

Duplices
flores.

Tps putatōis

Actu. 15

Vox turturis

Ficus, prulit
grossos suos.

Mat. 27.
vinc[er] florētes

Roma. 1.

Psal. 27.

Ch[ristus] & petra
& maceria.

Ostende mihi
faciem tuam

XXII. RUPERTI IN CANT. CANTIC. CAP. II.

Geue. 3. In medio ligni paradyfi, uidelicet in eodem, in quo peccavit. Nam de ligno quod est in me-
dio paradyli (ait) præcepit nobis dominus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne
forte moriamur. Comedit, & cum audisset uocem domini dei, abscondit le (aut scriptura) à
facie domini dei in medio ligni paradyfi. Ergo in quo peccauit, in eodem se abscondit, ut
pote quæ in peccato suo sibi complacuit, & peccatum suum defendat. Non ostendit mihi
faciem suam, cum dicerem, ubi es? non sonuit uox eius in auribus meis, uox confessionis,
quæ sonare debuisset, saltem, cum dicerem, quare hoc fecisti, sicut & quando benedixi ei,
& uiro eius dicens: Crescite & multiplicamini, non sonuit uox eius in auribus meis: nullū
enim cantauit canticum gratiarum actionis pro tam magno beneficio, quo illam consti-
ebam matrem tantæ generationis, possessoræ tantam hæreditatem regni dei. ¶ Tu autem
ostende mihi, sicut & ostendis, faciem tuā: sonet uox tua in auribus meis, & audiā ego,
audiant & amici, quoq; unus uel primus audiuist, cū adhuc esset clausus in utero matris luce-

**Sonet uox
tua in auri
bus meis.**

Luce. 1.

& exultauit ad uocem tuā, quæ hoc modo sonuit in auribus meis. Magnificat anima mea
dominum, & exultauit spiritus meus in deo salutari meo. Ibi ad uocem meā & uocem tuā

Iohan. 3.

audire atq; exultare coepit. Vnde & quodam loco dixit. Qui habet sponsam, sponsus est;
Amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem sponsi. Hoc et
go gaudiū meū impletum est. Igitur quia & amici aufcultant, & me delectat uidere faciem
fidei, & audire uocem confessionis atq; gratiarum actionis, ostēde mihi faciem tuam, sonet
uox tua in auribus meis. ¶ Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. In quo uox tua dulcis:
In eo uidelicet, quod columba mea es, & intenta in foraminibus iam dicitis, ita sicut colum-
ba gemitum pro cantu habes. Canendo gemis, gemendo canis: & ipsa exultatio, quæ exul-
tauit spiritus tuus in deo salutari tuo, plena est gemitib⁹, plena lachrymis. In quo facies
decoras? In eo uidelicet, quod magna est fides, magna est humilitas. Iste est decor quem cō-
cupiuit rex: quemadmodum Psalmus dicit. Audi filia & uide, & inclina aurem tuā, & ob-
liuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupisces rex decorem tuum. Lapi-
te nobis vulpes paruulas, que demoliuntur vineas. Nam vinea nostra floruit. ¶

Matth. 2.

Lucæ. 13.

Matth. 2.

Ibidem.

Psal. 59.

**Vinea nostra
Christus est.**

¶ Vinea illa quæ nostra est, uinea uel uitis, uinea propter quam
cæteras demoliuntur vineas, inter quas ista sic latuit, quemadmodum uirga una gracilis
in magna sylua latere solet ob paruitatem sui, uinea (inquam) nostra hæc storiuit. Fru-
ctus eius adhuc flos, & non botrus est, nondum maturuit, & iccirco damnosum nis-
sus eius huiusmodi uineam uel florem eius succidi uel demoliri. Crescat prius, & de
flore proueniat fructus: condatur euangelium, & cognoscatur de signis & uirtutibus
ueniente sanctum sanctorum, atque hoc erit, florem ueniente in fructum, & maturuisse
botrum. ¶ Tunc, si fuerit succisus huiusmodi botrus, custodiatur, atque in uero cru-
cis portetur, ut experimento resurrectionis & dulcedinis eius cognoscatur, qualis terra
quale sit regnum eius, ad quod non pertinent uulpeculae istæ quæ vineas demoliuntur. Si-
cut olim duo uiri de exploratoribus, quos misit Moyses ad explorandam terram promisit,

on
tes
bus
tur
re u
pa
me
hi;
uoc
elig
usp
le u
terr
& in
ufa
rum
tim
an ne
is. C
coxit
illus
sunt
geli
ad ec
seric
ange
unus
scend
non
med
buic
done
& eg
delice
dilect
est, qu
Dixit
utru
ctorum
les fin
hant ill
reor
pone
ita effa
uicia
qualit
uene
davit

onis, palmitem cum sua deportauerunt in uete cum cæteris frugibus terræ dicentes. V enim in terram ad quam misisti nos, quæ reuera fluit lacte & melle, ut ex his frugibus cognoscí potest. Illius rei gestæ mysteriū obseruetur, & tam diu uinea nostra defendatur à vulpibus, donec flos eius botrus fiat præmaturus, ex suo sapore cognoscendus, & terrenum experimentum mundo præbiturus. **Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur umbrae.** Hoc est unde beatam

Num. 13.

medicent omnes generatio nes, quia dilectus meus mihi, & ego illi. Quomodo enim ille mihi, & ego illi, nisi sicut per prophetam dictum est: Ecce uirgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel: butyrū & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligeret bonum? Ita enim ille mihi, & ego illi, nec opus est dicere uerbis: quia mente mellus potest percipi, immo nec uerbis exprimi, nec mente potest comprehendere siue aestimari, qua-

Historia iustitiae
de angelis circa Abraham
& Lot.

le ueritatem hoc sit. Recordemur hic etiā veteris historiæ, per quā colligi potest, quod sit terrible id quod sub uerbis continetur tam iocundis, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies & inclinentur umbrae, simulque quād serio de Emmanuel sit dictum, butyrū & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. **Quæ est illa uetus historia?** Clamor Sodomo-

Gene. 18

nus & Gomorras (ait dominus ad Abraham) multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. Descendam, & uidebo, utrum clamorem, qui uenit ad me, opere compleuerit an non est ita, ut sciam. Veneruntque duo angeli Sodomam, sedente Lot in foribus ciuitatis. Compulsi illos oppido, ut diuenterent ad eum. Ingressi sunt domum illius, fecit coniuuum

Ibidem. 19

coitazyma, & comedenterunt. Prīus autem quodarent cubitum, uiri ciuitatis uallauerunt domum illius a puero usque ad senem omnis populus simul, uocaueruntque Lot & dixerunt ei. Vbi sunt uiri qui introierunt ad te nocte? Educ eos huc, ut cognoscamus eos. Et quidē duo annos venerant, sed diligenter animaduertendū, quia sic deinde scriptū est. Dixit quoque Lot

Deus in annis
gelis illis.

ad eos. Quæso domine mihi, quia inueniū seruos tuos gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, ut saluares animam meam, &c. Ergo & in tribus angelis, qui uenerant ad Abraham meridie, & in duobus qui uenerunt Sodomam uespere unus idemque agnoscendus est deus, qui & per ipsos operabatur, & in ipsis loquebatur. descendam (inquietus) & uidebo, utrum clamorem, qui uenit ad me, opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Igitur & de illo tempore iam præterito recte dicas, butyrū & mel comedet, ut sciat reprobare malum & eligere bonum, quoniam & apud Abraham & apud Lot habuit coniuuum, ut tantillius mali caperet experimentum, & pascetur apud illos tam diu, donec aspiret dies & inclinentur umbrae, id est, usque mane. Sic enim scriptū est. Cuncte ei-

Gene. 19

set manu, cogebant eum angeli, dicentes. Surge, tolle uxore tuam & duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis. O quod terrible iugis, & quod uenerabile est iugis, id quod secundū similitudinem illius rei gestæ intelligitur in uerbis istis. Pascitur (inquit) inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur umbrae. **Quæ nam sunt lilia, nisi amicus dilecti Joseph?**

Joseph & Maria
duo lilia.

& ego dilecta, cui dicit, sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. Vere ambo lilia, uis delict pro uirginibus nuptiis & cohabitatione castissima. Inter huiusmodi lilia pascitur dilectus, donec aspiret dies, & inclinentur umbrae: comedet Emmanuel butyrū & mel, id est, qualemcumque uitium necessarium corpori, ut sciat reprobare malum & eligere bonum. Dixit enim ipse olim, clamor Sodomorum & Gomorras uenit ad me, descendam, & uidebo utrum opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Dicit & nunc quia clamor sanguinis sanctorum prophetarum, quem estuderunt Iudei, uenit ad me, descendam ut uideam, utrum tales sint an non est ita, ut sciam. **Facturus quippe sum uniuersale iudicium, cuius exemplum fuit illud Sodomæ incendium sulphureum, iuxta illud, & ciuitates Sodomæ & Gomorras in cinerem redigens, euersione damnauit, exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens. Quod si illud in Sodomis non feci iudicium, nisi prius experimento scirem utrum**

Gene. 19

ha esset an non: quantum magis antequam faciam illud uniuersale iudicium, debo experiri, ut sciam reprobare malum, & eligere bonum, sic incipiens, poenitentiam agite, appropinquarent mensura patrum suorum, occidendo me dominum prophetarum, sicut prophetas occiderunt patres eos, tunc incipiet iudicium fieri à cæcitate ipsis, secundū similitudinem Sodomæ.

z. Petri. 2.

Matth. 4.

Matth. 23.

Sic enim

XXIII. RUPERTI IN CANT. CANTI. CAP. II.

Gene. 19. Sic enim dictū & sic factum est. Et ecce miserunt manū uiri, & introduxerunt ad se L^{et}ū clausurū ostium, & eos qui foris erant, percusserunt cæcitatē, à minimo usq; ad ultimū ita ut ostiū inuenire non possent. Ita cæcitas continget in Israël, in his qui non tam Israëli, tæ q̄ Sodomitæ sunt, iuxta illud Esaiæ. Audite uerbū domini, principes Sodomorū, auribus percipite legem dei mei populus Gomorrah: ¶ Cunq; aspirauerit dies, subauditur resurrectionis meæ, & inclinatæ fuerint umbræ peccatorū & ignorantiarū, in h̄s uidelicet qui pœnitentiam egrent, tunc subuertam illos, sicut mane illo subuerti Sodomam & Gomoram, non q̄ reliquiæ non remanebunt, iuxta illud propheticum. Subuerti uos sicut subuertit deus Sodomam & Gomorrah, & facti estis quasi torris raptus de incendio. Item, Nisi di minus exercituū reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuistemus, & quasi Gomora similes essemus. Hæc dilectus mihi. Et quid ego illi? Reuertere, similis esto dilecte mīa p̄rē aut hinnulo ceruorum super montes Bethel. Quid erat hoc dicere, nisi orare pro salute reliquierum gentis meæ? Nunquid em ego erga gentem meam minore cōp̄alōnem haberem compassionē uel charitatem amicorū, scilicet prophetarum & apostolorū? Exempli gratia. Quare (inquit Esaias) errare nos fecisti domine de uijs tuis, indurati cornu strum, ne timeremus te? Conuertere propter seruos tuos tribus hereditatis tuarū. Apostolus autem. Veritatem (inquit) dico in Christo non mentior, testimonium mihi perhibente cōscientia mea in spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna & continuus dolor cordi meo, &c. Igitur & me non dubiū eis postulasse pro salute reliquierum gentis meæ, cuius uidelicet postulationis summa hæc est. Reuertere, similis esto dilecte mi capreæ aut hinnulo ceruorum super montes Bethel, id est, propter patres domus dei, hoc enim interpretatur Bethel. Cæcitas quidem continget in Israël, ita ut te inuenire nō possint qui dicis, ego sum ostium, secundū supradictam similitudinem Sodomitarū, quos percussisti cæcitatē, ita ut non possint inuenire ostiū, sed reuertere super montes Bethel, id est, sicut Esaias dixit, conuertere propter seruos tuos, recordare misericordiæ tuæ, sicut locutus es ad patres nostros: ut saltem, cū plenitudo gentium subintrauerit, tunc omnis Israël salvius fiat. Alter. Reuertere, similis esto dilecte mi capreæ aut hinnulo ceruorum super montes Bethel. Qui palceris inter lilia, donec aspireret dies, & inclinentur umbræ, qui ut scias reprobare malum & eligere bonū, buryrum & mel comedis, & hoc inter lilia castitatis, quæ sunt optimis, pater & ego uirgo mater, cū aspirauerit dies & inclinatæ fuerint umbræ, reuertere, id est, diluculore surge, ualde mane, orto iā sole, plena luce reparatiōis nřæ, inclinatis atq; destruciis umbris mortalitatis nřæ. Cito reuertere, noll moras facere, q̄a anima mea a desideriat. Scio quidē ga cito reuersur es, iuxta illud propheticū. V iuificabit nos post duos dies, in die teriasulcabit nos, & uiuemus in conspectu eius, & iuxta quod ipse dixisti, sicut fuit lonus in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terra tribus diebus & tribus noctibus. ¶ Tridui quidem tempus breve est, sed dilectæ & columbarū tūra desideranti & gementi uulnerante mente, non satis dilecte mi festinatū est. Abbrevia hoc ipm̄ triduum, & similis esto in reuertendo capreæ aut hinnulo ceruorum, id est, velocissimus esto ad peragendū cursum tuum. In corde terre, id est, in sepulchro tuo non totū expendas triduum. Sufficit ad cōplendam ueritatem scripturarū, si partem exiguat primi diei, id est, tres horas novissimas, & partem aliquam diei tertij, scilicet sex horas, quod est dimidium noctis cū die secundo, id est, cum sabbato iacens in sepulchro translegeris. Nam tres integræ dies horæ septuaginta duæ sunt. Hoc es et nimis longū. ¶ Sufficiunt horæ triginta tres, q̄ numerus ex duobus ternarijs, deceno & singulari, cōpositus est. Beata m̄ trinitatem, cui primus homo peccauit, in te & per te & de te ipso, dilecte mi, caro mea & sanguis meus, deus meus & dominus meus, placari oportet; sed hoc fiat celerrimè & multū festinanter, sicut capreæ uel hinnulus ceruorum in montibus celerrimus est: secundū nomen tuū, quo per prophetam iussus es vocari, accelera spolia detrahere, festina prædari. ¶ Vix igitur expectatis triginta tribus horis, reuertere super montes Bethel, id est, resurge & appare principibus dom' del scilicet apostolis tuis & mihi, cuius maxime, sicut & illoꝝ, imd & multo plus q̄ illoꝝ, tu es grande desideriū, iuxta illud patriarchæ Jacob dictū ad Joseph filiū decorum. Benedicō nes patris tui confortatae sunt benedictionibus patrū eius, donec ueniret desideriū collū eternoꝝ.

eternor. Quam ueraciter ille te appellauerit desideriu, ego maxime in visceribus meis excepta sum, & hoc amicis est intimandū. In lectulo meo per noctes quesui quē dili- git anima mea. Quesui illū & non inueni. Surgā & circuibo ciuitatē per vicos & plateas, querā quē diligit anima mea. Quesui illū & non inueni. Inuenierūt me vi giles qui custodiunt ciuitatē. Num quē dilexit anima mea uidistis? Paululū cum pertransisset eos, inueni quē diligit anima mea. Temui eū, nec dimittā, donec introdū illū in domū matris meę, & in cubiculū genitricis meę. Hoc sentitis o ami cīn uobis metipis, quicūq; habetis sanctū dilectionis spiritū, quicūq; diligitis dominū deū ex toto corde, ex tota mēte & ex tota anima. Hoc inquā sentitis uos amici, & uos filiē Hierusalē, quia magnū in ista dilectione est desideriu. Quāto uicinior iste dilectus habetur, tan to uehemētius desiderat. Qui habent, habere desiderant; qui uidēt, uidere desiderat. Nam angelī uident, & tñ scriptura teste, desiderat in eum prospicere. Ego aut, nō utcunq; habui aut uidi eum, sed in utero gestau, & genui eū, & ei mater lac prabui, & diligenter contemplata sum. Quid putatis, quot no ētes duxi per uigiles uidendo & audiendo eum? Non em sufficiebat dies ad tñ desideriu, sed totis noctibus in lectulo meo, in cubiculo meo per uigil souebā & adorabā paruulū, audiebā & adorabā iam adultū, cū intra dulcia colloquia per oculos suos oculos corporis, transunderet mihi suę diuinitatis aspectū, ita tamē contē perans, ut tolerare possem, quē tremunt angeli & uirtutes celoz, iuxta illud quod auditis eum dicentē in hoc ipso libro Canticorū. Auerte oculos tuos à me quia ipsi me auolare fecerunt. Ita in lectulo meo habui eū, sed deinde contigit mihi, ut ibi nō inuenire eū. Dixit em. Quid mihi & tibi est mulier? Iam ex quo baptizatus est à Iohanne, fieri cooperat, in le dulo sue in cubiculo meo in illo habitationis meae secreto ut nō inuenire eū. Nam statim ductus est in desertum à spū, & deinde regressus, euangeliū meis preposituit affectibus, ita ut dicter. Quid mihi & tibi est mulier? Sed & alios docuit, ut similiter facerent, ut scilicet pater & matre propter euangeliū reliquerēt. Itaq; desiderio quārebā & nō inueniebā eum, ut solitaria possidere solitariū. Dixi ergo: Surgā & circuibo ciuitatem per vicos & plateas, querā quē diligit anima mea. Dixi & feci sic. Cū em̄ circuiret per ciuitates & castella, præ dicans euangeliū regni dei, ego sequebar & quārebā eū. Quæsui illum & non inueni. Ille em̄ intentus nego, me matrē suam agnoscere quodāmodo dissimulauit. Deniq; et quadā die, cū loquente eo ad turbas, dixisset ei quidā, ecce mater tua & fratres tui foris stāt querētes te, ipse respōdens dicenti sibi ait: Quę est mater mea & qui sunt fratres mei. Et ex tendens manū in discipulos suos dixit. Ecce mater mea & fratres mei. Quicunq; em̄ fece ita voluntate patris mei qui in coelis est, ipse meus & frater & soror & mater est. Hoc modo me matrē suam agnoscere dissimulauit. Hoc est quod dico, quæsui illū & nō inueni. Post hæc iuxta crucē eius steti. Sed nunquid hoc mihi fuit inuenisse dilectū? Imò fuit mihi inue nisse gladiū, qui & pertransiuit animā meā. Sepultus est, clausum & signatū fuit monumen tum. Et ego quali mente quārebā eum? Quali desiderio desiderabam eum, sciens eum esse à mortuis resurrectus? Inde nō inueni illū. Inuenierūt me uigiles, qui custodiunt ciuitatem. Qui uigiles, uel quā custodientes ciuitatē? Discipuli eius quia ad hoc erant dispositi: ut custodirent imò ut aedificarent ciuitatē uerā Hierusalē de qua uel ad quā ipse dilectus, per Elaiam dixit. Super muros tuos Hierusalē constituit custodes, tota die & tota nocte nō tas cebunt laudare nomen dñi. Isti uigiles iam tunc uigilabant, quia lugentes & flentes somnum non capiebant, Isti uigiles me inuenierunt, & mulieres, quæ tota nocte uigilantes uenerūt ad monumentū, quæ & emerant aromata ut uenientes ungerent eum, inuenierūt me bonū certatim afferendo nunciū, quod resurrexisset, & quod uidissent eū. Et ego inquā, Num quē dilexit anima mea uidistis? V idimus aīt, uidimus dominū, Surrexit uere & ap paruit Symoni. Viflus est & duobus euntibus Emaus: & deinde stetit in medio nostrum & dixit, pax uobis & ostendit nobis manus et latus: & partē piscis assi & fauū mellis: & manducat corā nobis & dixit. Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos: cū adhuc essem uobi scum &c. H̄is atq; alijs modis uidimus eū ipsa tertia die qua resurrexit. Hęc mihi dixerunt uigiles illi. Ego aut sic illū inuenire cupiebā, ut iam nemo despiceret me dicentē inueni illū, uigiles illi. Ego aut sic illū inuenire cupiebā, ut iam nemo despiceret me dicentē inueni illū, & ita factū est. Nam paululū cum pertransisset eos, inueni quem diligit anima mea

Desideriū sanctorū & angelorum uidendi Christum.
I. Pet. 1.
Desiderium Mariæ.

Cantic. 6

Iohan. 2.

Matt. 10. & 19
Quæsui illum & nō inueni.
Luc. 9.

Matt. 12

Iohan. 5
Luc. 2
Matt. 27

Inuenierūt me uigiles Apfli.

Efa. 62.

Matt. 28.
Marc. 16
Luc. 24.

Iohan. 20
Nunciū de re surrectione CHRISTI

XXVI. RUPERTI IN CANT. CANTICO. CAP. III.

Actuū 1. mea, & non quocūq; sed in cœlum uidi ascendentem, & apostolos eius missō de cœlis sp̄.
 ritu sancto uidi prædicantes gloriā domini. Hec mihi fuit inuentio eius quem diligit anima
 mea & ex illa inuentione tenui eum, ut introducerem in domum matris meæ, & in cubicu-
 lum genitricis meæ scilicet synagogæ. Hoc ex parte iam factum est, quia multi iudorum
 crediderunt in eum, Alij quidem obclusis cordibus, me & ipsum repulerunt sed non dimit-
 tam donec illuc introducam eum. Si enim (ait scriptura) fuerit matris filiorum Irael quasi
 arena maris: reliquæ conuentur ex eis. ¶ Dilecta, & dilectorum dilectissima, ceterarū
 exemplum est animarum: ut similiter & ipsæ pro modulo suo dilectum querant, et inue-
 nire cupiant. Dilectum namq; in lecluulo querimus, quando in praesentis uitæ aliquætulae
 quie, redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem querimus, quia & si am mens
 in illa uigilat, ramen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non inuenit, restat, usus
 gat, ciuitatem circueat: id est sanctam ecclesiam electorum mente & inquisitione percur-
 rat, per uicos & plateas querat, id est per angusta et lata gradiens, aspiciat, ut si qua inueni-
 re in eis ualeat eius uerigia exquirat: quia sunt nonnulli etiam uitæ secularis qui imitandū
 aliquid habent de actione virtutis. Querentes autem nos uigiles inueniunt, qui custodiunt
 ciuitatem: quia sancti patres, qui ecclesiae statum custodiunt, bonis nostris studijs occur-
 runt, ut suo uerbo uel scripto nos doceant. ¶ Quos cum paululum pertransimus inuenimus
 quomodo diligimus, quia redemptor noster, & si humilitate homo inter homines, diuini-
 tate tamen supra homines fuit. Cum ergo træseuntur uigiles, dilectus inuenitur: quia cura
 prophetas & apostolos infra ipsum esse conspicimus illum, qui natura deus est, et se supra
 homines consideramus. Prius ergo non inueniendus queritur, ut post inuentus, strictius
 teneatur. Sancta omnia desideria ut prediximus, dilatione crescunt, si autem dilatione de-
 siciunt desideria non fuerunt. FINIS LIBRI SECVNDI.

Pertransire ui/
giles.

RUPERTI ABBATIS TVTIENSIS IN CANTICA CANTICORVM DE INCARNATIONE DOMINI COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

ERTIA RECAPITVLATIO SONO-
 rum ualde habet præcipitum, scilicet tantam admirationis
 exclamationem, ut auditorem etiam dormitantem exci-
 tare & reddere possit attentum. Præmissa nanque admiratio-
 ne, adiuro uos filiae Hierusalem per capras cervosq;
 camporum, ne suscitatis, neque euigilate faciatis dilecta,
 donec ipsa uelit, de qua iam supra tractatum est, continua-
 sic exclamat diuina uox. **L**Quæ est ista quæ ascen-
 dit per desertum sicut virgula fumi: ex aromatibus
 mirræ & thuris & vntueri puluis pigmentarij. **I**Cuius rei quæsto est hæc admirationis? Nimirum admiratio est
 huius dilecti singularis, huius sanctissime virginis. Et quid
 admiramur? **V**el quid nobis admirandum insinuat spiritus sanctus per uerba huiuscmodi:
 ascendit per desertum sicut uirgula fumi ex aromatibus mirræ & thuris & uniuersi pulue-
 ris pigmentarij. O felicem mentis habitum, qui tam magnum habet preconium. Humili-
 litas tua est o ancilla domini, beata Maria, quam tali admiratione spiritus sanctus collau-
 dat: Odor tuus odor humilitatis tuæ præcipuus ascendit ad deum, ut uere sacrificium con-
 tributati spiritus. Quid enim est fumus & quid puluis, nisi spiritus lachrymosus & consci-
 entia ualde humiliis? Et sua quidem estimatione uera humilitas fumus est noxius, qualicve
 puluis siue tortis obusti, & puluis terræ sine aqua & sitientis iuxta illud: Quia defecunt sicut
 fumus

Humilitas Ma-
rie optimi os-
doris.

Psal. jo. 1.

COMMENTARIORVM LIBER .III.

XXVII.

sp
nima
ibic
rum
dimit
quasi
erarū
nue
clare
mens
et fut
cur
enī
ndū
lunt
cur
mus
inī
um
ora
ius
de
dies mei, & ossa mea sicut crevium aruerunt, & sicut Abraham dixit loquar ad dominum meum cum sum puluis & cinis: sed nō ita estimatione dei. Alter et melius ille te discernit. Tu dicas, puluis sum terrae qualem uentus dispergit, aura tollit, & ille dicit, non, sed puluis pigmentarius siue puluis pigmentarij, puluis mirrhæ & thuris: qualem pigmentarius spiritus sanctus conficit ex optimo thure, quod est suauitas mentis, & ex mirra probatissima, quod est mortificatio siue incorruptio carnis. Tu dicas fumus ego sum teter coram diuinis oculis, qualis de camino siue de fumario deficiens ascendit, ascēdens deficit, & ille dicit, nō, sed fumus ex aromatis mirrhæ & thuris, qualem decet ascendere de aureo thuribulo ante altare aureum usque ad oculos & olfactum domini. Talis fumus, in dō talis fumi uirgula, quo beata Maria, suauem odorem spirasti altissimo, cōfestibus disciplinis erudita atque extenuata. Talis ascendisti per desertum id est, animum habens ualde solitarium. Si enim uera cuiusque animæ humilitas etiam inter turbas potest esse solitaria, ita uidelicet, ut in nullo alio præter quam in deo spem habeat, quemadmodum Hester, cum esset regina, ueraci terum dicebat: Domine mihi, qui rex noster es solus adiuua me solitariam, & cuius prætere nullus auxiliator est alius, quanto magis tu uera aut solitaria & quasi in deserto eras, que uitum non cognoscebas, nec cognoscere cupiebas, & ab illo, cui despontata fueras, pene fuisti deserta, non quia sanctus angelus, qui te solitariam inuenierat, solitariam salutauerat, tecommendat & filium tuum, qui quasi pupillus in hoc seculo nasciturus erat. Digna ergo exclamationis, digna admiratio. Quæ est ista, quæ talis ascendit per desertum siue de desertor? Vere mirabilis, & illi multum dissimilis, quæ descendit per Paradisum, cecidit de Paradi form non gracilis per humilitatem, sed nimis grossa & rigida per mentis timorem. Propter ea uult scire, quam magna fuerit cura altissimo de ista, quæ de superbis non curat?

En lectulum Salomonis sexaginta fortis ambivunt ex fortissimis Israhel: Unius uicuisse ensis super securum suum propter timores nocturnos. Quis enim est leui uere & ueri pacifici regis Salomonis, qui inter nos & dominum pacem compostrit nisi illa in quo diuina natura humanam sibi naturam coniunxit. Et quis ille est, non uterus tuus dilecta dilecti, uter uirginatus? Ibi naq̄di diuinitas uerbi dei, uerbū deus se se conclusit, & humanam naturam, de tua carne formatam, sibimet in unitate personæ inseparabiliter coniunxit, & ecce sponsus, id est carnem nostram, cum anima rationali habens deus, sponsus inquam deus & homo Christus, sicut canimus in Psalmo, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Quomodo tamen tanti Salomonis lectulus sexaginta fortis ambivunt. Vt qui illi sexaginta fortis sunt? Magnum & mirum mysterium, audituq; & scitu diuini sed prius est aliquid querendum. ¶ Cur sancti patres gladios habuerint, aut cur gladiis licito uisi sunt? Hodie uel hoc tempore ex quo euangelium effulgit, ex quo ille sponsus de thalamo suo processit, sanctis ad perfectionem tendentibus non coeditur uetus gladij. Conuerte gladium tuum in locum iuum, ait idem sponsus Petro qui fortiter ac fideliter pro illo zelabatur, & quod uni dixit, omnibus dixit: ut post tempus belli tempus pacis nunc est. Sciamus: Quare istud? Quam ob causam tunc sicut tempus belli, & nunc est tempus pacis? Videlicet quia radicem siue arborem bonam, quod erat genus Abrahæ ad quem primum beati seminis reprobmissio facta fuerat, diabolus per Barbaricos gentium uel regum impiorum, gladios excidere atque extirpare uolebat, unde sacræ historiæ plena sunt. Idcirco tempus belli, tunc erat, idcirco materialibus gladijs tunc opus erat ut defensetur genus Abrahæ, ut defensaretur radix Iesse, defensaretur inquam atque protegesetur genus & radix David, donec tu beata uirgo nascereris, lectulus (ut iam dictum est) uerbi Salomonis. Oigitur uerum & bonum consilium, quod lectulum Salomonis sexaginta fortis ex fortissimis Israhel ambierunt. Et qui fortis uel fortissimi illi sunt uel fuerunt?

Numeremus illos omnes, qui pro defensione speci uel expectationis Abrahæ gladijs lauda biliter uif sunt cum prophetis, quorum libri extant, qui contra gladios materiales regum impiorum, gladium spirituali, gladium uerbi dei, non solum loquendo, uerume, tam scribendo euaginaverunt, & sexaginta fortis sunt. Primus Abraham fortissimus, gla

Gene. jz.

Apoca. 2.

Ascendit per
desertum.
Hester. 14.

Matth. j.

Lectulus Sa-
lomonis, uer-
sus Mariae.

Psal. jz.

Cur nunc nō
est uetus gladij
uif antiquis?Matt. 26.
Marc. jz.

Gene. jz. & zz

Catalogus lx
fortium in Is-
rael,
Eph. 6.

XXVIII. RUPERTI IN CANT. CANTI. CAP. III.

Gene. 34. dio accinctus, sicut probatum est in illis de quibus prædam reduxit, & Loth filium fratris sui liberavit de quatuor regibus. Secundus Isaac paterno gladio sacratus, & deinde

Gene. 26

potentia plus quam regia clarus, ita ut diceret ei rex Abimelech, recede a nobis quia potentior nostri factus es ualde. Tertius Iacob, & ipse fortis in gladio, sicut testatur ipse

Gene. 48

Ioseph, loquens filio suo: Do tibi partem extra fratres tuos quam acquisui in gladio &

Gene. 41.

arcu meo. Quartus idem Ioseph, potentia regis potens, quasi rex uel regis pater. Quintus Moyses, sextus Aaron, septimus Phinees, octauus Iosue, nonus Caleph filius Ie-

Jud. 3

phone: Deinde duodecim iudices, qui iudicauerunt & liberauerunt Israël, & sunt uirgini & unus. Vicesimus secundus Samuel, uicesimus tertius David, uicesimus quartus He-

J. Reg. 7.

lias, uicesimus quintus Helizaeus, uicesimus sextus Ioida pontifex clarissimus & domini benedictus, uicesimus septimus Zacharias filius eius, qui cultum Baal, quem Helias &

J. Paral. 23.

Helizaeus exterminauerunt de Samaria per manum Iheu, Iezabel interfecit, deleuerunt de Iuda & de Hierusalem, occisa Athalia filia eius impissima. Vicesimus octauus rex Ezechias, uicesimus nonus rex Iosias, tricesimus propheta nobilissimus Esaias. Post istos

4. Reg. 9.

duodecim prophetæ, quorum libri extant, qui & minoris dicuntur, & sunt quadraginta duo. Quadragesimus tertius Hieremias, quadragesimus quartus Ezechiel, quadrage-

T. Danie. 5

mus quintus Daniel & cum eo tres socii eius Ananias, Azarias, & Misael: & sunt quadraginta octo. Quadragesimus nonus Esdras, quinquagesimus Neemias, quinquagesimus primus Zorobabel, quinquagesimus secundus Ihesus sacerdos magnus filius Ioseph in reuersione captiuitatis & reædificatione ciuitatis uel templi. Quinquagesimus tertius cum regina Hester Mardocheus, qui ambo, iure, pro uno reputantur quia regalis dignitas siue sublimitas Hester fuit Mardochei gladius. Quinquagesimus quartus Matthias, quinquagesimus quintus Iudas Machabæus. Post illum Ionathas & Symonides alter post alterum succederunt, & deinde Iudas & Iohannes, qui & Hirkanus filii Symonis, nouissimi contra Pardum, id est, regem Graecorum prælati sunt & sunt quinque againtanouem. Quibus adde hunc ipsum, per quem spiritus sanctus haec locutus est regem Salomonem, & sunt sexaginta. Nam Iosaphat rex fuerat quidem de fortibus, sed non de fortissimis Israhel, quia impio præbuit auxilium, & his qui oderunt dominum a militia iunctus est per Athalam filiam Iezabel uxorem filii Ioram, quæ cultum Baali introduxit in Hierusalem & omnem impietatem, propter quam necessari fuerunt gladii fortissimorum Israhel. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Vere tenentes & iure tenentes gladios, tam sacerdotes, quam reges, tam patriarchæ, quam duces, tam prophetæ quam iudices, si rationem temporis supradictam ritè confyderes. Non dum enim processerat sponsus de thalamo suo, & ad hoc laborabat diabolus per satellites & ministros suos, reges Aegyptios, reges quoque Israëliticos scissos à domo David, reges Assyrios siue Babylonios, reges Persicos siue Macedonios; & laborabat (inquam) & laborauerat atque contendebat diabolus serpens antiquus obfistere uolens dei proposito, ne impleretur promissio, ne collocaretur hic lectus siue thalamus, ne esset unde nasceretur haec beata & dilecta uirgo, de cuius utero procedere oportebat dilectum tanquam sponsum de thalamo suo. Iste erant timores nocturni, quos dicit hoc modo, uniuscuiuscenkis ensis super fœnum suum propter timores nocturnos. Hinc uere ad bella doctissimi, quia cur bellarent causam præ oculis habebant huiusmodi. Et ies-

C. Tur Iosaphat

rex non consi-

numeratur.

3. Reg. ult.

2. Paral. 20

quagintanouem. Quibus adde hunc ipsum, per quem spiritus sanctus haec locutus est regem Salomonem, & sunt sexaginta. Nam Iosaphat rex fuerat quidem de fortibus, sed non de fortissimis Israhel, quia impio præbuit auxilium, & his qui oderunt dominum a militia iunctus est per Athalam filiam Iezabel uxorem filii Ioram, quæ cultum Baali introduxit in Hierusalem & omnem impietatem, propter quam necessari fuerunt gladii fortissimorum Israhel. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Vere tenentes & iure tenentes gladios, tam sacerdotes, quam reges, tam patriarchæ, quam duces, tam prophetæ quam iudices, si rationem temporis supradictam ritè confyderes. Non dum enim processerat sponsus de thalamo suo, & ad hoc laborabat diabolus per satellites & ministros suos, reges Aegyptios, reges quoque Israëliticos scissos à domo David, reges Assyrios siue Babylonios, reges Persicos siue Macedonios; & laborabat (inquam) & laborauerat atque contendebat diabolus serpens antiquus obfistere uolens dei proposito, ne impleretur promissio, ne collocaretur hic lectus siue thalamus, ne esset unde nasceretur haec beata & dilecta uirgo, de cuius utero procedere oportebat dilectum tanquam sponsum de thalamo suo. Iste erant timores nocturni, quos dicit hoc modo, uniuscuiuscenkis ensis super fœnum suum propter timores nocturnos. Hinc uere ad bella doctissimi, quia cur bellarent causam præ oculis habebant huiusmodi. Et ies-

Diversi hos-

fites filiorum

Israhel.

Ad bella do-

cissimi.

Lx fortis Sa-

lomonis, res-

gistoralis.

2. Reg. 23.

uera pro causæ huius conſideratione, percutiendo & occidendo impios, iuuat & delectat siue Heliam siue quemlibet alium prophetam aut sacerdotem audire dicentem: Maledicetus qui retrahit gladium suum à sanguine, quia uidelicet ille erat sine zelo iustitiae. Mirum spectaculum, quia cum haec diceret ille realis siue temporalis rex Salomon, habebat & ipse sexaginta fortes ambientes lectum suum, id est, pacatissimum & quietissimum regnum suum. Nam de patre suo David sibi relictos habebat fortes triginta & septem, quod

gum pri

rum primus Eleazar filius patrii David Ahoi, nouissimus scribitur Vria Ethaeus. Et quidem mystica litera sic se habet Eleazar inter tres fortis, & Abisay frater Ioab, filius Saruita, princeps erat de tribus, & haec fecit Banaias filius Ioiadæ, & ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores, tanquam ad mysterium intendens eorum, qui propter fidem trinitatis agonizaturi erant, quasi distinctis ordinibus secundum triginta & tres, qui uterque numerus ternarius est, alter singularis, alter decenus, sed in summa omnes triginta septem sunt. Quibus adde principes undecim, quos habebat rex Salomon, regnans super omnem Israhel, & duodecim praefectos qui præbebant annonam regi & domini eius: quos omnes, uidelicet & principes & praefectos, suis ex nominibus scriptura commemorat, & fiunt sexaginta, excepto quod Banaias filius Ioiadæ, vir fortissimus & magnorum operum, hoc pacto bis nominatur. Illi sexaginta fortis ex fortissimis Israhel, tam virtute animi quam corporis fortitudine, tunc temporaliter ambierunt lectum, id est, tunc sunt quietissimum regnum SALOMONIS temporalis, & sicut in cæteris laudibus atque memorabilibus, quæ gesit idem Salomon, ita & isto numero fortium magnum sacramentum, per pulchrum rex sapientissimus prospexit mysterium, de quo iam pro posse dictum est. Et tunc quidem gladij (sicut iam dictum est) necessarij fuerunt: nunc autem sola necessaria sunt testimonia scripturarum, & ipsæ inter eosdem gladios diuinitus prouisa sunt, ut tunc conderentur, quæ nunc in suo tempore legerentur, quas legentes atque credentes uitam in ipsis haberemus. Vnde protinus sequitur. **L**Ferculum fecit
sibi regis SALOMON de lignis libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatozum aureum, ascensum purpureum. Media charitate constrauit propter filias Hierusalem. **L**Ferculum nanus regis Salomonis, scripturæ sunt ueritatis, omnes una mensa domini cuncta regentis, & omnibus prouidentis, quemadmodum Psalmista dicit. Dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit. Quid enim est, in loco pascuæ ibi me collocauit, nisi fecit me studere in scripturis? Ibi regit me, scilicet ne quid prae intelligam, & nihil mihi deerit, uidelicet quod ad intelligendum mihi necessarium sit. Altissimum est huiusmodi ferculum & habet ascensum. **Q**ualem ascensem? Purpureum. Quid est ascensus purpureus? Deus & homo Christus pro salute hominum passus & sanguine suo purpuratus. Istud credere, ascendere est. Qui sic ascendit, illum ad refectionem uite, quæ est in scripturis diuinitatis admittit. Nam qui sic non ascendit, qui non credit, nunquam scripturas intelligit. In circo Iudæi non intelligunt, & cæci sunt, quia non ascendunt per hunc ascensum purpureum: non credunt CHRISTVM de Maria uirgine natum, & eum qui à patribus ipsorum crucifixus est, deum esse ac dominum regem, Salomonem uerum, regem æternum. Exempli gratia. Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis, &c. Quomodo haec & horum similia intelligit, qui alium Salomonem, alium regem siue filium regis non recipit, nisi illum hominem, qui suo tempore regnauit, & mortuus est, sicut cæteri homines? Nemis arduum est illi ferculum hoc regis, nec attingere potest quicquam de uitalibus cibis, quos ibi sapientia præparauit.

VNDE rex Salomon hoc ferculum fecit: De lignis libani, id est, de hominibus sanctis, hominibus fidei imputribilibus, quoru[m] quandam similitudinem habent ligna libani, id est Cedri, per id quod sunt naturæ imputribilis. Quomodo fecit? Eo uidelicet modo, quo ad illos factum est uerbum domini. Ipse enim rex Salomon erat uerbum domini, & per spiritum sanctum corda illorum impleuit, & linguas disertas fecit, ut de cœlestibus scient eloqui, qui non ab hominibus neque per homines fuerant docti, atque ita locuti sunt & scriperunt, quæ pascua uitæ, in quibus homo uiuit, quemadmodum ipse dicit. Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore dei. Ibi est argentum, ibi est aurum, nam columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum. Quod est illud argenteum, & quod illud aurum? Argentum illud est exterius eloquium valde nitidum: au-

Iohan. r.

Ferculum Salo-
naci scripturæ
Plal. 22.Ascensus pur-
pureus Christi
fus est

Psal. 71. 1

Ferculum de li-
gnis libani,Deut. 8.
Matth. 4

XXX. RUPERTI IN CAN. CANTICO CAP. III.

Quid aurum &
argentum in
scripturis.
Psal. 38.
Psal. 11.

Charitas, fis-
tis p̄cepti.
1. Timo. 1.
Math. 22.

Deut. 10.

Filii Hierosolim.

Charitas alte-
rius bonum,
suum facit.

Psal. 81.

Quo corona-
uit eum m̄r sua
sc̄z ant' quaec
clesia prophe-
tarum.

rum vero interior maiestas sensuam. Aurum inquam, immō desiderabiliora sunt super aurum & lapidem preciosum multum, quae intrinsecus latent: nitidiora uero super argen- tum, quae extrinsecus patent. Eloquia domini (inquit Psalmista) eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terrae, purgatum septuplum. Quod dicit casta, quod dicit ar- gentum: ad hanc similitudinem dicit, quia sicut casta mulier à labe corruptionis est immu- nis, & sicut argentum bene excoctum à cunctis fôrdibus redditur vacuum: sic verbis/ ue eloqujs domini nihil falsitatis, nihil superfluitatis potest esse admixtum. Cunctam ho- minum sapientiam, cunctam rhetorum seculi huius eloquentiam exuperat hoc regis Sa- lomonis ferculum, scilicet omne canonicanum corpus scripturarum, unde hic animæ ui- uere incipiunt & in æternum uiuunt. Media charitate constrauit propter filias Hierusa- lem. Quomodo constrauit ipse dicat rex Salomon. Audiuius, quia dicit ipse. In his duo- bus mandatis uniuersa lex pendet & prophetæ. Dixerat enim, interrogatus à Pharisæis, quod esset mandatum magnum in lege. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Statimque in- tulit. In his duobus mandatis, uniuersa lex pendet & prophetæ. Vere dixit, & antiquam ueritatem dixit. Quid enim aliud ab antiquo dominus petit? Et nunc Israhel (inquit Mo- yses) quid dominus deustus petit à te, nisi ut timeas & diligas eum in toto corde tuo, & in tota anima tua? Ergo media ferculii rex SALOMON charitate constrauit, id est, in medio Scripturarum principatum charitatis posuit, quia reuera de quo pendent ca- tera omnia, illud recte medium ac principale dicitur & est. ¶ Ut quid media taliter ca- ritate constrauit? Propter filias Hierusalem. Quas propter filias Hierusalem? Quæ sunt illæ filiae Hierusalem? Animæ fideles, amantes quidem Hierusalem ueluti matrem, sed uirilem, id est, perfectam: nec dum habentes in operibus iustitia virtutem, scilicet in hoc ut omnia relinqueret propter regem SALOMONEM, & suum quoque pro illo ualeat erogare sanguinem, aut in uirgineo proposito sacram & beatam sponsi & sponsæ, dilecti & dilecta, de quibus hic sermo est, iugem celebrare festiuitatem. ¶ Quomodo uel in quo filiabus huiusmodi proficit, quod media ferculirex SALOMON cari- tate constrauit? Nimurum in eo quod facere possunt, & suum faciunt illud quod et alio- rum, quod est uirorum siue fortium. Verbi gratia. Non sunt carne uirgines, sed bonum uirginitatis in te, o beata Maria, diligendo, suum faciunt. Non alia præter te genuit regem SALOMONEM, regem tam magnum, tam magnificum: sed illæ, diligen- do in te hoc tam grande priuilegium, regis eiusdem matres sunt. Item. Non sunt martyres, neque sufficiunt inter fortis prælari, & pro amore regis Salomonis funde- re sanguinem suum: sed martyres diligunt, & diligendo illos, gloriam eorum suam fa- ciunt. Amplius dicam. Non sunt di, sed diligendo deum, dñ uel filij dei sunt, sicut scriptum est. Ego dixi di estis, & filii excelsi omnes. Proinde quid sequitur? ¶ Egregimi et videte filie Syon regem SALOMONEM in dia- demate, quo coronauit eum mater sua, in die deponsonis illius, et in die le- titie cordis eius. ¶ O igitur filiae Syon, siue filiae Hierusalem, quoniam ferculum eiusmodi fecit sibi rex Salomon, & quoniam porpter uos media charitate constrauit, uenite ad nuptias: Venite & aspice, egregimi & uidete hunc regem, hunc Salo- monem pacificum, & pacis principem, in diademate regali, in charitate nupciali: qua- lis, quantus, quam gloriösus sit. Nolite hoc solum confyderare, qualis fit in car- ne mea, qualis natus in diuersorio, qualis collocatus in præsepio. ¶ Egregimi ex istis angustijs, & uidete illum in diademate suo, quo coronauit eum mater sua, filii cet antiqua patriarcharum, & prophetarum ecclesia, cuius fidei promissus est, cuius de carne progenitus est. Antequam nasceretur, fecit ei mater sua illa præciosum di- adema,

adema, quo coronari deberet, & unde cognoscendus foret magnus & spectabilis rex. Quod est illud diadema? Nimirum clarissima propheticae veritatis authoritas: cuius quot sunt praeconia, tot gemmarum, tot praeiosorum lapidum, est huius Salomonis diadema: in die desponsionis illius, quo de utero meo, tanquam sponsus processit de thalamo suo, & in die laetitiae cordis eius, quo spinea coronatus corona, laborem consummauit, & subsequenti laetificatus resurrectionis triumpho. Et in die laetitiae illius, & in die desponsionis illius, in illo diademate uidendum, & ex illo est diademate quantum sit agnoscendus. Exempli gratia. Parvulus natus est nobis: filius datus est nobis, & cetera, usque, amodo & usque in sempiternum. Et alibi. Catulus leonis Iuda, ad praedam filii mi ascendisti. Quiescens accubuisti ut leo & quasi leena. Quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fccmoribus eius, & cetera. Ex his iusmodi sententias & dictis propheticis, ex huiusmodi auro & lapidibus, quam multis, quae praeciosis, fabricatum uel compositum est diadema regis veri S. A. L. O. MONIS. ¶ Nolite ergo eum solummodo in praesepio confyderare, sed egredi minime ex isto, in quo natus est, diuersorio: & ex illo, in quo iudicatus est, Pilati praetorio sive auditorio: & uidete eum in praesepio simul & in diademate, in cruce simul & in ea qua coronauit eum deus pater gloria & honore. Et quis fructus visionis eius? Ille nimirum, qui in propheta promittitur, regem in decore suo uidebunt oculi eius. Qui enim hic, ubi ambulamus per fidem & nondum per speciem, uiderit & videre uolerit perspiculum & in enigmate regem Salomonem, in tali diademate uidebit eum in decore suo regem, uidebit eum facie ad faciem, quando, ueniente eo quod perfectum est, evacuatum fuerit quod ex parte est. Sequitur.

Psal. 1.8.

Esaiae. 9
Gene. 4.9Egredimini
filiae Syon.

I. Corin. 13

¶ Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es: Oculi tui columbarum, CAP. III. absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, que aescenderunt de monte Balaad. Dentes tui, sicut greges tonsarum, que ascenderunt de lauacro: omnes gemellis foetibus, et sterilis non est inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce. Sicut fragmen malipunici, ita genue tue, absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David columnum tuum, que edificata est cum propugnaculis. Alille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Buo vbera tua, sicut duo binnuli capree gemelli, qui paciuntur in lilijs, donec aspiret dies, et inclinentur umbre. ¶

O pulchritudo admirabilis, quam sic admiratur & collaudat pulcherrimus auctor ipsus pulchritudinis septem praeconia. Consyderauit oculos, capillos, dentes, labia, genas, collum, & ubera, & pro singulis dilectus singula decantauit dignae collaudationis capitula. Audiant haec pueri, & sic se habeant ad cantationem huiusmodi, sicut si in nuptiarum laeti, & iocundi, longe dissimiles illis, quibus ipse quodam loco dicit. Cantauimus uobis, & non saltatis, id est, monstrauimus uobis ea quibus delectatur deus, & ad illa uosmetipsos aptare neglexistis. ¶ Quid enim septem istis modulis decantatur? Quid in te, o dilectissima dilectorum, uirgo uirginum, laudatur a dilecto laudabili, quem laudat omnis chorus angelorum? Laudatur simplicitas, munditia, innocentia, doctrina, uerecundia, humilitas, mentis & carnis integritas, sive incorrupta uirginitas. In oculis simplicitas, in capillis cogitationum tuarum munditia, in dentibus innocentia, in labiis doctrina, in genitis uerecundia, in collo humilitas, in uberibus tuis admiranda & spectabilis est cum fecunditate uirginitas. Simplicitas tua, prudenter tua est: munditia tua, supernorum desiderium est: innocentia tua, religiositas & humilitas tua, uera contra diabolum fortitudo est: uirginitas tua, matrum & matronarum decus est. Hi sunt dulces moduli musicæ coelestis, quos libenter audimus & intelligimus in uerbis istis iam diligentius retractandis; Primum hoc est pulchritudinis

Praeconia pulchritudinis
Marie.

Matth. 1.8.

Pulchritudo
ista ex septe
virutibus

XXXII. RUPERTI IN CANCANTICO. CAP. III.

Chrititudinistuae prædicamentum. **L**Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. **I** Oculi columbarum & oculi coruorum, hoc differunt; quo dulcedo simpliciter diligentium, & multiplex amaritudo inuidentium. ¶ Simplicitas columbarum septem habet insignia virtutum naturalium. Hæc nanque auicula, primum fine felle est, deinde nihil uiuum comedit, pullos alienos nutrit, grana semper candidiora colligit, in petris nidificat, gemitum pro cantu habet, libenter iuxta fluentia refidet, ut uenientem accipitrem ex umbra præcognitum effugiat perniciter.

Septem pro
prietates co
lumarum.

Quo María
sicut columba,
Psal. 13. 5z.

Lucæ. 2.

Abscq eo qd
intrinsecus
latet.

z. Cor. 1z

Gregescas
præz., pphes
tæfunt & filij
eoz; **H**eb. 11.

3. Reg. 17

Helias prim⁹
monachoru³
institutor.

Capilli filies
gregib⁹ cap.

3. Reg. 12

¶ Tu maxime, ô misericordia mater, sine felle es; nihil enim unquam habuisti inuidæ, nihil odij, quod familiare est rapacibus coruis. Nihil uiuum columba comedit, & tu longè ab illis es, de quibus scriptum est, qui deuorant plebem meam sicut escam panis. Pullos alienos columba nutrit, & nos qui eramus alieni secundum carnem à genere tuo, ecce uiuimus tuis meritis. Grana candidiora columba colligit, & tu conferens in corde tuo testimonia de scripturis, creditum tibi conseruabas secretum dei. Columba in petris nidificat, & tu in solitudine fidei permanens, eusisti serpenti antiqui uenena. Columba gemitum pro cantu habet, & tibi gemere dulce fuit, eò quod præ cunctis mortalibus mente uulnerata es. Columba iuxta fluentia residet: tibi autem uel tuo pectori omne fluentum scripturarum, quæcum comi- guum est? Nunquam aduentus spiritalis accipitris tibi esse inprovisus, aut te conse- qui, immò nec tibi appropinquare potuit. ¶ Igitur oculi tui columbarum, & haec uera pulchritudo est, absque eo quod intrinsecus latet, quod solus in te deus uidet: nobis autem quia inexpertum, iccirco ineffabile, immò & incogitabile est. Si enim quispiam di- xit, & teste deo uel conscientia, non mentiens, dixit, raptum se fuisse in paradysum, siue usque ad tertium cœlum, ita ut nesciat, siue in corpore, siue extra corpus raptus fu- erit, & audisse archana uerba, quæ non licet homini loqui: quanto magis tu regina cœlorum persæpe cœlestibus interfueristi: quippe quam & circumsteterunt obster- cum uice, gloriam deo concientes, angeli: & inter hæc didicisti uel affectisti ea liquid, quod later & latere nos debet. **L**Capilli tui, sicut greges caprarum, que alcederunt de monte **G**ALAD. Qui greges caprarum, uel quando greges caprarum apparuerunt de monte GALAAD? Vtique greges rationales, greges caprarum rationalium tunc apparuerunt, quando cœperunt homines eiusmodi esse, de qualibus APOSTOLVS dicit. Circuerunt in melotis, in pellibus caprinis, & cætera usque, & in cauernis terræ. Quando cœperunt esse homines eiusmodi, uel unde apparuerunt homines huiuscmodi conuersationis? Nimirum quan- do IEZABEL interficiebat prophetas domini, tunc apparuerunt de monte Ga- laad, id est, de ciuitate eiusdem nominis Galaad, sita ad radices montis Galaad. Sic enim scriptum est. Et dixit Helias Thesbytes, de habitatoribus Galaad ad Achab. Viuit dominus deus Israhel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros & pluia, nisi iuxta oris mei uerba. Et factum est uerbum domini ad eum dicens. Recede hinc, & uade contra orientem, & abscondere, & cætera. Hæc dixit, & hæc fecit ille primus author, & institutor eorum, qui dicti sunt filii prophetarum, quos fuisse monachos in veteri testamento, consentit authoritas patrum uenerabilium. Et recte dicuntur apparuisse, quia iam dictus institutor illorum, Helias, sic re- pente illic introduxit, ut antea nusquam scriptura meminerit, quis uel unde fues- rent progenitus. ¶ Qui capilli tui uel unde capilli tui, similes gregibus illis. Ni- mirum cogitatus tui subtilissimi in eo fuerunt, ut fugeres ad desertum gentium, propter sanguinem quem synagoga multum effudit: sicut illi in solitudines fugerunt, propter sanguinem quem IEZABEL primum fudit: secundum nomen suum, quod

interpretat

COMMENTARIORVM LIB. III. XXXIII.

interpretatur, fluxus sanguinis, interficiens prophetas domini. In hoc similes illis gregibus capilli tui, id est, sicut illi, immo plus quam illi, omnes cogitatus tui, omnis meditatio tua, solitudinem & quietem in omnibus quæsivit, procul a tempestatibus Iudaicis qui suam iustitiam statuere uolentes, iustitiae dei subiecti non sunt: synagoga peccatrix, & per omnia Iezabeli similis, quam Helias (quod interpretatur, dominus deus) & post eum filii prophetarum, non sine causa fuderunt, iuxta illud: Et dixi, quis dabit mihi penas sicut columbae, & uolabo, & requiescam? Ecce elongauit fugiens, & mansi in solitudo, & expectabam eum qui saluum me fecit, a pusillanimitate spiritus & tempestate. Etu columba illis similis, & quis illorum tibi columbae similis, & haec similitudo in capsulis, non solum propter illa, quæ iam dicta sunt, uerum etiam, quia tu quoque longum in cogitationibus tuis, praescia futuræ passionis filii tui, pertulisti martyrium: sicut illi ducentes, angustiati, afficti, omnes testimonio fidei probati inuenti sunt.

Dentes tui sicut greges tonsarum, que ascenderunt de lauacro. Omnes greges foetibus, & steriles non est inter eas. — Quam pulcher ordo! Primum oculi, & post oculos capilli, post capillos dentes lauantur innocui. ¶ Respicite amici ad sinistram, consyderate Euam, mulierem odiosam, huic dilectæ oppositam, & oculis & capillis, & dentibus, & labijs, & genis, & collo, & uberibus infaustis. Oculi eius non sicut columbarum, immo sicut oculi coruorum rapacium. Scriptum est enim. Vedit igitur mulier lignum, quod bonum esset ad uescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu eius & comedit. Habet autem ambitionem huiusmodi, co-medite & eritis sicut di. Ergo capilli eius, id est, ambitio eius, non sicut supradictarum greges caprarum, qualium est cœleste desyderium, sed sicut ille princeps super omnes filios superbie, qui dixit in corde suo, ascendam super altitudinem nubium, similis ero adestissimo. ¶ Dentes uero eius quales fuerunt? Nimirum sicut dentes leonum, qui morderunt, & mordendo uertit, uentura posteritatis suæ animas interfecerunt. Si enim de filiis eius ueraciter dictum uel scriptum est, filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & illud: Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confinget dominus: quantò magis de illa, quæ tali consilio momordit, cuius morsus tam male prouentus extitit, recte quis dicat, quia dentes eius arma ferrea fuerunt, dentes eius mole sive molares fuerunt. ¶ At tui dentes o amica mea, sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt, id est, certissime ascendent de lauacro. Cum enim posuero, siue de memet ipso, de latere meo lauacrum regenerationis, lauacrum sanguinis & aquæ profudero, sanctique spiritus invocationem dedero, tunc lauabuntur oves, pro quibus animam meam ponno, & mundabuntur eodem lauacro, nec emundatione simplici contentæ, uelle rarerum, uellera facultatum suarum, ut nihil habeant proprium, sed sint illis omnia communia. Huiusmodi tonsæ omnes sunt gemellis sceribus, & steriles non est inter eas. In quo gemellis sceribus? In eo uidelicet, quod & præceptum impleuerunt uel custodierunt, & consilium suo addiderunt. Quod est præceptum, aut quod consilium? Vtique præceptum est, non rapere aliena: consilium, relinquere etiam sua. Consilium istud cum præcepto sibimet composuerunt, & hoc est bonum geminum, haec est fœcunditas factum gemellarum. Sic sunt o amica mea dentes tui, id est, talium innocentiam tibi proponebis, cum eiusdem innocentiae magistra sis, multo excellentior qualibet ouium siue arietum talium: quorum utique non est, dentibus male uti, scilicet inuicem mordere, uel detrahere, & ab inuicem consumiri. Et quidem grex ille, quicunque talis est, te sis bi magistrum scit, tu autem cunctis humilior, de omnibus pene altiora sentis, & uideris tibi capras & oves meas imitari quas longe præcedis. — Sicut vitta coccinea labia tua et eloquium tuum dulce. — In quo sicut vitta coccinea labia tua? Nimirum in eo, quod

Ecc. 24.
Rom. 10.

Psal. 14.

Hebre. 17.

Eua in ihsion
ge dissimilis
Marie.
Oculi Euae.
Gene. 3.

Capilli Euae.

Job. 47.
Elaiae 14.
Dentes Euae.
Psal. 16.
Psal. 17.

Dentes Marie
Iohann. 19.

Tit. 3.
Actu. 2. 4.

Omnes gemel
lis sceribus.
Mat. 5.

Gala. 5.

XXXIII. R VPERTI IN CANT. CANTIC. CAP. III.

quod sermo tuus à ueritate non discordat, immò cum ueritate multum concordat. Prin-
cipium ueritatis, hoc est, ut non defendat se contra deum, immò accusat ante deum
quispiam filiorum uel filiarum Euæ, quæ dissoluit amicitiam inter se & deum proterua
defensione. Si uitam huiusmodi habuisset, si uinculo perfectionis, quod est dilectio, se
se creatori astrinxisset, paries inimicitarum in medio non surrexisset. In labijs tuis con-

Coloss. 3. fessio & pulchritudo est, labijs tuis sanctitas & magnificentia est. Illa deo fuit mūta, tu autem magnificasti dominum mente ardentissima, uoce sua uissima, & hæc est uitta coccinea, quia charitas est ignea, qua bene cum eo ligata, sic deo adhæstisti, ut unus cum eo spiritus sis. Hinc eloquium tuum dulce, quia uidelicet ex abundantia cordis os loquitur, & dulcedinem, quæ abundat interius, sapit sermo, qui redundat exterius. ¶ Ecce Raab mere-

Ephe. 2. trix dulcis eloquij tui uitam coccineam, sive funiculum coccineum in fenestra sua ligavit, signum suæ fidei, quod nuntios Iosue sive Ihesu suscepit atq; saluauerit: dum Ecclesia quondam peccatrix, & idolatriæ meretricio sordida, & dulce eloquium tuum, quo magnificauit anima tua dominum, pignus suæ salutis iugiter personat, & omnem doctrinam euangelicam, in qua ipsos A postolos tua sine dubio labia confirmauerunt, integras semper fidei prædicat. ¶ Et de omni quidem anima, quæcunq; diuersa sentientes ad unitatem sua prædicatione constringit, ut id ipsum dicant omnes, & hoc agit in charitate & fide non facta uerum est diceret; quia labia eius sicut uitam coccineam: sed in ista gratia tu cæteris omnibus es incomparabilis post me dilectum tuum, cui specialiter spiritus in Psalmo dicit: Diffusa est gratia in labijs tuis. ¶ Sic ut fragmentum malii punici, ita genæ tua, absque eo quod intrinsecus latet. ¶ Malum punicum dicitur, eo quod ex punica regione sit genus eius translatum. Idem & malum granatum, eo quod intra corticis rotunditatē granorum continet at multitudinem. Negant medici malū huius cibō corpora nutriti, sed eo sic uendum opinantur, ut medicari potius non alere videatur. Ita (inquit) genæ tuae sicut fragmentum malipini, id est, uerecunda es sicut decet virginem, longe dissimilem filiabus illis, quarum culibet dicendum fuit, frons mulieris meretricis facta est tibi, & erubescere nolusti. ¶ Fragmentum malii punici & rubet, & amplius quam integrum malum redolet. Sic tu & singulariter uerecunda es, & multis per bonam opinionem in bono exemplo proficies. Quid autem est dicere, absq; eo quod intrinsecus latet, nisi ac si diceret, & illud, quod intus in conscientia latet, amplius laudabile est. O uerè laudabilis uerecunda, ubi & intus conscientia munda, & foris facies uerecunda est. Nam ubi est aliquid, quo mens erubescat, non a deo laudabile est, si conspectam faciem rubor perfundat. Igitur tua uerecunda quid est, nisi religiositas summa? Et hæc uirtus, sine dubio, malo punico debuit assimilari, quia gratiosa et intucentium oculis, & interdum suo silentio non minus laudificat quam ferme prædicationis. Vnde in tunica pontificis deorsum ad pedes eiusdem tunice: Facies (inquit dominus ad Moysen) per circuitum, quasi mala punica ex hyacintho purpura &occo bis tintio, mixtis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulum sit aureum & malum punicum, rursumque tintinnabulum aureum aliud & malum punicum: & uestietur ea AARON, in officio ministerij, ut audiatur sonitus, quando ingreditur & egreditur sanctuarium, in conspectu domini, & non moriatur. Malum quippe punicum in medio tintinnabulorum, religiosum atque operosum est silentium, maxime sextus sceminei, in societate fidei uel doctrinæ prædicatorum: qualis tu præcipue fuisti uirgo uirginum, in adiutorio uel etiam regimine prædicantium apostolorum, cuius & si uerba non leguntur uel audiuntur, ubi prædicauerunt: opera tamen uel merita non ignorantur, non minora, immo maiora tinnitu prædicantium. ¶ Illud quoq; facticium malum punicum rubicundi erat, utpote non ex solo hyacinto, qui color ærius uitæ significat cœlestem, uerum etiam & ex purpura &occo bis tintio factum. Et ita genæ tuae, o dilecta uerecunda, & magistra copætis uerecudiae sive religionis necessariae: cuius uerecunda tato est laudabilior, quam colicen-

COMMENTARIORVM LIB. III. XXXV.

J. Par. ii.
Turris David
humilitas est.
Esa. 3.

J. Reg. 24.
Mille clypei,
reliquiae virtutes

z.Reg.zj.

Collū Marias

Duo ubera
uirginitas &
fœcunditas

uc. f.
ucæ g.
epiem uicis

Mat. 16 & 20

Quid ē irē ad
montem m̄r
rhē & ad v̄is
lēm h̄m

XXXVI. RUPERTI IN CANT. CANTI. CAP. III.

Psal. 109.

Esa. 9. xtris meis. Hoc erit ire ad collē thuris. Exinde nāq; cognoscetur & prædicabitur, quia sum deus iuxta illud: Et uocabitur nomen eius, admirabilis, consiliarius, deus. Hoc prædicabitur, & sequentibus signis confirmabitur, atq; ita fiet, ut mihi thus offeratur tanq; deo uero, destructis simulachris gentium & aris dæmonū, quibus haec tenus ab ignorantibus & errantibus incensum offertur & sacrificium. Quid deinde? **Tota pulchra es amica mea,** & macula non est in te. Gleni de libano sponsa mea, veni de libano, veni. **Corona beris de capite amana,** de vertice sanij & hermon, de cubilibus leonī, de montibus pardorū. **Cum pertransiero montem mirræ & peruenero ad collē thuris:** id est cū resurrexero à mortuis atq; coronatus gloria & honore resurrectionis & immortalitatis, sedensq; ad dexterā patris adorari, & thure, id est omni diuina religione honorati cepero deus unus cum patre & spiritu sancto: tunc demum & tu coronaberis. tunc demum heclo quar ad te? **Tota pulchra es amica mea & macula non est in te.** Quomodo hæc loquar ad te? Nimirū magna & manifesta euāgeliū prædicatio. **¶** Et nūc qdē pulchra es, sed nondū apparuit quod tota pulchra sis, & quod macula non sit in te, quod scilicet virgo conceperis uel generis, & uirgineis uberibus lactaueris me. Hoc prædicabī gentibus, quod adeo macula non sit in te. Tunc demum loquar tibi. Veni de libano sponsa mea, ueni de libano, ueni, coronaberis. **¶** Vnde coronaberis? De capite amana quod interpretatur nocturna auis, de uertice sanij quod interpretatur dens uigiliarū, & hermon quod interpretatur anathema. Venies de libano, quod interpretatur candidatio, id est, migrabis de corpore isto, corpore candido, corpore uirgineo, & coronaberis de omnibus his, id est, de corpore uel membris illius, qui nominibus istis recte denotatur, de regnis mundi huius. **¶** Regna nāq; mundi huius quædam capita uel quidam uertices recte dicuntur nocturnæ auis, & dentis uigilarum, & uere anathematizati diaboli, à deo separati, qui cum sit princeps nebularū, & tanq; leo rugiens circueat, quærens quem deuoret, recte & nocturna auis & dens dicitur uigilarum. Ipsi eadem regna & cubilia leonum, & montes dico pardorum: quia uidelicet reges regnum, reges Babyloniorū & Persarum atq; Mæedorū, reges Græcorū, reges & colos siue imperatores Romanorū, quid nisi leones & pardi dicendi sunt, qui tot bellis, tot cæribus orbem terrarum lacerauerunt? Det talium leonum cubilibus talium cypardorum montibus tu amica mea coronaberis. Quomodo? Videlicet credent in me fructū ventris, & eorum credentium salus corona tua erit. Ita coronaberis, ut & in celis regina sanctorum, & in terris regina sis regnum. Vbi cunḡ enim prædicatū fuerit illud de dilecto dictū, misuisti eū paulo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum, & cōstituisti eum super opera manuum tuuarum: prædicabitur & de te quod sis o dilecta & mater huius coronati, ac proinde regina celorum, totum iure posidens filii regnum, atq; hoc intuiture reges atq; imperatores coronis suis te coronabunt, palatia sua nomini meo sacrabunt, honori tuo dedicabunt, ut desinant esse quod fuerant, montes pardorum, cubilia leonum. **¶** Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti coē meum in uno oculo tuorum, in uno crine collis tui. **¶** Etenim quis unquam ita habuit, ut tu habes, soror mea sponsa, unum oculum? De quadam muliere sacra & ueridica narrat scriptura, quia cū esset sterilia & ob hoc amaro animo orauit dominum flens largiter, & multiplicauit preces corā domino, & post hoc ita subiunctum est: Et abiit mulier in domum suam, uultusq; illius non sunt amplius in mirum identitas cogitationum, & ualde intenta caruendem per se uerantia precū quas profecto quis discernat, uos scitis o amici qui dicitis. Viuus est enim sermo dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipi, & pertingens usq; ad diuisionem animæ et spiritus, copiæ quoq; ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis, et nō est illa creatura inuisibilis in cōspectu eius. Hoc est unum oculorum, hæc uniformitas uulnorum oculorum spiritualium, uultuum internorum indefessa charitate iustum precem perseueranter, uti coepit est, dirigere ad dominum, ac semper cogitare id ipsum. Et quis in hacet talis, ut tu, o dilecta singularis, quā solam p̄r cunctis amantibus totā occupauit totam posse, det amor dilecti. **¶** In hoc uno soror mea sponsa, per fidem soror mea, per spiritum sanctū amorem uerum sponsa mea; in hoc uno oculorum tuorum uulnerasti cor meum, unde & uiscera

Tota pulchra es.

Veni corona beris.

Regna mūdi capita ausno eternæ.

1. Pet. 5.

Leonti cubilia.

Psal. 8.

Regina celorum.

Anna mater Samuelis.

1. Reg. 1.

In uno oculo rum tuorum.

Heb. 4.

Soror mea sponsa.

uincera mea super te continere se non potuerunt. ¶ Nec uero solūmodo in hoc uno oculuſorū tuorū vulnerasti cor meū, sed & in uno crine collī tui, id est, in nimia humilitate cordis tui, quem uidelicet crinem semper unū uidi, quam humilitatem semper uniformem & in deficitēm esse conspxi. Quid uno crine gracilius, & qd humilitate subtilius? Quid crine flexibilis, & quid humilitate confractius? Crinis unus uix compareret, humilitas tua uix consentit, q computari possit inter homines. Iste est crinis collī, humiliis cogitatus mulieris, caput non habentis: caput inquam, id est uirū, neq; habentis, neq; habere uolētis. Nam caput mulieris uir. Tu capite isto te indignam iudicasti, tu uiro & omni seculo te indignā existimasti. ¶ Hoc scientes dicunt & uere dicunt amici, quia uotum egregiū deo prima uotisti, uotū uirginitatis. Attamen sponsi nomen admisiſti, despōnſari uiro non renuisti, & inter haec unū oculorū tuorū & illum crinē iam dictū collī tui, magis ac magis in me fixiſti, ſide fortis, ſpe stabilis, charitate immobileſ. Si em̄ Abraham & Sara fideles sperare posuerunt, qd coniugiū eorū non deberē negligere, quin custodire illud in domo Pharaonis incontaminatū, & iccirco Sarah tolli in domū illā, nec Abraham renuit, nec ipsa Sara refugia, quād magis tu fidelissima me fidelē fore sperasti, qd uirginitatē tuā custodire possem aut non negligere illibatā in domo sponsi, p̄alertim fidelis & iusti, & iccirco desponsiōis ſolenitatiē non refugisti. Itaq; ſemper & ubiq; unū ſue unitatē habens oculorū, id est, uolum in diuersa non mutatū vulnerasti cor meū: unū illum crinē tuū, ſc̄ilicet ſpiritu humile, & contribulatū in me iecisti, ueluti ſpiculū praeacutū, & vulnerasti cor meū. ¶ Alij quoniam fortis & ualidi me tenuerunt, & dicentem dimittite me non dimiserunt, & luſtādo fortiſ contra dēū fortēs fuerunt: tu autē & vulnerasti cor meū. Et illi quidē luctando atque uincendo, aternam ſibimet benedictionē & necessariā peccatori populo ſuo indulgentiā obtinerunt, tu autē quid inueniſti, quid accepisti uulnerādo cor meū. ¶ Pulchre ſunt mammis tue ſororū mea sponsa. ¶ Pulchriora ſunt ubera tua vino, & odor ungentorum tuorum ſuper omnia aromata. ¶ Amici auſcultant hēc, & intelligunt me hoc dicere, hoc admirari, quia mater & uirgo es, & hunc eſſe fructū unitus oculorū tuorū, & unitus crinis collī tui: quod cū te reputareſ indignam uiro, ſacta eſ digna deo: cū te indignā iudicare facere ſemen in Iſraēl, facta eſ digna facere ſalutem in Iſraēl: cū indignam te repudiatē lactare filiū hominem, digna habita eſ mammis pulchris, uerib; pulcherrimis, mammis uirgineis, ueribus intactis, lactare filium dēū & hominē. ¶ Hēc auſcultantes, totiēs de mammis & ueribus tuis & de ceteris instrumētis tuā pulchritudinis, de oculis, de capillis, de dentibus & labijs, tot uoces dilecti gratulantis non fastidiunt, quoniam amici ſunt, imō gaudio gaudent propter uocē ſponsi lauantis, iuxta illud: Lætabitur dominus in operibus tuis. Vices iſtæ, uoces lætitiae noſtræ ſunt, lætitiae patris & filij & ſpūs sancti in iſtis operibus noſtris, in mammis ſue ueribus tuis, ſemel duo ubera tua, ſicut duo hinnuli caprea gemelli, qd iam ſupra dictū eſt: & nunc iterū qd pulchra ſunt māmæ tuā ſoror mea ſponsa, ac tertio, pulchriora ſunt ubera tua uino. ¶ Hēc em̄ egregia ſunt opera trinitatis, hēc gratiora ualdeq; pulchriora primis operibus illius dicentis: Faciamus hominē ad imāgenem & ſimilitudinem noſtrā, plasmantis de terra Adam & fabricantis de costa eius Euan. Nunquid em̄ non ualde pulchrius eſt, ſicut nunc, de utero mulieris abſq; uirō uirū facere, quā tunc de costa uirī mulierē feciſſe? Illic nanc; de uirō mulier facta eſt, quā per datū hēc de muliere uir facta eſt, qui perdiſa ſaluet, propter quod & factus eſt. Pulchritus do eius operis ſocundius ſpectatur in mammis ſue ueribus tuis, quando iam peracta eſt ſpecies tantæ pulchritudinis, quando iam natus lactorū māmā tuis, mammis ſemineis, ueribus uirgineis. ¶ Qualis tandem eſt iſta comparatio, pulchriora ſunt ubera tua uino? Aut quid magnum eſt dicere, pulchriora ſunt ubera tua uino? Nam in uino luxuria eſt. Nolite (ait quidam amicorum, ad noſtras adolescentulas ſcribens) nolite inebriari uino, in quo eſt luxuria. Quid ergo magnū eſt, dicere, qd ubera tua pulchriora ſunt eo quod nō ē pulchra luxuria. Vinū nanc; ſue hoc præſens uini significatū non eſt pulchruſ, cū ſit luxuria, ſue carnis uoluptas: ſue cuius ebrietate præente nulla unquā ubera præter ubera tua filiū lactauerū. Est igitur illud, quod apud hominū ſcholas dicitur tapinosia, id eſt humilitas, ſtatū rei magna dictis infirmans. Magna quippe reſ eſ uirginitas ſue integritas ubet me ſilium laſtū dūtantum

Gene. 43.
In uno crine
collī tui,

j. Cor. 11
Maria uotus
uirginitatis
prima emulieſ

Gene. 12

Maria fortis
or qd Iacob.
Gene. 32

Maria per hu
militatem ex
altata.

Congratulaſ
tio amicoruſ.
Iohan. 3.
Pſal. 103.

Incarnatio
Chri pulchriſ
or plasmatoe
nois. Ge. 12.

Vbera tua
pulchriora
uino.
Ephe. 5.

Tapinosia.

XXXVIII. R V PERTI IN CANT. CANTIC. CAP. III.

Metonomia. Etantū, nec satis laudatur hæc tam pulchra res, dū re maritali siue coniugali pulchrior esse prædicatur, scilicet lactatione filiorum quorum initium uinū est, id est, luxuria quæ in uino est; itidem secundū tropū, qui apud homines metonomia dicitur, per id quod continet, ostendens id quod continetur. ¶ Poteram sic dicere, quia sola ubera tua me lactantia pulchra sunt, cæteræ cuncta ubera foeminae, ex quo id acceperunt ut filios suos lactare possent, etiam si quid pulchritudinis prius habuerunt, pulchra esse desieft, ita ut re ipsa quæ lacteum ueraciter dicat. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, scilicet in iniquitatibus Adæ, in peccatis Euae. Nam ex illis iniquitatibus, ex illo peccatis, cū cæteris malis istud quoque uinū uenit, scilicet luxuria nimietas, per quam conceptus mulieris à deo super numerum multiplicentur, ut in comparatione reprobiorū electi pauci astimentur. Que aut sunt unguenta tua? Dico enim, & odor unguento tuo super omnia aromata. Quæ ergo sunt unguenta tua, foror mea sponsa? Eleemosynæ tuæ, quæ expendisti in me. Audiunt & audituri sunt amici de quadam muliere, esfudente oleo super caput & super pedes dilecti tui recumbentis, & dicunt qā domus impleta est ex odore unguenti, & intelligunt in illa muliere ecclesiastri nostræ, quæ quotiens impedit eleemosynæ pauperibus nostris, totiens unguenta sua pedibus meis superfundit, & aromata distribuit. Hæc enim sunt aromata uera, unguenta præiosa, esurienti cuiilibet ex inimicis meis cibum dare, sitienti potū præbere, hospitem siue peregrinantem colligere, nudū uestire, infirmū uisitare, & si in carcere est ad eū uenire. Super omnia hæc aromata est odor unguento tuo id est, suauitas eleemosynæ tuæ, quia non ut cæteri in membris meis, sed in membris tuis mihi munificentissima exististi. Et quidem iure materno & naturali affectu tu mihi cuncta debuisti: ueruntamen fidè & humilitatem siue charitatem tuam plus quam maternam respicent mihi, cuncta pro optimis unguentis, cuncta pro suauissimis fuere eleemosynis, ita ut nulla eleemosynarum aromata, quæcumque mihi in meis expenduntur minime unguentis illis ualeant aliquatenus comparari. ¶ Fauus distillans labia tua sponsa mel & lac sub lingua tua, & odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris. Parum erat quod diu supradictum & eloquium tuum dulce: quia nimis parum est, dulcedinem esse in eloquio, nisi dulces sit etiā cor. Tu dulcis in ore, dulcis & in corde. Hoc est quod nunc dico, fauus distillans labia tua subiungens, mel & lac sub lingua tua, id est, in anima tua. Ibi in tibi meipsum dulciter sapit fauus eloquij tui, fauus distillans à labijs tuis, labijs gratiosis. Fauus tuus ego sum, mel tuum & lac tuum ego sum: quia deus tuus & filius tuus ego sum. Hoc tua sentit anima, hoc tua sonat labia. Aliud loqui non potes, quam id quod in pectore habes. Ex abundantia cordis labia tua loquuntur. Et si alijs pro tempore tacuisti, mihi tacere non potuisti. Ex quo me natum uidi, mecum deliciata es fauus dulcis eloquij, simulque osculo oris mei, osculo oris tui, & saisi factū est etiam sic fidei tuæ, spæci & dilectioni tuæ: fidei per dilectionem dicentes, osculetur me osculo oris sui. Quid de pannis dicam, quibus me inuoluisti, & in praesepio reclinasti? Nimirum id quod uerum est, quia odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris. ¶ Omnia nanci uestimentorum, scilicet bonorum operum tuorum, quæ in me materna & plus quam materna charitate operata es, panni illi primiæ fuerunt. Et quia cuncta, quæ tibi in me uel tunc propter me operata es, de magno & ualido charitatis igne cum suauitate humiliatis uenerunt, recte dixerim ego, recte consenserunt amici, quia odor uestimento rum tuorum sicut odor thuris. Sic etenim in omnibus famulata es mihi, mater & uirgo fidelis, tanquam deo, cui soli debetur odor thuris in sacrificio suo, quāuis essem ego parvulus tuus paupulus hō.

Alia mulierum ubera non sunt pulchra.

Psal. 50.

Vnguenta, eleemosynæ discuntur.

Iohan. 12.

Matth. 25.

Eleemosynæ Mariæ in Christum maxime præiosæ.

Christus fatus Mariae

Lucæ. 6.

Cant. i.

Sicut odor thuris.

FINIS LIBRI TERTII.

BRVPERTI ABBATIS
TVTIENSIS IN CANTICA CANTICORVM
DE INCARNATIONE DOMINI
COMMENTARIORVM
LIBER QVARTVS.

VI D AGIMVS ANIMA: QVARE
tristis es, & quare conturbas me? Ecce in medio nuptiæ
sumus, nuptiæ hominis regis, quas fecit filio suo, quæ de
uirgine incarnari uoluit. Et dicit mihi illud terrificum, illud
ualde pauidum. Intravit autem rex, ut uideret discubentes
& uidit ibi hominem non uestitum ueste nuptiali, & ait illi.
Amice, quomodo huc intrasti, non habens uestem nup-
tiale? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Liga-
tis manibus eius & pedibus, mittite eum in tenebras exte-
riores. ¶ Quorsum tendis? Cur mihi haec ingeris? Times
ne quod uestem non habeas nuptiale? Et quidem si de cha-
ritate agitur, quod ipsa sit uestis nuptialis, tu ad istas nup-
tias, ad istas nuptias laudes decantandas, sine charitate non intrasti. Ipsa mater nuptiarum,

Nuptiæ.
Psal. 41.

Matt. 22.

Autori reues
latio per uisus
nem facta.

Psal. 41.

Gene. 22

Paradyſus
terrenus.

Fluuius
paradyſi
Psal. 45.

Ichan. 6.

conscia tibi sit & testis, quod sine huiusmodi ueste non accesseris, cui quondam tecum, ut uis debatur, colloquenti, dum sermonem cum illa conferres de sacris mysterijs, de gloria sancte & induitum trinitatis, & dicenti; quomodo tu aedes loqui de huiusmodi; erat autem haec eius percunctatio facie serena & uultu hilari, ita respondisti. Ego beatam trinitatem diligo, & inde certissime scio, quod de illa loquens, nunquam extra ueritatem aberrabo. Ne igitur tristiter anima mea, neque conturbes me, sed spera in deo quoniam adhuc confitebor illi, non aberra do quod esset penè in tenebras exteriores mitti, & sequentem uocem sponsi cum gaudio audi. Hortus conclusus soror mea sponsa es, dei genitrix, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tue paradyſus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Lyrus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cynamonomum, cum vniuersis lignis libani, myrra & aloë cum omnibus primis vnguentis. Fons hortorum, puerus aquarum uiuentium, qui fluit impetu de libano. ¶ Ecce nouus paradyſus, non uer plantationes, quas plantauit unus idemque antiqui paradyſi plantator, dominus deus. Plantauerat autem dominus deus (ait scriptura) paradyſum uoluptatis a principio, in quo posuit hominem quemque formauerat. Produxitque dominus deus de humo omne lignum pulchrum uisu, & ad uescendū suuere lignum etiam uitæ in medio paradyſi, lignumque scientiae boni & mali. Et fluuius egrediebatur de loco uoluptatis, ad irrigandum paradyſum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Ille est paradyſus antiquus, paradyſus terrenus. Iste est paradyſus nouus, paradyſus celestis. Vtriusque plantator & unus idemque dominus deus. In illo posuit hominem quemque formauerat: in isto formauit hominem, qui apud ipsum in principio erat. ¶ De ista humo produxit omne lignum pulchrum uisu, & ad uescendum suave. Lignum etiam uitæ in medio paradyſi, istam humum, istam terram suam benedixit, & ex ea cunctæ germina gratiæ, & cunctæ exemplaria uirtutum produxit: ipsum quoque lignum uitæ Christum, deum & hoīem, dominum paradyſi celestis. De illo uoluptatis loco egrediebatur fluuius ad irrigandum paradyſum, qui inde diuiditur in quatuor capita. ¶ De isto paradyſo ille fluuius, sive illud humus egredium est, de quo Psalmista dicit: Fluminis impetus laetificat ciuitatem dei, qui inde diuiditur in quatuor euangelia. Nec paradyſus ille, hominem custodire potuit, nec paradyſum illud homo custodire uoluit. Quoniam ergo non profuit illis parentibus primis, nec nobis in illis introducit illa in illa taletem paradyſum terrenum paradyſum, non obseruato præcepto quod accepimus: iterum plantatur alius paradyſus, quem ingredientes, lignum uitæ æternæ comedamus, & non moriamur, & istæ sunt emissiones dilectaæ, super quibus præsentilo co gratulatur dilectus, & ita loquitur. Hortus conclusus soror mea sponsa es, dei genitrix, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ paradyſus malorum punicorum, cum pomorum

d 2 motum

XL. RUPERTI IN CAN. CANTI. CAP. III.

Cur bis dicitur? **Hortus conclusus**
 morum fructibus. ¶ Dictritus emissiones tuæ paradyssus, præmisit, ortus conclusus, fons signatus. Porro emissionum horti
 mea sponsa: & iterum, ortus conclusus, ac deinde, fons signatus. Quid igitur uerbis istis, nisi & concipientis virginitas, & parientis prædicatur integritas? Proinde dicamus & nos feliciter cum dilecto, dicamus omnes corde credulo & ore consono. Ortus conclusus es, o Dei genitrix, ortus conclusus, fons signatus, Vnde ortus? Nam inde nominatur ortus quod semper ibi aliiquid creet, ortus nūquam sine fructu est. Vnde ergo ortus es tu o dilecta dilecti, nisi quia in te natum est aliiquid, quod nūq̄ definit, & fructus tuus nūquam marcescit aut deficit. ¶ Maxime autem hoc mirum est, immo uerum atq; iocundū, quia de orto prædicatur qd̄ sit conclusus. Quomodo enim ortus, si conclusus? Nunq̄ simile huic auditum est de oīni nostrorū multitudine ortorum, nec ponit diciuel esse ortus non habens aditum, per quem saltem unus intraret uel exiret ortulanus. Hic ortus unus uel solus ē & clausus uel conclusus, hic uterus unus est & secundus & in corruptus. O igitur soror & sponsa mea, quomodo gaudent amici, quia talis es ortus, talis fons? Corpore ortus conclusus, mente uel anima fons signatus. Et quare bis diceris ortus conclusus? Videlicet propter conceptum & propter partum, quia in utroq; mirabile est, & fidelium mentibus amabile miraculum, qd̄ neq̄ corrupta es conceptu, neq̄ violata partu, In utroq; & amici, & oēs adolescentulæ nostræ gratulantur, & utrūq; libenter confutetur.
Fons signatus ¶ Vnde autem fons signatus, & quo uel quali signaculo signatus? Mirum ex eo, quod spiritus sanctus superuenit in te & uirtus altissimi obumbravit tibi. Ipse spiritus sanctus signaculum pectoris tui. Et hoc est geminū nostræ custodie monumentum, geminū nostrorum amicorum gaudium: quia & uterus tuus nullus, pulchri carnali commertio accessibilis: & mens tua nullus uitio, nulli spūali nequitiae sunt unquam penetrabilis. ¶ Mirum qd̄ cū ita sis ortus conclusus, ita fons signatus, nihilominus, immo & eo amplius, emitis omnīa bona, quibus mundus impleatur, & emissiones tuæ paradisi malorum punicorum cū pomorum fructibus: paradisi scripturarum uel doctrinae cum bonis & sanctis operibus. Emissiones tuæ uel paradisi tuus, cyprus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum uniuersis lignis libani, myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis. Herbarum aromaticarū iste numerus. s. nūerus septenarius, amici nostri bene est cognitus, qd̄ uniuersitatem significet, maximeq; ex spūsancto sit sacratus, spiritu septiformi: qui hoc ipsum operatur. requiescendo super me fiorem primitium ori huius Operatur (inquam) hoc ipsum, qd̄ ortus conclusus es, quod emissiones tuæ paradysus talis & tam pulcher, sicut ex istis aromatum septem speciebus animaduerti potest: inter quas principalis est nardus. unde & bis prædicari uel numeratim eretur, cum dico, cyprus cum nardo, nardus & crocus. Nam ipsa est humilitas tua, quæ ualde oblectavit altissimum, ob lectavit me regē dilectum tuum, sicut ipsa dicas: quia dum es et rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Quicquid gratiarum, quicquid uirtutum, quicquid operationum cœlestium mundus accepit, emissiones tuæ sunt: ut ubi erant prius spina & uepres, uepres & carduus, lappa & tribulus, urtica & palius, uniuersitas nequiciarum, ibi sit cyrus cum nardo, nardus & crocus fistula & cinnamomum, myrrha & aloë, uniuersitas gratiarum, iuxta numeri huius numeri septenarij sacramentum, cum uniuersis lignis libani, cum omnibus primis unguentis. Quid ibi uniuersa ligna libani? Et prima unguenta quid sunt uel faciunt illic? ¶ Mirum ligna libani sunt quidam amici nostri, amici illi qui sunt nuptiarū nostrarum filij siue domestici, nihilominus sunt potentia seculi grandes & excelsi, acq; la cultatibus dilatati: ita ut ex eleemosynis eorum sustententur parvuli nostri, parvuli spiritu alis propositi: quemadmodum in ramis lignorum libani nidificant passeress exigui. Vnde est illud in Psalmō præscriptum. Saturabuntur ligna campi, & cedri libani quas plantavit illic passeress nidificabunt. ¶ Tales niduli passerum nostrorum, & cunctæ eleemosyna faciunt uel facturi sunt potentes ac diuites amici uel filij nuptiarum nostrarum, prima unguenta sunt, unguenta miri odoris, sicut significatur ex me dilecto tuo, ubi mulier peccatrix preciosum unguentum emit & effudit super caput uel pedes meos recumbentis & domus repleta ex odore unguenti. ¶ Pulchra ualde uarietas siue diuersitas hatum emissionum tuarum

Ligna libani
 Chriiani potes

Psal. 103
 Pria unguenta

Iohā. 12.
 Eleemosynas
 & cūmēdatio

COMMENTARIORVM LIBERI IIII.

XLII.

missionū tuarū huius padis nō ubi & altitudo lignorū libani & hūilitas oīs aromaticis ger
minis, qualemq; decet intelligi, per iam dicta uirgula numeri septenarij spectaculum cōf
praebebit, spiratibus in medio primis unguētis. i. cū dīs opibus pictatis, maximeq; eleemosy
synis, quibus suppleri poterit, quicqd minus spūalis uitæ habuerint tales (ut iam dictū est) Exodi. 16. 36.
nuptiarū nrae domestici: q;uis seculi curis ipliciti: nō tñ p fidē amici. Sic quondā in taberna
culo dñi sagā cilicina byssam & purpuram amica extensione tegebat sīc femp qui spūabus
minus habundat, carnalia sua spūalibus cōciant, ut iure spūaliū illoꝝ particeps siant. Hæ
sunt emissioes tuæ soror mea spōsa, emissioes orti cōclusi, emissioes fonti signati, paradisus
dei patris. ¶ Hæreditas mea dilecti tui, filij dei, filij tui, opus spūi sancti, ecclesia una de mul
tis emissioib; tuis, quæ p orbē terræ diffusa, semp in te respicier, & ad nos clamabit de no
bis ip̄is, uocē extollēs de turba mulier fidelis, dices mihi: Beatus ueter q; te portauit, & ube
ra que suixisti. Tu foris ortoꝝ, puteus aquaꝝ uiuentiū, sons (in q) ortoꝝ, id ē, mater ecclesia
rum, poteus aquaꝝ uiuentiū, id ē, secretarū oīm scripturarū sanctarū. Quæ uidelicet aquaꝝ
uiuētes fluūt impetu de libano, id ē sanctæ oīs scripturæ, quæ solæ dicunt & sunt canonice
manauerūt de pplō antiquo, populo Iudaico. Nobilitas q;pp̄ illius pplō plibānū solet my
stice designari: de quo pplō ego & tu soror mea spōsa sedm carnē sumus pgeniti, cuius ter
re terminus ex uno latere est mōs huius noīs. Cuncte uiuētes aquaꝝ de isto libano flūnt,
cūcta eloquia dei huic pplō nō, nō quōcunq; sed cū impetu cucurterūt. Oportebat enim
hīmō aquas cū impetu fluere oportebat eloquia dñi fortiter currere, quia multi nimis erāt
q; combabantur obſtēre, multi nimis adhuc sunt q; obnitūt & audēt cōtradicere. ¶ Idcirco
amici nō, p quos administrata sunt eloquia dei, oportuit, ut effent nō solū autoritate diuinā
potētes fūrūt, ueruētiā ptate mūdana p̄ celsi. Qui fere primus uocibus manifestis caniturus erat my
steria regni nō & uirtutes seculi uēturi, oportuit eū regē fieri, regē Dauid, potēte & sedm
nomē luū bellatorē manufortē, ut pueros siue pueriles pplō animos q; nescirēt spōte curam
habere de futuris & inuīsibilib; nō in hīando p̄sentib; istis uisibilib; autoritate frān
geret regiæ ptatis, admixto terrorib; blādīmēto. s. suauitate musici modulaminis. Silc cē
teri amicorū nostroꝝ, p quos eloquia dei manauerūt, fere oīs fortitudine & terrore armati
fuerūt, & orīnes gladijs usi sunt, gladijs (in q) materialib; necessario armatæ hīmō aquaꝝ ui
vētes, reuera cū impetu p eos cucurrerūt. Primus uel mitissimus eorū Moyses, cū de nō
plentudine accipiēt, uiuētes aquas fundere, id ē, legē sanctā & mysticā scribere inciperet, Moyses
gladiū atripiuit atq; arripi iuslīt, & uno die uīginti tria milia holm fabricatorū mēdaciū im
petu primo aquaꝝ uiuentiū, id ē, accepta legis interfecit. Et illi quidē poftq; tpaliter admini
strauerūt, suo quicq; pē deceſſerūt: sed pseuerat impetus aquarū uiuentiū, in ore & manibus
etī illorū qui nō scripserūt, quorū notissimus Helias extitit, qui uno die quadringētos ui
ros magno impetu interfecit. A quarū igīt uiuentiū puteus .i. sanctarū scripturarū sacrarū,
soror mea spōsa tu es, & hinc est qd dico, quia emisiones tuæ paradyſus malorū punicorū.
cū pomorū iuſtib; s. Sicut enī in initio fons ascēdebat ē terra, irrigans uniuersam ſupficie
terra, ficut (in q) fluuius egrediebat de loco uoluptatis ad irrigandū paradyſum, q; inde diui
dit in quatuor capitaf; ex te o amica, o terra benedicta, fons ille ascēdit, q; apud deū erat, &
vera lux erat ficut scriptū est, qm apud te est fons uitæ, & in lumine tuo uidebimus lumen.
Fons (in q) ille ascēdit ex te, nō principiū siue initiū hīs ex te, sed de corde p̄fis p occultas ui
as cū oībus ags uiuentib; .i. cū oībus scripturis ueritatis ueniēs in te, & extēnū sapīe fontē
siue puteū faciēs in te, atq; hoc mō ascēdit ex te. Ad qd ascēdit Vtq; ad irrigandā uniuers
am ſupficie terra, ad instruendā siue excolendā ecclesiā p uniuersum orbē terræ. Ad hoc
egredit fluuius de loco uoluptatis .i. ad irrigandū paradyſum, ad hoc (in q) ex te, o uoluptas
fite locus uoluptatis dei, initiū accipiet sanctū euāgeliū, ut p uniuersum mūdu spūalem ir
riget paradyſum, & diuidet in quatuor capita, i. in quatuor necessariae ſalutis ſacra, q; uideli
cet ſunt haec, carnatio, paſſio, rēſurrecțio, atq; ascēſio mea. Hæc enī necessario p̄dicabunt
& necessario ſciēt, q; sine iſtorū cōfessiōe nō fit nī paradyſus, ſine iſtorū fide nō ſaluator
mūdu. Diuidet (in q) uiuentes aq; in iſta quatuor capita, id ē principalia ſacra, q; uidelicet oīs
scripturæ in iſta quatuor ſubtilt intendūt, appellādo hæc faciē hoīs, faciē uituli, faciē leonis,
& faciē agle uolatū. Tūc cognoscet amici, qd etiā aī ſcripturas uoluerit ſcriptura legis, di
ſendo,

Extollēs uo
cē muier de
turba ecclia.

Luc. ii.
Aquaꝝ de lis
bano fluētes
scripturæ fāz
cra.
Roma. 5.

Cōdītores
scripturarū
potētes fūrūt

Dauid.

Helias.
3. Reg. 18
Maria pute
us aquarū ui
uentium.
Gene. 2.

Pſal. 55.

Fons dīuidis
tur in quatuor
capita.

Quatuor fa
cies quatuor
animalium.

XLI. RUPERTI IN CANT. CANTIC. CAP. III.

Gene. 49 cedocatul' leonis Iuda, ad p̄dā fili mi ascēdisti: qd uoluerit, ordinādo talē ritū uituli sacrifī
Leu. 4. cādi: qd uoluerit dicēdo Moysi: pphētā suscitabo eis de fribus suis similē tui, qd uoluerit
Deut. 18. canēdo, sicut aqla p̄uocās ad uolādū pullos suos, & sup eos uolitās, expādit alas suas, & al
Deut. 32 sumpsit eos, atq̄ portauit in humeris suis. Et de duabus qdē faciebus, de facie hois & facie
 uituli, oēs in me cōsentīt, s. qd & humanatus sim, & mortalis mortē sustinuerim: sed de fa
 cie leonis, & de facie aqlae uolitatis, nō oēs s̄l̄r̄ consentiunt, uidelj̄ qd & resurrexerit, & in
 coelū ascēderim. ¶ Sic & de duobus capitib⁹ fluuij, de loco uoluptatis egrediētis, & in q
 tuor capita diuisi. s. de fluuij Gyon, q apud ēgyptios Nilus uocat, & de fluuij Phison, q
 & Gāges dī, negari nō p̄t, qn exēat de illo padysō terrestri: de duob⁹ uero cāteris scriptores
 mūdani scripturā n̄fam redarguere conant, dicēdo, q nō ita sit, ut ip̄a dicit, eo q illi. i. tigris
 & Eufrates in Armenia manare uideant, uno fonte exorti: nō intellegētes neq; aiaduenē
 tes: q̄a scriptura nō dixit, qd fluuius ille padysō in ipso padysō incipiat in q̄tuor capita diu
 dis: sed fluuij (inqt) egrediebat de loco uoluptatis ad irrigandū padysum, q̄ inde diuidit in q̄
 tuor capita, i. in oēs fluuiiales atq; dulces & potabiles aq̄s, quāz capita sunt ista flumia prin
 cipalia. ¶ Aque eterni suapte natura falsa erāt & amaræ: ascēdēdo aut̄ p illā ī terra mā
 mā. s. padysiacā terrā, uersæ sunt i dulcedinē, ut irrigaret uniuersam terrę sup̄ficie, ip̄leg
 dulces atq; potabiles captiuo (qd futuræ erat) gñi hūano, terrā extra padysum faceret habita
 bilē. s. herbae, ligno, seminūc feracē: & iter aq̄s cāteras, q̄ ex illa māma dulcorē acceper
 rūt, illa flumina Gyon & Phison, Tigris & Eufrates p̄cipua sunt. ¶ S̄l̄t aq̄ scripturā exte
 sor mea sp̄sā dulcescūt, ex utero tuo sue p̄ uteq; tuū uiuētes factæ sunt. Alias aut̄ valde
 amaræ, imo & mortuæ atq; mortificatæ sunt. L̄sa em̄ occidit, ait qdā amicorū n̄fō. Etenim
 qd aliud est q̄cqd Moyses loquitur, quicqd de prophetis legitur apud filios matris n̄fō, q
 pugnat cōtra te, n̄sī l̄sa sine sp̄s, sine aia corpus. Iccirco bidentes aquas mortuas, moriunt
 tur. Legētes & sequētes solā occidētē literā, occidūt. Qūo tandem fiet istud? Qūo plantabi
 tur sue dilatabitur talis emissionū tua, paradyssus. L̄ Surge aquilo, & veni austro, per
 fla hortū meū, & fluent ar om̄ta illius. L̄ Surgente aquilone & flante austro, siue tūtud
 bolus est. **Esa. 54**

H̄ere. j. Serpens antiquus, qui uocatur diabolus & Satanás. Vnde iste aquilo surget? Qūo sur
 get? ¶ Surget de occultis insidijs, ubi iacebat olim, & serpebat lubricus anguis, qñ primā
 mulierē decepit, quēadmodū illa dixit: Serpēs decepit me, & comedi. Non ibi surrexit, ut
 impugnaret, sed serpēdo fibilauit ut deciperet. Vires quippe nō habebat priusq̄ cōsensum
 uoluntariū p̄beret ei mulier, quā deus innocentē fecerat. Inter te & illū, soror mea sponsa,
 deus inimicitias posuit, & iccirco de te oīno desperavit, imo de fraude sua de dolo sue arti
 bus suis aduersum te nihil habet spei ut decipere possit. Dico ergo illi: Surge aquilo. Quid
 iaces in terra? Quid insidiaris calcaneo n̄fō? Nil proficis insidiādo. Potius surge, uitibus u
 tere, & toto malignitatis impetu debacchare. Egisti oīlī ut serpens, age nūc ut draco ma
 gnus, draco rufus habēs capita seprē. ¶ Nō quasi imperans dico, sed p̄iuentis animo lo
 quor. Tu em̄ iam dudū surgere cāpisti, nec aliud est nisi ac si dicā, age qdā agis. Surge q̄ sur
 ges debacchare q̄ debaccharis. Qñ em̄ surgere cēpisti? Ni mirū anteq̄ tieret hec altera mu
 lier, cōtra quā decipiendo nihil poteris. Vbi uerbū promissionis, q̄ nūc impletur, audisti,
 qd ad Abrahā dictū est, in semine tuo benedicētur oēs gentes: statim surrexisti, q̄a p̄dictas
 inter te & mulierē, inter semen tuū & semen illius inimicicias adesse p̄fensiſti. ¶ Surrexisti,
 caput erexisti, caput prīmū regno Aegyptior̄. Dixisti em̄ loquens in Pharaone. Quic
 qd masculini sexus natū fuerit, occidite, & in flumen projicite: quicqd f̄ciminei, referuate
 Exo. 5. Et cetera his similia, usq; dū diceres p̄sequens abeūtes, euaginabo gladiū meū, interfici
 eos manus mea. Ita q̄ serpens deceptor fueras, draco p̄secutor factus es, draco magnus, dra
 co rufus, id est sanguineus. Post illud prīmū caput tuū, secundū caput erexisti occidendo
 3. Reg. 18. manus Iezabel & stirpis eius p̄cones mysterij huius, p̄nuncios huius sacramēti, prophetas
 4. Reg. ult. dñi. Deinde tertīū caput in Nabuchodonosor rege Babylonis, deinde quartū i regno Per
 fab & M cedar, p Aman, q̄ genus n̄fō delere uoluit, ne eēt unde possem ego nasci dein
 Hester. 3. de quintū in regno Græcor̄ p Antiochū Epiphane caput erexisti, & ita ī q̄cūibus o
 aquilo

aglio surrexisti. Sextū caput nūc est, scilicet regnū Romanorū: septimū nōdū uenit, vide Macha. i.

licet regnū Antichī. Surge igit̄ aglo, i. age qđ agis, nō em̄ p̄cipio ut agas malū qđ nūq; e,

geris; fed p̄mitto surgere, qa uis. Excute hoc sextū caput tuū, effice ut tradaſ hoc semē mu-

lieris in manus Romanoꝝ. ¶ Ita surge aglo, & ueni auſter, ueni sancte sp̄s, cui diabolus

aglo cōtrarius ē, p̄fia hortū meū, & fluēt aromata illi, sicut qđ aī dixi emissiōes tuā para-

dys, qđ nūq; ita factū est. Numq; em̄ o auſter ita cōtra aq̄lonē uenisti, ut p̄fādo hortū me-

um nouū faceret fluere paradyſum, i. nouā propagari ecclēſā de multitudine gētiā. ¶ Ut dilectus me-

us dilectus meus in hortū suū, vt comedat fructū pomorū suorū. ¶ Ut dilectus me-

mihiloqtur, ita est. Ego hortus, ego fons hortorū, ego fons signat, ego ḡfa eius p̄te aqua

rū uiuēti, & emissiōes meāe padysus malorū punicorū. V eniat ergo ipſe in hortū suū, ut co-

medat fructū pomorū suorū. ¶ Nō, quō Eva inuitauit uirū suū, ego inuitō dilectū meum?

Ulla inuitauit uirū suū ad comedēdū pomū, nō suū, pomū alienū, pomū interdictū: ego in-

vito dilectū meū ad hortū suū, ad comedēdū fructū pomorū, nō alienorū, sed fructū pomo-

rū suorū, quēadmodū dicit meus cibus ē, ut faciā uolūtātē patris mei, q̄ uidelicet uolūtātē pa-

tris filius & uita ē ḡnīs hūani, qđ ipſe plāfauit, qđ bñdixit, qđ pditū reparauit. Et qđ tā, p,

priſu inter oēs fructus pomorū suorū, quā ego, q̄ sum p̄mā de primicijs pomorū, imō

etā fons hortorū? V eniat igit̄ in hūc hortū suū, & me transferēdo in illud tertīū cœlū, in il-

lūterī paradyſum, q̄ abiſt, q̄ me uidēte, ascēdit, comedat fructū pomorū suorū: pficiat, us-

q̄ in finē p̄ducat grām eorū, q̄ in me celebrata sunt, operū suorū. Ex q̄ in cœlū abiſt, cre-

bro reuerteris in illū, quē dicas, padysum emiſſiōnū mearū, et comedis de pomis punicis, q̄

optima sunt inter primicias eartūdē emiſſiōnū mearū. Tot em̄ iā comedis fragmina malorū

punicorū, q̄t beatas aias martyru cōfessorūq; tuorū hinc assūmis, & trāſfers in illud uitæ

sempiternā secretū. Qñ ita uenies in hūc hortū tuū, ad istū quē dicas fontē hortorū? Quā?

do ita uenies ad me, ut ubi tu es, illīc ego tecū sim. ¶ Veni in hortū meū, soror mea spon-

sa, messui myrrā mēā cū aromatibus meis. ¶ Comedi fauū cū melle meo, bibi uinū

mei cū lacte meo. ¶ Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. ¶ Omnia q̄ ge-

neri hūano ad salutē ſue restaurationē ipſius erāt necessaria, ego te ſilente pfeci, soror mea

sponsa nūc me quieſcētētib⁹ debet aliqua eiulde opis portio tua. Quid tñ ad requiē tuā fe-

ſitas? Ego naſcēdo, moriēdo, resurgēdo, & in cœlū ascēdēdo, ſalutē mūdi opatus sum:

nūc cū amicis & teſtib⁹ mei ſte ſupeſſe oportet, & oīm q̄ facta ſunt idoneū phibere teſti-

moniū, cū necessaria opatione ſignorū atq; uirtutū. ¶ Diligēter auſcultēt amici, & enarrēt

oibus nuptiarū noſtrarū filiis, qua tuorū iſta q̄ facta ſunt, q̄a ueni in hortū meū, & q̄a messui

myrrā mēā cū aromatibus meis, & q̄a comedi fauū cū melle meo, & q̄a bibi uinū meū cū

lacte meo. Descēdēdo qppe in uterū tuū, & aſſumēdo carnē ut uerus hō nascerer, q̄ uerus

deuſ erā, ueni in hortū meū: moriēdo atq; ad infernū descēdēdo, reuersurus cū oibus ſan-

cis & electis meis, q̄ me expectabāt ab origine mūdi, messui myrrā mēā cū aromatibus

meiſ reuſrēdo comedi fauū cū melle meo: ascēdēdo in cœlū, bibi uinū meū cū lacte meo

¶ Descēdēdo (inq) in uterū tuū, hō factus ego, ueni in hortū meū. Quid em̄ nō meū? E,

qppe ego ipſe ſum uerbū p qđ oia facta ſunt & ſine q̄ factū eſt nihil. Et ille paradyſus,

de q̄ lcriptura dicit, plantauerat aut̄ dñs deuſ paradyſum uoluptatis à principio, p me plāta

tus ſue & tu hortus alius hort⁹ cōclusus, p me factus eſt: & uniuersus emiſſiōnū tuarū padys-

ſus p me plātatus ſue plātadū ē. Propterea dixi hortū meū. At nō ſic ille prim⁹ hō, de q̄ ſic

ſcriptū eſt: T ulit ergo dñs hoīem, et poſuit eū in paradyſum uoluptatis, ut operaret et cuſ-

ſtodiaret illū: nō (inq) ſic ille dicere potuit, ueni in hortū meū. Nō em̄ paradyſum ipſe feces-

ta ſue plātauerat, ſed nec in paradyſo ipſe formatus fuerat. Ego et hortū feci, et in horto na-

tus ſum, et ut alijs uerbis utar, ego et ciuitatē cōdidi, et in ciuitate natus ſum, ſicut ſcriptū eſt

Homo natuſ ē in ea, et ipſe fundauit eā altissim⁹. Nō ſuus paradyſus erat, atq; eo magis o-

perari, et cōmūlum custodire illū cōdecebat. Qđ q̄a non fecit, necessariū erat, ut uenire ego

in hortū meū, et ultra debitū operādo ac ſeruēdo, corrigerē illius peccatū, q̄ nec operatus

eſt debitū. Quomodo correxit. ¶ Hessui myrrham meam cum aromatibus meis, i-

deſt expandi manus meas in cruce, hoc ſructū, ut ſaluarentur omnes mei, quos ille, me-

tendo mortē aī ſuꝝ, perdidit. ¶ Dic̄tū quippe ſuekat ili. De ligno aut̄ ſcī boni et malinē

Genc. 2:1 comedas,

Auster est ſpi-
ritus sanctus.

CAP. V.

Aliter Eva, 2:
liter inuitauit
Maria.

Iohan. 4:1

z. Cor. 5:7
Actu. 1:1

Iohan. 4:4

Quatuor fe-
cit præcipu⁹
Christus.

Gene. 2:1

Pſal. 86:1

Ibidem.

XLIIL R V PERTI IN CAN. CANTICO. CAP. V.

comedas, i q̄cūq; em̄ die ex eo comederis mortemorieris. Nō obediuit, im̄d iobedies māh

in cōtinētes ad uetitum extēdit Hoc illi metere fuit, seminauerat erī impī cogitationē, tu
mens intus. & cogitās eē sicut deus. Hoc illi (inq) illi metere fuit, nō myrrham, sed gehēnā,

nō mortē corporis, q̄ nūc interdū p̄ciosa est, sicut dicit Plāmus: p̄ciosa in cōspectu dñmors
sanctorū eius, sed mortē aīæ q̄ mors mala ē, sicut itē dicit Psalmita: mors p̄ dñrū pessima,

Mortē illā messuit, morte illa statim mortuus fuit, ubi pomū de arbore rupit & momordit,
iuxta ueritatē dicētis, in quocūq; em̄ die comederis ex eo, morte morieris. Ego aut̄ messuit

myrrhā meā. s. corpis solā mortē, mortē p̄ciosam. Seminauerā aī iustitiā, seminauerā humi
litatē & obediētiā sp̄taneā, cū essem ego nō, ut ille, tñ hō sed & deus & hō. Cōsiderabās

Psal. 2. lud unde p̄fē minor eēm. s. naturā carnis, sicut scriptū est: minuisti eū paulominus ab ange
Obedientia lis, & scdm illā naturā ita iustitiā ordinē tenui, ut in oībus subditus eēm, & obediētiā p̄f, tanq;
Christi scdm minor maiori, hō deo, creatura creatori, scdm legē M oysi. Exēpli ḡfa. Ter in anno apparet
legē Moyfi

Exo. 23 bit (inq) or̄ne masculinū tuū corā dño deo tuo. s. in solēnitate azymorū, in solēnitate primi
tiūrū mēsis, & in solēnitate exitus anni, q̄ est solēnitatis tabernaculorū. Hēc em̄ parsūstis
tiae siue obediētiā maxime mihi seminarū myrrhā fuit: q̄a exinde inimicis meis opportu
nitas uenit, me interficiēdi, dū sciēs eos tractare mortē meā, nihilominus, ppter p̄ceptū le
gis ascēdi Hierosolymā. Ita factū est, ut meterē myrrhā meā cū aromatibus meis. i. ut per
obediētiā punierē usq; ad mortē, mortē aut̄ crucis, cū qua & p̄ qua cīa traxi ad me, & acq̄
ui oēs electos meos à cōstitutōe mūdi. Quid deinde? L Comedi fauū cū melle meo. i. surrexi à mortuis, recepi carnē meā nō ultra moriturā, sp̄q; uicturā cū uerbo libi uito, uer
bo deo, qđ sum & erā ego. ¶ Mirāda oppositio, mirabilis correctio. Ille primus hō requisi
tus siue redargutus de p̄ctō suo, qm̄ semetiām defendit, nō solū mortē aīæ, quā incurretat,
nō euasit, uerūtā mortē corporis insup̄ acq̄suit, dicēte deo, q̄a puluis es & in puluere reuer
teris. Ego aut̄, qm̄ tradidi, p̄ p̄ctō, nō meo sed alieno, memetiām, obediētiā p̄f, nō solū uitam
aīæ nō amisi, quāsi, ppter maledictū legis dicētis, q̄a maledictus à deo est, q̄ p̄deret in signis
uerūtā uitā carnis cito recuperauit, & ecce sum hō in utroq; s. in corpe & in aīa uiuis, cō
tra q̄ ille fuit in utroq; mortu. Itaq; & mel meu cū fauū meo, & fauū meu cū melle meo co
medi: q̄a mel meu fauū suū recognouit, & fauū meus melle meo respīrauit, ita ut nulla ui
quā myrrhā interfluere possit. i. uitā & uerbi, qđ ego sum sempiterna dulcedo carnē meā
rursus dulcorauit, & caro in diuinitatē gloria trāluit, ita ut ipsa iā mori uel mōre ei domina
ri ultra nō possit. Hoc sac̄m nesciebāt adhuc amici nři, qđ te diuinius apparet eis, dixi: Ha
betis hic aliqd qđ māducet, & tūc obtulerūt mihi partē p̄scis assi & fauū mellis. Comedi co
ram eis non prius fauū mellis, & deinde partē p̄scis assi, sed prius partē p̄scis assi, & deinde
fauū mellis, & sumēs reliquias, dedi eis. Hoc signo edocēs, qđ & ipsi exēplo meo prius pa
onibus atq; p̄sūris desiccādi, ac deinde fauū cōsurgēdi mecum forēt faciādi. ¶ Similiter
& initīci mei nesciebāt sac̄m dīcti huius, qđ dixi, & nūc dico, messui myrrhā meā cū aro
matibus meis, & nihilominus dabāt mihi bibere uinū myrrhatū uinum cū felle mixtum.
Post illum resurrectiōis fauū ista est glīaz & honoris cōsummatiō, q̄a bibi uinū meu cū la
cte meo, id ē, lātificatus sum ascētiōis gāudio, cōpleta scriptura, quoē dicit: Lātificabis eum
in gāudio cū uultu tuo. Nā ego sum ille rex, de quo dicebat: Dñe in uirtute tua latabit rex,
& lup salutarē tuū exultabit uehemēter. ¶ Illa lātitiā, illa uāhemēs exultatio, ita est quam
nūc dico, bibi uinū meu cū lacte meo, Ascēdi em̄ in iubilo, & inde nō solū latet cor, uerū
etīa exultat caro, & idcirco dixi bīxī uinū meu cū lacte meo. Hoc uinū meu obliuione nu
hi fecit laborū prāteritorū, iuxta iliid. Da sicerā mōrētibus, o Lamuel, & uinū his q̄ anim
ro sunt animō. Bibāt & obliuiscan̄ egēstatis sua, & doloris nō recordēt amplius. Bibērūt & obliuiscan̄ eg
bibendū dedi his, q̄ amaro mecū fuerūt animo, uinū cū lacte meo. Bibērūt & obliuiscan̄ egē
statis atq; doloris: regestatis, qua prius egentes fuerāt, ut pote holes sine līis & idiotae: doloris
quo propter passionem meam doluerāt, sicut prādixeram eis iam hora passionis inimicētē.
Sed q̄a hēc locutus sum uobis, tristitia ip̄leuit cor uestrū. Itē. Et uos iḡ nūc quidētūtū
haberis: Iterū autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrū, & gaudiū uīm nemo tollēt uobis
Hoc sacramentum nescientes qui iuidebant & audiebant eos. s. quod bibissēm ego & gu
standū prābuissēm illis uinū meu cū lacte meo; dicebant, nescientes quid loquerent,
ip̄si, ga

Adā utramq;
mortē icurrit
Chrus utrāq;
uitā recuperā
uit

Gene. 3
Deut. 21
Fauus cū mel
le in resurre
ctionis gloria

Luc. 24

Mysteriū uini
myrrhati

Mar. 19.
Iohan. 19

Psal. 20.
Ibidem.

Vinū & lac in
ascētiōis gau
dio. Psal. 46

Prouer. 51

Actu. 4

Iohā. 19

COMMENTARIORVM LIB. III.

xv

qui a musto pleni sunt isti. ¶ Denique spiritus sanctus dederat illis spiritum paracletum, qui unus id est spiritus et uinum meum, & lac meum, uinum meum, quia gaudium de presentibus bonis: lac meum, quia consolatio de praeteritis malis: uinum meum, quia dilectio dei: lac meum, quia dilectio proximi. Eius dicens eis. Comedite amici et bibite, et inebriamini charissimi. Quid comedetis, & quid bibetis? Nimirum reliquias, quas ego sumens dedi uobis, reliquias faui mei & mellis mei, reliquias uini mei, & lacis mei, non sine reliquias myrrae meae, uel piscis assi mei. ¶ Non quod serpens mulierem Euam, & mulier uitrum suum inuitauit ad comedendum, ego inuito uos ad comedendum & bibendum, immo contra illud quod illi comedenter, ego necessariae comeditionis atque bibitionis appono uobis antidotum. Serpens non dabat illis de suo, sed suadebat rapere de alieno, regendo de uobis de proprio, de fauo & melle meo, de uino meo & lacte meo, immo & de corpore meo de sanguine meo simul & de spiritu meo. Spus hic ueritate locutus nobis est.

Act. 2

Alt Ch̄s, alt
serp̄s inuita,
uit ad comes
dendum

Veritas Chri
oppositamē
dacijsserpētis
Gen.3.
Ioh.17.
Psal.8j

Lucæ, 24.
Matte, 26

Joh. 3

Varia sicut
do inter dicta
utriusq;

Mors anix p
cessit morte
corporis

J. Cor. 15
Ela. 51

Inebriamini
Charissimi
Ioh. 15

daciū qd serpens loquebat illis. Quid em̄ locutus est illis? Scit em̄ deus, quia quoconq; die comederitis de ligno illo, aperient oculi uestri, & eritis sicut dij, & idcirco prohibuit ne cos mederetis. Hoc dicens, ille sp̄s blasphemia, magnā deū afferuit cōtrā hoīem habere iūui dā. Iste aut sp̄s ueritatis, qd dicit uobis: Scit em̄ dei filius, quia si manseritis in illo, & ipse in uobis, eritis sicut filij dei, eritis dij, eritis oēs filij excelsi, quia aperient oculi uestri, aperient uobis sensus, ut scripturas intelligatis, & idcirco dixit uobis: Accipite & comedite, hoc est corpus meum. Accipite & bibite, hic est sanguis meus. Hoc dicēs iste sp̄s gratiæ magna cīcā nos insinuat dei benevolentia. Comedite igit amici & bibite, & inebriamini charissimi. Hoc unū de similibus loquor uobis, de fūibus serpentis. Nō em̄ sine causa dixi, Et sicut Moses exaltauit serpētē in deserto, ita exaltari oī filii hoīis, ut om̄is q credit in ipso, nō peat, sed habeat uitā eternā. Nō (inq) sine cā dixi, qa uidelicet ecce loqr uob unūde filib⁹ serpētis. Qd ē illū unū de filib⁹? Comedite (inqt ille) & eritis sicut dij, comedite & bibite (ego dico) & eritis uos gratia, qd sum ego natura, I. filij dei. Nec illi uidelicet primi hoīes in fructu li gni uictui videbāt hoc qd audiebāt, scilicet, diuinitatis effectū, necq; uos uidetis in pane & ui no corporalibus oculis, sic esse ut dico, corpus & sanguinē meū. Illi uidebant solūmodo ar boris pomū, uos uidetis solūmō panē & uinū. Plus ille serpens, q uideref, credi sibimet uo, luit, & creditū est illi: plus & ego mihi ut creditis exigo, q uidere possitis corporeis oculis, & credendū est mihi, ut quo ordine mors introiuit, eodē forasmittatur, & uita sublata ma le credulus, bene credētibus recuperet. Quo em̄ ordine uita sublata est, & mors introiuit? Eo uidelicet, ut morte anima p̄cedēt, mors carnis subsequeret. Nam quo die comedēt runt primi hoīes uitū, eodē morte anime, morte peccati mortui sunt: & deinde morte carnis, suo quoq; die uel tpe in puluere reueri sunt. Ibi uos quoq; amici & scdm animā mortui & scdm carne mortales facti estis. In Adā qppē om̄es moriuntur, & hoc scienter unusq; sp̄ & scdm carne mortales facti estis. Eleuare eleuare, confusre Hierlm quae bibisti de ueluti cōfiteatur. Nunc aut qd sp̄s dicit: Eleuare eleuare, confusre Hierlm quae bibisti de manu dñi calicē ira eius, & usq; ad fundum calicē soporis bibisti, & potasti usq; ad fæces. Duo sunt quae occurrerūt tibi: V astitas & cōtritio & famē & glā. E

in capite omnium platearum sicut bestia illaqueata; plena indignatio domini, in
citetatione dei tui. Quam dicit indignationem domini, ipsa est mors animarum, & quam
dicit irruptionem dei tui ipsa est mors corporis, & ipsa est calix quem bibisti (inquit)
de manu domini, subauditur increpati atque dicentes: In ludore vultus tui uesceris patre tuo,
donec reuertaris in terram, de qua sumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuertaris.
Nam calicem mortis animarum bibisti, non de manu domini de tui, sed de manu serpentis anti-
qui inimici tui. Mortis corporeae calicem idcirco bibisti de manu domini, quia sublata uis
ta animarum, uita corporis si perpetua fuisset, nimis esset inutilis. Hec duo occurserunt tibi, in
quit. Ac deinde subiungit. Idcirco audi haec paupercula, & ebria non a uino. Ecce tuli de
manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meae. Non adiicies, ut bibas illum
altra. ¶ Hoc agitur nunc de charissimi, dum dico uobis: Comedite amici & bibite, & in
ebriamin: Amici (inquam) & Charissimi. Iam enim non dico uos seruos, sed amicos meos
os qui omnia quaecumque audiui a patre meo, nota feci uobis. Idcirco non dico chari, sed di-
to charissimi, quia caritas erga uos maxima mihi est, qua maior esse non potest. Maior etiam
hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Hoc ego facio.

COMMENTARIORVM LIB. IIII.

LXXIII.

ab ubertate domus tuæ & torrente uoluptatis tuæ potabis eos. Ecce hæc sunt soror mea Psalm. 53
 sois que feci, que cip dixi amicis & charissimis meis, ueniens in hortum meum, metens
 (ut iam dixi) myrrham meam cum aromatibus meis, comedens fauum meum cum melle
 meo, & bibens uinum meum cum lacte meo. Cæterum quod optas & dicis, post hæc o-
 rnia, ueniat dilectus meus in hortum suum ut comedat fructum pomorum suorum, hoc
 desiderans, ut te, quam dixi hortum conclusum, cuius emissiones sunt uel esse incipiunt p-
 mundum uniuersum paradysus malorum unicum: te inquam hortum conclusum, son-
 teniq hortorum, mox accipiam ad me ipsum: ut ubi ego sum illic & tu sis mecum: hoc nis Iohann. 34.
 micum ratio differre postulat, uidelicet in primis, ne uacet huic mundo dicere, quod nun-
 quam mulierem uiderit, de qua nouum hoc audit ex euāgeliū nostrī predicatione, quia mi-
 sit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege. ¶ Pulcherrimum atq ordinatis,
 sumum est, quod dum aduersari nostri libros baiulant secum, dicentes siue scriptum habē-
 tes: Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel: & amici
 nostri prædican in ista plenitudine temporis hoc esse perfectum, sequentibus signis ad co-
 fimationem dictorum: tu quoq ades media librorum præcedentium atq prædicatorum
 signorumq subsequentium: tu inquam uirtutum operatrix, ac totius sanctæ magistra re-
 ligionis: quem nunquam oculus uidit, qualis ab initio, quando Eua facta est, nō fuit, nec
 erit, nec erit in cogitationibus suis, in uerbis suis, in factis suis, in omni odore suavitatis, in
 omni flore & fructu honoris & honestatis. ¶ Ecce uenturi sunt homines spiritus contra-
 in, spiritus contra semetipsam diuini, & contra conclusionem horti mei, contra uirginitatem
 ueritati mei, contra paradysicas emissiones tuas, multa ac diuersa, imò & contraria dictu-
 ri, uidelicet Carpocratiani, Valentini, Appollinaristæ, Pauliani, Iouinianistæ, & alij
 spiritu erroris seducti siue seducendi, per quos serpens antiquus sibilabit, ut dicant, alij me
 hominem fuisse tantum & utroq sexu progenitum: alij me nihil corporis assumpisse ex
 te, sed transire per te quasi per fistulam: alij non me hominem uerum, sed in phantasia ap-
 paruisse, hominem phantasticum: alij non semper me fuisse, sed ex te sumpsisse initium:
 alij filios te ex Ioseph suscepisse post me natum. Tam diu igitur differri te oportet & deti-
 neri in peregrinatione ista, donec interimas & istas et cæteras heresies uniueras, narrando si-
 deliter, quod prædictetur & scribatur ueraciter: narrando inquam prout tempus & causa
 postulauerit, quod non me ex uiro, sed ex superueniente spiritu sancto conceperis, qd
 non ita per te, quasi per fistulam transierim, sed de ipsa carnis tuae substantia ue-
 tam carnis substantiam suscepimus, quod non phantasticum, sed uerum &
 uere humanum corpus acceperimus & in celum leuauerimus, quod
 non ex te initium sumpserimus, sed ante te, imò & in principio
 ante omnia secula deus dei uerbum ego extiterim, &
 quod post me natu, semper uirgo sis, iuxta
 ta quod Ezechielii prophetæ dictum
 fuit, quia porta hæc semp clau-
 sa erit. Portas istas
 & omnes
 eiusmodi emissio-
 nes tuas, tempus tuum e-
 rit, ut cum anima tua faciam id qd
 summopere desiderans dicis, ut ueniat dile-
 ctus meus in hortum suum, ut comedat fructum
 pomorum suorum.

FINIS LIBRI QVARTI.

Gala. 4.

Eliae. 7

Marc. ult.

Ecc. 24.

t tui

Ezech. 44.

S R V P E R T I A B B A T I S
T V T I E N S I S I N C A N T I C A C A N T I C O R V M
D E I N C A R N A T I O N E D O M I N I
C O M M E N T A R I O R V M
L I B E R Q V I N T V S.

als t dicētis.

Tur Maria
nō elegit sibi
uitā solitariā
sicut Helias.
Psal. 14
3. Reg. 18. & 19

1. Corin. 13

supra. c. 4

Eccī. 24.
Luce. 10.
Ego dormio,
& cor meū
vigilat
Psal. 45.

Sōnus Iacob.

B E A T A M A R I A V O C E M S P O N S I

iam dudu audierunt, non solum amici uerū etiam adolescentulæ q̄ plurimæ, pulchritudinem tuam laudantib⁹ & dicentis, quia tota pulchra es: & adhuc t adjacentis, abq̄ eo quod intrinsecus latet: Quid est illud quod intrinsecus latet, nisi optimus intentionis siue conscientie thesaurus? Hoc em ferè omnes nos latet, dum legimus, quia tu religionis & fidei magistra cum beatis apostolis conuersata es, cū hominibus & ferè inter turbas uisa es. Cur non potius in abscondito te continuisti? Cur non cōfirmasti ubi secretum contemplationis? Cur unquam aliquis mortaliū uisus est magis te assumpsisse pennas ficut columbe

ut uolaret & requiesceret: ut elongaret fugiens, & maneret in solitudine? Hoc em multe cerunt, non solus Helias siue Helizaeus, uerū etiam quām pulueres filij prophetarū. Quid igitur? Quām ob causam non & tu similiter siue amplius eo modo praeiosam abscondisti hominibus pulchritudinis tuae margaritam? Querimus hoc & est scitu dignum, & ecce iam inuenimus & uidemus, non quidem omnino siicut est, sed quasi per speculum. Nāspe culi uice ad causam istam considerandam habemus maxime hunc scripturæ locum, hec pulcherrima dicta Canticorum, quæ sic incipiunt:

LEgo dormio, & cor meū vigilat. Gloria dilecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meū plenum est rore, & cincinni mei guttis nocturni. Expoliavi me tunica mea, quomodo indui illas. Lau pedes meos, quomodo inquinabo illos. Bilectus meus misit manū suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi, vt aperirem dilecto meo. Manus mea distillauerunt myrrā primam, & digitū mei pleni myrrā probatissima. Hessulum ostij mei aperit dilecto meo: At ille declinaverat, & transierat. Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Quesum illum et non inueni. Uocaui & non respondit mihi. Inuenierunt me custodes qui circuib⁹ sunt civitate. Percusserunt me & vulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murosum. Adiuro vos filie Hierusalem, si inuenieritis dilectum meum, vt anniuetis ei, quia amore langueo. Ecce hic o Maria beatissima, ecce hic nobis quasi per speculum in enigmate sublucet uita tua, uita inclyta, quæ ut dicere uel canere iam consueuimus) cunctas illustrat ecclesias. Totus fere huius capituli sensus ad illud pertinet,

quod in te latet & supra nos est: quemadmodū supra dicebat dilectus, oculi tui columba abq̄ eo quod intrinsecus latet: sicut fragmen malī punici, ita genē tuæ absq̄eo quod intrinsecus latet. Admoueamus igitur hoc speculū, & diligenter oculis cordis exinde contempletur, ut saltem aliqua ex parte cognoscamus sanctissimam conuersationem tuam. **L**Ego dormio & cor meū vigilat. Quid hoc est aliud, nisi illud ipsum, quod alibi dicit habitatrix pectoris tui sapientia dei, in omnibus requiem quæsiuit? Et quid hec sunt, ego dormio, & in omnibus requiem quæsiui? nisi optimam partem elegi, relictis cunctis sollicitudinibus uel in curis seculi? Et quidē multæ filiae siue multæ aīa taliter dormierūt, uel dorso mire cupierunt: sed tu dormitiōis huius totū obtines magisteriū, & uigiliarū cordis totū tenebas principatū. Quid aliud nobis in Psal. loquit̄ idē dilectus dicens, vacate & uidete quoniam ego sum deus? Hoc nāq̄ idē est, ac si diceret, uos dormite, & cor uestruū vigilet. Intelligim⁹ igit̄ quid dicas, ego dormio, & cor meū vigilat, scilicet quia talē nobis ut sequamur uita tua esse insinuas, qualis in patre tuo Iacob quasi per umbrā significata est, qui & ipse quādo dor

m iuit, sic

COMMENTARIORVM LIB. V. XLIX.

misit, tunc cor eius uigilauit, sicut scriptum est. Cuique uenisset ad quendam locum & uelleret in eo requiescere, tulit de lapidibus qui iacebant, & supponens caput suum, dormiuit in eodem loco. Videlicet in somni scalam stantem super terram, & cacumen eius tangens coelum: angelos quoque dei ascendentes & descendentes per ea, & dominum innixum scalam, &c. Multas quoque (sicut iam dictum est) animas fuit & est, non solum secundum illam similitudinem ocio sancto dormire, id est, a terrenis curis uacare, & in cœlestibus per contemplationem corde uigilaresse, etiam eodem modo, quo & Iacob tuus dormiuit, scilicet corpus dormire, & secundum animam per somnum coelestia uidere, iuxta illud: *Senes uestri somnia somniabunt, & iuuenes uestri visiones uidebunt.* ¶ Sed tu, o celum dei, unica sedes domini, in utroque uigilantiam modum, cum mortalibus siue terrenis hominibus longe eminentior extitisti: longe studior ad contemplandum eum, in quo desiderant angelii propiscere atque aptior fuisti. Quid ergo tu cum hominibus quamvis sanctis? Quid tu loqui vel conuersari cum mortalibus quamvis apostolis? Cur non potius tanquam turris castissima, turris soliuaga solitudinem expetisti remotior quam Iohannes Baptista, secretarius quam Heliæ, ut solite scirent, tibi familiarentur angelii sancti, non ad horam sicut angelus Heliæ semel & iterum pauit, neque ad tempus, sicut eundem corui pauerunt ministri, sed iugiter, donec tuis completis diebus, ad transferendam te in celum aethereum non unus tantum currus igneus, sed totus cum rege suo filio tuo ueniret atque occurseret angelorum exercitus? Haec nobis quasi punctantibus respondens dicit. *L*ector dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est ror, & cincinati mei guttis noctium. *H*oc est dicere. Dilectus meus foris est, quasi sub diuino est, tectum non habet, domum non habet. *V*ulpes inquit soueas habet, & uolucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Quid enim? Nunquid domum uel suam habet? Imo reliqui (aut) domum meam, diuisi hereditatem meam, facta est mihi habitatio mea quasi spelunca Hyena. Domum ergo iam non habens suam, & nondum adeptus alia, id est, a Iudeis latranti repulitus, & gentibus nondum cognitus, quodammodo stans foris & pulsans, rogat intus suscipi, & haec uox dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. Soror mea per fidem, amica mea per spem, columba mea per charitatem, immaculata mea per omnimodam mentis & corporis incorruptionem: quod in matre que concepit & peperit, valde laudabile est. Aperi mihi, scilicet os tuum, loquere prout ad confirmandum pertinet euangelium, & in hoc optate tibi quietis patere suspendium, ut gratum singulari pudicitiae tuae propter me rumpas silentium. Quam ob causam? Videlicet quia caput meum plenum est ror, & cincinati mei guttis noctium. Extraneus factus sum quippe fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ, & sicut eius qui foris est, & tectum non habet, caput plenum est ror, & cincinati sive supremi capilli pleni sunt guttis noctium: ita obprobriorum exprobantium ceciderunt super me, & ab ipsis sacræ sensibus prauis inficiuntur scripturæ, quæ omnes ita mihi, scilicet verbo dei, sicut cincinati inhererent capiti. Sicut me extra portas suas, ut crucifigerent, ei erunt: ita de cordibus suis longe fecerunt, odientes & me & patrem meum: & sicut illa nocte sua faciem meam conspuebat, ita pertinaciter blasphemias in caput meum iactitant, & cincinati nos meos contumaciant, similes ipsis iatori cadenti siue caducis guttis noctium, quia de gratia dei ceciderunt: dum me deum dei filium esse blasphemantes negant, & scripturas, quæ testimoniū unum perhibent de me, sensu contraria cōturbant. Aperi igitur cum alijs testibus meis os tuum, & facito, ut in quibuscumque locis habeam, ubi recline caput meum. ¶ *V*bi & quando ista uox dilecti pulsantis? Intus et in interiori homine, ubi uobis quoque amicis dilectus idem solitus est locus, sicut et de quodam uestrū scriptura dicit. *Dixit autem spūs Philippo.* Accede et audiunge te ad curram istam. Si enim spūs dilecti habitat in uobis, et intus loquitur uobis, non necesse habetis doceiri quid de me ipsa dixerim, uox dilecti mei pulsantis. ¶ Si quereritur quando, nimirum postquam ascendit in celum, dum hic quoque sexus tenderet ad eum, sicut legitur in actibus apostolorum: Hi omnes erant perseverantes unanimes cum mulieribus et Maria matre Iesu et fratribus eius. Sicut uiri, ita et feminæ iam cōmiserentes incipiebant, non solum Iudeos, uerum etiam Graeci, cum dato spū sancto prædicaretur euangeliū. Hinc est illud: In diebus autem illis crescente numero discipulorum, factus est murmur Graecorum aduersus Hebraeos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uidiua eorum. Propter hanc maxime siebat uox dilecti pul-

*Iohel. 2.
Contemplatio
Mariae canticis
excellenter*

*W*isdom
Exultate gaudete
Exulta gaudet
Reg. 19.

*Dilectus foris stans & pulsans.
Marth. 8
Hiere. 12.*

Soror mea & cetera.

*Caput meus plenum est ror.
Psal. 68.*

Ibidem.

Vbi uox pulsan-

tantis.

*Actu. 3.
Qn sc̄ia q̄q
coiter uiuere
cooperunt.
Actu. 1.*

Actu. 6.

e sanctis

L. RUPERTI IN CAN. CATICO. CAP. V.

santis & dicetis, Aperi mihi soror mea, uidelicet ne uel infirmiori sexui deesset salutariis doctrina, ministeriis & norma uitæ, uel morū disciplina. Ego aut inquit. L. Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lauí pedes meos, quó inquinabo illos? Iá dū quippe dilecte mi uitæ pfecte solitaria cōcupiui, in qua sic uiuitur ac si q̄ tunica uel omni ueste nudus quiescat sibi in secreto lectuli lotis pedibus, & expers totius pulueris. Quid rarus implicabor curis, quæ nō defunt platis in cōuersatione cōmuni: quis uita cōmuni ter uiuentū propriūq̄ nihil habentū religiosa sit uel esse possit. Hæc nāq̄ uita sine uictu uel ministerio quotidiano nō potest deduci, & nō nihil habet pulueris, imo & nimis sape puluerulēta est, & in primis murmuriosa, sicut initio iam audistis oī amici, q̄ factus est murmur Græcoī aduersus Hebræos, eo q̄ despicerentur in ministerio quotidiano uide eorum. Nec mirū quod in sexu isto, sexu fragili, cōfugiente ad nos de luto seculi, subest aliquid pulueris hmoīcū & in uestro, scilicet sexu uirili nōnulla reprehensibilia sunt, & multa pristi næ conuersationis uestigia super sint. ¶ Ego aut dilecto meo pulsanti loquor, eīq̄ nota res plico, quia singularis ego præ oībus exuī met tunica mea, mente & actu uel habitu reliqui omnia, & ita lauí pedes meos, conscientia siue intentionē mēa emundante spū sancto, ut iā dicti pulueris nihil omnino residuū sit. Quomodo nūc iduār tunica, ut cū mea reliquerim omnia, curē aliena, pro alijs sollicita & eaq; quæ quotidie ueniuūt uiduār, uel quæ uenire sunt uirginū, mater familias effecta? Quomodo inquinabo quos lauí pedes meos, id est, ad aliquam terram inclinabo oculos uel cæteros, quos oēs tibi soli dilecte mi dedicauī sensus, uel cogitatus meos? Nā etiā custodia tua semp mecum est, uera tamen humilitas semper sollicita est, & mea potissimum anima, quæ amore tuo singulariter plena est, pro puluere estimat pro sordibus reputat, quicq; unq; præter te per aliquā necessitatē dicit uel cogitat, q̄uis licetū sit, q̄uis non ociosum, imo & aliquatenus utile uideri possit. Hæc uel his simili dicenti & uigilanti corde dormire uolenti mihi qd obuenit. L. Bilectus meus misit manū suā per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. ¶ Quomodo oī dilectam sit dilectus tuus manū suā per foramen? Qua est illa manus? Quod est illud foramen? Quis ille tactus? Quis ille tremor? Quomodo intremuit uenter tuus? Aut qd uenter tuus? Mirantes ista querimus, quia taliō inexperti sumus. Dicit quidā ueterū amicorū. Et misit dñs manū suā, & tetigit os meū, & dixit ad me. Ecce dedi uerba mea in ore tuo, ecce cōstituite hodie sup gentes & regna. Itē alius dicit: Ego se debā in domo mea, & senes Iuda sedebant corā me, & cecidit sup me ibi manus dñi dei. Et emissā similitudo manus apprehēdit me ī cin cinno capitis mei. ¶ Nostra ætate referebat quādā adolescentulæ familiaribus suis, qbus propter cōpertā beniuolentiā secreta sua cōmittere nō dubitabat, nocte quādā similitudine manus à capite lectuli fuisse immisam sup pectus suū pene vigilantis, imo nullatenus dormientis, nō nihil tamen de excessu tenuiter patientis. Erat aut ratus suauissimus quasi dexteræ manus. Et apprehēdens illā suis utriscq; manibus demulcebat signaculum crucis, p̄ agrans intus & exteriori, qbus de linimentis ualde manus eadē delectari uidebatur. Cumq; post illas signaculū sancti delicias, qbus manū demulcebat, brachii q̄c contingere, ipsamq; personā, cuius manū tenebat, affe qui conaretur, uelociter ueluti in crepitas mouit & excussit se manus illa, oleo suauior, penna uolucris agilior, motuq; suo dedit intelligi, q̄ ipse cuius erat manus, nollet se apprehēdi. ¶ Memorabat etiā eadē adolescentula, scilicet anima nuptijs istis dedita, canticijs & nuptiilibus intenta; quoniam dilectus, in uisu noīis conspicuus, manū suā miro modo pectori eius quasi p̄ foramen iniecit & cor eius intrinsecus apprehendit, tenuitq; aliquādiu suauissime stringens, & gaudebat ineffabilī gaudio cor illud intra manū illam subsiliens atq; tripudians. ¶ Porro de tremore illo, tremore sancto & diuino, tale experimentū sibi euenerisse fideli narratione referebat. Aspiciebat p̄ uisum in quādā ecclesia saluatoris imaginē cruci cōfixā in loco sublimi, scilicet ubi de more cōsistebat, orantibus siue adorantibus proposita populis. Cūq; in ea intenderet, uiuens imago uisa est uultu quasi regio, radiantibus oculis, aspectuq; prorsus reuerendo: manūq; suam dexteram de pectore adducere, signaculum crucis super aspicientem edere magnifica expressione dilectus ille dignatus est. Non uana uisio, imo magnæ virtutis sensum uidenti uultulit continua. Deinde sicut tremit folium arboris, ubi uentus uehemens illud concusserit ita cum repente in hoc uisa

Maria præ certis contem platiua.

Hiere, j.

Ezech. 8

Misit manus suā p̄ foramen

Sæctus & dulcis tremor

hoc uisu euigilasset, in lectulo aliquandiu tremuit, uerū tamē tremore dulci, tremore blati do, nimiumq; suau. Et antequā euigilaret, in ipso uisu iam dicti uirtus signaculi videntem surū rapuit, uelocius atq; facilius q; dīcī posuit manibus expansis ad manus illius confixas cruci, ita ut os quoq; ori totumq; corpū ad motum uideretur eius corpori, & ubi somno erupit, aliquandiu (sicut iam dictum est) tremore illo diuino multū delectabiliter uigilans tremuit. Hęc pro experimento manus uel tactus atq; tremoris diuini paucis dicta sint. Ve rum cum de tua persona agitur, o dilecta dilecti singularis, qualia uel quanta sunt ista, ut ea quæ circū te fecisse credenda est manus domini, possint aliquatenus ex istorum similitudinē colligi? Magna sunt ista, nostrosq; longe cogitatus excedunt, te potius audiamus, ceteram sancta, tamq; mystica narrantem, tam longe supra literam spiritum uitæ in sensu habentem. Surrexi, vt aperi rem dilecto meo. Manus mee stillauerunt myrrham optimam, & digitū mei pleni myrrha probatissima. Surrexi inquam. Quomodo enim diutius dormire aut post hac obdormiscere potuisse? Quomodo tunica idū fastidiosum aut puluerem pati in pedibus mihi esset pigrum: ubi post uocem dilecti mei pulsantis, manus quoq; accessit, & tactu suo illum ineffabilem uentri meo timorem incussit? Surrexi igitur, ut aperi rem dilecto meo, operam dedi ut cum apostolis Christi, utiq; dilecti mei, dicitis & factis proficerem currenti euangelio. Nam hoc est quod dico, Manus meæ stillauerunt myrrham primam, & digitū mei pleni myrrha probatissima. Oportebat namq; ut maxime relicis creditum atq; apostolicam uitam imitantium uiduus manifestum dare exemplum omnis mortificationis uitiorum, normamq; in propatulo sacram mox uenit, nouumq; & eatenus inauditum exemplum eo suscepturis sanctæ uirginitatis proprium. Hęc myrrha utiq; probatissima, id est, præciofissima est. Ceterum carnem mortificare, non propter deum, nec propter ædificationem uidentium, sed propter gloriam priam capiendam ex ore laudantium, hoc quidem est manus stillare myrrham, sed non probatam, immo nec ibi sunt digitū, qui dicantur myrrha pleni, quia nō est in tali opere uitus discretionis, quæ per digitorum distinctionem solet intelligi. Pessulum ostij mei aperui dilecto meo. Pessulum (inquam) ostij mei, id est, clausuram oris mei. Quid namq; per pessulum, nisi silentij signatur firmamentum. Pessulum ergo ostij dilecto meo aperitur, cum indicatum ori silentium propter Christum resoluitur, ut audientes ædificantur. Et q; pulcher, q; rationabilis & disciplinatus ordo loquendi. Prius myrrha stillat de manib; & digitū myrrha probatissima pleni monstrantur, ac deinde pessulus ostij dilecto aperitur, id est, prius uita laudabilis in exemplum præparatur, & deinde doctrina fidē quæ, transaudientiū palam profertur. Hinc de ipso dilecto scriptum est, quia coepit facere & docere. Non dictum est prius docere, & deinde facere: sed prius facere, & deinde docere. Et ille declinauerat atq; transierat. Ego (inquit) pessulum ostij mei dilecto meo aperui, & ille declinauerat atq; transierat, id est, ego os meum aperui in doctrina, ut audientibus facerem notitiam dilecti: sed ille iam nobiscum non erat, iam ccelo receptus, huc redire ulterius non habebat. Ergo ne o dilecta tu istud nesciebas? Nonné prius quāmodo iam dicto pessulum ostij tui aperuisses, uideras, q; in coelum ascensisset; & sciebas q; ultra ad cōmanendum mortalibus redditurus non esset? Sciebam (ait) & bene sciebam. Sed quid? Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quando uel ubi locutus est? Nimirū, quando uel ubi ego pessulum ostij mei dilecto aperui, loquendo scilicet pro utilitate auditum ea quæ sunt dilecti, tunc & ibi dilectus est locutus. Non em ego eram quæ loquerabar, sed ipse loquebatur in me. Si em quilibet uestrum amicorum dicit, & uerum dicit, an experimentum queritis eius qui in me loquitur Christi, non dubium, quin & in me dilectus sidem locutus sit, quotiens ei pessulum ostij mei aperui, quotiens linguam moui, et uero bo dei (quod ipse est) uocem meam accommodauit. Ut ergo dilectus locutus est, anima mea liquefacta est. Flebam quippe, et præ singultibus uehementer erumpentibus non possem uerba nisi concusa, uel uoces uisi intercisas, euoluere. Nunquid enim poterā absq; fletus de illo uerba facere? Verum fletus ipse consolatio mihi erat, delectatio quædam mihi tristificat, et cuiq; uestrum lachrymæ suæ dulces sunt, fluentes in eiusdem recordatione dilecti, iuxta illud: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Quantò magis mihi,

Myrrha non
probata qd. sic

Pessulum ostij
oris est silentium

Oportet pri
facere, postea
docere.

Actu. I.

Matth. jo

z. Cor. 15

Anima mea
liquefacta.

Fletus dulcis.

Psal. 41

e 2 dum

LII. RUPERTI IN CANT. CANTIC. CAP. V.

dum diceretur mihi quotidie, Vbi est deus tuus filius tuus: siue dū dicerem ego, me dimittit in hoc exilio deus meus, filius meus, de me taliter incarnatus u' natus, propter me & me uidente taliter agonizatus, talia passus? Quale mihi erat, cōmemorare siue narrare uerba eius, uerba morientis siue continuo morituri dilecti, maxime cōmendantis preceptū charitatis, mandatū dilectionis, ab illa ceena sacrosancta, quando tradebatur, usq; ad hæc uerba nouissima, mulier ecce filius tuus, ad discipulum autem, ecce mater tua? ¶ Ibi ignis, ibi gladius; ignis amoris, gladius doloris: et anima mea uictima erat holocausti. Hanc eū & ignis incendit, & gladius pertransiuit. Unde sicut adeps sacrificij liquefuit ab igne, & sicut fluit sanguis de gladij uulnere: sic anima mea liquefacta est, non ibi semel tantum ubi moriebatur ipse, uerū etiam quotiens me aperiente pessulū ostē mei locutus est in me. T otiens sp̄ pe sensi profundo corde, uulnerata mēte, istud quod nūc dico, quia declinauerat atq; trahit erat, ipsa commemoratione hoī sensum mihi renouante, ut magis ac magis sentirem eum hic iam non esse uisibiliter nō comparere. ¶ Quæsiuī illum, & non inueni: vocauī t̄ non respondit mihi. ¶ Quæsiuī, scilicet iugiter meditando: uocauī, semper orando sed sic querens non inueni, sic uocanti non respondit mihi. Dulce lumen, & delectabile est oculus uidere solem; sed mihi dulce sentiebam uidere carnem meam in ipso uiuentem delectabile habebam, quem generam, uidere facie ad faciem, ad dexteram patris super omnia fulḡtem. Non sic statim inueni, non q̄ cito uolui, super hoc respondit mihi. ¶ Inuenierunt me custodes qui circūeunt ciuitatem. ¶ Percusserunt me, & vulnerauerunt me, uilerunt mihi pallium in eum custodes murorum. ¶ Qui sunt uel erant illi uigiles, illi custodes murorum qui circūeunt ciuitatem? Nimirum amici & primi amicorum nostrorum, qui dicunt in libro suo, libro actuum apostolorum. Non æquum est nos derelinqueret verbum dei & ministrare mensis. Consyderate ergo fratres viros ex uobis boni testimonij septem, plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus: Nos uero orationi, ministerio uerbi instantes erimus. Isti erant uigiles, & hoc illis erat uigilare, & ciuitatem circuire, & muros custodiare, scilicet orationi & ministerio uerbi iugiter instare, fax illud propheticum. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte non tacebunt laudare nomen domini. Qui reminiscimini dñi ne taceatis & ne deatis silentium ei, donec stabiliat & donec ponat Hierusalem laudē in terra, illam Hierusalem nimirum, de qua & in Psalmo dictum est: Hierusalem quæ ædificatur ut ciuitas. Hoc ita uigiles illi faciebant, ut omni die in templo & circa domos non cessarent docentes & euangelizantes lesum Christum. Isti inuenierunt, querebant em̄ me. ¶ Quomodo querebant, & quomodo inuenierunt me? Querebant me utiq; omnes pia sollicitudine, & ille p̄cipue, cui a dilecto fū erā cōmissa, dicente, ecce mater tua, & recepit me in sua. Querebant isti multū sperantes de me, qđ inesset mihi aliquid dignū sua inquisitione, quippe qui nouerant, qđ in me uel de me fuisset factū, qualis mater qualem genuisse filiū. Non nihil in me superesse arbitrabātur de thesauris altissimi, quos superueniens in me spūs sanctus thesaurizauit in conceptione tanti filij. Verū quippe hoc erat, quia filius quidem de utero meo per nativitatē carnis, tanq; sponsus de thalamo suo processit: sed nihilominus tota plenitudo gratia, quā accepit, extunc, & usq; in seculum in corde & in sensibus meis perseverauit ac perseverabit. Querebant igitur & inuenierunt me plenā esse gemitibus inenarrabilis. Et hoc unde illis ut sic inuenirent me? Nimirū ex aliqua suirnet similitudine. Nam q̄ gemebā, similiter & ip̄i gemebant, eandēq; in gemitibus nostris habebamus causam, taliter ab ipso dilecto ueraciter prænunciata. Filioli, adhuc modicū uobiscū sum. Queretis me, & sicut dixi uobis, quo ego uado, uos nō potestis uenire, & uobis dico modo. Hæc nobis erat cōmunitas caula gemitū atq; fletū, q̄ quo ipse abierat, non nos poteramus ire. Non quidē reliquerat nos orphans, quia reliquerat nos cū sua promissione & sua promissionis spe, secundi uerba hæc; & si abiero & p̄parauero uobis locū, ite & uenio & accipiā uos ad memetipsum, ubi sum ego, & uos fitis: uerū tamen interim, dū differebamur, sic erat nobis, quemadmodū p̄ se alibi dixit. Nunquid possunt filii sponsi ieunare, q̄ diu cū illis est sponsus? Venient autē dies, quando auferetur sponsus ab eis, & tunc ieunabūt. Q; si filii sponsi erat ieunandū, quantō magis mihi matri eiusdē sponsi ieunandum erat & flendum? In hoc ip̄i inuenierūt me, nec

Iohan. 13.

Iohā. 19.
Marie ignis
& gladius.

Custodes mu-
rorum apō-
stoli sunt.
Actu. 6.

Ela. 62.

Psal. 52.

Iohan. 19.

Iohan. 13.

Iohan. 14.

Matt. 9.

me, nec em quid animi gererem posset illos latere. Quid deinde? Percusserunt me & vulnerauerunt me. Quomodo, uel quibus armis percusserunt me? Conferendo & coloquendo, & gemitus suos nimis ultroneos, imò & nimis uiolentos, in medium iaciendo, percusserunt me: quos uidelicet gemitus & fletus suos, & si uellent, retinere non poterant & iacito solitus habentis lachrymas suas currere dimitebant, quantum ipsæ lachrymæ uolebant. Tunc unusquisque portione suam afferebat in mediū, memores uerborum patris sui, filii mei, sponsi iam dicti, dilecti nostri, uerboꝝ nouissimoꝝ patris eiusmodi, quæ moriēs & quasi ultimū trahens spm dixit, memores quale testamentū scripsit eisdē filiis suis, quam hæreditatē dimisisset eis, & de ipsoꝝ hæredū pace & concordia in orientis q̄ pie sollicet in testator ipse fuisset, & quō cū dilexisset suos qui erant in mūdo in finē dilexit eos. Hæc erat iacula ipsoꝝ, & istis percusserūt me, & vulnerauerūt me, percussi ipsi & vulnerati, à me uisū cū sagittis acutis, q̄ erant sagittæ loquétis in me dilecti, quēadmodū Psalmista dicit: Sagittæ potentis acutæ cū carbonibꝫ desolatorijs, atq; ita mutuis percussionibus mutuisq; vulneribus percutiebamus inuicē & percutiebamur, vulnerabamus & vulnerabamur, p; collisionibus suauissimis, vulneribus dulcissimis: qualia qui expus nō est, profecto sanitatē cordis nō habet. Inter ista tulerūt mihi palliū meū illi custodes muroꝝ, ita uidelicet, ut totū dū erat in me secretū, facerē, quantū opus erat, illis manifestū. Nā eatenus omnia q̄ erāt de illo dilectō uerba cōseruauerā conferēs in corde meo, & ita contegens quasi sub pallio junctū autē de promp̄si in apto, uidelicet necessaria multūꝝ profutura p̄dicādo uel etiā cōscribēdo dilecti euāgeliō. His alijsq; modis defessa, & oīno huic mūdo p̄mortua, cōuerto me ad filias sorores & nostras, euangelij nostri uidentas, sive qualescūq; sexus nostri p̄sonas misericordias, & aio ad eas. Adiutor vos filie Hierusalē, si inueneritis dilectū meū, vt omnūcietis ei, q; iā amoꝝ langueo. O filiae Hierusalē, quæ uere estis filiae Abrahā, semen Iuda, filiae quoq; David secundū fidē, credendo in eū, qui cū esset filius dei secundū diuitiatē, & rex supernaꝫ Hierusalē: factus est filius meus sive filius homis ex semine David secundū carnē, adiutor uos, uidelicet per hoc ifm unde estis filiae Hieralē, si inneneritis dilectū meū, si ante me, ut sāpe fit, discipulæ aī magistrā, exeūtes de corpore, ueneritis ante dilecti mei conspectū, ut annūcietis ei, q; amoꝝ langueo, q; prae amoꝝ eius, p̄ magno uidende faciel eius defyderio, nimirū uitæ huius tædiū patior, & animo gemituoso lachrymosis oculis suspicioſas p̄sentis exiliū moras sustineo. Quid erat uel quid efficiebat hæc talis adiutorio? Nunquid ille dilectus nesciret amorē languentis sive languorē amatis, nisi annūciaret ei? Domine (inquit Petrus) tu omnia scis, tu scis, quia amo te. Quantō magis tu dilecta tā prudens tamq; fidelis, per temetipsum absq; interuncijs dicere poteras dilecto, & frequenter dixisti sine dubio, dilecte mi nullū tibi est absconditum cor, nullius oculi amor, tu scis quia amore langues. Quorsum ergo tendit uel quid efficit hæc adiutoratio? Eo nimicū, ut percussa percutiat, vulnerata uulnerat, mater filias, salubrūq; vulnerū suorum aliquod & si non statim omnibus, at saltē iam aliquibus eage experimentū efficiat, ut audientes filiae uel sentientes in matre tantū uitæ futuræ, quæ non uideretur, defyderium, in mente persentiant & ipsæ talem illū esse dilectū, ut iure propter eum fastidiat qui uel quavis hoc præsens seculū, iamq; inter moras p̄sentis uitæ magis ac magis cupiant eū agere, noscere, saltē per speculū, saltē in ænigmate. Unde & protinus dīcunt. Qualis est dilectus tuus ex dilectis tuis erit dilecto o pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Oportuna ualde percunctatio, si respiciamus ad illa tempora, de quibus nunc agimus, quando tu o dilecta propter euangelium dilecti præsens aderas, & in corpore detinebaris, magistra necessaria, testis ualde idonea. Nam tunc em audiri incipiebant non solum Iudei aperta fronte blasphemantes, uerum etiam multi ac diuersi heretici, sub nomine Christiano Christianam ueritatē corrumpere laborantes, & exinde pululare habebant, eodem quidem malignitatis spiritu, sed diuersis sibi q; contrarijs erroribus, plura uiperarum genimina, uelut antiquæ hydræ capita, quæ (ut fertur) seccis prioribus plura renascebantur. Pulsandum igitur erat ad ostium ueritatis, & consulendum oraculum spiritus sancti, scilicet sacrarium pectoris tui, ut uia uoce omnem necessario tenendā demonstrares regulam fidei, cum testimonio scripturarum, quas memoriter tenebas pro

e 3 phetissa

Gemitus &
fletus ap̄lōꝫ
coram MariaIohan. 13.
Sagittæ potē
tes acutæ,

Psal. 119.

Tulerūt mihi
pallium meū
Lucæ. 2.Filia Hieralē
scdm fidem,
Roma. 1.Cur adiuras
uit filias Hie
rusalē Maria,
Iohan. 21.

1. Cor. 13.

Hæretici ue
hydriæ capita

LIII. RUPERTI IN CAN. CANTICO. CAP. V.

Dilectus ex
dilecto.

phetissa magna, & capax omnium prophetarum siue prophetiarum. Qualis est (aiunt) dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulier, idem filius tuus deus ex patre deo, qualis est o uirgo uirginum o sancta sanctarum. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Neq; em nos, que iam sumus filiae Hierusalē, dubium habemus, quin ipse sit dilectus ex dilecto, id est, deus ex deo: sed non nobis solis, quae nunc sumus in hoc tempore tuo, uerū etiam & omnibus alijs prouidendū est filiabus Hierusalē, quae futuræ sunt post nos, ut ex te certo instructæ uel confirmatae spūs sancti testimonio, sciant cōtemnere hereticos & filios dilecti sancto flagrare desiderio. ¶ Bilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Caput eius aurum optimum, come eius sicut elate palmarum, nigre quasi coruus. Oculus eius sicut colubra super riulos aquarū, que lacu lore sunt, & resident iuxta fluentia plenissima. Bene illius sicut areole aromati, consistit a pigmentarijs. Labia eius lilia distillantia myrram primum. Manus illius rotundatiles auree, plene hyacinthis. Enter eius eburneus, distinctus saphyrus. Lura illius coluine marmoree, que fundate sunt super bases aureas. Species eius uirilis, electus, ut cedri. Buttur illius uauissimū, & totus desiderabilis. Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filie Hierusalē. ¶

Tale tuum nobis carmen diuina prophete,
Quale sopor fessis in gramine, quale per aestum,
Dulcis aquæ saliente sitim restringere riu.

Canticum
Canticorum

Hoc tuū Carmen uere pulcherrimū, & sicut dicitur, ita est Canticū Canticoꝝ. Nil amici libentius audierint, nihil adolescentulae, delectabilius acceperint, quæcūq; habentares audiendi sensumq; promptū, quo legitimū Carmen discernere possint. Dixisti qualis dilectus fit, & miras qualitates eius, breuiter quidē, sed delectabiliſt exposuisti, sicut habet seipſa ueritas rei, sicut oēs consonanter p̄dican scripturæ ueritatis. ¶ Bilectus meus candidus, & rubicundus. ¶ Unde cādīdus, & unde rubicundus? Nimirū cādīdus sanctitate, rubicundus passione. Dicat aliqs. Si ergo cādīdus, quare rubicūdus? Si sanctus, quare paſſus? Hoc enim admirans spūs sanctus in David, cū dixisset: Beatus uir q; nō abiit in cōſilio impiorū, & in uia p̄cōꝝ nō stetit, & in cathedra pestilētiae nō sedit &c, qbus utiq; uerbis designauit, eū fore candidus, scilicet immunit ab omni nigredine eius in q; oēs peccauerūt: erant enim in lumbris eius, qñ abiit in cōſilio impiorū, & stetit in uia peccatorū, & sedit in cathedra pestilētiae, cogitando malū, & transgrediendo mandatū, & defendēdo siue in posteris suos transfundendo hæreditariū peccatū suū, subiūxit atq; ait: Quare fremuerūt gentes, & populi mediati sunt inania: At stiterūt reges terraꝝ, & principes cōuenerunt in unū, aduersus dñm & ad uersus Christū eius. Et est sensus: Cū ita fuerit candidus & oīno immaculatus; quare ita cōuenerunt & suo illū sanguine rubicundū fecerūt. Et in Eſaia: Quare ergo rubruꝝ est indumentū tuū, & uestimentū tuū sicut calcantiū in torculari. Præmisserat em, ego q; loquor iustitiā, & propugnator sum ad saluandū, qđ est uere esse candidū, uere immaculatum. Statim q; & qđ hic dicitur electus ex milibus: ibidē subiūgitur, torcular calciū solus. ¶ Iguit q̄ris mus & nos, siue adolescentulae, q; nondū ad plenū didicerūt, sed adhuc discūt tantū sacramētū: Si ergo candidus, quare rubicūdus? Si sanctus, quare paſſus? & respondent nobis amici ueteres ac noui: Quia uulneratus est propter iniquitates nřas, attrit⁹ est propter scelerā nřa, & proprio filio suo nō pepcit deus: fed pro nobis oībus tradidit illū, & ipse dilectiſt dilectus propter p̄ctā (inqt) populi mei percussi eu. ¶ Quibus aut̄ ex milibus est dilectus, nisi ex sanctis oībus? Et in q; electus, nisi in eo, ut illud faceret solus, ad qđ faciendum nullus illogis fuit idoneus? Hinc enim apud Eſatā cū de uniuersitate sanctoꝝ, q; una ciuitas est, quæcī in Adā cecidit, p̄missum fuisse: Eleuare eleuare cōsurge Hierālm, q; bibisti de manu dñi calice ī eius, & usq; ad fundū calice ſoporis bibisti: protinus infirmitas cunctoꝝ milii quanta fuerit, his uerbis q; subiuncta sunt, demonstratur. Nō est q; ſuſtentet eā ex oībus filijs quo ge- nūt, & nō est q; apprehēdat manū eius ex oībus filijs q; ſuſtentet. ¶ Amplius autē id plām cōuersus dicit: Filij tui proiecti ſunt, dormierūt in capite oīm uiarū, ſicut bestia illa queata, pleni indignatione dñi, & increpatione dei tui. Vere magna infirmitas cūctoꝝ milii. Non ſolū nō potuerūt ſuſtentare Hierālm, ſiue apphēdere manū eius: uerū etiā, ip̄i proiecti ſuerūt & dor-

Cādīdus sanctitate, rubicūdus, cūdō passione.
Psal. j.

Roma. 5.

Psal. 2.

Eſa. 53.

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

Roma. 8

Eſa. 53

Electus ex
milibus

Eſa. 53

R

& dormiebat i capite oīm uiaꝝ, sicut bestia illaqueata, uidelicet p̄ctō illaqueati, p̄ctō origina- li, & ob hoc plenū indignatō dñi, pleni icrepatiō dei, i. & scđm animā mortui, & scđm cor
pus mortales effecti, nisi q̄ in isto electo spes oībus illis una residua fuit, quēadmodū sequēs
līa cōtinuo repromisit. Hac dicit dñator tuus dñs, & de tuus, q̄ pro pplo suo pugnauit. Ec
ce tuli de manu tua calicē soporis, fundū calicis indignatiōis meq. Nō adīcies, ut bibas illū
ultra, & ponā illū in manu eorū q̄ te humiliauerūt. Hoc ē opus electi, potuisse facere & fe
cisse, qđ nullus alius fecit aut facere potuit, qđ est abstulisse de manu ḡnis hūani, scilicet om
niū q̄ ad uitā erāt p̄ordinati, q̄ oēs dicūtur & sunt una Hierlm̄, calice ira & fundū calicis, id
est, iniam utriusq; mortis aīa & corporis, Vnde hoc illū, ut talis uel tātus deberet eē electi? In
q̄ discernit: Quo differt à cūctis? Caput eius aurz optimū. Hoc est eius propriū, &
hinc est illud, qd ueraciter eē dicit, speciosus forma p̄ filiis hoīm: q̄a caput ei⁹ aurz est optimū, i. principalis ei⁹ natura uera uera diuinitas ē, ipse est em̄ deus, dei uerbū, qđ erat in principio
apud deū. Nā deus erat uerbū. Ex duabus unus idēq; subsistit naturis, diuina scilicet & hu
mana, & ob hoc diuina ei⁹ natura recte dicit caput, q̄a principiū est, quēadmodū quodā lo
codicit. Ego principiū q̄ & loquor uobis. Quid tātū p̄oderis ut hoc auge? Quid tā pulchrū,
ut hoc caput aureū? Quid tātū p̄ciosum ut hoc uerbū? Ego dilecta pondus auri huius ineffa
bilit̄ in memet ipsa p̄fensi, qđ de cōclo in utez meū del̄cedit. Sed habet quandā de semet
ipso mirabile atq; ināstabilē efficaciā, q̄ mortalit̄ cōditionis utez fragilēq; hunc sexū ita
dulciter solidare nouit ac potuit, ut nō solū non frangeret, uebz etiā delectaret pondere eius
paritas uteri mei, cū sit ipse que tremūt angeli, quē totus nō capit orbis, sub q̄ curuanti ait
scriptura) q̄ portat orbe. Efficacia hēc ḡra eius est sine q̄ nullus sub eo creatura sustinere p̄t.
Hoc habet p̄ cūctis milib⁹ scilicet tale, tātū ponderis caput, & hinc ē dilectus ex milibus.

Psal. 44.
Caput ei⁹ au
rū opti. scili
cet diuinitas.

Iohan. 3.

Comae eius,
scripture ue
ritatis.

Sicut elatæ
palmarum

z. Cor. 3.

Lucæ. 23
Matt. 5.

Psal. 17.

Lōme eius, sicut elatæ palmarum, nigre quasi coruus. Lōme hui⁹ capitū sunt oēs scri
pture ueritatis. Sicut em̄ comæ de capite prodeunt, & capitū quoddā sunt ornamētū: ita oēs
scripture diuinitus inspiratæ, de plenitudine hui⁹ uerbi siue electi accepte sunt, & oēs huic
electio phibent testimoniū. Ille hui⁹ sicut elatæ palmarum, i. sicut folia palmarum, q̄ uideli
ca folia in circo dicūtur elatæ, qd eleuētur sursum, q̄a nō pendet deorsum, sicut aliaꝝ arbora
Est aut̄ palma arbor, insigne uictoriæ ramis obpansis in modū palme hoīs, procerò ac deco
ru uigilto, diuturnisq; uestita frondib⁹, & folia sua sine ulla successione cōseruāt. Vere
ergo comæ ei⁹ uidelicet, electi siue aurei capitū dilecti sicut elatæ palmarum, q̄a uidelicet scri
pture ueritatis, quartū utiq; principiū est caput illud, scilicet deus uerbū: nō sicut scripture
hoīm, terra alſipiciūt, sed sursum tendūt, & q̄ sursum sunt q̄runt: siquidē nō occidēt literam
sed iuificant̄ sequaris sp̄m, & ualde diuturne sunt, sicut imō plusq; elatæ siue folia palmarum
rit. Quia cœlū (ingt) & terra transibūt, uerba aut̄ mea nō transibūt, & iota unū aut un⁹ apex
nō p̄terribit à lege donec oīa fiāt. Sūt aut̄ nigre q̄si coruus, q̄a (sicut alibi dictū est) tenebro
sa aqua in nubibus aētis, i. occulta scia in p̄pheticis atq; legalibus scripturis, ita ueraciter dis
cas, nigredo magna in comis capitū dilecti, ut sensus siue intellectus idē sit. Sed vide qd se
quitur. Lōculi eius, sicut colubē super riuiulos aquarū, que lacte lote sunt, & residet
upta fluenta plenissima. Lōculi eius septē sunt sp̄s eius: septē dona siue septē ḡfæ sunt
unius eius idēq; sp̄s eius. Cōfer opposita hec: comæ eius nigre q̄si coruus, & oculi eius sicut
colubē q̄ lacte sunt lotæ, & uide qd cōficitur. Istud nimis, q̄a scripture lētē, sunt qdē san
cti & iuificant̄ nō habētibus sp̄m nigre q̄si coru⁹, q̄a obscuræ eis & trices uident̄, sed ha
bētibus grām sp̄ualē, q̄ p̄ oculos intelligit, cādide, imō & lucide sunt, sicut oculi colubē mā
suete colubē lacte. Exempli ḡra. Scriptū est, qm̄ Abrahā duos filios habuit unū de ancilla,
uade (inq dñs) sume tibi uxorē fornicatiōis & fac filios fornicationū, &c. In p̄pheticis aut̄
ris homī, comæ iā dictē nigrae sunt, nō q̄modocūq; sed sicut coru⁹: q̄a nō solū obscura sunt
hec, uerū etiā nocua uident̄ scđm literalē sensū. Adhibitis aut̄ oculis iā dictis, oculis sp̄u
alib⁹, apparet q̄a lucida sunt, colubina sunt, honesta & sc̄ta sunt, uidelicet scđm sensum my
sticū, & q̄tū distat inter nigredinē coruorū nitoremq; colubarū lactearū, tantū, imō & am
plius, distat inter occidente literam & iuificant̄ spiritū. Igitur oculi eius, id est, ḡfæ sancti
sp̄s in eo manēt sicut colubē q̄ lacte sunt lotæ: columbae ualde candidæ, q̄ resident sup

scđm spiritū
sunt ut colu
bae lacte.

LVI. RUPERTI IN CANT. CANTIC. CAP. V.

riuulos aquarū & iuxta fluēta plenissima, id est, omnino intendunt scripturis prophetarū & omnes inspiciunt scripturas sanctas, sacramentorū & celestī plenissimas, iuxta illud Psal-
mistæ: Sed in lege domini uoluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. ¶ Quid
em̄ fecit aut docuit ab sçg authoritate scripturarū? Primum ubi egredius est à deserto, post
Lucæ 4. ieunium atq; tentationē, traditū sibi librū Esaïæ prophetæ reuoluens, & inueniens locum
Esaïæ. 6. ubi scriptum erat: spūs domini super me propter quod unxit me, &c. Hodie (inquit) im-
pleta est hæc scriptura in animabus uestris. Ita incipiens, cuncta sine dubio cū autoritate
Sermo Chri- scripturarū & dixit & fecit, semp intendens scripturis. Et ut aliquid pro exēplo dicitū sit, nū
sti in monte. quid in ipso initio suæ p̄dicationis sine inspectione scripturarū, ab sçg meditatione legis dñi
Matth. 6. in monte ascendit, sicut narrat euangeliū, quia uidēs turbas plurimas ascendit in monte, &
cū sedisset, accesserūt ad eū discipuli eius, & aperiens os suū, docebat eos, uidelicet hoc p̄ci-
pue, q̄ non uenisset legē soluere, sed adimplere? Non utiq; sed hoc inspiciebat, hoc medi-
tabatur, unū & alterū, uidelicet & qđ olim fecerat, & qđ postmodū erat facturus: q̄a nimis
Exodi. 20. & olim in monte legē dederat eandē, & postmodū ascēslurus erat in monte. i. in ipsam cœ-
lū altitudinē, & apto ore suo, apto nihilominus sensu discipulorū suorū, ut intelligerent scri-
pturas, docere habebat eos oēm ueritatē. Recte igitur sicut colubæ, nō qualiscunq; sed co-
lubæ residētes sup riuulos aquarū, & iuxta fluēta plenissima, ita oculi eius, uidelicet dilecti
sunt: quia sensus sue cogitationes eius nusq; à sanctarū inspectione scripturarū se aliquan-
do auerterūt. ¶ Hæc illius sicut areole aromatū, consiste a pigmentarijs. ¶ Genæ sunt
Genæ, exter- inferiores oculorū partes, unde barbæ inchoant. Nā barba græce dicitur γένεα. Quid er-
or cōuersatio go p̄ genas dilecti, nūs exterior eius habitus intelligitur? Genæ nāq; hois enunciant de illo
Labia ci⁹ do- unde & dicitur uultus idē locus, eo q̄ p̄ eū animi uolūtas ostendit. Ergo genæ eius (inq;) sicut areolæ aromatū: q̄a nimis latentū in eo indices sunt gratiarū uirtutūq; omnī, quæ ita
crina mun- intuentibus gratiarū sunt, habētibus dūtaxat simplicē oculū atq; beniuolū, sicut areole aroma-
da & uera. tū, consiste a pigmentarijs, id est, nō casti cōplantatae, sed bene dispositae cura diligenter dele-
Matth. 2. & tabiles sunt, & aspiciunt lātificant uisum pariter & olfactū. ¶ Labia eius lilia distil-
Luce. 7. lantia myrram primam. ¶ Euangeliū p̄dicatione munda est, & omnis doctrina dilecta san-
Coloff. 3. cta & uera est, quod & ipsi aduersarij confessi sunt, q̄ uis non simpliciter dicētes: Magister
Matth. 4. scimus quia uerax es, & uiām dei in ueritate doces. ¶ Fuit aut̄ initium p̄dicationis eius
P̄c̄nitentia, p̄c̄urrente in hoc ipm Iohanne, sicut ipsa manifeste scripture euangelica demō-
strat. In diebus aut̄ illis (inquit) uenit Iohannes Baptista, p̄dicans in deserto Iudea & dicens:
P̄c̄nitentiam agite, appropinquabit enim regnū cœlorū. Itē. Cū audisset Iesus q̄ Iohannes
traditus esset, secessit in Galilæa, & exinde cœpit p̄dicare & dicere. P̄c̄nitentia agite, appro-
pinquabit enim regnū cœlorū. Sed & alias ubicunq; occasio se præbuit, illā ostendit fuisse ad
uentus sui causam, uocare scilicet peccatores ad p̄c̄nitentiā, & hæc est amicorū quoq; eius
doctrina circa omnes hoies, ut mortificent mēbra sua sup terrā. Ergo ueraciter labia eius li-
lia distillantia myrrā primā, quia docet munditiam, uocat ad p̄c̄nitentiā. Non qualemq; myrrā, sed myrrā (inquit) primā, id est, uerā & optimā, scilicet nequaq; cupiditate vanæ
glorie adulteratam. Cū (inquit) ieunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Tu aut̄ cū ie-
junias, unq; caput tuum & faciem tuā laua, ne uidearis hominibus ieunans, sed patrī tuo, q̄
Manus torna- est in absconso, & pater tuus qui uidet in absconso, reddet tibi. ¶ Manus eius tornatiles & aureæ? Nimis in faci-
tiles i⁹ miracul⁹. les, auree, plene byacinthis. ¶ In quo manus eius tornatiles & aureæ? Nimis in faci-
Iohā. 10. ondū miracula, ut constanter dicere possit. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si non uultis mihi credere, operibus credit, uidelicet quæ feci in uobiis, qualia uel quomodo nemo aliis fecit. Nemo quippe aliis manus in faciendis signis nū prodigijs ita tornatiles & ita aureas habuit, id est, nemo ita uelox & potens extitit in huius modi, ex oībus, quicunq; mira in hoc mūdo sunt operati. Qui torno operatur, facilis, citius, atq; perfectius operatur. ¶ Sic iste dilectus nimis longe facilis, multo citius, valde
fectius, mira quæ uoluit operatus est, q̄ aliquis ex cūctis operarijs uirtutū quicq; a seculo
fuerūt. Illi nāq; multo sudore, multis orationib; atq; ieuniorum impendijs, multo clamore
cordis & oris, aliunde, scilicet ex deo, acquirere siue obtainere meruerūt cuiuslibet (q̄a uti-
q; in semetipſis uel ex semetipſis nō habebant) uirtutis effectum: hic autem solo nutu, sola
voluntate

voluntate, solo imperio, interdum & taciturnus quod uoluit operatus est. Exempli gratia, Cum dixisset in nuptijs, imite hydrias aqua, non solū non clamauit aut oravit, sed nec uoce sua siue labiog̃ motu iussit saltē aut dixit, conuertantur uel conuertimini aquæ in uinum sed de hoc omnino tacitus, haurite nunc (inquit) & ferte architracino, sciens & certus, q̃ satis sensisset natura tacitum conditoris sui nutum. Nec mirum, ipse enim erat & est antiquus tornator, qui tornauit ccelum & terram, & sphærica solis & lunæ cunctarumq; corpora stellarū & torno suo, id est, imperio uelocissimo. ¶ Vnde manus eius adeo tornatiles. Ni mirum ex eo quod sunt aureæ. Quid est aureæ, nisi diuinae? Substantia nanciæ uerbi incarnationis uerum aurum est, uera diuinitas est: & unde, q̃ ita uelociter currunt manus eius, quia q̃ uis infirmitate carnis obtemperare fuerint, nihilominus tamen tornatiles, ut erant, perseuerauerunt, & in nullo infirmatae siue tardiores effectæ sunt. ¶ Adde & hanc sapientiæ laudem, tanto præconio fortitudinis siue uelocitatis, quia plenæ hyacinthis, lapidibus utiq; preciosis, Qui nam sunt illi hyacinthi? Nimirum coelestes causæ mirabilium ipsorum quæ fecit, quas intendit, quas internis præ oculis habuit sensus interni, sensus pulcherissimi, quos tu, dum cum exteriori opere coniungis, dumclare intelligis, dum oportune eloqueris, nimirum hyacinthos pulcherissimos auro optimo superadditos ostendis. Exempli gratia. Ut illuminas recircum à natuitate expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linuit super oculos eius & dixit ei. Vade, & laua in natatoria syloë, &c. In hoc nimirum manus eius tornatiles & aureæ claruerunt, quia & uelociter operatus est, & sicut deus in potestate opus fecit diuinum. Adeo nunc causas quare taliter operatus sit, cū dicere posset, sicut alij dixit, Respicere, fides tua te salutem fecit, & ecce manus eadem plene hyacinthis. Quæ nam illæ causæ sunt? Ille profecto, quas usq; in hanc diem sancta ecclesia diligenter obseruat in cathecuminis suis, prius liniendo oculos eorum fide uel doctrina incarnationis eiusdem dilecti filij dei, in qua uidelicet incarnatione, quasi sputum oris dei, pulueri terræ se se indidit & unus id est q̃ deus & homo ad illuminandum genus humanum processit de utero virginis, & deinde mitredō eos in fontem baptismi, quo per spiritum sanctū totus homo illuminatur & uiuit. Uenter eius eburneus, distinctus saphyris. Qualis uenter, q̃ pulcher, & q̃ decoloratur ueruntamen & caput pulchrius & pulchriores manus. ¶ Nam caput aurum optimū, & aureæ sunt manus, uenter autem eburneus. Pulchrum quidem & preciosum est ebur, sed aurum longe pulchrius, longe preciosius. Sic nimirum humana dilecti huius natura siue substantia, passibilis quondam & tenera, pulchra quidem & preciosula, sed diuina longe pulchrior, longe preciosior, in una eademq; dilecti persona, nunquam passibilis, semper immortalis, ut erat ante omnia secula. Vere pulcher & decorus uenter eburneus, quia sic cut ebur magni corporis, scilicet elephantis, tota pulchritudo, totumq; præcium est: sicut uenter, uidelicet humanitas siue caro, quam ex genere humano assumpsit, totius massa, di maximæ generis Abrahæ, de cuius semine nasci uoluit decus & gloria est. ¶ Pulchritus nimirum atq; præciosius est ebur carne uel corpore reliquo, de quo sumptum est & nimirum caro dilecti huius pulchrior, mundior & incomparabiliter sanctior est omni massa, cuius ex semine sumpta est. Nam uniteritatis hominum ista conditio est, ut nullus fit qui non ueraciter dicat: Ecce enim in iniuritatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: Præter hunc unum & unicum, singularem & solum, quem si neulla iniuritate, absque ulla peccatis concepi ego mater sua, nunc incorrupta, mater in conceptu intacta, in partu & post partum illæsa & integra. Ita uenter eius eburneus, id est, homo ipse est castissimus, ab omni uicio frigidus, contra omnia quæ sunt carnis & sanguinis ualde solidus, impassibilis & mundus, sanctus, innocens & impollutus, & omnino a peccatoribus segregatus. ¶ Huiusmodi uenter, & si non est aurum siue aureus, ut caput est aurum, & ut sunt aureæ manus: attamen distinctus est saphyris, id est, humanitas eius, & si non est id ipsum quod diuinitas eius, attamen splenduit rebus diuinis, glorificata est omnimodo priuilegij diuinitatis ab ipso initio, quo cū uagiret in cunis, famulante ccelo, & iudice stellæ, adoratus est à Magis, usq; ad consummationem, id est, usq; ad mortem, morte aut crucis: ubi dūcō pungere hic uenter clavis & lancea militis, ccelū obscuratū ē, & tenebræ factæ sunt, & uelum templi scissum est, & terra mota est, & petrae scissa sunt, & mons

Iohan. 2.

Marius aureæ
a diuinitatePlenæ hyacin
this, rōnibus
sc̃ celestibus.

Iohan. 9.

Luce. 10.

Caro Chri re
liquis longe
mundior.

Psal. 50.

Veter saphy
ris distinctus

Matth. 2.

Phil. 2.

Iohan. 5.

Matth. 27.

menta

LVIII. RUPERTI IN CAN. CANTI. CAP. V.

Exodi. 24. menta aperta sunt, & cætera deinde facta sunt, quæ tu confyderans recte dicas, quia sub pedibus eius quasi opus lapidis saphyri, & quasi cœlū cū serænū est. **L**Crura illius, colūne marmoreæ, que fundate sunt super bases aureas. **L**Crura illius via sunt illius, scilicet misericordia, & iudiciū, siue misericordia & ueritas, sicut ait Psalmista: **V**niuersæ uiae dñi misericordia & ueritas. Nā ueritas ipsa est iudiciū uerū. Crura ista, uia istæ, columnæ marmoreæ, id est, rectissimæ sunt atq; firmissimæ, nec est q; possit eas infirmare, aut iuste reprehendere. Nā iudicia dñi uera, iustificata in semetipsa. Exempli g̃fa. Loco uel tpe supra dicto, cū penderet dilectus iste crucifixus, latronū duos, medius, alterq; ex eis penitentem misericorditer suscepit, secūq; in paradysum assumpſit: alterq; blasphemantē iusto iudicio reprobat: Cū similiiter populum quondam non suū populum gentilem, credentem atque cōſentientem assumis: & populū quondam suū, populū Iudaicū, nō credentē, imò contradicente atq; blasphemantē dereliquit, quis iuste reprehendere, quis immutare possit? Nemo utiq; quia rectæ sunt istæ uiae eius uniuersæ. Ergo crura illius columnæ sunt marmoreæ, Quid eo quoq; uerius, q; ait, quæ fundatae sunt super bases aureas? Bases namq; aureæ consilia sunt sapientie diuinæ. Deniq; super huiusmodi bases ita fundatae sunt illæ mirabiles columnæ, ut in iudicando siue misericordiā faciendo dilectus iste nihil possit à semetiplo facere. Flere potuit sup ciuitatē Hierusalē, subuersionē & damnatione suæ gentis præuides & tamen animū suū inducere non potuit, ut auerteret ab eis iram imminētem. Stabant q; pe inflexibilia crura eiustanq; columnæ marmoreæ super bases aureas, id est, non quid est si ueritatem suæ uoluntatis, sed diuinæ iustitiae rationes attendebat. **L**Species eius ut libani, electus vt cedri. **L**Species eius: pulchritudo eius talis est ut libani. Cuius libani? Illius nimurum, cui per prophetam Zachariam spiritus sanctus: spiritus propheticus dixit. Aperi libane portas tuas, & comedat iugis cedros tuas. Iste libanus fuit templum domini, templum quod Salomon domino ædificauit, cuius trabes & tabulata fere omnia fecit de lignis libani, lignis cedrinis auroq; uestiuit. **¶** In quo species dilecti similis speciei talis libani? Primum in eo quod sicut libanus ille, templum illud, caput & decus extitit, sanctumq; sanctorū Hierusalē illi terrenæ ciuitati: sic iste dilectus & caput & decus & sanctus sanctorum est superne Hierusalem cœlesti, ciuitati dei uiuentis, secundū mysteria tēpli huius non manufacti, cūcta facta sunt ædificia tēpli illius manufacti, sicut & tabernaculū qd Moyses in heremo iubente dño perfecit. Sicut em̃ de tabernaculo faciendo dixit dñs Moysi: Inspice & fac secundū exemplar, qd tibi in monte monstravi: ita & David sp̃m sanctū, spiritū propheticum habenti, non dubiū quin demonstratū fuerit ccelitus exēplar cœleſtis adiſiū, ut describeret qualiter deberet fieri, sicut scriptura libri Paralyponen dicit. Dedit aut̃ David Salomonī filio descriptionē porticus & tēpli, et cellarior̃, et cœnaculū, et cubiculorū in adytis, et domus propitiacionis, nec non et omniū quæ cogitauerat atriorū, et cætera usq; ad id: Omnia (inquit David) uenerūt scripta manu dñi ad me, ut intelligerē uinerua ope exēplaris. Profec̃d̃ propheta cū esset David, q; et dicebat: Sup senes etū p̃œ docentes me intellexi, nō dubiū quin et ipse oculis eisdē, qbus Moyses uiderat exēplar tabernaculū faciendi, uiderit exēplar, iuxta qd descriptiones templi faciendi dedit filio suo Salomon: Exemplar (inquit) cœlesti, scilicet magnū sacramentū templi nō manufacti, p̃ spiritū sanctū de utero uirginis construendi, id est, corporis sancti, sicut et ipse dilectus testatur, dicēdo Iudei: Soluite templū hoc, et post triduū excitabo illud. Hoc aut̃ (inquit Euā gelista) dicebat de tēplo corporis sui. Igitur sp̃s eius ut libani, id est, decus ipse est, sive semipiterna ciuitatis, et sanctū sanctorū illi Hierusalem cœlesti, sicut p̃figuratū est in illo tēplo manusfacto, in illa Hierusalem terrena cōstructio de lignis iputribilibus atq; auro te&is. **¶** Nō solū aut̃, sed et in hoc sp̃s eius ut libani, et ipse electus ut cedri: qd sicut libanus mons phœnicis q; ex uno latere terminus est terre Iudeæ, maximis abūdat cedris in semetiplo radicatis et in altū subrectis: Sic iste mons dei, mons pinguis, uere candidus et mundus scdm hoc ipsum nomen, qd est libanus, magnos et ualde nominatos et ipsos patres suos scdm fidē de lemet iplo radicatos protulit, quemadmodū de David, utiq; patre sue carnis, ipse dicit: Egolefus misi angelū meū testificari uobis hēc in ecclesiis, ego sum radix et gen' David. Igit̃to q; p̃ mō species eius ut libani, et electus est ut cedri, scilicet sancti uel patres antiqui, affinitatus est illis

Psal. 24.
Psal. 18.
Luc. 23.
Iohan. 5.
Luc. 19.
Zacha. 11.
3. Reg. 7.
Sp̃s eius ut libani.
Exo. 25.
J. Para. 28.
Psal. 118.
Iohan. 2.
Electus ut cedri.
Psal. 67.
Apoc. 22.

COMMENTARIORVM LIB. V. LIX.

est illis, quemadmodum in Osee propheta dicit: Et locutus sum p prophetas, & ego uisiones multiplicaui, & in manu prophetarum assimilatus sum. Exempli gratia. Sicut Isaac ad immo-
landi ductus, non reluctatus est ipse, tamen uitius holocausto suo supfuit; & sicut Joseph in
uidia fratrum supata de carcere transiuit ad currum dominationis, & Aegyptum de periculo fa-
mis erexit; & sicut David, cu estet minimus de medio fratum inuidentium assumptus, &
rex undus superbū Goliad stravit, & post multas persecutions Saul, tandem sedit in thro-
noregni; sic iste dilectus inter aduersa glorirosus claruit, omnibus inuidia & ipsa morte super-
rata, in celum ascendit, & sedet a dextris dei, iuxta illud: De torrente in uia biber, propterea exaltabit caput. Similiter de alijs q plurimis experimenta capere copiosa promptū est, ut
scienter noueris ita esse, ut dilecta dicit, electus ut cedri. Finis descriptionis hic est. **L. But**,
nihil illius suauissimum, & totus desyderabilis. **I. Guttur** dilecti experimentū est diuine
dias dulcedinis, quae nondū apparuit, sed in futuro reseruatur in remunerationē præsentis
fidelis dilectionis, quemadmodum ipse dilectus dicit. Qui aut diligit me, diligitur a patre
meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. **G. Guttur** illud suauissimum inquit: &
nō dicit, q. sive uel cui simile sit. Cæterorum singulis qdā similia dedit siue apposuit, uidelicet
capiti aurū optimum, comis elatas palmae, oculis columbas super riuelos aquarū, genis
areolas aromatū, labijs lilijs, manibus tornū, & aurum cum hyacynthis, uentre ebū distin-
tum saphirus, cruribus columnas marmoreas cum basibus aureis. Porro guttur (ut iam dī-
cūm est) nulli rei simile, sed tantummodo suauissimum dixit: ut per hoc recognites ineffabi-
lemq inastimabilem esse internā dulcedinem diuinitatis, ut merito dictū sit, illud quod
deus diligentibus se præparauit, quale nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor homini
ascendit. Sed nec cæterorum, de quibus iam dictum est, similitudines sufficiētes sunt. **V. no-**
aut dicta supplere contendit defectum totius sermonis, dicendo, & totus desyderabilis.
Vere totus desyderabilis, & semper desyderabilis, quia cum habetur, tunc magis desyde-
ratur, et q uis eius in desyderio, desyderiū in uisione, sicut scriptū est, in quē desyderant
angeli spicere. **L. Talis** est dilectus meus, & ipse ē amicus meus, filie Hierusalē. **I.**
Quo potuit, sermo descriptus virū amabilē, dilectū, desyderabilē. Nō talis pictura hæc, q
lomplexit illa nō mater nostra, illa Hierusalē terrena, in dō nō Hierusalem, sed Ooliba soror eis-
ius q dicitur Oolla, de qua et sic scriptum est in propheta Ezechiel. Cunq uidisset uiros
depictos in pariete, imagines expressas coloribus & accinctos baltheis renes, & thiaras tin-
tas in capitibus corū, formā ducū omniū similitudinē filiorū Babylonis terræ q Chaldae,
in qua nati sunt, insaniuit sup eos cōcupiscentia oculoꝝ suorū, & misit nunciū ad eos in
Chaldae. Nō (in q) talis pictura hæc: uerū tamen et mulamini in melius uisum illū & cōcu-
pice illa. Humanū dico (ait quidā amicorū) propter infirmitatē carnis uestra. Sicut em̄
exhibuitis mēbra uestra seruire immūditia & iniuriant ad iniuriantē ita nūc exhibete mē-
bra uestra seruire iustitiae in sanctificationē. Et ego uobis dico. Sicut illa uidelicet nō Hier-
usalem, sed Ooliba exhibuit oculos suos uidere uiros depictos in pariete, uidere imagines
Chaldaorū expressas coloribus, uidere baltheos eorū, thyaras eorū, & formā eorū: ita nunc
exhibete oculos uestros, oculos interiores, uidere dilectū hunc, uidere aureū caput eius, ni-
tentis oculos eius, reuerendas genas eius, candida & grata labia eius, tornatiles & aure-
as manus eius, eburneum & saphyris distinctū uentre eius, rectissima crura eius, & tan-
gite suauissimum guttur eius, iuxta illud: Gustate & uidete quoniam suavis est dñs. **D. eo-**
mibus iustū iudiciū iudicate, uidelicet quod iste multo melior sis Moysē. Hoc em̄ postu-
labat ipse, cu diceret Iudeis. Si circumcisōne accipit homo in sabbato, ut nō soluat lex
Moy, mihi indignaminet: quia totū hominē sanū feci in sabbato. Nolite iudicare scdm fa-
cie, sed iustū iudiciū iudicate. Nā illi quidē locutus est deus, & ex collocutione dei facies ei-
us splenduit sed nō caput aureū, nō manus tornatiles & aureas habuit, id est, non deus &
homo, sed tantummodo homo fuit: & hoc ipsum, q splēdida facta est facies eius, qd aliqua
operatus est qualibuscūq manibus, de plenitudine huius accepit, sicut & oēs alij. **Talis in-**
quam est dilectus meus, & ipse est amicus meus, & prius amicus q dilectus meus. Prior
enim ille me amauit: & respexit humilitatem ancillæ suæ amicis oculis, & hinc illum ei-
go dilexi, quia magna fecit mihi, magna inquam, quæ uere sunt amici,

Hoc aut

Osee. 12.

Gene. 22

Gene. 41

I. Reg. 16

Psal. 102

Sicut in his

totius libris

multim

Iohan. 14.

Era. 64.

1. Cor. 22

Totus de-

syderabilis

I. Pet. 1.

Hierosim non

uera, sed ter-

rena.

Ezech. 28

Roma. 6

Talis est dilec-

tus meus.

Psal. 53.

Iohan. 7

Exodi. 34.

Iohan. 1.

Luce. 1.

LX. RUPERTI IN CAN. CANTI. CAP. VI.

Hoc autem nunc agitur, ut uester quoq; dilectus sit, & ut sciat uel cognoscatis iam ex parte, quæ diligendus & totus desiderabilis sit, quia dixistis, qualis est dilectus tuus ex dilectione, quia sic adiurasti nos. L Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum: Quo declinavit dilectus tuus & querimus eum tecum: Dilectus meus descendit in ortu suu ad areolam aromatis, ut pascatur in ortis & lilia colligat. Ergo o dilecta & dilecta dilectissima, non quasi ignorans, quo abisset dilectus tuus dixisti filiabus Hierusalē, adiuro uos, si inuenieritis dilectum meum, nam ipse potius ex te discendum existimauerit,

Dilectus me⁹
ascēdit in hor-
tum suum

Mat. ultimo.

Iohan. 4

Iohan. 11
Christ⁹, ut de-
us, ubique est

3. Reg. 8.

Actu. 1.

¶ Cum hac ita sit, non
ita uobis dictum arbitremini filia Hierusalē, adiuro uos, si inuenieritis dilectum meum,
ut annuncietis ei, quia amore langueo, tanq; hinc abierit, & hic nullo modo inueniri posse,
quia deus et dominus est, qui ubiq; est, et omnia implet, quemadmodum sapiens cognitor
eius dicit: Ergo ne putandum est, q; deus habiter super terram? Si enim ccelum, et celi co-
lorum capere non possunt, quantomagis domus haec quam edificauit. Q; quis secundum
uisibilem præsentiam hic non sit, q; quis humanam formam in ccelum leuauerit, eamq; nubes
suscepit ab oculis nostris: tamen hic intra uos est, et uos illi estis areola aromatis, et ipse
pascitur in uobis, et uos estis lilia quæ colligit.

RUPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM
DE INCARNATIONE DOMINI
COMMENTARIORVM
LIBER SEXTVS.

Digna lauda
ri a dilecto
Maria.
Cant. 4.

NTEQVAM FIERENT EMISSIO-
nes tuæ paradyssus malorum punicorum cum pomorum
fructibus laudabilis eras et pulcherrima mulierum, et dilecta
tui uoce laudabar, dicentis: Quam pulchra es amica
mea, q; pulchra es, oculi tui columbarum, absq; eo q; iri-
secus latet et cætera. Quantomagis postq; ad uocem eius
pulsantis, et propter manū eius te tangentis, surrexit, ut
aperires ei, et aperuisti pessulum ostii tui, factusq; est ille
emissionum tuarum paradyssus, uerbis atq; exemplis
complantatur, laudari debuisti ampliori laude pulchritudini
dinis, quam esse pulchra non soli tibi, sed pulchritudinis
tuæ facti essent participes plurimi. Reputit iterum dilec-

tus canticum laudationis, et modulos multiplicat pulcherrimæ cantionis in memoriam
tui, talibus uerbis te præmittente. L Ego dilecto meo, et dilectus meus inibi, qui pasci-
tur in

tur inter lilia. Pulchra es amica mea. suavis & decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Auerte oculos tuos a me, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli tui sicut greci caprarum, que apparuerunt de Galaad. Bentes tui sicut greci ouium, que descendunt de lauacro. Omnes gemellis foetibus, & sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punici, sic genetrix absq; occultis tuis. Sexaginta sunt regine, & octoginta concubine, & adolescentularum non est numerus. Elia est columba mea, perfecta mea, una est matris suae electa genitrici sue. Viderunt ille lam filii, & beatissimam predicauerunt regine & concubine laudauerunt eam. Que est ista, que progetitur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Ego inquis dilecto meo, subaudit pessulum ostij mei aperiui, vocis mea obsequium praebui, ut audirent, & non nescirent filia Hierusalē, quae ipse fidele et in quam meo, qui pascitur inter lilia, id est, qui corda munda, & casta diligunt corpora, & dilectus meus, subaudit, viciem reddit mihi laudationis ac beatificationis, cancio suaua, ac perfectione cantici ueluti octo chordis. Ipse est enim & psalterium & cithara dei patris, cui pater in Psalmo dicit: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara. Fiebat aut antiquitus cithare octo chordis, ea lege, ut octava eadem esset que prima, quam symphoniam maximam musici nominant dyapason. Considerate igitur canticum istud, quomodo currit modulus octo bene sonantibus, ita ut sonus octauus idem sit qui primus, terribilis ut castrorum acies ordinata. Nam primus modulus est, pulchra es amica mea, suavis & decora, sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Secundus, auerte oculos tuos a me, quia ipsi me auolare fecerunt. Tertius, capilli tui, sicut greci caprarum, que apparuerunt de Galaad. Quartus, dentes tui sicut greci ouium, que ascenderunt de lauacro. Quintus, sicut cortex mali punici, sic genetrix tua absq; occultis tuis. Sextus, sexaginta sunt regine, & octoginta concubine, & adolescentulae non est numerus, una est columba mea, perfecta mea, una est matris suae electa genitrici sue. Septimus, viderunt illam filiae & beatissimam predicauerunt regine & concubine laudauerunt eam. Octauus, quae est ista, que progetitur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Igitur perfecta cantio maxima hęc symphonia dilectionis est, & modulus octauus idem sonat quod primus, pro eo quod non contenta ego propria fœlicitate, studui chorus filiarum Hierusalem docere & ordinare, ita ut unus idem ceterus & chorus esset & castrorum acies, chorus laudantium dilectum, acies pugnantium contra diabolum properet dilectum. Nunc singula haec modulamina studiosius addiscenda sunt. L Pulchra es inquit amica mea, suavis & decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. In hoc effectio pulchritudinis, quod non solum suavis, nec solum terribilis, sed utrumque es & suavis & terribilis: suavis sicut Hierusalē, terribilis ut acies castrorum quae bene ordinata est. In quo suavis & decora sicut Hierusalem. In eo uides licet, qd & anima tua semper supernam uidet pacem, & ex uisitatione tui discunt animae plurimæ cœlestem cōuersationem, unde & dicunt uel sunt filiae Hieros, quia optimam eligunt partem, iuxta illud, uacate & uidete, quoniam ego sum deus. Quod uero est, ut castrorum acies ordinata. Non enim à magno intelle et uacat ista comparatio, & idcirco subtiliter est intuenda. Scimus & constat, quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit confitata atq; densata, ut in nullo loco interrupta uideatur. Nam si ita dispositur, ut locus vacuus, per quem hostis possit ingredi dimittatur, profecto iam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum contra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est, ut per charitatem semper uniti atq; cōstrinximus, ut nonq; interrupti per discordiam inueniamur: quia quis quælibet bona in nobis fuerint, si charitas defit, per malum discordię locus aperitur in acie, unde ad seriendo nos ualeat hostis intrare. Huius partis optimæ tu totam hereditatem possides, & in ea princeps tu es: partis inquam optimæ, cuius est & in suauitate uidere iam uel contemplari supernam pacem secundū normę Hieros, & contra malignos spiritus in procinctu eius secundum castrorum similitudinem. Veruntamen o dilecta, o uera Hierusalem fac quod dico. Auerte oculos tuos a me, quia ipsi me auolare fecerunt. Et tunc quando me præsentem habui

Psal. 56. c. 10
Canticū pfe fū.
in Octauis

Octo moduli
huius cantici

Chorus & aci-
es castrorum,

Suavis & ter-
ribilis,

Psal. 45.
Vt castrorum
acies ordinata.

Per discordia
dat hosti loc⁹

LXII. RUPERTI IN CANCANTICO. CAP. VI.

habuisti praesentia corporali, oculos tuos, oculos tam mentis quam corporis semper in me fixos habuisti: & nunc, quando secundum corpus absens tibi sum, me spiritualibus oculis iugiter contemplaris. A uerte oculos tuos, auerte (inquam) uidelicet ita, ut prudens & discreta sit contemplatio, sciendo quod sim incomprehensibilis ego dilectus tuus, ex eo quod sum deus, cuius substantiam uero naturam quanto quis contemplatur subtilius, tanto ad comprehendendum in sufficiens inuenitur, ut de isto quoque recte dicas. Accedit homo ad coelum, & exaltabitur deus. Ergo ne bonum est hoc placitumque dilectio, propter causam hanc auertere oculos? Est plane bonum aliquo modo, scilicet dum sic a me auertis, ut inter metipsam conuertas oculos tuos, id est, dum sic altissimam diuinitatem contueris, ut responces ad memoriam infirmitatem tuam infirmare conditiis, & optime scias, quia hoc ipsum quod deum uides, non tuus potentia sed divina gratia est. LCapilli tui sicut greci caparum, que apparyerunt de Balaad. Bentis tuis sicut greci ouium, que ascenderunt de lauachro. Omnes gemellis frontibus & sterlis non est in eis. Sicut cortex malii punci, sic genae tuae absque occultis tuis. Vt quid ista dilectus laudationis modus lamina repetit, cum inter cetera superius eadem & eodem modo cecinerit nisi quia duplicita honorificentia dignum est, eandem mundiciam cogitationum, eandem uitam innocentiam, eandemque pudicitiam uerecundiam, quam prius habuisti in solitudine silentij, castissime ad integrum in illa frequentia, cui te interesse poscebat utilitas euangelij, secundum uoluntatem dilectorum pulsantis & dicentis: aperi mihi soror mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium? Et de ipsis quidem uidelicet de capillis, dentibusque genis, iam illuc dictum est: ueruntamen de genis adhuc aliquid dicendum, quod libenter audiant amici, quo & dificiliter adolescentiae, quo delectentur filii Hierusalem. In utero nos ita natura formauit, ut genua genis opposita sint. Vnde & a genis genua dicuntur, Ibi enim coherentib[us], & cognata sunt oculis, lachrymarum indicibus & misericordiis. Denique complicatum aiunt gigni formarique hominem, ita, ut genua sursum sint, quibus oculi formantur, ut caui siant ac reconditi. Inde est quod homines, dum se ad genia prosternunt, statim lachrymantur. V oluit enim nos natura maternum rememorare uterum, ubi consedebamus in tenebris, antequam ueniremus ad lucem. Profecto qui causam istam diligenter attendit, ille scienter atque rationabiliter laudat & approbat, sanctis & eruditis cogitationibus familiare esse, genua frequentius excelsa deo curuare, & genas lachrymosas genibus curuis applicare, ut respiciat ac recogitet creator habitans in excelsis, qualiter nos in utero formauerit. Vnde & illud sanctus Job commonefacit his uerbis: Memento quod so(inquit)qd sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me & cetera: usque, sicut, licet haec cœles in corde tuo, tamen scio quod uniuersorum meminiris. Non paruum inventum repetit qui istud consecutus est, ut scienter sic exhibeat creatori, sicut reperit Propheta Michæas, cum dixit: Quid dignum osteram dominio? Curuam gena deo excelsa. Ne uero sol deo, uerum etiam hominibus dulcis uisu & amabilis est huiusmodi compositione sine apposito, tantoque quisque magis reverendus existit, quanto frequentius atque affectuosus gena cueuans, genas suas uel oculos aut totum caput demiserit. Econtra capitis oculorumque generarum exercito nimia, multum deo & hominibus odibilis est, magnaque sona uituperatoria talium reprehensione, maxime ex ore dei: Exempli gratia, cum dicit: Pro eo quod eleuata sunt filiae Syon, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudabant & cetera, item: Generatio cuius excelsi sunt oculi, & palpebra in altum subrecta: Tu o dilecta naturam condecorasti, quae genas tuas ad nullius uiri aspectum subleuare prima proposuisti, solique creatori mente & corpore humilis sapienter inclinasti, duce & magistro spiritu sancto, in quo dicit pater tuus fidelis David: V enite adoremus & procedamus, & ploremus ante dominum qui fecit nos. Sequuntur autem te utriusque sexus plurimi, quibus optime placet id quod audiunt, sicut cortex malii punci, ita genae tuae absque oculis tuis. Sexaginta sunt regine & octoginta concubine, & adolescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea, una est matri sue, electa genitrix sue. Quid est hoc dicere: nisi quod & si multæ sunt fideles, & propter fidem, quae per dilectionem in eis operatur, laudabiles nulla tamen eae tibi simillim est, sicut heracitus prædictus,

Cur repetit
tres modulos
laudia.

Habuisti
lumen
in oculis
meis
genet
in utero ma
terno coniun
cta sunt.

Offerenda sunt
deo & genua
curuata & ge
nae lachrymo
sa.

Iohann. Jo.

Genae & oculi
alti, deo homi
nisibusque odia
biles.

Esa. 3
Prouer. 30

Mich. 6.

Psal. 94.

Gala. 5

COMMENTARIORVM LIBER VI. LXIII.

mus quia nec primam similem uisa es, nec habere sequentem. ¶ Nam reginæ recte dicuntur illæ animæ, quæ perfectæ charitatis sunt, in eo uidelicet quod eundem dilectum tuum sequentes, nihil terrenum sed ipsum solum querunt, nec propter metum gehennæ, sed propter amorem uitæ aternæ peccatum fugient, virtutemq; amando, iniquitatem oderunt: concubinæ uero sunt illæ, quæ sub timore seruiunt, nec eius perfectionis, ut super præceptum uelint addere consilium, scilicet hoc, ut relictis omnibus solum sequantur hunc dilectum, habentes quidem in fundamento Christum, sed nihilominus amantes aliqua quæ humani mundi sunt. Quid porrò uolunt sibi numeri isti decem senarius atq; octonarius: Vñ let ne aliquod nomen scripturæ huius, quod est, שָׁׁוֹרְשִׁׁים hoc est cantica canticorum. Valet utique, quia primam symphoniam efficiunt, quam musici nominant diatessaron. Est enim in eis habitudo, quam Eptiton, id est, sesquiteriam dicunt, quia maior numerus, uidelicet octoginta, minorum numerum, scilicet sexaginta, totum in se continet, & eius in super tertiam partem, id est, uiginti. Et hec proportio numeroꝝ in musica sex reddit dyas tesseron, quod interpretat de quatuor, & idcirco sic uocatur symphonia hæc, quia de qua uerba chordis sue uocibus conflat, cum duobus tonis habens semitonum. Igitur sexaginta reginæ & octoginta cōcubinæ, id est, anæ que sunt uerbo dei insitunt, & uerbi deitæ particeps factæ sunt, ut facere possint doctrinæ fructum: meritis quidem secundum quod suu productum est, differunt, sed siue consonantiam per unitatem confessionis in auribus dilectionis suauiter resonant. ¶ Quomodo autem numeri isti octonarius & senarius, qui hic multi placentur denarium, ob inuicem differunt: ut merito per senarium reginas, & per octonarium uoluerit designare concubinas. Videlicet eo differunt, quod senarius numerus per se fatus, octonarius uero imperfectus ac diminutus, atq; usque ad extremas unitates secabili est. Perfectus quippe est, & perfectoꝝ primus numerus senarius, quia suis ex partibus construitur. Habet enim dimidiā, id est, tres: tertiam, id est, duo: sextam, id est, unū: quæ partes simul collectæ, septenariuſ faciunt, minorem uidelicet summam ipso octonario, cuius partes sunt. Claret igit& ista causa, cur senarius reginis, & octonarius concubinæ, magisq; octonarius uerba reginis, & senarius congruat concubinæ. ¶ Adolescentulæ non est numerus, id est abudant in euangelio plures q; ad coelestes pertineant thalamos, iuxta illud: Annunciaui & locutus sum, multiplicati sunt super numeruſ. Adolescentulæ namq; recte dicuntur, quæ nondum saltæ ad timoreꝝ dei proficerunt, & propter hoc custodia indigent uel magisterio hominū, quia nec dū intus diuinī timoris seu amoris habent magisterium, & multæ ex hominib; (quod ualde pauendū est) inueniuntur extra numeruſ, quia de adolescentia nunq; ad perfectam etatem perueniant, et etatem interioris hominis, quantuſ amicor; insinuans, occurramus (ait) in uirum perfectum, in mensuram etatis plenitudinis Iesu Christi. ¶ Vna ē columba mea, perfecta mea, una est matri sua, electa genitrici sua. Vna (in q; est, & simile non habet, Omnia nec inter reginas uilla similes huic est. Cui matri sua una, cui genitrici sua est electa: Nimir; matri sua Hierusalem una est, illi Hierusalem, quæ sursum est, quæ est mihi oīn nostrum, & genitrici sua, scilicet antiquæ ecclesiæ electa est, ecclesiæ patriar; charum & prophetarum ac regum iustorum, quoꝝ de carne progenita est, quorum secundum fidem benedictionis, quæ ad illos re promissa erat, ianua uel materia est. Et illi matri, & huic genitrici una & electa est: quia nec inter angelos, nec inter homines similem uel primam habet, uel sequente habitura est: uere coluba, quia gratia plena, uere electa, quæ non solū salua existeter, ueruetiam ipsam salutē pareret. ¶ Glorierunt illam filiæ, & beatissimā predicauerunt, regine & concubine laudauerunt eam. Hoc ipsamet præuidens ac prenoscens, cum dixisset: quia respexit humilitatem ancillæ sua subiunxit atq; ait: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Nonne ut secundum præsentem littoralium nonne (in q;) omnes istæ generationes beatam dicent illam? Reuera, & si impares meritis, attamen fide consimiles: ecce uident illam, ecce contemplantur illam unam, illam electam, & cū admiratoꝝ ineffabili uoces extollunt iugiter ex omnibus locis suis, tales laudantes,

Perfectiores
alæ, regiae, im
perfectores, cō
cubinæ dñr

Mat. 5:9

Nūeri sexagi
ta & octogin
ta faciūt dyas
tesseron i mu
sica.

Curnumerus
senarius regi
nis, octonarii
concubinæ at
tribuitur

Adolescentuſ
larum non est
numerus.
Psalm. 3:9

Ephe. 4:
Mater, super
na Hierusalē
genitrix, ue
tus ecclia pas
trum.
Gala. 4:

Lucæ. 1:
Brām me dis
cent omnes
generationes

LXIII. RUPERTI IN CAN. CANTICO. CAP. VI.

dantes, talem beatissimam prædicantes, non solum hic in isto exilio mortalitatis, uerum etiam & multo amplius in illa prima uitæ & immortalitatis, ubi uidentem dominantem, & dominando possidentem regnum dilecti, eo uidelicet iure, quo decet matrem possidere regnum filij sui. Et quid dixerunt laudantes, & beatissimam prædicantes? ¶ Quis est ista, que pro greditur, quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castorum acies ordinata. ¶ Quam pulcher ordo in ista laudatione, in ista tuæ pulchritudinis o beatissima prædicatione. Primum consurgens ut aurora, deinde pulchra ut luna, deinde electa ut sol. Quando nata es o uirgo beata, tunc uera nobis aurora surrexit, uirgora prænuncia diei semperitni: quia sicut aurora quotidiana finis præterit noctis, & initium est dier sequentis: sic natuitas tua, natuitas ex semine Abrahæ, clara ex stirpe David, ad quos cum iuramento dei facta est re promissio benedictionis: finis doloris, & consolationis fuit initium: finis tristitia, & lætitiae nobis extitit principium. ¶ Quando autem spirtus sanctus in te superuenit, & filium uirgo concepisti, uirgo peperisti tunc tu & ex tunc pulchra pulchritudine diuina: pulchra (inquam) non quomodo cunctis, sed ut luna. Sicut enim luna lucet, & illuminat luce non sua, sed ex sole concepta: sicut tu o beatissima, hoc ipsum quod tam lucida es, non ex te habes, sed ex gratia diuina, gratia plena. Quando autem de hoc mundo assumpta atque ad æthereum thalamum translata es, tunc tu & ex tunc electa ut sol, electa (inquam) nobis, quia sicut ex te natum dei filium solem uerum, solem æternum adoramus & colimus ut deum uerum: sic & te honoramus atque ueneramus, ut ueritatem genitricem, scientes quia totus honor impensus matri, sine dubio redundat in gloriam filii. ¶ Et quidem natura non tu idem es quod ille sol, sed nihilominus tanta es, ut te honoret ipse sol, honore, quo decet filios honorare parentes suos. Qui enim dixit: Honora patrem tuum & matrem, non dubium, quin & ipse honoret, & ab omnibus amicis suis uelut honorari matrem. Finis cantici idem sonat quod principium, terribilis ut castorum acies ordinata, sicut superius iam dictum est. ¶ Protinus uero, quod dixeras o dilecta filiis Hierusalem, percunctantibus quo abiisset dilectus tuus, dilectus meus descendit ad areolam aromatis ut pascatur, in ortis, ipse gratanter acceptum, confirmans his verbis: ¶ Descendi in ortum nucum, ut uiderem poma conuallis, & inspicrem si floruerint vinea, & germinassent mala punica. ¶ Ita soror mea ut nouissime dixisti. Ego descendens, uidelicet de coelis in ortum meum, ortum nucum, factus sum enim ex te muliere, factus sub lege, quæ nimirum lex sic mihi est tanquam ortus nucum. ¶ Denique sicut nux sub amaro cortice, intra testam duram, dulcem & ad uescendum suauem continet nucleum, ita sub amara uel occidente litera, & durissimo iugo ceremoniarum, suauem atque uiuificantem continent spiritum. Ad quid huc descendis? Ut uiderem poma conuallis, & inspicrem si floruerint vinea, & germinassent mala punica. Verum quod econtra evenit, illud cantabile non est, ad Cantica Canticorum non pertinet: siquidem respicias causam illorum, qui illi descendens meo nimis ingrati fuerunt. Amici nostri & filii Hierusalem aduententes nostræ iam dudum rem gestam bene nouerunt, secundum illam parabolam quam dixi, quæ est huiusmodi. Homo erat pater familias, qui plantauit vineam & sepe circundedit ei, & fodit in ea torcular & cetera, usque, nouissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Vere buntur filium meum. Agricolæ autem uidentes filium, dixerunt intra se: Hic est heres. Venite occidamus eum, & habebimus hereditatem eius. Et apprehensum ei eiecerunt eum extra vineam, & occiderunt eum. ¶ Secundum (inquam) parabolam illam, ego descendens in ortum nucum, id est, sub lege factus sum, ut uiderem poma conuallis, id est, ut confortarer eos qui me expectabat in spiritu humilitatis, iuxta illud: Spiritus dominus super me eo quod unixerit me dominus. Ad annunciatum mansuetis misit me, ut mederer contuis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertione & cetera. Non solum averti, sed & ut inspicrem, si floruerint vinea: illa nimirum vinea, de qua scriptura prophetica dicit: Vinea facta est dilecta in cornu filio olei & cetera, usque, vinea enim domini exercituum domus Israhel est. At illi agricolæ eiecerunt & occiderunt me. Veruntamen licet haec mihi fecerint, aliqua pars eorum tandem poenitens istud cantabile dixit. ¶ Miserere anima mea conturbavit me, propter quadrigas. Aminadab. ¶ Vbi nam hoc dico?

Quasi aurora
consurgens Ma-
ria

Pulchra ut lu-
na

Electa ut sol.

Mariaz hono-
rat filio & oes-
sancti.

Exo. 20.

Gal. 4.

Lex, sicut

nux est.

z. Cor. 3

Parabola de
agricolo uine
Matth. 21

Descendi ihor-
tum nucum.

Esa. 61.

Lucæ. 4

Esa. 5.

Lucæ. 5

etum fuit: Cum dicerent eis amici nostri, certissime ergo sciat omnis domus Israhel, quia dominum eum & Christum deus fecit hunc Iesum, quem uos crucifixistis: His auditis compuncti sunt corde & dixerunt ad eos. Quid faciemus uiri fratres? Et quidam talium notificatus ita dicit. Fui blasphemus & persecutor & contumeliosus, sed misericordiam co*secutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.* His atq *alij modis dixit poenitens synagogas* f*asius aliqua synagogae pars.* Nesciui, anima mea c*onturbauit me, propter quadrigas Aminadab.* Quare autem sic dixit: anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab, & non dixit, conturbauerunt me quadrigae Aminadab: *Consyderate amici prius ipsas quadrigas Aminadab, & uidebitis multum pertinere ad rem, quod dicit, anima mea conturbauit me, & non dicit, quadrigae conturbauerunt me.* ¶ Quadrigae Aminadab quatuor sunt eu*angelica sacramenta dilecta, uidelicet i*carnatio uel diuinitas ei^r, passio ei^r, resurrectio ei^r & ascensio eius. ¶ Propter huiusmodi quadrigas aia mea (inquit) conturbauit, id est, ceterus pharisaicus in seditiones excitauit me, ut talium quadrigarum cursum non possem discernere, uidelicet praeuenta quadrigarum earundem non bona aestimatione, secundum suationes & iniqua consilia illius talis anima mea. Ceterus nanque pharisaicus erat uel ei^r se debebat anima mea. id est, ita plebem uiuiscare uel regere, sicut corpus uel omnia membra corporis uiuiscat uel uegetat anima: utpote magistri uel sapientes, legem & prophetas scientes, i*mō* & totam clauim scientiae tollentes. Tali anima mea conturbauit me, ut ad scientiam non possem introire, & intelligere quadrigas Aminadab, quod testimonium eiis perhiberent lex & propheta. ¶ In quo uel unde dilectus Aminadab? Quo pertinet ut alii in re uocaretur Aminadab? In eo nimis, quod unus idemque dilectus, rex est & pontifex magnus, & in se uno personam utrancunq *coniunxit, uidelicet sacerdotis & regis;* secundum typum uel similitudinem illius uiri Aminadab, qui cum esset de tribu regia, scilicet de tribu Iuda, dedit filiam suam in coniugium homini sacerdoti Aaron de tribu Leⁱvi, sicut in Exodo scriptum est. Accepit autem Aaron uxorem Elizabeth, filiam Aminadab, sororem Naason, quae peperit ei Nadab & Abiu & Eleazar & Ithamar. ¶ Et ille qui, dem Aminadab, filiam suam femel datam illi Aaron, ad semetipsum non reduxit aut reducere debuit: iste autem Aminadab, iste dilectus & primogenitus, sacerdotium suum quod semper ante Moysen & Aaron primogenitorum fuit, pro tempore autem & propter quandam dispensationem, de qua multa essent dicenda, praestitum est tribui Leui: sacerdotium inquam suum exultando, & quadrigis iam dictis viam suam currendo, repetit & ad sereduxit, in omnibus spontaneus, sponte incarnatus & natus, sponte passus, & in ipsa passione sua p*ro*f*essus* sacerdos & ipse hostia sponte factus, secundum hoc ipsum nomen Aminadab, interpretatur enim populi mei spontaneus: Non solum autem sacerdotium suum ita repetit & ad se reduxit, uerum etiam ad antiquam speciem formamque pristinam reuocauit sicut in spiritu prae*dixerat* David: Iurauit dominus & non poenitebit eum, tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Ig^titur anima mea conturbauit me, ait, p*ro*p*ter* quadrigas Aminadab: uidelicet malo zelo ipsa turbata & confusa prae inuidia, causa fam suam quasi dolendam declamans, eo quod cursores sue aurigas quadrigarum istarum audisset, dicentes, quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum & mutabit traditio*n*e*s*, quas tradidit nobis Moyses. Et multa his similia, seu ante seu postquam cursum suum perfecit iste Aminadab. V^{er} oces autem eiusdem Aminadab currentis in quadrigis suis erant huiusmodi. ¶ Reuertere reuertere Sunamitis reuertere reuertere, vt intu*eamur te.* Tu (inquit) o Sunamitis, id est, captiu*a* uel despect*a*, tu o fides, ueri sacerdotij dignitas, propter carnales ceremonias pen*et* obliuioni tradita, ita ut nescias neque recognoscas synagoga, quia non per legem, sed per te, scilicet per fidem, iustificatus est pater eius Abraham, sicut scriptum est: Credidit Abraham deo & reputatum est eiad iustitiam, res uertere & iterum dico reuertere, & tertio dico reuertere, & quarto dico reuertere, uidelicet secundum istas quadrigas meas. Nam et ad hoc natus et ad hoc passus sum, ut tu reuerteris, et resurgens atq *ascendens in coelum, reversionem tui inclamare non destiti.* Cung*reuerteris, tu mihi es Sunamitis, quae uel me uel patrem meum antiquum dierum calefas* cias secundum similitudinem hanc. Et rex David senuerat, habebatq *etatis plurimos*

Actu. 2.

I.Timo. 1.

Quadrigae
AminadabAia mea coes
t^r pharisaic^r.

Luce. 11.

Cur Ch^r h^r sic
dicit Aminadab, q*a* rex et
sacerdos.

Exo. 6.

Psal. 102.

Nō p*ro* legē, s*ed*
per fidem ius*u*
stificatio est
Roma. 4.
Gene. 15.

3. Reg. 1.

f 3 dies.

LXVI. RUPERTI IN CAN. CANTI. CAP. VII.

die. Cunq; operiretur uestibus, non calefiebat. Dixerunt ergo ei servi sui. Quæramus domino nostro regi adolescentulam virginem, & stet coram rege, & foueat eum, dormiatq; in finu eius, & calefaciat dominum nostrum regem. Questierunt igitur adolescentulam spacioam in omnibus finibus Israhel, & inuenierunt Abysach Sunamiten, & adduxerunt eam ad regem, &c. ¶ Hæc denique, sicut & alia sunt per allegoriam dicta, & inter omnia, quæ in figura contingebant, sunt æstimanda. Vestimenta enim, quibus eum operirentur rex David senex, non calefiebat, carnales cærimonias sunt, quas ille antiquus dierum deus cum sibi offerrentur, non delectabiliter accipiebat, imò dicebat. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hincorum potabo? Et multa his similia. Porro Sunamitis, puella speciosa, sola digna est stare coram deo rege, & in finu eius dormire, ipsumq; calefare, id est, bene calentem charitatis eius gloriam, scilicet remissionem peccatorum obtinere. Tu ergo Sunamitis reuertere, ut intueamur te, id est, unde iustificatus est Abraham, inde iustificari sperent omnes qui volunt esse uel ueraciter dici filij Abraham, scilicet non ex lege, sed ex fide: & nos intuebimur te, nos gaudebimus super te. Notum hoc debet esse amicis, imò adolescentularum multititudini, & siccirco dico eis. L Quid videbitis in Sunamite, nisi choros castrorum? Quid inquam aliud? Nunquid sanguinem uictimarum? Nunquid circumcisiois cauterium? Nihil omnino nisi choros castrorum, id est, laudes suis cantiones prælantium, prælia laudantium siue cantantium, quod suauissimum, quod uere est pulcherrimum. Immo deo sacrificium laudis (ait ipse in Psalmista) & redde alii tissimo uota tua. Laudando chori prælantur, præliando castra laudant, & omnino eluctantia dei subiici, non suam uelle statuere iustitiam. Nihil aliud uidebitis, aut uidere desiderabis: sed si quis uestris omniis auditoribus ostendere uoluerit, uos cum spiritu sancto, spiritu consilij econtra dicetis. Vos est enim spiritu sancto & nobis, nihil ultra impone re uobis oneris, quam hæc necessario, ut abstineatis uos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, & ea quæ uobis fieri non uultis, alijs ne feceris. A quibus custodientes uos, bene agetis. Igitur hoc solum in euangelio uidendum aquæ prouidendum est secundum fidem patrum, ut sint chori castrorum, chori in una fide, dico id ipsum, castra resistendo usque ad sanguinem contra peccatum. L Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis, filia principis. L Tibi dico o Sunamitis, cui dixi reuertere, & quæ iam reuerteris, te appello filiam principis, & haec dico tibi, quia pulchri sunt pedes tui in calciamentis. Quæritis ne adolescentulæ, cur Sunamiten iam dictam non minem filiam principis, uel cuius dicam filiam principis? Discite hoc ex amicis, & ex illo præcipue, cuius in anima ualde claruit illa reueratio, quam inclinans dixi, reuertere reuertere Sunamitis. Insigniter quippe reuersa est anima illius de lege factorum ad legem fidei. Ille nos filiam principis cognoscere docet his uerbis: Scriptum est (inquit) quoniam Abram duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est, qui autem de libera, per re promissionem. Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta, & cætera usque ita q; fratres iam non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qualibetate CHRI STI nos liberauit, state & nolite iterum iugo seruitutis contineri. ¶ Libera illa, cuius secundum scripturam meminit, Sara dicta est. Sara autem interpretatur princeps, & secundum hoc ipsum nomen, & secundum sue generationis modum, allegorice designat illam, quæ sursum est Hierusalem liberam, quæ est mater omnium secundum fidem, neque enim generat secundum carnem, sed secundum fidem, sicut econtra ancilla Agar, secundum nomen suum, quod interpretatur aliena, & secundum suæ uel generationis uel conditionis modum illam designat Hierusalem, quæ nunc est & seruit cum filiis suis. Igitur filia principis, pulchra & speciosa Sunamitis, ipsa est fides uel generatio fidei, cui nunc dico, quæ pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia principis. ¶ An non ancilla siue ancillæ filia discalciatis pedibus incedit? Plane discalciatis, & poster hoc ipsum seruiliis arguitur conditionis, quia nuditas pedum seruilitatis est argumentum, excepto si fiat propter deum, iuxta illud: Solue calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. Verum de calciamentis hic agitur non corporis, sed spiritus, in quo discalciatum esse uel discalciatam, summa est ignobilitas, & plusq; seruilius egas. Id

Chori castrorum.

Ibidem.

Rom. io

Actu. 15.

1. Cor. 1.

*Aia Pauli, ut
Sunamitis re
uersa.*

Gala. 4.

*Filia princ
pis cur dicitur.*

*Ancilla dis
calciata.*

Exodi. 3.

COMMENTARIORVM LIBER VI. LXVII.

stas. Iccirco ancillæ calcaneum serpens momordit, tu autem o filia principis bene calcias? Gene. 3.
 ta, caput serpentis contrivisti, tu maxime, o princeps & domina, singularis dilecta, & sicut
 iam dixi, una columba mea, una genitrici suæ, uidelicet generationi liberæ, generationi nō
 carnis, sed fidei, quæ me uirum non de carne uiri, sed de spíitu dei concepisti & peperisti
 patrem uel principem filiorum, non carnis, sed fidei uel reprobationis. L Juncture fœs-
 minum tuorum, sicut monilia que fabricata sunt manu artificis. — Laus ista, laus, ma-
 gna, uituperationi illi opposita est, imo & acerbissimæ exprobationi illius ancillæ iam dis-
 ceat apud Ezechielem prophetam, dicentem ex ore domini: Et diuisi pedes tuos omni
 transuenti, & multiplicasti fornicationes tuas. Diuiso uel diuariatio pedum ipsa est di-
 uincio fœminum, ualde uituperabilis, nimurum propter illud quod subintelligitur: uide
 licet propter multitudinem fornicationum. ¶ Et econtra, iunctura fœminum, ipsa est com-
 positio uel continuatio pedum, laudabilis, itemq; propter illud quod subintelligitur, scilicet
 propter pudicitiae pulchritudinem, saluumq; ac bene custoditum castitatis sigillum:
 maxime in te, o singularis & unica uel nobilissima Sunamitis, in te o dilecta, & dilectorum
 dilectissima, quæ prima sine exemplo iuncturam fœminum tuorum ita custodire propos-
 uit, ut uirgo nulli unquam cognita uel cognoscenda uiro, digna fieres coniungi tuæ inte-
 gratias authori deo. Quantum est hoc decus! Quanta honestas! Igitur iuncturæ fœminis
 num tuorum sicut monilia, id est, uirginitatis tuæ integritas perpescit pudicitæ custodia,
 celestibus præsidis communita. Cuius est hoc opus? Cuius uirtus? Nimirum dei altissi-
 mi. Et hoc ipsum (ait quidam sapiens) sapientia est, scire, quod continentia donu dei sit. Dico Sapien. 8
 igitur nō qualiacunq; monilia, sed monilia q; fabricata sunt manu artificis, id est, quæ solus
 deus facere & dare potest potuit. L Umbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam
 indigens poculis. — Et ista laus tua, o libera Sunamitis, opposita est ancillæ uituperatio-
 ni, quam apud iam dictum prophetam habemus his uerbis, Et quando nata es, non est pre-
 cibus umbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem. Quibus utiq; uerbis luxuriæ superflu-
 itatem uituperat, quia uiris quidem in lumbis, fœminis autem in umbilico luxuria est, te-
 stante domino, qui de diabolo loquitur ad beatum Job. Virtus eius in lumbis eius, & po-
 testas eius in umbilico uentris eius. Igitur umbilicus tuus crater tornatilis, quid est nisi ac si
 diceret, Perfecta est in te uirtus castitatis, & liberata es ab omni carnalis appetitu uolupta-
 tis? Parum quippe fuisset ad laudem uerae uirtutis, dixisse, iuncturæ fœminum tuorum,
 sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis; nisi & istud adderetur, umbilicus tuus cra-
 tertomatilis, nunquam indigens poculis, quia uidelicet illo praecedenti uerficulo solum de-
 negatur opus sue effectus carnalis commercii; isto autem sequenti appetitus quoque cogi-
 tationis, qui si inesset, nunquam ueraciter diceretur umbilicus sic præcibus, imo & circum-
 cibus, ut crater tornatilis, neq; adderetur adhuc, nunquam indigens poculis. Quidnam est
 umbilico non indigere poculis, nisi non uiri uel sitire per appetitum libidinis? Hinc enim
 per quandam sapientem dicitur in mulierem malam. Sicut uiator sitiens ad fontem os su-
 um appetiet, & ab omni aqua proxima biberet. Ergo tu o Sunamitis, o filia principis, corde
 & corpore es casta, mente & carne integra & incorrupta, cogitatione & opere munda. Ut
 autem perficiatur ista laus, dicendum, quia locutione quoq; utilis es atq; pudica. Hoc est,
 quod nunc dico ego dilectus tuus. L Venter tuus sicut aceruus tritici vallatus lilijs. —
 Venter tuus, venter interioris hominis, iuxta quod quadam loco dixi, qui credit in me, si
 cut dicit scriptura: flumina de ventre eius fluent aquæ uiuæ, ipse est sicut aceruus tritici, id
 est, nunquam indiget pane uerbi dei, imo abundant omni triticum quocunq; seminauerunt
 alii. Illuc illatum est omne, quod prophetarum fides elaborauit, Exempli gratia, ut Esaias
 qui dixit: Et accessit ad prophetissam, & concepit & peperit filium. Tu enim o dilecta, tu
 es illa prophetissa, ad quam accessit omnis sanctus & fidelis propheta, ad quam tendebat,
 & in qua completa est omnis sancta & fidelis prophetia. Hinc venter tuus sicut aceruus
 tritici, quod uidelicet triticum prudenter congregasti, meditando in scripturis, sicut dictum
 est quodam in loco: Maria autem conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo. Lucæ. 2.
 Huiusmodi aceruus bene est vallatus lilijs, quia profecto pulchritudo castitatis, sicut clau-
 midine sensus ad intelligendum scripturas efficit, ita & authoritatem parat omni homini

Dissūctio fœs-
minū in ancilla
Ezech. 16

Iunctura fœs-
minū i libera

Ezech. 16

Gregorius

Iob. 40.

Umbilic? Ma-
riae crater tor-
natilis, &c.

Ecc. 26

Iohan. 7
Venter Mariae
ur aceruus
tritici.
Ela. 8,

Vallat? lilijs

LXVIII. RUPERTI IN CAN.CANTI. CAP. VII.

ut dignus sit foris eloqui ea, quæ intus reposuit uel contulit, uerba dei, triticum dñi. **L**udo
Vbera tua sicut duo hinnuli capree gamelli. **C**ollum tuum sicut turris eburnea. **E**t ista laus liberæ, opposita est uituperatiæ ancillæ, imò & ancillag, quæ ex una factæ sunt
duæ. Fili hominis (ait dñs ad prophetam Ezechiel) duæ mulieres filia matris unius fuerunt,
& fornicatae sunt in Aegypto, in adolescentia sua fornicatae sunt ibi, ibi subacta sunt ubera
eas, & fractæ sunt mammæ pubertatis eas. Quæta iniuria seruitatis, in illa tali subactio
ne ubera, talicq; fractura mammæ. Et q; tu dec⁹ libertatis hic scdm similitudines istas, vide
licet hinnulæ, gemelloæ, capreæ atq; turris eburnea. Ergo tu o libera Sunamitis tu maxie
cuius duo ubera sunt gemella, seculis oibus inaudita, uirginitas atq; fecunditas tu (in q; d) di
lecta singularis, libera es ab omni iugo peccati, scdm istas similitudines hinnulæ capreæ atq;
eburnea turris. **¶** Quid est collu tuu, uel quale est collu tuu? Vtq; nō extensus, imò am
biliter demissum, & hæc est humilitas tua, fortitudo magna, fortitudo pulcherrima: uere
sicut turris eburnea, quæ & aspectu amabilis, & statura sit fortis. Cui fortis, cui amabilis.
Deo fortis, deo amabilis: diabolo autem terribilis, inaccessibilis. **Q**uomodo ipsi deo fortis? Ni
miru sicut ex istis comprobatur exemplis. **Q**uia si contra deu fuitisti (ait ipse ad patrem
tuum fidelem Iacob) quanto magis contra homines præualebis? Ad Moysem autem Ceno
(inquit) q; populus iste duræ ceruicis sit, dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, &
deleā eos, faciamq; te in gentem magnam. Et non dimisit eū, imò tam diu luctatus est, ut uidet
deus q; eū superare non posset, diceret illi: dimisi iuxta uerbū tuum. Quali fortitudine la
etabatur iste uel ille? **¶** Profecto humilitate sicut & de isto Psalmista dicit: Si non Moyse
electus eius stetisset in confractione, id est, in nimia mentis humilitate in conspectu ei⁹, de
illo autem propheta Osee, cū dixisset: In fortitudine sua directus est cū angelo, & inuuluit ad
angelu, & confortatus est: confessim, fortitudinis eius exprimens modū, subiunxit: Pleuit
& rogauit eū. **I**gitur o dilecta collum tuu, quod est humilitas tua, turris eburnea, id est, for
tissima est atq; pulcherrima: quam respiciens altissimum dedit tibi gemellos istos dulces hin
nulos, duo ubera hæc, uirginitatem atq; fecunditatē, & ecce habes tria insignia hæc: tertiu
quippe humilitas tua est. **L** Oculi tui sicut piscine in Esebon, quæ sunt in porta filie
multitudinis. **I**n q; oculi tui sicut piscinae? Nimiru i eo, q; nō deficit uisa aquæ & uima
xime p cunctis mortalibus, semp cōpuncta corde, dicere potes: Fuerūt mihi lachrymæ mee
panes die ac nocte. **P**ropterea dixi, sicut piscinae non qualescunt, sed piscinae in Esebon, id
est, in maxima compunctione. Esebon quippe interpretatur, cingulum moeroris, unde &
congrue nomen hoc magnitudinem significat compunctionis. Quæ sunt in porta filie
multitudinis, id est, in prima portione terræ promissionis. Esebon quippe ciuitas fuit deo
regis Amorræi, qui regnauit in Esebon, & ipsa data est filii Ruben in possessionem trans
Iordanem. **F**ili autem Ruben (ait scriptura) & Gad uenerunt ad Moysem & Eleazarum
sacerdotem, & petierunt terram illam, præcepitque Moyses Eleazar sacerdoti, & lu
sue filio Nun, & principibus familiarium dicens. Si transferint filii Gad & filii Ruben uo
biscum Iordanem omnes armati ad bellum, date eis terram Galaad in possessionem. Re
ste ergo dicitur, quæ sunt in porta filie multitudinis, quia prima fuit possessione gentis, quæ
in Aegypto multiplicata, ingrediebatur terram promissionis. Hoc ad mysterium valde p
tinuit, icilicet piscinas taliter designare quæ sunt in porta multitudinis, sunt enim prima ex
perimenta supernæ dulcedinis beatæ possessionis, ita ut iā ueraciter dici possint terra pro
missionis, secundum magnum sacramentum scripturaræ dicentes. Cunq; ceperisset eam, vide
licet Cariath Sepher, quod interpretatur ciuitas literæ, Othoniel filius Ceuez, frater Ca
leph minor, dedit ei Caleph Axam filia suā coniugem, quam pergentem in itinere monuit
uir suus ut peteret à patre suo agru. Quæ cū suprasset, sedēs in asino, dicit ei Caleph. Quid
habes? Atilla respondit. Da mihi benedictionem. Qui a terram arentem dedisti mihi, da
& irriguum aquis. Dedit ergo ei Caleph irriguum superiorius, & irriguum inferius. **S**ecundum
dum facti huius similitudinem, irriguum superiorius accipit anima, cum se in lachrymis cele
stis regni desyderio afflit: irriguum uero inferius accipit, cum inferni supplicio flendo
pertimescit. **I**gitur in his uerbis, oculi tui sicut piscinae in Esebon, quæ sunt in porta filie
multitudinis, hic sensus est mysticus, ac si diceretur. Oculi tui præ amore uel desyde
rio dilecti,

Irriguum superi
us & inferius

COMMENTARIORVM LIB. VI. LXIX.

rio dilecti, quo langues & compungeris, fluunt lachrymis, & istæ lachrymæ piscinæ sunt in Ezebon, id est, aquæ manantes cingulo mœroris, ista compunctio terra est irrigua aquis, principium quoddam supernæ dulcedinis & æternæ hæreditatis, sicut illa Ezebon & terra trans Iordanem, prima fuit possesio terræ promissionis, illi filiæ multitudinis, scilicet Israëliticæ plebis cuius multitudine non pauciores sunt qui ascenderunt vel ascendunt, ut re-promissionem accipiant æternæ hæreditatis. **L**Nasus tuus sicut turris libani, que respicit contra Damascum. **V**ere ingenua, uere libera Sunamitis, nam habens egregium, at illa ignobilis ancilla nam habet præcibus, sed & aures eius præcibus sunt, sicut diuinum est per prophetam superius memoratum. Propterea o Ooliba hæc dicit dominus deus: Ecce ego suscitabo oes amatores tuos contra te, &c. usq. Nasum tuum & aures tuas precent, & qui remanserint gladio concident. **V**t dictum ita & factum est. Nunquid enim illa talis ancilla nam habet aut aures? Sinalum haberet, aliquid de longinquu sentiret, ali quid de futuro seculo cogitaret aut desyderaret. Si aures haberet, non solam literam atteneret, sed & significante in litera spiritum audiret. Nunc autem solis præsentibus delectatur, nec audit eum qui totiens ad audiendum invitauit, dicendo, qui habet aures audiendi, audiat. Igitur neq; aures necq; nam habet. **T**u autem o Libera, nam integrum, nam (utiam dictum est) habes egregium, quæ sano odoratu sentis & appetitu traheris, non eorum quæ uidentur, sed qua non uidentur, secundum illud: Est enim fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparatum. Quomodo tibi est namus eiusmodi? Sicut turris libani, quæ respicit contra Damascum, id est, contra cruentum supradictæ ancillæ filium Damascus namq; interpretatur bibens sanguinem & illum significat, de quo Apostolus loquitur, dicens: Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus est, persecutus est, qui secundum spiritum, ira & nunc. Fortissimo spe ac discretionis nam opus erat contra omnem eiusmodi falsum fratrem, ludendo persequenter, persequendo ludentem, ne usq; quaq; illudat: & si corpus laedit, saltem anima non decipiatur. Et fortis utiq; est namus iste dialis creationis, sicut turris libani, dum rite spernendo uisibilia, & sperando inuisibilia, fortiter resistit, nec frangitur uisibilium incommodes, iuxta illud: Duxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis à facie inimici. Quomodo turris ista respicit contra Damascum? Nimirum sensui eius sensum habendo contrarium, iuxta illud. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt: qui uero secundum spiritum, quæ sunt spiritus, sentiunt. Est autem in respectu isto etiam manifestum Damasci, idem filii ancillæ, obprobriu. **S**icut enim in interiori homine Damascus ille perdidit omnem discretionis & spiritualis intelligentiam nam sic & exercitus quoq; quandam perdidit namum suum, nam magnam, scilicet in civitate Hierosolymam, & nobile templum, & cætera insignia quæ destruta sunt; quibus ablatis, ita ignominiosa facta est circumcisio carnalis, sicut nam præcisus deformis efficitur facies cuiuslibet hominis, & sic circa quæ respicit, ipsa etiam tamē Damascum contemnit & dicit. Tu ancilla superba cum filio tuo Damasco, quid faceres si uel tu namuta, uel fille namus tuus esset: cum nec saltem exterius nam habes, pulchram te existimes? Quid (inquam) faceres, si templum tuum & ciuitas tua permanisset? Bene igitur o libera Sunamitis namus tuus contra Damascum respicit firmiter stans sicut turris libani. **C**aput tuum ut camelus, & come caput tui sicut purpura regis iuncta canalibus. **C**armelus scientia circumcisionis interpretatur. Caput uero principale est corporis, & probum ut camelus, & come caput tui sicut purpura regis iuncta canalibus. His ergo fieri incipientibus, levata capita nostra, id est, exhilarate corda nostra, quoniam appropinquat redemptio nostra. Igitur caput tuum ut carmelus, id est, cortuum scientiam circumcisionis habet, ut legitime & sicut necessarium est circumcidatur, quisquis secundum deum & secundum fidem quam in te est iustificari uult. **A**n non & Moyses circumcisionem istam prescripsit, circumcisionem cordis? Circumcidite igitur (aut ipse in Deuteronomio) præputium cordis nostræ, & cervicem nostræ induretis amplius. Quid est ista circuncisio, nisi pfecta dei dilectionis? Nam & in alio loco, cū dixisset: Circuicidet dominus tuus cor tuum, & cor seminis tui, ita subiunxit. Ut diligas dominum deum in toto corde tuo, & in tota aia tua. **P**orrò circuncisio Scientia carnis ueram in hoc habes, ut non dubites illam cessare debuisse, ex quo uenit, & manet.

Nasus ancillæ præcibus.

Ezech. 23

Matth. 55

z. Cor. 4
Hebr. 11

Damascus
Gala. 4

Gene. 29
Nasus, sicut
turris libani,

Psal. 60

Roma. 8

Ie. 1 exteriū

Caput p eos
de aliquando
ponitur.
Lucæ. 21

Circumcisio
cordis.
Deut. 10

Deut. 30

LXX. RUPERTI IN CAN. CANTI. CAP. VII.

Gene. 17
Rom. 4
**Scia legis & ce
rimoniarum, scz**
Spiritualiter
Leui. 4.
Leui. 5. &c.
Heb. 2
**Purpura res
gispassio chri
stie. Mat. 27**
**Decora inde
licjs.**
Mat. 16. & 20
Iohan. 12
**Ascendam in
palmarum, exal
tabor i crucē**
Lucas. 14

& manifestatum est semen, cuius uenturi fidem habens Abraham, signum accepit circuncisionis, signaculum iustitiae fidei. ¶ Dixi de scientia circuncisionis, qd dicam de scientia legis: Hoc nimirum, quod omnem illam, scilicet ceremoniarum legem, spiritualiter intelligis. Hoc est, quod dico, & cornæ capitii tui sicut purpura regis, iuncta canalibus. Cornæ capitis, id est, sensus cordis tui in meditando uel cogitando mysteria legis dei: Exempli gratia, quid mysterij contineat uetus immaculatus, iussus offerri pro peccato sacerdotis, qui peccauerit & populum derelinquere fecerit, quid hircus de capris, quid capra, & quid ovis, quid turtur, & quid pullus columbae, cunctusq; ritus sacrificij: meditando (inquit) in his, & in ceteris huiusmodi, cornæ capitii tui, id est, sensus cordis tui sunt, sicut purpura regis, uidelicet cuncta referendo ad sacramentum passionis dilecti tui, qui propter ipsum, quod passus est, rex constitutus & gloria & honore coronatus, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. ¶ Et recte passio regis, dicitur purpura regis non solum propter purpureum colorum sanguinis, quem in passione effudit: uerum etiam propter purporam derisoriam, quam circundederunt ei, protinus tribus pennis passionum consummandum, scilicet flagellandum, crucifigendum, lancea percutiendum. Nam illi quidem irridentes purporam circumdederunt ei, tanquam regi, sed ille serio & purporam admisit, & calatum pro sceptro suscepit in dextera quia certissime per haec siebat, ut & in celo & in terra purporam regni, & sceptrum acciperet imperij. Proinde purpura illa recte dicitur iuncta canalibus, quia sicut purpura eo magis tingitur, & preciosior fit, quo uicinius atq; diutius iuncta fuerit in circa canalibus, ita passio dilecti eo gloriosior est, quo amplius præ cunctis sacrificijs processit secundum consilium diuinitatis, cuius uidelicet consilii archana, quasi quidam canales sunt per quos cucurrit preciosissima haec tintura purpurea, qua dilectus iste, qui erat uirginitate candidus, factus est morte uel passione sua, & permanet in æternum rubicundus, deus uere gloriosus, & homo ualde speciosus, & in utraq; substantia rex unus semper & ubiq; uictoriosus. ¶ Quam pulchra es, & qd decora charissima in delicijs. Statura tua assimilata est palme, & vbera tua botrys. ¶ Quid est in delicijs pulchram & decoram esse, nisi in abundantia gratiae mansuetudinem summamq; humilitatem cordis habere: Deinde dona gratiarum & intelligentia scripturarum sue sacramentorum coelestium vere sunt deliciae, & humilitas cordis uera pulchritudo est, res decora, & deo amabilis uirtus est. Haec in te coniuncta sunt ò charissima, tales deliciae, talisq; pulchritudo. Quod enim dixi: Statura tua assimilata est palmae, & ubera tua botrys. Et ne dubium sit, cui palma dicam adhuc. ¶ Dixi, ascendam in palmarum, & apprehendam fructus eius. Et erunt vbera tua sicut botryi vineæ, & odores tui, sicut malorum: guttur tuum, sicut uinum optimum. ¶ Magna igitur humilitas, quam ista pulchritudo sonat, statura tua assimilata est palmae, quia tale est, ac si dicam, mihi assimilata es omni habitu mentis tuae, mihi (inquit) assimilata es, in eo quod in crucem ascendi mitis & humili corde. Hunc ergo ascensum meum futurum dixi, nec quisquam amicorum dubitauerit quin dixerim tibi. Si enim ipsi amicis dixi: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur ad crucifigendum, & alia multa ad hunc sensum pertinentia: imò si & inimicis dixi: Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum, quanto magis o charissima dixi, aut dicere debuit: Ascendam in palmarum, & apprehendam fructus eius. & erunt ubera tua sicut botryi vineæ, & odores tui sicut malorum: guttur tuum, sicut uinum optimum. Hoc erat dicere, exaltabor in crucem uictoriosam, & moriendo morte fructuosa, operabor velociter salutem omnium creditum, & deinde doctrina tua, doctrina legalis atque Euangelica, tempore opportuno palam prædicabitur, sicut in autumno dulces botryi comeduntur, & bonus ubiq; diffunditur odor bonorum operum tuorum, & dulcissimum atq; delectabile mihi erit elos quium tuum sicut uinum optimum. Tu autem ad haec. ¶ Bignum dilecto meo ad portandum, labijsq; & dentibus eius ad ruminandum. ¶ Et reuera, ut dicas, ita est. Sicut enim uinum optimum dignum regibus est ad potandum, labijs & dentibus eorum ad ruminandum, sic eloquii tuu digni mibi est ad audiendum, cunctisq; amicis & testibus meis ad predicandum. Quid faciemus uel qd ibimus cum tantis istis dilectis delicijs? Nostris enim, q; primi aditas delicijs asuocati sunt, uenire nolunt, sed abiecent negligentes, alias in villa sua, alias uero ad negotiaciones suam re-

COMMENTARIORVM LIBER VI.

LXXI

lum, reliqui uero tenuerunt amicos nostros & contumelia affectos occiderunt. Quid igit
tur faciemus? Ego dilecto meo, et ad me conuersio eius. Ueni dilecte mi, egredia
m in agrum, commoremur in villis. Mane surgamus ad vineas, videamus si
floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica. Ibi dabo tibi
uera mea, Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. Omnia poma no-
ta tvereta, dilecte mi, seruauit tibi: Hæc ego dilecto meo locuta sum, & ad me con-
uenio eus, uidelicet non improbando, immo propositum hoc habendo, ut egrederemur,
quippe qui iam dudum dixerat ad ciues suos: Amen dico uobis, quia nemo propheta ac-
cepit e in patria sua, & hoc dicto pauca interlocutus ipse transiit per medium illoꝝ ibat,
significans utiqꝫ transiit se à ciubus suis, & egressurum in agrum, & commoratu-
rum in villis. Itaqꝫ concordans proposito dei, ueni(inquam) dilecte mi, egrediamur in agru-
commoremur in villis, ut uidelicet, qui erant agrestes, fiant domestici qui erant uillani, fi-
ant ciues dei, & iuxta propheticum oraculum latetur deserta & inuia, & exultet solitudo,
& floreat quasi lilium, germinans germinet & exultet latetabunda & laudans, & gloria liba-
nidei ei, gloria scilicet hæc, ut uideant gloriam domini, & decorum dei nostri, cuius uisio
ne indignum se libanus iste, id est, populus Iudaicus facit, repellendo uerbū dei. Illuc egre-
diamur, ibi commoremur, & ibi commorantes, mane surgamus ad vineas, sine dubio iam
ille nostra commoratione propagantes. Videamus si floruit uinea, si flores fructus partu-
runt, si floruerunt mala punica. Nam tunc floruit uinea, sed iam in villis eiusmodi de car-
negenitulum agrestium nati sunt aliqui, qui sint ad uitam æternam præordinati, sine dubio
mixt creduti, & tunc flores fructus parturiunt, si dociles inueniuntur ad bene operan-
dum, tunc etiam floruerunt mala punica, si inueniuntur in illis aliqui, quorum fides usqꝫ ad
martyrium durare sufficiat, qd sine dubio futurum est. Ibi dabo tibi ubera mea, scilicet nu-
trientia multitudinem filiorum, quos in nouam infantiam secunda tibi pariet gratia. Vn-
de hoc ita certum est, quod multitudo filiorum nasci debeat illuc, ubi hactenus sterilitas
fuit. Videlicet tam ex scripturarum testimonij, quæ testantur ita debere fieri, quam ex p̄,
semibus experimentis, quia Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. Mandra-
goræ mala habet suave olentia, quæ & ἀθεροπολές appellatur, quod habeat radicem,
format hominis similitatem: cuius cortex uino mixtus, ad bibendum datur his, quorum
corpus propter curam secundum est, ut soporati dolorem minime sentiant, sterilibus quo-
& mederi fertur, ut concipiant: Mandragoræ ergo dederunt odorem in portis nostris, id
est, experientia præsto fuit, quod iam fieri debeat illud, quod gentilitati hactenus sterili-
sinitus propheticus promittit. Lauda(inquiens) sterilis quæ non paris, decanta laudem &
luminis que non pariebas, quoniam multi liliu[m] desertæ magis quam eius que habet uirum
& cetera. In portis(inquam) nostris, id est, dum adhuc sumus in finib[us] nostris, in finib[us]
inuidis, sensimus odorem huiusmodi. Venerat enim iam æthiops Eunuchus adorare in
Hierusalem, & reuertebatur sedens super currum suum, legensqꝫ Esiam prophetam, cum
esse sentiens spiritus sanctus odorem eius, dixit ad Philippum. Accede & adiunge te ad
currum istum. Sed & tunc eramus in portis nostris, quando odorem dederunt in conspe-
ctu domini eleemosynæ Cornelii Centurionis. Ad hunc odorem & illud pertinet, quod
postmodum ciudam amicorum talis uisio per noctem ostensa est. Vir macedo quidam
erat, & deprecans eum, dicens: Transiens in Macedoniam adiuua nos. His atqꝫ alijs
modis odorem dederunt Mandragoræ in portis nostris, secunditatem significantes de lo-
co sterilitatis. Nunquid autem ibi tantummodo ubera mea dabo tibi? Ibi &

Egrediamur
in agrum.
Lucæ. 4

Comoremus
in uillis.
Esa. 35

Si floruit uis
neas.

Ibi dabo tibi
ubera mea

Gene. 30.
Quo, gētesue
nerūt ad fidē.
Esa. 54.

Actu. &

Actu. 10

Voua & uero
a seruauit tua
Dsee. J. 3.
Rom. 9.

Noua & uetera seruauit tibi
Osee. 3 Rom. 9. Heb. 5. Luke 4

FINIS LIBRI SEXTI.

Ruperti

R VPERTI ABBATIS

TUTIENSIS IN CANTICA CANTICORVM
DE INCARNATIONE DOMINI

COMMENTARIORVM

LIBER SEPTIMVS.

ACTVM EST, O DILECTISSIMA

Felixegressus
dilecti & dile
cta in agris
ad gentes.
Actu. 13.

Esa. 49.

dilecti, factum est, ut dixisti, ueni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in uillis. Felix dies felicia nobis tempora huius egressus uestri ad nos ab illis, qui repulerunt uos, dicentibus amicis, & uestri confilii concessis ad illos. ¶ V obis quidem oportebat primum loqui uerbum dei, sed qm repellitis illud & indignos uos iudicatis aeternae uitae, ecce conuertimur ad gentes. Nung uero nolum illud audierant dictum propheticum quod subiunxerunt, dicentes: sic enim praecipit nobis dominus, posuit te in lucem gentibus, ut sis salus mea usq; ad extermum terrarum. Imo & cetera q multa huius gratiae oracula distul se

tissimum audierant & intellexerant, quod tu hic o gratia plena dixisti: V eni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in uillis. O quantum gaudium, quanta exultatio illius sterilis & deserta, quae non habebat uirum, quando certum de scripturis prophetis egressus uestri ad ipsam & sua salutis audiuit testimonium. Audientes autem gentes, ait illascritura gauisae sunt, & glorificauerunt uerbum dñi, & crediderunt quodq; erant praordinati ad uitam aeternam. Secundum illud gaudium praesenti loco loquitur ipsa exultans & latabunda & laudans.

C. VIII. ¶ Q uis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meae, vt inueniam te foris, et deosculer, & iam me nemo despiciet? Apprehendam te & ducam te in domum matris meae, & in cubiculum genitricis meae ibi me docebis, & dabo tibi poculum et vino condito, & mustum malorum granatum meorum. Ista admirativa percunctatio, quis mihi det te, similis illi est, & unde hoc mihi, ut ueniat mater dñi mei ad me: & ista exultatio, inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet: similis est illi responsu tuo ad angelum, ecce ancilla dñi fiat mihi secundum uerbum tuum. Similis nanc est, uel quae haec dicit, sicut decet filia silem esse mis. An no tu m eius q uia & salutem pepisti? An no filia tua hec e, uidelicet imitatione fidei. Si Abrahā p̄f getū, & Sarra mater gentium recte dicitur & est, uidelicet propter fidem, quantomagis tu o fidelissima fidelium mater es omnium nostrorum. Propterea dicit ista ualde attonita propter audiū super dictum magna gaudiū multitudine. Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meae. Fratrem suum dicit dilectum suum, & describit eum dulci descriptione, sugentem (inquietus) ubera matris meae. Cuius natris meae nisi uirginis Mariæ. ¶ Propterea de patre nihil dixit, quia uidelicet in fratre isto, ut conciperetur uel nasceretur, fieretq; filius naturae carnis nostræ, uel nihil patravit. Totum, quod frater noster est, de matre est. Matris ubera suscit, sed non de patris radice fluxit. Mater ista, mater est, quia caro ista, caro nostra: & si desista, fides tua o Maria, fides nostra est. Non se capit, intus magnitudo gaudiū, intus corde credentis, & felicitatem suam admirantis, quod deus filius dei, frater eius factus est, frater eius o mater ex te cuius ubera suscit. Erumpit & clamat. Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meae, & adjicit, ut inueniam te foris, & deosculer. & iam me nemo despiciet: Despiciebatur enim utpote sterilis & deserta sine uiro, id est, sine deo in hoc mundo: despiciebatur (inquam) & dicebatur praeputium (ut Apostolus ait ab ea quae dicitur circuncisio in carne manufacta, & erat alienata a conuersatione Israel). Inueni age uerisimiliū, quia multi filii deserta magis q; eius que habet uirum. O frater uictor, os uigens ubera matris meae, quid est inuenire te foris? Quid est te deosculari? Inuenire te foris, est exire ad te extra castra, qui sicut extra portam passus es, ita extraneus fratribus tuis & peregrinus filius matris tuæ factus es, tecum deosculari, improprium tuum uenerari, & fac ramenta pietatis

Ibidem. ¶ Encyclus ppplus
lia Marie
Gene. 17.

Lucx. 1.

Ista admirativa percunctatio, quis mihi det te, similis illi est, & unde hoc mihi, ut ueniat mater dñi mei ad me: & ista exultatio, inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet: similis est illi responsu tuo ad angelum, ecce ancilla dñi fiat mihi secundum uerbum tuum. Similis nanc est, uel quae haec dicit, sicut decet filia silem esse mis. An no tu m eius q uia & salutem pepisti? An no filia tua hec e, uidelicet imitatione fidei. Si Abrahā p̄f getū, & Sarra mater gentium recte dicitur & est, uidelicet propter fidem, quantomagis tu o fidelissima fidelium mater es omnium nostrorum. Propterea dicit ista ualde attonita propter audiū super dictum magna gaudiū multitudine. Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meae. Fratrem suum dicit dilectum suum, & describit eum dulci descriptione, sugentem (inquietus) ubera matris meae. Cuius natris meae nisi uirginis Mariæ. ¶ Propterea de patre nihil dixit, quia uidelicet in fratre isto, ut conciperetur uel nasceretur, fieretq; filius naturae carnis nostræ, uel nihil patravit. Totum, quod frater noster est, de matre est. Matris ubera suscit, sed non de patris radice fluxit. Mater ista, mater est, quia caro ista, caro nostra: & si desista, fides tua o Maria, fides nostra est. Non se capit, intus magnitudo gaudiū, intus corde credentis, & felicitatem suam admirantis, quod deus filius dei, frater eius factus est, frater eius o mater ex te cuius ubera suscit. Erumpit & clamat. Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meae, & adjicit, ut inueniam te foris, & deosculer. & iam me nemo despiciet: Despiciebatur enim utpote sterilis & deserta sine uiro, id est, sine deo in hoc mundo: despiciebatur (inquam) & dicebatur praeputium (ut Apostolus ait ab ea quae dicitur circuncisio in carne manufacta, & erat alienata a conuersatione Israel). Inueni age uerisimiliū, quia multi filii deserta magis q; eius que habet uirum. O frater uictor, os uigens ubera matris meae, quid est inuenire te foris? Quid est te deosculari? Inuenire te foris, est exire ad te extra castra, qui sicut extra portam passus es, ita extraneus fratribus tuis & peregrinus filius matris tuæ factus es, tecum deosculari, improprium tuum uenerari, & fac ramenta pietatis

Ephe. 2. ¶ Rom. 2.

Gala. 6.

Esa. 54.

Gala. 4.

Inueniam te
foris.

Heb. 13.

Psal. 62

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

pietatis tuæ familiariter cognoscere est. Nam inquantu illa cognoscimus & diligimus, in tantu te amabiles amantem deosculamur. Quis fructus, quod emolumen tuu huiusc inuenitionis, huiusc deosculacionis? Apprehendam te (inquit) & ducam in domum matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, ibi me docebis. Quomodo fieri hoc? Videlicet cum tuis fueris potius osculis, cū tu mihi tua mysteria reuelaueris: habebo ego haec tenet sterilitas habebó ex te filios innouatae iuuentutis, quos te faciente ordinabo mihi lectores atque lectrices, canto res atque cantrices, sacerdotes siue pontifices, propheticæ atque catholicæ gratiae appropinquentes, & constituta ex eis scholas legentiū atque choros canentiū: adhibeo mihi tribus p̄ dicantū, & linguas interpretū, ut mihi explicit scripturas, quae de te sunt, & quae haec tuus intus in una lingua latuerunt. ¶ Atque ita ordinata castro acie irrumpā domum matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, ubi haec tenet requiescunt bestiæ & habitant dracones siue stiriones & pilosi saltant & respondent ululantes: dum colitur adulter Jupiter, cæteroru p̄ non deo, sed daemoni terræ phalanges, protractisq̄ foras omnibus, inducunt te illuc, ut & in domo matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, scilicet & in palacijs regū, & in tēplis quondam dæmoni nomen tuu inuocetur. Ibi me docebis palam, & cū libertate uocis, more tuo, quemadmodū dixisti: Ego palam locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihilo. ¶ Et dabo tibi poculum ex uino condito, & mustū malorum Granatorum meorum. Quid enim aliud uel maius dare possum? Hoc ut daret, inuenit & ille, qui dixit. Quid retribuam domino pro omnibus quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. Et dilectus: Prius bona pro malis, deinde bona pro bonis dñis mihi retribuit. Quid retribuam? Hoc deliberans, ad id ueni, cū aliquid maius non possim. Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. Hoc est quod nunc dico. Et dabo tibi poculum ex uino condito, id est sacrificium offerat, & uere sanctum inuisibili passionis tuæ sacramento. ¶ Nec solum ibidem faciam, uerū etiā mustū dabo tibi malorum Granatorum meorum, id est, præciosam in conspectu tuo mortem sanctorum martyrum tuorum, qui q̄plures ex me tuas mortis imitatores erunt. Hoc erit tibi poculum, quod non erit sanguinis brutorum animalium. Hinc enim uel tu uel pater tuus, deus deo, dominus, locutus est. Nunquid māducabo carnes thauorum, aut sanginem hircorum potabor? Immola deo sacrificium laudis & redde, &c. ¶ Leua eius sub capite meo, & dextera eius sub cautele mea, & dexteram meū taliter introducere in domum matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, & multas proinde pressuras habemus tolerare, sed nolite pertinacescere. Ipse ubiq̄ p̄ sens, duplice consolatione cōsolabitur me. Nā leua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me, leua eius, id est, temporalis interdū prosperitas, ne in laboribus deficiam, sustentabit me, neq̄ tentari dimittet supra id quod possum sustinere: & dextera, scilicet spes retributionis æternæ non incerta, fortius atque abundantius lœtificabit atque delectabit me. Flet mihi iam in isto seculo cōsolatio hæc, ut ipsi reges uel principes mihi dentur in familiis illa uero dextera, ubi immortalitas regnat, ipsum uiuera sum ego uisione æterna in decore suo, fratrem meū, dilectū meū, regem regū, & dominum dominantiū, iamq̄ tantū bonū pragustare cupio per contemplationis studiū. ¶ Adiuro vos filie Hierusalē, ne fuscitent neq̄ euigillare faciat is dilectam, donec ipsa velit. ¶ Hoc sciens ipse frater meus, quia solus meditor uel meditari cupio amplexus dexteræ eius: ne (inquit) fuscitetis, neq̄ euigillare faciat is dilecta, donec ipsa uelit. Ne (inquit) fuscitetis, uidelicet eo modo quo Martha fuscitare uolebat Mariam sororē suā. Maria namq̄ sedens ad pedes dilecti, audiebat uerba oris eius. Hoc erat requiescere. At illa, q̄ satagebat circa frequens ministeriū, nolens fuscitare: Domine (inquit) nō est tibi curē, q̄ soror mea reliquit me solā ministrare? Dic ergo illi, ut me adiuuet. Cūctis filiabus eiusmodi, q̄ corporale ministeriū siue actualē uitam nesciunt discernere, quantū distet à dignitate cōtemplationis, dictū hoc esse nemo dubiter, ne fuscitent neq̄ euigillare faciat is dilecta, donec ipsa uelit. Nā illa, quae optimā partē elegit quæcāq̄ studet uerbo dei, ipsa est dilecta: cæteræ q̄ sollicitæ sunt & turbantur erga plurima, sicut Martha illa, filia sunt. ¶ Que est ista que ascendi de deserto, delicijs affluens, innita super dilectum meum? Ab isto uerficulo usq̄ ad finem decantatio clarissima, circa illā uerlatur degentibus electā atque dilecta, cuius electio fratri gratiae est, fructus

sterili sepe
rit filios plus
rimos.

Iego t̄ apo
stolicæ
1. Cor. jz.

Esaia. jz.

Iohann. ja.

Psal. jjr.

Mustū malorum
rū Granatorum

Psal. 49.

Quid leua,
quid dexte
ra hic dicitur
1. Cor. o.

Martha non
debet fuscita
re Mariam.

Lucas. jo.

LXXIII. RUPERTI IN CAN. CANTI. CAP. VIII.

sive effectus euangelicæ p̄dicationis, ex quo fieri cœpit, o dilectissima dilecti, illud q̄d dicebas: Veni dilecte mi, egrediamur in agrū, cōmoremur in uillis. Hunc tantū egrēliū uenit, & dicit. Que est fructū admiratur elec̄tio ex Iudæis, q̄ per uia numero per euāngeliū uenit, & dicit. Que est ista, quæ ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super dilectū suū. De deserto, id est, de agro & de uilli, quo uos o dilecte & dilecta, cū confilio supradicto egredi atq; cōmōrari uoluitis. Quæ est ista? Vbi latebat? Mira res. Nobis nulla erat, nūq; erat, sed illi erat, in illo erat, de quo ueraciter dicitū est, quod factū est, in ipso uita erat, & de quo Joha. 5. Roma. 4. dicit alius quidam amicorū, qui uocat ea quæ non sunt tanq; ea quæ sunt. ¶ Qualis erit?

Joh. 5. 1. Cor. 12. Qualis ascendit? Delicijs affluens, innixa super dilectū suū. Lure miremū quantis uel quæ libus delicijs affluit. Delicijs gratiarū, quæ manifestantur ad utilitatem, uidelicet sermonē sapientiæ, sermone scientiæ, fidei, gratia sanitati, operatione virtutū, prophetia, discretiōne spirituū, generibus lingua, interpretatione sermonū. ¶ Quomodo aut uel ad quidam nika super dilectū suū. Nimirū ut non timeat timorem hominū, ut non deficiat in tribulationib; bus quæ illā inuenērunt sive inuenturē sunt, tribulationib; atq; persecutionib; inimico rū uisibilium atq; inuisibilium paganorū, Iudeorū, hæreticorū, & spirituum malignorū. Quomodo enim inter hæc omnia lubriteret, nisi innixa esset super dilectū suū? Nunquid innixa deberet esse super semetipsam, aut super quemlibet aliū? Tunc utiq; caderet, stare nō posset. Nunc aut dicit: Dñs illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dñs protector uite meæ, à quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meū. Si exurgat aduersum me præliū, in hoc ego sperabo. Hoc dicere & facere, nimirū est innixam esse lu per dilectū. Quomodo factū est istud? Quomodo talis & taliter ascendit? ¶ Sub arbore malo suscitauit te, ibi corrupta est mater tua, ibi uiolata est genitrix tua. ¶ Delectio ex Iudæis nunquid quasi nesciens admiraris? Nūquid causam nescis cur ista taliter ascenderet debuerit? Ego causam dico tibi, quia mater tua, genitrix tua, me dereliquit, me abne gavit uirū suū, regem suū, & iccirco aliam duxi, dato illi libello repudiū, & hæc est quæ taliter ascēdit. Vbi nā hoc accidit? Sub arbore malo, ubi te suscitauit sub ligno crucis, ubi te redemit? Propterea dixi sub arbore malo, id est, sub arbore afferrante fructus suos, quia uidelicet lignū crucis nō sterile lignū fuit, sed fructus attulit uitæ & salutis. Ibi te suscitai, sed mater tua synagoga, genitrix tua, gens Iudaica, ibi corrupta est, dicendo, non habemus regem, nisi Cæsare: ibi uiolata est, clamando: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Propter ea repudiata illa, ista talis ascendit, & sic ut quidā ex uobis: Cæcitas contigit in Israēl, donec plenitudo gentiū subintrocet, & sic omnis Israēl saluus fiat. Nunc audi quid dicat ista, quā tu miraris, ista mulier fortis, de qua ueraciter dicitū sit: Confidit in ea cor uiri sui & spolijs non indigebit. ¶ Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus emulatio. Lampades eius lampades ignis atq; flamarum. Aque multe non poterunt extinguerre charitatem, nec fluminia obuent illam. Si dederit homo omnem substātiā domus sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. ¶ Quid (rogō) ista petit (ut iam dicitū est) mulier fortis, nisi ut confidat in ea cor uiri sui? Quid enim est dicere, pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachiū tuū nisi ac si dicat, confidat in me cor tuū, roboretur ex adiutorio meo brachiū tuū? Et o dilecte quid est p̄senti loco cor tuum & quid brachiū tuū, nisi scripturæ ueritatis, q̄ scriptæ sunt secundū cor tuū & memoria mirabilium tuorū, ex quibus cognoscitur, q̄ magnū, q̄ forte sit brachiū tuū? Pone me ut signaculum super illud cor tuū, pone me ut signaculum super illud brachiū tuū. Quā ob causam? Nimirū ob triplicē q̄ cōtra me latrāt, insaniā uidelicet Iudaicā, paganicā, hæreticā. Prōpta sum expedita sum, deuota sum, ecōtra fortiter defendere illud cor tuū, protegere illud brachiū tuū, cut imperiale signaculum, sicut fidele testimoniū, mira fortitudine, miranda duritiae, quā nullū possit effringere. Fortitudinē mēa dico dilectionē, duritiam mēa dico emulacionem. Car hoc: Quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus emulatio. Quid est hoc dicere, nisi ac si dicatur: zelum magnū habet dilectio, iram intolerabilem habet emulatio. Attende, te amici quod dicitur, animaduertite diligenter quod agitur, & a cū est hac enī, ex quo ascendit de deserto delicijs affluens mulier ista fortis et innixa super dilectū suū, quæ istud, poscit ut

Innixa super dilectū. Spirituū, generibus lingua, interpretatione sermonū. ¶ Quomodo aut uel ad quidam nika super dilectū suū. Nimirū ut non timeat timorem hominū, ut non deficiat in tribulationib; bus quæ illā inuenērunt sive inuenturē sunt, tribulationib; atq; persecutionib; inimico rū uisibilium atq; inuisibilium paganorū, Iudeorū, hæreticorū, & spirituum malignorū. Quomodo enim inter hæc omnia lubriteret, nisi innixa esset super dilectū suū? Nunquid innixa deberet esse super semetipsam, aut super quemlibet aliū? Tunc utiq; caderet, stare nō posset.

Psal. 26. set. Nunc aut dicit: Dñs illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dñs protector uite meæ, à quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meū. Si exurgat aduersum me præliū, in hoc ego sperabo. Hoc dicere & facere, nimirū est innixam esse lu per dilectū. Quomodo factū est istud? Quomodo talis & taliter ascendit? ¶ Sub arbore malo suscitauit te, ibi corrupta est mater tua, ibi uiolata est genitrix tua. ¶ Delectio ex Iudæis nunquid quasi nesciens admiraris? Nūquid causam nescis cur ista taliter ascenderet debuerit? Ego causam dico tibi, quia mater tua, genitrix tua, me dereliquit, me abne

gavit uirū suū, regem suū, & iccirco aliam duxi, dato illi libello repudiū, & hæc est quæ taliter ascēdit. Vbi nā hoc accidit? Sub arbore malo, ubi te suscitauit sub ligno crucis, ubi te redemit? Propterea dixi sub arbore malo, id est, sub arbore afferrante fructus suos, quia uidelicet lignū crucis nō sterile lignū fuit, sed fructus attulit uitæ & salutis. Ibi te suscitai, sed mater tua synagoga, genitrix tua, gens Iudaica, ibi corrupta est, dicendo, non habemus regem,

Ioha. 19. Mat. 27. Roma. 11. P̄cuer. 3. nisi Cæsare: ibi uiolata est, clamando: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Propter ea

ptere repudiata illa, ista talis ascendit, & sic ut quidā ex uobis: Cæcitas contigit in Israēl el, donec plenitudo gentiū subintrocet, & sic omnis Israēl saluus fiat. Nunc audi quid dicat ista, quā tu miraris, ista mulier fortis, de qua ueraciter dicitū sit: Confidit in ea cor uiri sui & spolijs non indigebit. ¶ Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus emulatio. Lampades eius lampades ignis atq; flamarum. Aque multe non poterunt extinguerre charitatem, nec fluminia obuent illam. Si dederit homo omnem substātiā domus sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. ¶ Quid (rogō) ista petit (ut iam dicitū est) mulier fortis, nisi ut confidat in ea cor uiri sui?

Cor Christi sunt scripture ueritatis. Quid enim est dicere, pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum nisi ac si dicat, confidat in me cor tuum, roboretur ex adiutorio meo brachiū tuū? Et o dilecte quid est p̄senti loco cor tuum & quid brachiū tuū, nisi scripturæ ueritatis, q̄ scriptæ sunt secundū cor tuū & memoria mirabilium tuorū, ex quibus cognoscitur, q̄ magnū, q̄ forte sit brachiū tuū? Pone me ut signaculum

super illud cor tuū, pone me ut signaculum super illud brachiū tuū. Quā ob causam? Nimirū ob triplicē q̄ cōtra me latrāt, insaniā uidelicet Iudaicā, paganicā, hæreticā. Prōpta sum expedita sum, deuota sum, ecōtra fortiter defendere illud cor tuū, protegere illud brachiū tuū, cut imperiale signaculum, sicut fidele testimoniū, mira fortitudine, miranda duritiae, quā nullū possit effringere. Fortitudinē mēa dico dilectionē, duritiam mēa dico emulacionem. Car hoc:

Quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus emulatio. Quid est hoc dicere, nisi ac si dicatur: zelum magnū habet dilectio, iram intolerabilem habet emulatio. Attende, te amici quod dicitur, animaduertite diligenter quod agitur, & a cū est hac enī, ex quo

ascendit de deserto delicijs affluens mulier ista fortis et innixa super dilectū suū, quæ istud, poscit ut

COMMENTARIORVM LIB. VII. LXXV.

posit ut confidat in ea cor viri sui. **¶** Quis unq̄ portare potuit zelū dilectionis, quē habet circa cor dilecti suis iram aemulationis quam habet erga brachiuū dilecti sui? Sicut mors, si cut infernus, ita nulli parcit, & omnibus est immitis, quicunq̄ male sentiunt de scripturis veritatis quæ scriptæ sunt secundum cor viri sui dilecti sui, qui male prædican⁹ de brachio fortitudinis, quo salutem generis humani operata est omnipotentia viri sui dilecti sui. Nō nec un in remittendis peccatis pīssima sit, illos dumtaxat qui loquuntur extra uel contra ueham veritatis mortificat, & inferno addicit illorum animas? Quinniam tolerare potest

Dilectio con
tra hæreticos
inflexibilis

Mitissimus
Moyses gla-
dio sæuit per
hāc dilectōeȝ
Nume.iz.

Exodi. 32.
Ecclia nō cor-
poralī, sed spī
rituali gladio
punit.
Matth. 26.
Lucas 22.

Lampades
dilectionis

Pro fide omnes
ne damnum
despicit.

Soror nostra
quula, eccia
primitiua.

Matth. 50.

LXXVI. RUPERTI IN CANT. CANTIC. CAP. VIII.

tiū. Hoc utiq̄ mirandum est illis, qui rem sciunt mirari sicut dignū est. Propterea confilio habitu dicebamus. Soror nostra paruula est, & ubera non habet. Quid faciemus sororino

Vbera, lex &
prophetae.

stræ in die qua alloquenda est? Vere em̄ qua die primum alloquenda erat, quando primū sub Nerone & cæteris persecutoribus lis in iudicio contra illam proposita est de fide quā suscipiebat, parua numero, paruula sensu, id est, simplex erat, ubera scilicet legē & prophe tas, nō habebat. Dicebamus ergo. Si murus est, ædificemus super eū propugnacula argentea. Si ostiū, cōpingamus illud tabulis cedrinis. In ciuitatibus uel domib⁹ aliud est murus & aliud ostiū. Similiter in dilecta ista, in corpore isto, qđ est ecclesia, aliis est quasi murus &

Quis murus,
quis ostiū est.
Hier. i.

alius quasi ostiū. Hoc ex illius temporis statu clarius discerni potest, qđ primū dilecta hæc al loquenda erat, sicut iam dictū est. ¶ Alius namq̄ ita fortis erat, ut tormenta uel obprobria

sustinere posset, & hic utiq̄ murus erat, iuxta illud: Ego quippe (ait dñs) dedi te hodie inci

uitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum, & bellabunt aduersum

te & non præualebunt, quia tecum ego sum. Alius in hac parte infirmior quidem era, &

forte pſecutiones fugiens latere uolebat, sed habebat grām aliquā. Verbi gratia: Sacerdos

tal⁹ officij grām, scientiāc⁹ cathezizandi rudes, & baptizandi credentes. Hic nimis ostiū

erat, quia sicut per ostiū in ciuitatē uel in domū introit⁹, ita p̄ tale ministeriū credentes ec

clesiae incorporātur. Igitur si murus est (ait) ædificemus super eū propugnacula argentea,

id est, si digne p̄t stare uel permanere pro fide in agone certaminis, suggeramus illi quecūq̄

necessaria sunt ueritatis testimonia, ut nō minus respondere sciat, qđ si legisset lege aut pro

phetas, iuxta illud: Cū steteritis ante reges & pſides, nolite p̄tmeditari qualiter responder

atis, ego em̄ dabo uobis os & sapientiā, cui non poterūt respondere & contradicere omnes

aduersarij ueſtri. Item. Non em̄ uos estis qui loquitim⁹, sed sp̄us patris ueſtri q̄ loquitur in

uobis. Nōne sic factū est? Nonne si rite cōſyderes cōfessiones & responsa martyrum, in illis

dūtaxat exemplaribus, quæ fideliter ac simpliciter sive fuso humāni ingenii scripta sunt,

ubi responsa illog, ut dicta, sic excepta sunt: nōne inquā responsa illog, nobis propugnacu

la, & nō qualiacunq; sed propugnacula argentea sunt? Casta namq̄ & castigata sunt, mul

tumq; nitoris ac splendoris habent, iuxta illud: Eloquia domini eloquia casta, arguent

igne examinatum. Si ostiū est, compingamus illud tabulis cedrinis, id est, eū qui non tantæ

est fortitudinis uel tolerantiae, ut tormenta passionū sustinere possit: attamen illius est offi

cij sive deuotionis, ut uiiam uel introitū fideliter faciat uolentibus introire in regnum dei ba

p̄tizando sive cathezizando illos uerbo dei: faciamus, ut sit memoriarū imputribilis atq; su

auis secundum similitudinē cedri, ligni odoriferi atq; imputribilis, iuxta Davitū illud: Lu

stus ut palma florebit, sicut cedrus libani multiplicabitur. Sunt em̄ multa dona gratiarum,

quæ ualeant & sufficere possint illis, qui etiam si cupiant, palmam martyrij non attingunt.

Quid ad hæc illaſ? Ego murus, & ubera mea turris, ex quo facta sum coram eo qua

si pacem reperiens. Et est senitus. Primo quidem tempore cū iam alloquenda essem, &

de nostra fide secundum charitatem tuam responderem⁹ & inciperem⁹, paruula eram sicut dicis

dilecte mi, & ubera nō habebam; sed nunc & murus sum, & ubera sunt mihi, non qualiacu

q; sed sicut turris. Processu nanq; temporis uenerunt scriptores mei, confortati sunt inter

pretes mei, legemq; ac prophetas totūq; uetus pariter ac nouū testamentū in linguis, max

me grācam & latīnam, de uno hebraicæ linguae repositorio transtulerunt, & ecce spiritu

& litera fortiter instructa sum, habens etiā de meis, qui mihi nati sunt, filiis doctores & ex

planatores luculentos utriusq; testamenti. Propterea dixi. Ego murus, & ubera mea sicut

turris. Non aut hoc ex me, sed ex gratia dilecti. Propterea & istud subiunxi. Ex quo facta

sum corā eo quasi pacē reperiens, id est, ex quo p̄ fidē accepi peccatorū remissione. Nā ex

tunc propter ipsum qđ & credidi pacē repperi, & recōciliata sum deop̄ morē dilecti mei,

fili⁹ sui, & ex eo proficiens atq; succrescens, istā quoq; grām cōsecuta sum, ut nihil milib⁹ de

fit de scripturis utriusq; testamenti, & ecce ubera mea sicut turris, quia nihil cōtra possum

pagani, Iudæi, hæretici. Tinea fuit pacifico in ea que habet populos. Tradidit cā

custodibus. Tū affert pro fructu eius mille argenteos. Hoc dilecta ad gratiam &

gloriam de semetipsa dicit. Et dilectus continuo respondens ait. Tinea mea coaram me

est, Mille tui pacifici, & ducenti bis qui custodiunt fructus eius. Ad causam dile

cte huius

tiū.

UNIVERSITÄTS-

BIBLIOTHEK

PADERBORN

COMMENTARIORVM LIB. VII. LXXVII.

Et huic, quæ hoc ipsum loquitur, multū pertinet, meminisse & denarrare, in quo planata fuerit uinea dilecti sui, scilicet utrum in fide an in operibus, de qua uidelicet uinea & lex & prophetæ & in euangelio suo multa loquitur ipse dilectus. Propterea nunc dicit. Vinea fuit pacifica in ea quæ habet populos. Quia nam illa est quæ habet populos? Fides an lex? Non utiq; lex, sed fides. In fide uinea domini plantata est, non in lege, quemadmodum & apostolus dicit. Non enim per legem promissio Abrahæ aut semini eius, ut haeres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Et subinde, Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini Abrahæ, non ei qui ex lege est solum, sed ei qui ex fide est Abrahæ, qui est pater omnium nostrorum, sicut scriptum est quia patrem multarum gentium posui te ante diuum cui credidisti, Item de eodem. Qui contra spem in spem credit ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei, sic erit semen tuum sicut stellæ cœli & non infirmatus est fide, &c. Ergo quæ habet populos ipsa est fides, quia perfidem Abram ham pater populos, pater multarum gentium factus est. Quid igitur ò æmula mea, ò synagoga siue carnalis circumcisio contra me gloriariis quasi de operibus legis, quod soluta fuit uina domini? Ante legem fuit uinea domini, plantata in fide, & tu in prauum conuersa, plantatio autem illa permanet. Ego autem (ait plantator ipse) plantavi te uineam electam, omne semen uerum. Quomodo conuersa es in prauum uinea aliena? Quid igitur lex? Propter transgressiones (ait Apostolus) posita est. Hinc & alius prophetæ Vinea facta est dilecta in cornu filio olei, & sepiuit eam, &c. In cornu facta, id est, in fide plantata est, quia fidei firmata illa per cornu designatur, de qua Apostolus: Ideo ex fide ut secundum gratiam promissio firma sit omni semini Abrahæ. Sepiuit autem eam, quid est nisi hoc ipsum, quod lex propter transgressiones posita est? Itaq; nihil dubium remanet, quin pacifico, id est, dilectio (ip) se est in pax nostra qui fecit utraq; unum uineam factam uel plantata fuerit, non in lege, sed in fide & iustitia non novo consilio defenditur dilecta haec, scilicet ecclesia ex gentibus, quod ex fide absq; operibus legis iustificetur. Tradidit eam custodibus, id est, patriarchis, ducibus, iudicibus, sacerdotibus, prophetis, atq; regibus: & sicut Esaias dixit: Turrim quoque & torcular, id est, templum & altare ædificauit in medio eius, & expectauit ut faceret uinas & fecit labruscas. Ita conuersa est in prauum uinea aliena. Quæ deinde dicit: Vir affert pro fructu eius mille argenteos, uinea mea coram est, mille tui pacifici & duceti his qui cuncti studiunt fructus eius, ex opposito illius, quæ in prauum conuersa est, melius intelliguntur. Et fodiambi (ait in Osee dñs) quindecim argenteis & choro ordei & dimidio choro ordei, & dixit ad eam. Dies multis expectabis me, ne fornicaberis & non eris uiro, sed & ego exceptabore &c. Sacramentum in numeris istis absconditum est pulcherrimum, hic in mille ducentis argenteis, illuc in quindecim argenteis & choro ordei & dimidio choro ordei, cuius uidelicet sacramenti haec summa est, quod ista & virgo sit & uiro coniuncta: illa autem neq; uirgo, neq; uiro coniuncta. Huius namq; uirginitatem unitas millena, coniunctionem uero significat. Arithmetici siue abacistæ melius norunt quod dividitur, & qua ratione unitas uirgo pronuncietur, usi habent in suis tractatibus, q; uidelicet in semetipsa multiplicata nihil creat, q; semel unus, unus est, quod nulli aliij numero contingit. Nam exteriori in semetipsos ducti i altos creant, ut bis duo, quatuor, & ter tria, nouem. Porrò numeri huius centenus designat binarius, et hoc felicissimum est, quia dilecta haec q; ex fide est, semper uiro coniuncta est, et semper uirgo permanet. Econtra illius uiduitatem simul et corrupsione illud mystice designat, quod preciuus eius neq; in unitate manit, neq; ad binarium puenit, cu dicitur, sicut ea mihi quindecim argenteis et choro ordei et dimidio choro ordei. Si argenteos attendas, neq; decem sunt argentei, q; esset unitas decena, neq; uirginitati, q; esset binarius decenus: sed sunt quindecim, in quo uidelicet numero plus unitate minus est binario. Sicut neq; unus in chorus ordei, neq; duo sunt chori sed chorus et dimidius ordei, plus monade, minima binario. Itaq; et illi hoc infelicissimum est, q; neq; uirgo est, neq; uiro habet. Nunc breuiter lñæ huius serierem recurramus. Vinea fuit pacifico in ea q; habet populos. i. ois plantatio quæ plantauit dilectus uere pacificus, p; quæ deo reconciliati sumus, in fide plantata est Abrahæ, p; quæ ille oes hereditauit populos. Tradidit eam custodibus, comisit eam rectoribus, vir affert pro fructu eius mille argenteos, i. qui quis operarius fidelis ac uirtuosus scripturarum peritus et ore facundus, cun

Vinea planta
ta in fide, non
in opib; legis

Roma. 4

Vinea dñi an
te legem plan
tata est.

Hiere. 2

Gala. 3
Esaie. 5

Roma. 4

Ephe. 2

Diversi uineg
custodes.
Ela. 5.
Hiere. 2.
Preciuu uineæ

Osee. 5.

Mysterium
in numeris

Viduitas &
corruptio ui
neæ iudaicæ

Ephe. 2.
Rome. 4

LXXVIII. RUPERTI IN CAN.CANTI. CAP. VIII.

J. Cor. 9. **Oes a regnici eius, mille.** **dus, cunctas fidelis sermonis copias impendit prædicando, ut p̄cipiat tēpore suo quipiam de fructu eius. ¶ Omnes argentei eius mille, id est, omnes sermones eius cōsonant in una si de, qd sicut iā supra dictū est, numerus iste millena unitas est, qd arithmeticis nō incognitū est. Ad hæc ille. Vinea mea corām me est. Et est sensus, Ego non sum mutatus, sed ubi**

Roma. 4. **Mille tui pacifici.** **plantaui, ibi quero, & habeo uineā meam, scilicet non in lege, sed in fide. Si enim qui exlege hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio, & eslet mutabilitatis quæ in deum non cadit. O tu quicunque, qui in hac uineā mille argenteos (de quibus iam dictum est) ex pendis, mille tui pacifici, id est, pacem, uidelicet remissionem peccatorum facientes uel ac-**

Fac me audire uocē tuam. **Exo. 13.** **quitentes sunt tibi: & ducenti his qui custodiunt fructus eius, uidelicet in eo, ut virginali coniugio in coelestibus nuptijs, quas hic significat binarius centenus, cum dilecto & dilecta in tempiternum perfruantur. ¶ Que habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam. ¶ Quis dicat, cui dicat, manifestum est. Dilectus enim dilectæ dicit, quæ habitas in hortis. Quibus in hortis habitat dilecta, nisi in amoenitate scripturarum, in delectione uirtutū, pulchre florentium, bene olentium, semper uirentium. Fac me in quā audire uocem tuam. Quomodo? Nimirum ita sicut scriptum est. Narrabisq; filio tuo**

Deut. 6. **in die illo, dicens: Hoc est quod fecit dominus mihi. In manu enim forti eduxit me de Aegypto. Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monimentum ante oculos tuos, & ut lex domini semper sit in ore tuo. Nam te ueraciter ego eduxi de Aegypto, de tenebris huius seculi, de seruitute peccati, in terram istam fluentem lac & mel, ut habites in hortis istis, in omnibus scripturarum sacramentis, ubi ueraciter sunt fontes & riuulactis & mellis, flu entes de spiritu dei & hominis Iesu Christi dilecti tui. Fac igitur ut dixi, fac me audire uocem tuam, ita ut lex domini semper in ore tuo sit, nunc prædicando, nunc orando, nunc psallendo. His nanq; modis libenter audio uocem tuam: & ut amplius sapienter ac sollicite id facias, ecce dico tibi, amici auscultant, etiam illi quos non uides corporibus oculis, sancti scilicet angeli, iuxta illud: In conspectu angelorum psallam tibi. Quid tandem dilecta dicas? ¶ Fuge dilecte mi, assimilare capree hinnulog; ceruorum super montes aromatum. ¶ Uocem dignam auditu dilecti, uocem de corde fideli & mente humili. Hoc enim est quod anima quælibet fidelis & sapiens dicere consuevit. Domine nō sum digna, ut intres sub tecum meum, non sum digna ut in me ostendas frequens aliquid praesentia uel visitationis tuæ miraculum. Fuge (inquam) dilecte mi. Non quero in præfenti uita gloriam, sed desydero gratiam: non quero claritatem oculorum, sed opto remissionem peccatorum. Fuge (inquam) dilecte mi, & saltus huiusmodi similes saltibus capree aut binarii ceruorum effice, non super me, sed super montes aromatum, super præcessa merita sanctorum atq; perfectorum. ¶ Quia sancti atq; perfecti sunt, & causam præsentem habet, ut necessario miracula frant, illorum est aliter dicere: Exempli gratia, Helizaei propheta, qui meritorum bene conscient, & causam habens præsentem, propter quam oportet mihi racula facere: Oro (inquit ad Heliam) ut fiat sp̄ritus tu⁹ duplex in me, & ita factum est: duplicita enim quam Helias iste miracula operatus est, ut aliquos de populo reuocaret ab impietate Iezabel, & à peccatis Hieroboam, qui peccare fecit Israel. ¶ Sed & in hoc fuge dilecti mi, ut semper sis incomprehensibilis. Nam istud concedendu⁹ est tua maiestati, ut non possis comprehendendi, semperq; sis desyderatus ac desyderabilis, nosq; lateat, quamdiu sumus in hoc corpore, quam magna sit multitudo dulcedinis tuæ quam absconsisti timentibus te. Fuge fuge cautus nobis ac prouidus, ne unquam dum uiuimus nos comprehendisse arbitremur, sequentes ut comprehendamus. Montes montes aromatum, ecce super uos dilectus, assimilatus capreae hinnulog; ceruorum. Dicit autem ad quendam unus ex amicis, sapiens admodum: si etiam sciuisset afflictum vel per cussum legitimate consolari. Voca ergo si est qui respondeat tibi, & ad aliquem sanctorum conuertere. O montes sancti, causam singulorum & omnium nonstrum in unoillo, in quem hoc dictum est recognoscimus: & ideo quod illi ab animo indiscreto datum est consilium, nos discrete suscipimus, & sequi desyderamus. Ille enim uidelicet Job, quod interpretatur dolens, & in eo quod Satan expetiuit eum ut tentaret, & in eo quod tentatus, fidelis inuentus est, omnium, qui pie uolentes uiuere in CHRISTO,**

Psal. 137. **Fideles nō perturbib; gloriā miraclor;** **Mat. 8.** **Petitio Helizai**

4. Reg. 2. **Fuge dilecte mi, quia incomprensibilis es**

Psal. 30. **Montes aromatum sunt sancti.** **Job. 5.** **Eccī. 44.**

persecutionem patiuntur, dolores et gemitus, et subsequentes consolationes in semetipso
præmonstravit: et in responsis suis ab illis dumtaxat cognoscitur, quicunq; pro causa pie,
tatis, seu foris uisibiliter, seu intus inuisibiliter ab inuisibilibus inimicis tribulatur. Ad quem
igitur uestrum conuertemur? In quo ex omnibus uobis fugientem dilectum citius conse-
queretur et comprehendimus? ¶ O beata Maria, mons montium, uirgo uirginum, sancta
sanctorum, ad omnes quidem conuertimur montes aromatum, et uocamus ut respon-
de ueniet auxilium mihi: sed ad te præcipue conuertimur, ad te præ cæteris oculos nos-
trorum leuamus, tuum præ omnibus auxilium suspiramus. Per sanctum uteri tui sacramen-
tum, et illum qui animam tuam pertransiuit gladium, obtine, ut uideamus ipsam illumina-
tionem montium æternorum, scilicet dilectum et ex dilecto dilectum, simulq;
dilectionem amborum, id est, patrem et filium et spiritum sanctum
deum unum, uiuum et uerum, cuius regnum et imperi-
um permanet in secula seculorum,

A M E N.

2. Timo. 3.

Sæti a nobis
inuocādi sicut
oēs, maxime
mater dei.
Psal. 1. 2. 0

Lucæ. 2.
Gene. 4. 9

¶ Ecce candide lector, habes hic septem libros Commentariorum in Cantica Canticorū,
de incarnatione uidelicet filij dei, ab omnibus iamdiu defyderatos, Authore
Ruperto, Abate Tuitiensi, Impensis vero honesti uiri Francisci
Byrckman, diligenter nunc primum excusos. Anno
domini M. D. XXVI. quarto
Nonas Octobres.

COMMISSARIATIORVM IN AL

Rutherford
in 12. fol.

68

Th
45a